

KENTLEŞME VE ASİMETRİK ASKERİ MÜCADELE:
PKK TERÖR ÖRGÜTÜNÜN SİLOPİ'DE "ŞEHİR SAVAŞI" DENEMESİ VE
TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİNİN MÜCADELESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜŐÜ

TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ

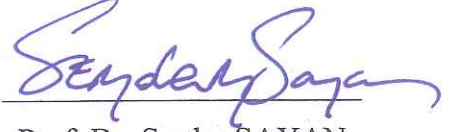
MEHMET YÜKSEL

GÜVENLİK ÇALIŞMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MART 2019

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm koşulları yerine getirdiğini onaylarım.



Prof. Dr. Serdar SAYAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Müdürü

Bu çalışmayı okuduğumu ve çalışmanın kapsam ve içerik olarak Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı'nda bir Güvenlik Çalışması Yüksek Lisans tezi olabilecek yeterlilikte olduğuna kanaat getirdiğimi onaylıyorum.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN

(TOBB ETÜ, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler)

Tez Jürisi Üyeleri

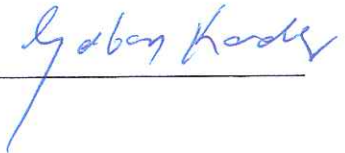
Doç. Dr. Cenker Korhan DEMİR

(Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi,

Uluslararası Güvenlik ve Terörizm)

Doç. Dr. ŞABAN KARDAŞ

(TOBB ETÜ, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler)



Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.



Mehmet YÜKSEL

ÖZ

KENTLEŞME VE ASİMETRİK ASKERİ MÜCADELE: PKK TERÖR ÖRGÜTÜNÜN SİLOPİ’DE “ŞEHİR SAVAŞI” DENEMESİ VE TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİNİN MÜCADELESİ

YÜKSEL, Mehmet

Yüksek Lisans, Güvenlik Çalışmaları

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN

Bu çalışmada, kentleşmenin savaş olgusu üzerindeki etkisi neticesinde asimetrik askeri mücadelelerin yükselen önemi ve bu bağlamda kentleşmenin PKK terör örgütünün strateji, yöntem ve taktiklerine etkisi incelenmiştir. Geçtiğimiz yüzyıl başında tüm dünyada %16 olan kentsel nüfus oranı 2018 yılı itibariyle %55’e ulaşmış, diğer bir ifadeyle kırsal alan nüfusu azalmış ve insanlar kentlere yönelmiştir. Bu sebeple günümüzün asimetrik örgütlerinin, 20’nci yüzyılda başarılı olan gerilla hareketlerinin temel stratejisi olan kırsal alana dayalı mücadelesi ile hedefe ulaşması mümkün gözükmemektedir. Kentleşmenin bu denli hızlı gelişmesi ve yarattığı etkilerin PKK terör örgütü için iki farklı sonucu olmuştur. Birincisi, PKK terör örgütü, “Uzun Süreli Halk Savaşı” stratejisinin gereği olarak kırsal bölgeye dayalı bir “gerilla savaşı” ortamını kaybetmiştir. İkincisi, mücadelesini siyasal alana paralel olarak kentlere kaydırmıştır. Önümüzdeki süreçte PKK’nın kırsal alandaki eylemlerinde oransal olarak azalma, kentsel eylemlerinde ise doğrusal artış olması beklenmektedir. Çalışmada nicel ve nitel verilere dayanarak açıklayıcı bir metot izlenmiş, akademik yazın ve terör örgütü kaynaklarından istifade edilmiş ve Silopi İlçesi özelinde vaka analizi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentleşme, Asimetrik Savaş, PKK, Strateji, Taktik

ABSTRACT

URBANIZATION AND ASYMMETRIC MILITARY COMBATING: PKK TERRORIST ORGANIZATION'S "URBAN WARFARE" ATTEMPT IN SILOPI AND COUNTERTERRORISM OF TURKISH ARMED FORCES.

YÜKSEL, Mehmet

Master of Science, Security Studies

Supervisor: Assoc.Prof. Nihat Ali ÖZCAN

In this thesis, as a result of the impact of urbanization on the phenomenon of war, the increasing importance of asymmetric military struggles and the effect of urbanization on the strategy, methods and tactics of the PKK terrorist organization are examined. At the beginning of the last century, the proportion of urban population, which was 16% in the world, reached to 55% in 2018, in other words, the population of rural areas decreased and people were directed towards cities. For this reason, asymmetric organizations of today has lost their capacity to reach to the target with the struggle based on the rural area, which was the main strategy of the succesfull guerrilla movement's strategy in the 20th century. The rapid development of urbanization and its effects has created two different results for the PKK terrorist organization. First, PKK lost the geographical environment for its initial strategy which was a "long-term armed revolutionary struggle" or "people's war" based on rural area. The second, PKK shifted its struggle to the cities parallel to the political sphere. In the upcoming period, regarding PKK it is expected to have a proportional decrease in rural activities and a linear increase in urban activities. In the study, an explanatory method was followed based on quantitative and qualitative data; academic writing and terrorist organization resources were utilized, and a case study was conducted in Silopi District.

Keywords: Urbanization, Asymmetric Warfare, PKK, Strategy, Tactic



Kızım Sıla'ya..

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, iki yıl boyunca kıymetli bilgilerini paylaşan, tezin son aşamasına kadar bana yol gösteren, kendisine ne zaman danışsam bana değerli zamanını ayırıp sabırla ve büyük bir ilgiyle faydalı olabilmek için elinden gelenden fazlasını sunan danışman hocam Doç.Dr. Nihat Ali ÖZCAN'a ve akademik alandaki çalışmalarında her zaman desteğini arkamda hissettiğim hocam Prof.Dr. Haldun YALÇINKAYA'ya şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca tezimin araştırma aşamasında ve yöntem konusunda büyük katkısı olan hocam Doç.Dr. Şaban KARDAŞ'a ve düzeltici yönlendirmeler yapan Doç.Dr. Cenker Korhan DEMİR'e; yüksek lisans eğitimim boyunca kendilerinden ders aldığım hocalarım Prof.Dr. Oktay TANRISEVER, Doç.Dr. Özgehan ŞENYUVA, Doç.Dr. Burak TANGÖR, Doç.Dr. Mustafa KUTLAY ve Doç.Dr. Burak Bilgehan ÖZPEK'e; ve güler yüzünü, samimiyetini ve yardımlarını esirgemeyen bölüm sekreterimiz Senem ÜÇBUDAK'a teşekkür ediyorum. Teşekkürlerin az kalacağı, araştırmanın başlangıç aşamasında tecrübelerini paylaşarak tez konum hakkında bütüncül ve kapsamlı bir bakış açısına sahip olmamı sağlayan komutanım Emekli Tuğgeneral Ufuk EKİNCİ'ye; araştırmaya katılıp mülakat veya anket yoluyla deneyimlerini aktaran güvenlik gücü personeline; tezimi okuyup gerekli düzeltmeleri yapmamda yardımcı olan arkadaşım Şafak BECERİKLİ'ye ve tabii ki çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan eşim Meral YÜKSEL ve annem Hüsne YÜKSEL'e teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL SAYFASI.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v
İTHAF SAYFASI.....	vi
TEŞEKKÜR SAYFASI.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
HARİTALAR LİSTESİ.....	xv
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xvi
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xvii
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
BÖLÜM II: ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE METODOLOJİSİ.....	3
2.1. Amaç.....	3
2.2. Araştırmanın Önemi.....	3
2.3. Araştırma Soruları.....	4
2.4. Yöntem.....	5
2.5. Kısıtlılık ve Sınırlılıklar.....	7
BÖLÜM III : LİTERATÜR TARAMASI.....	9
BÖLÜM IV: ASİMETRİK SAVAŞ.....	17
4.1 Savaşa Giriş.....	17
4.1.a. Savaşın Belirleyici Karakterleri.....	19
4.2. Asimetrik Savaş.....	20
4.2.a. Askeri Güç Yeterli midir?.....	23
4.2.b. Gelişmiş Demokrasilerin Zayıf Noktası.....	24
4.2.c. Asimetrik Savaş Tanımlaması.....	26
4.3. Asimetrik Savaş Türleri.....	29
4.3.a. Terörizm.....	30
4.3.a.i. Terör ve Terörizmin Tanımlanması.....	33
4.3.a.ii. Terörizmin Stratejileri.....	36

4.3.b. İç Savaş.....	39
4.3.c. Gerilla Savaşı.....	42
4.3.c.i. Mao'nun Gerilla Savaşı.....	47
4.3.c.ii. Che'nin Gerilla Savaşı.....	49
4.3.ç. Hibrit Savaş.....	50
4.4. Değerlendirme.....	52
BÖLÜM V: ŞEHİR ve SAVAŞ	53
5.1. Kentleşme	53
5.1.a. Kentleşme ve Nüfus Artışı.....	56
5.1.b. Kentleşmede Güvenliğe Etki Eden Faktörler.....	61
5.1.b.i. Kalkınma Düzeyi	63
5.1.b.ii. Rejim.....	64
5.1.b.iii. Coğrafya ve İklim	65
5.1.b.iv. Dini, Mezhepsel ve Kültürel Farklılıklar	66
5.2. Şehir Gerillacılığı.....	67
5.2.a. Amaçlarına Göre Şehir Gerillaları	70
5.2.b. Örgütlenme Yapısı.....	70
5.2.c. Silah ve Teçhizatları.....	71
5.2.ç. Hedef, Strateji ve Taktikleri.....	72
5.3. Şehir Savaşı.....	75
5.3.a. Şehirlerin Stratejik Önemi.....	77
5.3.b. Şehir Savaşının Karakteristikleri.....	80
5.3.c. Doktrin.....	92
5.3.ç. Yer Altı/Tünel Savaşı.....	95
5.4. Değerlendirme.....	97
BÖLÜM VI: PKK VE ŞEHİR SAVAŞI.....	99
6.1. PKK'nın Kuruluş Dönemi İdeolojisi ve Yöntemi.....	100
6.2. PKK Örgütlenme Modeli (Parti, Cephe, Ordu)	102
6.3. "Gerilla" Aşaması (1984-1995)	104
6.4. Değişime Zorlayan Şartlar ve V.Kongre (1995)	107
6.5. İmralı Söylemleri ve Yeni Stratejiye Geçiş.....	111
6.6. KCK Sözleşmesi ve Önemi.....	114
6.7. Çözüm Süreci.....	116
6.8. Suriye İç Savaşı'nın Yarattığı Dinamikler.....	122

6.9. YDG-H (Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi)	124
6.10. PKK ve Şehir İlişkisi	127
6.10.a. Metropollere Yükleği Anlam.....	127
6.10.b. Şehir Gerillacılığı.....	130
6.11. PKK'nın Taktik ve Eylemleri.....	140
6.12. Değerlendirme.....	144
BÖLÜM VII: VAKA ÇALIŞMASI: ŞIRNAK/SİLOPİ ÖRNEĞİ.....	147
7.1. Türkiye'de Nüfus Artışı ve Kentleşme.....	147
7.2. Şırnak ve Silopi'de Kentleşme.....	149
7.2.a. Silopi Hakkında Genel Bilgi.....	150
7.2.b. Şırnak'ın Demografik Yapısı.....	151
7.2.c. Şırnak Motorlu Kara Taşıt Sayıları Değişimi.....	153
7.2.ç. Silopi'de Kentleşme.....	154
7.2.d. Silopi Nüfus Hareketleri.....	155
7.2.e. Silopi Okuryazarlık Durumu.....	157
7.2.f. Boşalan Köyler.....	158
7.3. Şehir Çatışmaları (2015-2016)	159
7.3.a. Arka Plan.....	159
7.3.b. Silopi Çatışmaları	161
7.4. Değerlendirme	167
BÖLÜM VIII: SONUÇ.....	171
KAYNAKÇA	175
EKLER.....	193

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1. Terörizmi Tanımlamada Kullanılan Kavramlar.....	35
Tablo 4.2. Eski ve Yeni İç Savaş Karşılaştırması.....	41
Tablo 4.3. Terörizm, Gerilla Savaşı ve Konvansiyonel Savaşın Karakteristikleri....	46
Tablo 4.4. Çin ve Rusya'nın 1920, 1950 ve 2018 yılları Kent ve Kırsal Nüfus Oranları.....	47
Tablo 5.1. Brezilya, Arjantin ve Uruguay'da 1960-70 ve 2018 Kentsel Nüfus Oranları.....	68
Tablo 5.2. Tünel Savaşlarında Yeraltı Yapıları ve Sistemleri.....	96
Tablo 7.1. Türkiye'de Kırsal ve Kentsel Nüfusun Yıllara Göre Değişimi ve Oranları.....	148
Tablo 7.2. Şırnak İli Nüfusa Bağlı Kentleşme Oranları (1990-2017).....	151
Tablo 7.3. Silopi Köy ve İlçe Merkezindeki Nüfus Oranları (1980-2017).....	155

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1. Asimetrik Savaş Stratejisi.....	26
Şekil 4.2. Asimetrik Savaş Türleri.....	30
Şekil 5.1. Şehir Gerillası ve Kır Gerillası Örgütlenmesi.....	71
Şekil 5.2. Üç Boyutlu Kentsel Arazi.....	89
Şekil 6.1. PKK'nın Parti-Ordu-Cephe Üçlü Örgütlenmesi.....	103
Şekil 6.2. PKK'nın Dönüşümü (1995, V.Kongre).....	111
Şekil 6.3. PKK'nın Devrimci Halk Savaşı Stratejisi ve Metropoller.....	129
Şekil 6.4. PKK ve Şehir İlişkisi.....	131

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ANF	: Fırat Haber Ajansı
ARGK	: Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu (Artêşa Rizgarîya Gelê Kurdistanê)
BDP	: Barış ve Demokrasi Partisi
BM	: Birleşmiş Milletler
DBP	: Demokratik Bölgeler Partisi
DEHAP	: Demokratik Halk Partisi
DTK	: Demokratik Toplum Kongresi (Kongreya Civaka Demokratîk)
DTP	: Demokratik Toplum Partisi
ERNK	: Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi (Eniya Rızgariya Netawîya Kurdistan)
EYP	: El Yapımı Patlayıcı
FLN	: Ulusal Kurtuluş Cephesi-Cezayir (National Liberation Front)
FM	: Field Manual
HADEP	: Halkın Demokrasi Partisi
HDK	: Halkların Demokratik Kongresi
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
HEP	: Halkın Emek Partisi
HPG	: Halk Savunma Güçleri (Hêzên Parastina Gel)
HRK	: Kürdistan Kurtuluş Güçleri (Hêzên Rizgarîya Kurdistanê)
HSB	: Halk Savunma Birlikleri
İHA	: İnsansız Hava Aracı
IRA	: İrlanda Ulusal Kurtuluş Ordusu (Irish National Liberation Army)
İŞİD	: Irak Şam İslam Devleti
İNİS	: İnsan İstihbaratı
JÖH	: Jandarma Özel Harekât

KADEK	: Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi (Kongreya Azadî û Demokrasiya Kurdistanê)
KCK	: Kürdistan Topluluklar Birliği (Koma Civakên Kurdistanê)
KKK	: Kürdistan Demokratik Konfederalizmi (Koma Komelên Kurdistanê)
KONGRA-GEL	: Kürdistan Halk Meclisi (Kongra Gele Kurdistanê)
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization)
NLF	: Cezayir Ulusal Kurtuluş Cephesi (National Liberation Front)
OCHA	: Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (Office for the Coordination of Human Affairs)
OHCHR	: Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights)
ÖSB	: Öz Savunma Birliği
ÖSO	: Özgür Suriye Ordusu
PJAK	: Kürdistan Özgür Yaşam Partisi (Partiya Jiyana Azad a Kurdistanê)
PKK	: Kürdistan İşçi Partisi (Partiye Karkarên Kurdistanê)
PÖH	: Polis Özel Harekât
PYD	: Demokratik Birlik Partisi (Partiya Yekîtiya Demokratîk)
SİHA	: Silahlı İnsansız Hava Aracı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
YDG-H:	: Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi (Tevgêra Ciwanen Welatparêz yên Şoreşger)
YDK	: Kürt Demokratik Halk Birliği
YPG	: Halk Koruma Birlikleri (Yekineyen Parastina Gel)
YPS	: Sivil Savunma Kuvvetleri (Yekîneyên Parastina Sîvîl)

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 7. 1. Şırnak İli Siyasi Haritası.....	150
Harita 7.2. Silopi İlçesi Uydu Haritası (2004).....	158
Harita 7.3. Silopi İlçesi Uydu Haritası (2018).....	158
Harita 7.4. Silopi Kent Merkezi PKK Örgütlenmesi.....	163



GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 4.1. 1946-2017 Yılları Arasında Dünyada Meydana Gelen Silahlı Çatışmalar.....	22
Grafik 4.2. 1960-2014 Yılları Arasında Devletlerin Toplam Savunma Harcamaları.....	24
Grafik 5.1. Londra Nüfus Artışı (1750-1900).....	56
Grafik 5.2 Dünya Nüfus Artışı (M.Ö. 500-M.S. 2025).....	57
Grafik 5.3. Dünya’da Kırsal ve Kent Nüfus Eğilimi (1950-2050).....	58
Grafik 5.4. Nüfusun Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Devletlerde Artış Hızı.....	64
Grafik 6.1. Şehir Çatışmaları Yaşanan Kentlerde DEHAP (2002), DTP (2009), BDP (2014) ve HDP (2015) Oy Oranları.....	120
Grafik 6.2. PKK’nın Eylemleri (1992).....	142
Grafik 6.3. PKK’nın Eylemleri (2015).....	143
Grafik 7.1. Türkiye’de Kırsal ve Kentsel Nüfusun Yıllara Göre Değişimi (2012 yılına kadar).....	147
Grafik 7.2. Türkiye’de Kırsal ve Kentsel Nüfusun Yıllara Göre Değişimi (2017 yılına kadar).....	149
Grafik 7.3. Türkiye Geneli Yaş Gruplarına Göre Nüfus Dağılımı (2017).....	152
Grafik 7.4. Şırnak İli Yaş Gruplarına Göre Nüfus Dağılımı (2017).....	152
Grafik 7.5. Şırnak İli Yıllara Göre Otomobil ve Tır Sayıları (1990-2017).....	153
Grafik 7.6. Şırnak İlçelerinin Toplam Nüfusa Oranı (2015).....	155
Grafik 7.7. Silopi İlçesi Yıllara Göre Kırsal-Kent Nüfus Artışı (1980-2017).....	156
Grafik 7.8. Silopi İlçesi Kırsal-Kentsel Nüfus Oranları Değişimi (1980-2017).....	156
Grafik 7.9. Silopi İlçesi Yaş Gruplarına Göre Okuma Yazma Bilenlerin Oranı (2008-2017).....	157
Grafik 7.10. PKK Saldırıları (Mayıs 2014-Ocak 2015).....	159

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 7.1. Silopi (1971).....154

Fotoğraf 7.2. Silopi (2015).....154



BÖLÜM I

GİRİŞ

Son yüzyılda meydana gelen küresel dönüşümlerin en önemlilerinden birisi kırsal yaşamdan kentsel yaşama geçiştir. Kentleşme, bir olgu olarak insan yaşamı, toplumsal kalkınma, düşünce özgürlüğü, kadın hakları vb. konularda önemli katkılar sağlasa da, plansız ve hızlı meydana geldiğinde çeşitli güvenlik problemlerine sebebiyet vermektedir. Kentleşmenin sadece bir yüzyıl kadar kısa bir sürede baş döndürücü hızla gerçekleşmesi bunun siyasi, askeri, sosyal ve çevresel etkilerinin hâlen tam olarak anlaşılmasına sebep olmuştur. 21'nci yy.da kırsal bölgelerden daha iyi bir yaşam arayışıyla kentlere göç eden insanların önemli bir kısmı, umduklarından daha kötü koşullarla karşılaşmıştır. Kentleşmiş ve oturmuş bölgelerde iskân şansı bulamayan göçmenler, gecekondu bölgelerine ve kenar mahallelere yerleşerek suç, terörizm, ayaklanma ve diğer şiddet türleri için elverişli bir zemin oluşturmuştur.

Diğer taraftan küreselleşmenin olanca hızıyla devam etmesi, akıllı telefonlar ve sosyal medya sayesinde bilginin anlık ve sürekli olması, mesafeler ve sınırların her geçen gün daha da anlamsızlaşmasına sebep olmaktadır. Küresel ısınma ve devam eden iç savaşlarla birlikte belirli bölgelerde yaşamın zorlaşmasına bağlı düzensiz göçler ve sekiz milyara dayanmış dünya nüfusunun sınırlı kaynakları sömürmeye devam etmesi açlık, yoksulluk, hastalık ve çevresel bozulma gibi birçok sorunu şiddetlendirmektedir. Bütün bu gelişmeler günümüzde dünyanın herhangi bir şehrinde sokakların en hafif anlamda bir protestocu ordusuyla şiddet ortamına dönme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir.

Tezin amacı geniş anlamda savaşın karakterinde yaşanan değişim ve kentsel alanlara kaymasını açıklamaktır. Bu kapsamda öncelikle “savaş” kavramı güvenlik çalışmaları teorileri açısından incelenmiş, tarihsel süreçte hangi karakterlerinin değiştiği sorgulanmış, buradan hareketle değişim gösteren en temel karakterinin savaşın asimetrik karakterli bir yapıya dönüştüğü değerlendirilmiştir. Bu kapsamda dört farklı asimetrik savaş biçimi (*terörizm, gerilla savaşı, iç savaş ve hibrit savaş*) açıklanmıştır. Diğer önemli dönüşümün de muharebe sahası olduğu değerlendirilerek

kentsel alanlar incelenmiş, 21'nci yy.da kentsel alanların hangi durumlarda güvenlik sorunsalı oluşturduğu sorusu üzerine yoğunlaşmış ve şehir ile savaş ilişkisi açıklanmıştır. Ayrıca şehir savaşları ve şehir gerillacılığının temel özellikleri ve savaşan taraflar için ne anlama geldiği güvenlik çalışmaları literatüründen ve mevcut doktrinlerden yararlanılarak açıklanmıştır.

Tezin dar anlamdaki konusu ise PKK terör örgütünün, Türkiye'de yasa dışı siyasi ve silahlı faaliyet gösterdiği coğrafyada kentleşmeye bağlı olarak strateji, yöntem ve taktiklerinde meydana gelen dönüşümdür. Bilindiği gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti yaklaşık 40 yıldır PKK'nın yaratmış olduğu bir bekâ problemiyle karşı karşıyadır. PKK terör örgütü, 1984 yılında başlatmış olduğu silahlı mücadelesinde stratejisini “uzun süreli halk savaşı”na ve kırsal alanda icra ettiği eylemlere dayandırmıştır. Bu süreçte PKK eylemleri genel olarak bölge halkına yönelik köy baskınları, kent merkezlerinde sivillere yönelik bombalı eylemler, güvenlik kuvvetlerine karşı ise pusu, yollara yerleştirilen patlayıcılar ve karakol baskınları şeklinde meydana gelmiştir.

Öğrenen örgüt PKK'nın (Demir 2008, 78) yıllar içerisinde değişen strateji, yöntem ve taktiklerinin en son örneği 2015-2016 yılları arasında Türkiye'de uygulamaya koymaya çalıştığı şehir çatışmalarında görülmüştür. PKK terör örgütü 2014 yılından itibaren Sur, Cizre, Silopi, İdil, Yüksekova, Nusaybin ve Şırnak olmak üzere yedi farklı kent merkezinde, o dönemde devam eden çözüm sürecinin sağladığı ortamdan istifade ederek uzunca bir tahkimat ve hazırlığın ardından, özyönetim ilan etmiş ve aylarca süren şehir çatışmalarına sebebiyet vermiştir. PKK'nın kentleri şiddet alanına dönüştürmek ve yeni bir yöntem olarak kentlerde “şehir gerillacılığı” ile etkin olmak amacıyla olduğu görülmüştür.

Diğer taraftan şehir savaşları, PKK'ya karşı kırsal alanda mücadelede daha tecrübeli olan güvenlik güçleri açısından da yeni bir gelişmedir. Bu yeni durumla ilgili olarak, 2015-2016 yıllarında Silopi'de meydana gelen şehir çatışmaları vaka çalışması olarak incelenmiştir. Silopi kent merkezinde PKK'ya karşı yürütülen operasyonlarda aktif görev alan 10 kişi ile derinlemesine mülakat yapılarak, güvenlik güçlerinin ve PKK terör örgütünün izlemiş olduğu taktik ve yöntemler incelenmiştir.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE METODOLOJİ

2.1. Amaç

Araştırmanın amacı, tüm dünyada ve ülkemizde meydana gelen hızlı kentleşmenin savaşın karakterine etkisini, asimetrik çatışmaların artan önemini ve bu bağlamda terör örgütlerinin strateji, taktik ve yöntemlerinde ne tür değişiklikler yarattığını belirlemektir.

2.2. Araştırmanın Önemi

PKK terör örgütü 2014 yılından itibaren Sur, Cizre, Silopi, İdil, Yüksekova, Nusaybin ve Şırnak olmak üzere yedi farklı kent merkezinde aylarca süren şehir çatışmalarına sebep olmuştur. PKK'nın kuruluşunda belirlediği hedefe ulaşmak için ilk defa sistematik bir şekilde “şehir gerillacılığı” yöntemine dayanarak kent merkezlerinde etkin olma çabasında olduğu görülmektedir. Bununla birlikte şehir çatışmaları, kırsal alandaki mücadelede daha tecrübeli olan güvenlik güçleri açısından da görece yeni bir kavramdır.

Dünyada 1960-1970'lerde ortaya çıkan Marksist-Leninist ideoloji ve/veya milliyetçilik akımları temelindeki terörist gruplardan¹ sadece birkaçı uzun ömürlü olmuştur (Boot 2014, 409). Bu dayanıklılığın en önemli sebeplerinden birisi de terör örgütlerinin değişime ayak uydurması, diğer bir ifadeyle öğrenen örgüt olması özelliğidir. PKK'nın 1970'lerin sonunda kuruluşundan günümüze kadar farklı strateji, yöntem ve taktikler izlediği, dünyada ve bölgede meydana gelen değişime ayak uydurduğu değerlendirilmektedir. Bu çalışma ile kuruluşundan günümüze kadar PKK terör örgütünün kentleşmeye bağlı olarak strateji, taktik ve yöntemlerinde ne tür değişiklikler olduğu araştırılmıştır.

¹ FKÖ, ETA, IRA, PKK

2015-2016 yıllarında meydana gelen çatışmaların terör örgütü tarafından daha önce uygulanmamış bir yönteme dayanması, etkilerinin ulusal ve bölgesel güvenlik alanında hâlen hissedilir olması ve ülke ekonomisine büyük zararlar vermesi sebepleriyle önemli olduğu değerlendirilmektedir.² Vaka çalışmasında, araştırmanın çoğunluğunun mücadelede bizzat görev almış güvenlik güçleri personeli ile yapılmış olması çalışmanın güvenilirliği ve önemini arttırmaktadır.

Ayrıca bu çalışma ile asimetrik savaş, şehir savaşları ve şehir gerillacılığı konularında literatüre katkı sağlanması ve ülkemizde bu konularda araştırma yapmak isteyen kişilere faydalı olmak hedeflenmiştir. PKK terör örgütünün gizli yapılanmalar ile yürütmeye çalıştığı “şehir gerillacılığı” yöntemi, taktik ve eylemlerini içeren bölüm örgüt kaynaklarından istifade edilerek hazırlandığından bu çalışmanın literatüre özgün bir katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

2.3. Araştırma Soruları

Çalışmanın araştırma soruları iki tanedir:

1. Terör örgütü PKK'nın strateji, taktik ve yöntemi değişmiş midir?
2. Bu değişimde kentleşmenin etkisi nedir? Şehirler terör örgütlerinin taktik ve eylemlerini nasıl etkilemektedir?

PKK terör örgütünün 40 yıla yakın süredir Türkiye’de yaratmış olduğu asimetrik tehdidin, Soğuk Savaş sonrası küresel çapta yaşanan güvenlik algılamalarındaki değişim, Suriye iç savaşının dinamikleri ve bölgede yaşanan kentleşmeden bağımsız olmadığı değerlendirilmiştir. PKK terör örgütünün yaşadığı siyasallaşma süreci ve yaşadığı dönüşüme sebep olan faktörlerin araştırma sorusu ile birlikte ele alınması hedeflenmiştir. Bu bağlamda çalışmanın kapsamlı bir şekilde araştırılabilmesi amacıyla destekleyici araştırma soruları belirlenmiştir. Bunlar:

² 2015-2016 yıllarında denenen “şehir savaşları” yönteminin, 1991-1992 yıllarında Şırnak’ta uygulanmaya çalışılan ayaklanma denemesinden strateji ve taktiksel yönleriyle ayrıldığı değerlendirilmektedir. 1991-1992 yıllarındaki terör saldırıları stratejik savunma-stratejik denge ve stratejik taarruz gibi üç aşamalı bir “gerilla” stratejisine dayanıyordu; 2015-2016 yıllarında uygulanan yöntem daha çok siyasi alanda avantaj kazanmak ve müzakere gücünü arttırmaya dayalı bir stratejiye dayanmaktadır. Suriye İç Savaşı ile bağlantıları da göz önüne alındığında şehir savaşlarının PKK terör örgütü tarafından ilk defa denenen bir yöntem olduğu değerlendirilmektedir.

- Savaşın karakteri değişiyor mu?
- Asimetrik savaş nedir? Hangi tür çatışmalar asimetrik savaş olarak değerlendirilmelidir?
- Şehir ve savaş ilişkisi nasıldır? Kentleşmenin asimetrik savaş ve “gerilla yöntemi” için etkileri nedir? Türkiye’de meydana gelen kentleşmenin PKK terör örgütüne etkisi nasıldır?
- PKK’nın silahlı ve yasadışı siyasi faaliyet yürüttüğü coğrafyada kentleşme nasıl seyretmiştir?
- Mao’nun kıra dayalı gerilla yöntemi hâlen uygulanabilir midir?
- Şehir gerillacılığı yöntemi hangi taktik ve prensiplere dayanmaktadır?
- Şehir savaşlarının karakteristikleri nelerdir?
- PKK Silopi’de hangi taktik ve yöntemleri denemiştir?

2.4. Yöntem

Kenneth Waltz bir kuramın bilimsel olup olmadığının test edilmesi ve az değişken ile çok şey anlatmak için sadelik (parsimony) ölçütünü geliştirmiştir (Waltz 1979, 11-13). Kentleşme, geniş kapsamda değerlendirildiğinde ülkemiz açısından çok temelden ve farklı alanlarda değişimler yaratmıştır. Çalışmanın kapsamı gereği kentleşmenin terör örgütlerinin strateji, taktik ve yöntemlerinde ne tür etkileri olduğu ile sınırlandırılarak sadelik ölçütüne uyulmuştur. Araştırmada nicel (quantitative) ve nitel (qualitative) verilere dayanarak açıklayıcı (explanatory) bir metot izlenmiştir.

Temel bilimlerde başka bir değişkene bağlı olmadan artan veya azalan değişkenler bağımsız değişken, bir değişkene bağlı olarak artan veya azalan değişkenler ise bağımlı değişken olarak belirtilmektedir. Bu bağlamda çalışmanın bir bağımsız değişkeni, bir bağımlı değişkeni ve bir de ara değişkeni bulunmaktadır. Çalışmanın **bağımsız değişkeni** “kentleşme”, **bağımlı değişkeni** ise “terör örgütlerinin strateji, yöntem ve taktiklerinde yaşanan dönüşüm”dür. Çalışmanın **ara değişkeni** ise terör örgütlerinin “öğrenen örgüt” olma özelliğidir. Terörist grupların dünyada ve bölgesinde yaşanan değişimlere hızla adapte olması, örgütlenme modeli,

strateji, söylem, taktik ve yöntemlerinde hızla değişikliğe gidebilmesi onların birçok kayba rağmen halen etkin olmasını sağlayabilmektedir.

Çalışmanın bağımsız değişkeni kentleşmenin göstergeleri nüfus sayısındaki değişim, alan ve coğrafyadaki değişim (kent merkezindeki bina sayılarının artması ve boşalan köylerin tespit edilmesi), binek araç sayısındaki değişim, okur yazarlık durumundaki değişimdir. Bağımlı değişken “Terör örgütlerinin strateji, yöntem ve taktiklerinde yaşanan dönüşüm” ise, terör örgütlerinin eylemlerinin kırsal ve kentlerdeki sayılarının ortaya çıkarılması, kronolojik olarak siyasi ve silahlı yapılanmadaki değişiklikler, örgüt kaynaklarındaki ifadeler ve kentlerde uyguladığı taktik ve yöntemlerin belirlenmesiyle ölçülecektir. Terör örgütünün kentlerde eylem sıklığının artmasını tespit etmek amacıyla 1992 ve 2015 yıllarına ait eylemleri cinsleri ve/veya taktikleri belirlenerek mukayese edilmiştir. Söz konusu yılların seçilmesinin sebebi, terör örgütünün çok farklı taktikler izleyerek bu zaman dilimlerinde eylemlerini sıklaştırmasından kaynaklanmaktadır.

Bu kapsamda değişkenler üzerinde yapılan analiz sonucunda 2 hipotez oluşturulmuştur.

Hipotez 1: Kentleşme terör örgütlerinin strateji ve taktiklerinde değişime yol açar.

Hipotez 2: Dünya’da kentleşmenin hızlı geliştiği ve kırsal alanlardaki nüfusun azaldığı coğrafyalarda, terör örgütleri ve/veya gerilla unsurları, “uzun süreli halk savaşı” stratejisi yani kırsala dayalı bir “gerilla savaşı” yöntemi ile mücadele ortamını yitirmiştir.

Asimetrik karakterli mücadelelerin başarılı olması için halk merkezli olmaları gerektiği göz önüne alındığında, terör örgütleri ve gerilla unsurlarının hikayelerini halk üzerine kurmaları elzemdir. Halkın kırsaldan şehirlere göç etmesi neticesinde sosyal, ekonomik ve çevresel koşullarının değişmesi, mücadelesini kırsal alandaki eylemlerine dayandıran terörist grupların strateji, yöntem ve taktiklerinde değişiklik yapmasını gerektirmektedir. Ayrıca içinde bulunduğumuz dönemde şehirlerde

meydana gelen terör saldırılarına kamuoyu ilgisinin fazla olması, terörist gruplar lehine bir durum yaratmaktadır.

Bir olgunun mekân ve zamana bağlı kalmak şartıyla araştırılması maksadıyla derinlemesine incelenmesi “vaka analizi” olarak tarif edilmektedir (Büyüköztürk ve Çakmak 2012, 20). Bu çalışmada PKK’nın strateji, taktik ve yöntemlerinde ne tür değişiklikler olduğunun belirlenmesi amacıyla, bilimsel sorulara yanıt aramada kullanılan nitel araştırma tekniklerinden “Vaka Analizi” yöntemi kullanılmıştır. Silopi’de yaşanan şehir çatışmalarının araştırıldığı analizde, bizzat çatışmalarda görev alan 10 güvenlik personeli ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Silopi kent merkezinde yaşanan çatışmaların vaka olarak seçilmesinin en önemli sebepleri arasında, birincil verilere kolaylıkla ulaşma imkânının olması, PKK’nın birçok kent merkezinde yarattığı teröre karşılık devletin ilk kapsamlı ve sonuç alıcı operasyonlarının Silopi’de yapılması, Silopi’de uygulanan operasyon modeli, teşkilatı ve taktiklerinin sırasıyla diğer kent merkezlerinde de uygulanmasıdır.

Araştırma öncesinde, vaka analizine yönelik güvenlik personeline uygulanacak mülakat soruları ve araştırmanın kapsamı, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi İnsan Araştırmaları Değerlendirme Kurulunca onaylanmıştır. Onay belgesi EK-A’dadır.

2.5. Araştırmanın Kısıtlılığı ve Sınırlılıkları

Son olarak araştırmanın kısıtlılığı ve sınırlılıkları belirtilecektir. Çalışmanın en önemli kısıtlılığı, Türk Silahlı Kuvvetleri ve İçişleri Bakanlığının (Jandarma ve Emniyet) PKK ile yapılan şehir çatışmalarındaki stratejik ve operasyonel seviyedeki kaynaklara ulaşamamasıdır. Ayrıca, operasyonlara katılan resmî personel sayısı, harekât planları, harekâtın istatistikî sonuçları ve alınan dersler kapsamındaki uygulamalara ulaşamamaktadır. Örneğin, TBMM İnsan Hakları Komisyonu ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi’ne (CİMER) yapılan “1984-2018 yılları arası şehit olan asker, jandarma, polis” sayılarına ilişkin başvuru Millî Savunma Bakanlığı

ve İçişleri Bakanlığınca olumlu sonuçlandırılmamış, sadece şehit güvenlik korucularının 1984-2018 yılları arasındaki sayısı verilmiştir.

Çalışmanın bir diğer kısıtlılığı ise, PKK ile ilgili verilere ulaşım açısından yaşanan kısıtlılıklardır. Bilindiği üzere terörizm ile ilgili olarak sistematik ve güvenilir veri toplamak neredeyse imkânsızdır (Merari 1991). Örgüt kaynaklarından ulaşılan bilgilerin birçoğunun propaganda ve kamuoyu yaratmak amacındaki dokümanlar olması sebebiyle, birçok örgüt kaynağına güvenilmemiş, farklı kaynaklar ile teyit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın son kısıtlılığı ise, savaş ve asimetrik karakterli savaşların açıklanmasında güvenlik çalışmaları literatüründen yararlanması ve kentleşme ve kentleşmeye etki eden faktörlerin resmi istatistik verilerinden (TÜİK vs.) derlenerek hazırlanmasıdır.

Çalışmanın sınırlılığı ise, PKK'nın yaşadığı dönüşümün yalnızca “kentleşme” bağımsız değişkeni ekseninde ele alınmasıdır. Günümüzün çok boyutlu harekât ortamında elbette ki, terör örgütlerinin veya asimetrik unsurların dönüşümlerine etki eden faktörler tek değildir. PKK'nın yaşadığı dönüşümün teknolojiye meydana gelen gelişmeler, örgütten kaynaklanan sebepler, bölgesel ve küresel değişimler, devletin etkin askeri mücadelesi, alanda/coğrafyada değişim vb. gibi birçok faktöre de bağlı olduğu değerlendirilmektedir. Çalışmada PKK'nın strateji, yöntem ve taktiklerinde yaşanan dönüşüm, kentleşme kapsamında kapsamlı olarak ele alınmış, diğer etkenler yalnızca genel hatlarıyla açıklanmıştır.

Son olarak çalışmada karşılaştırmalı vaka analizi yapılmadığından ulaşılan sonuçlar sadece Türkiye ve PKK terör örgütü örneğiyle sınırlı olacaktır.

BÖLÜM III

LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde, kentleşmenin geleneksel savaş ve asimetrik savaş üzerine etkileri hakkında akademik yazın incelenmiş ve güncel tartışmalar ışığında savaşın karakterinde yaşanan dönüşüm ve kentleşmenin terör örgütleri gibi asimetrik unsurlara etkisi ile strateji, yöntem ve taktiklerinde sebep olduğu dönüşüm açıklanmıştır. Ayrıca şehir savaşları üzerine yapılan araştırmalara yoğunlaşmıştır.

Çoğu akademik yazın, yeni nesil savaşları açıklarken, Clausewitz'in savaşların devletlerarasında olduğu ilişkin görüşlerini eleştirerek işe başlamıştır. Örneğin Van Creveld, silahlı mücadelenin (politik şiddet) sadece bir devlet tarafından başka devlete/devletlere karşı yapılması durumunda savaş olarak adlandırılabilceğini söyleyerek Clausewitz'e katılmaktadır (Creveld 1991, 36). Aynı Creveld, 1980'lerde devletlerarası savaşın azaldığını ve gelecekte devletlerin gerilla grupları ve isyancılar gibi devlet dışı aktörler ile yaşayacağı düşük yoğunluklu çatışmaların artacağı değerlendirilmesini de yapmış ve bunları da savaş olarak nitelendirmiştir. Creveld devletlerarası savaşın azalacağı değerlendirilmesini, nükleer silahların yayılmasının konvansiyonel savaş ihtimalini azaltacağı, artan küreselleşmenin ulusların birbirine olan karşılıklı bağımlılığını arttıracığı ve mevcut uluslararası hukukun devletlerarası olası savaş durumlarını engelleyeceği fikirlerine dayandırmıştır (Creveld 2002).

Mary Kaldor da, Clausewitz'in savaş tanımlamasındaki "bir devletin silahlı kuvvetlerinin başka bir devletin silahlı kuvvetlerini yenmek için yaptığı düello" tanımlamasının günümüzde uygulanamaz olduğunu belirterek Clausewitz'in fikirlerinin eskidiğini ve savaşların devlet tekeline çıktığını belirtmektedir.

Kaldor'a göre, Soğuk Savaş döneminde meydana gelen gelişmeler savaşı tamamen yepyeni bir olguya dönüştürmüştür. Küreselleşen ekonomi ile birlikte devlet içi etnik ve kimlik temelli dışlamalar, savaş ile barış, savaş ile suç, savaş ile insan haklarının sistematik bir şekilde ihlali arasındaki belirgin çizgileri ortadan kaldırmış ve bu da iç savaşlarda büyük bir artışa sebebiyet vermiştir (Kaldor 1999). Kaldor, günümüz çatışmalarının artık belirli bir askeri zafere ulaşma etrafında dönmediğine inanmakta, ancak sivillerin ana hedef haline gelmesine neden olan şiddetin, aynı savaşlar gibi politik bir hedefinin olduğuna işaret etmektedir. Bazen bu çatışmalarda, politik hedefin olmadığı ve ekonomik temelli kazanç sağlamanın (haydutluk) hedef olduğu ve iç savaşa varan şiddetin yaşandığını belirtmektedir. Kaldor, bu yeni savaşların, ilk etapta onlara yol açan devletlerin dağılma sürecini hızlandırdığını belirtmektedir. Kısacası, Soğuk Savaş'ın sona ermesinin, iç savaş ile karakterize edilen yeni bir çatışma türü lehine devletlerarası savaşın çöküşünün başladığı hipotezini öne sürmektedir (Kaldor 2005).

Philip Wilkinson ve Azar Gat günümüzde yaşanan düşük yoğunluklu çatışmaların dünyanın birçok yerinde yaygınlaşmasının, Clausewitzçi yaklaşıma dayanan Avrupalı Westphalian devlet modeline ve savaş algısına meydan okuduğunu ve artık yeni bir savaş tipinin oluştuğunu belirtmektedir. Aydınlanma dönemi sonrası ortaya çıkan Napolyon tipi askeri savaşların o dönemki savaşları kökünden değiştirdiğini ve Clausewitz'in de kendi dönemi şartlarında savaşı yorumladığını, günümüz şartlarının bambaşka bir yöne evrildiğini belirterek Clausewitz'in yorumlamasının modasının geçtiğini iddia etmektedirler (aktaran Angstrom 2005,2).

Bütün bu tartışmalar, iki yüz yıla yakın bir süredir, savaşla ilgili algılarımızı şekillendiren Clausewitz'in fikirleriyle çelişmekte midir? Diğer bir ifadeyle, son yıllarda savaşın karakterinde meydana gelen değişimler ile birlikte,

Clausewitz'in ortaya koyduğu fikirler eskimiş midir? Colin Gray, Clausewitz'in düşüncelerinin halen hâkim ve geçerli olduğunu belirtmektedir (Gray 1999). Gray'e göre, devletlerarası savaşların Soğuk Savaş sonrası dönemde nadir görüldüğü doğrudur, ancak yeni nesil savaşlar yüzyıl boyunca meydana gelse bile geçicidir. Devletlerin kendi güvenliklerinin nihai hakemleri olduğu bir dünyada, silahlı kuvvetlerin kullanılmasını gerektiren devletlerarası büyük savaşlar her zaman mümkündür (Gray 1999, 178).

Mike Smith de Clausewitz'in görüşlerinin eskimediğini, savaşta taktiklerin değişebileceğini, savaş stratejisinin halen geçerli olduğunu belirtmiş ve "savaş savaştır" diyerek Clausewitz'in meşhur halk-ordu-hükümet üçlemesinin yeni tip savaşlar için de geçerli olduğunu savunmuştur. Yani, Clausewitz'in deyimiyile "savaş bukalemun gibidir": Savaşın karakteri değişse de, doğası sabit kalmaktadır (Smith 2003, 37).

Yeni nesil savaş kavramı son dönemde sıklıkla kullanılır hale gelmiştir. Yeni savaşlardan kastedilen nedir? Bu önemli bir sorunsal olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamızda yeni nesil savaşlar, "asimetrik savaşlar" olarak tanımlanmaktadır. Artık savaşların karakteri, yapısı ve özelliklerinin geçtiğimiz yüzyıldan farklı bir hale geldiğini söylemek abartılı bir iddia olmayacaktır. Günümüzün savaşlarında çatışma ile barış, asker ile sivil, cephe ile güvenli bölge, dost ile düşman arasındaki sınırlar belirsizleşmiştir (Gürcan 2016). Önceden tek merkezli ve emir-komuta bütünlüğü içerisinde devam eden ve ateş ile manevra gücünün esas unsur olduğu savaşlar yerini yeni bir konsepte bırakmıştır. Ayaklanma, terör, siber savaş, vekâlet savaşları, ekonomik savaşlar gibi, yaşarken farkına bile varamadığımız birçok olgu bugün savaş olarak tanımlanmaktadır. Bu bakımdan yeni nesil savaşların genel bir tanımını yapmak ve kategorize etmek hayli zordur. Disiplin açısından, en geniş anlamda güç

kullanımı gerektiren ve taraflar arasında geçen mücadelelerin savaş olarak kabul gördüğü söylenebilir. Bu noktada taraflar olarak kimlerin kastedildiği, savaşı tanımlamada önemli bir sorunsal olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası ilişkilerin bir disiplin olarak ortaya çıkmasından günümüze kadar, savaşta aktörlerin Westphalian devletler sistemindeki egemen hükümetler ve onların silahlı kuvvetleri olduğu genel olarak kabul görürken, bu kanının özellikle Soğuk Savaş ve 11 Eylül saldırısı sonrası değiştiği söylenebilir.

1996 yılında bir UNICEF raporunda “bir zamanlar %5 olan sivillerin savaşlardaki ölüm oranı son dönemde %90’ların üzerine çıkmıştır” şeklinde belirtilmiştir. (UNICEF 1996) I. Dünya Savaşı’nda ölenlerin %95’i asker, %5’i sivil iken; II. Dünya Savaşı’nda ölenlerin %33’ü asker, %67’si sivilidir. Günümüzdeki savaşlarda ise kayıpların sadece yüzde 5’i asker, yüzde 95’i sivillerden meydana geliyor. Bu “asker-sivil” kayıp oranları bile savaşların karakterinin ve özelliklerinin nasıl değiştiğinin sayısız örneklerinden biridir.

Stathis Kalyvas, devletlerarası silahlı çatışmaların azalması ve Soğuk Savaş’ın sona ermesinden bu yana artan iç savaşların sıklığı ve beklenen yükselişi vurgulamaktadır (Kalyvas 2001, 99-118).

Diğer bir görüşte olanlar ise, teknolojiye meydana gelen gelişmelerin, hassas güdümlü silahların, bilgisayar teknolojisi merkezli komuta-kontrol sistemlerinin, savaşlarda büyük bir değişim yarattığını ancak bu değişimin savaşın özünden ziyade sadece doğasını değiştirdiğini iddia etmektedir. Öte yandan, üstün hava gücü, akıllı bombalar ve füzeler sayesinde savaşların batı dünyası için sadece tribünden izlenen bir oyun haline dönüştüğünü belirterek “sanal savaş” (virtual war) kavramını kullananlar da mevcuttur (Ignatieff 2000).

Arquilla, yeni nesil savaşları tanımlarken üç unsurdan bahsetmektedir: küçük askeri birliklerin kullanılmasını gerektiren durumlar, gerilla taktiklerinin yaygınlığı ve teröre başvurma. Yeni nesil savaşları “düzensiz savaş” olarak tanımlarken, düzensiz savaşın meydana gelmesi için çatışan aktörlerden birinin düşman gücüyle mukayese edildiğinde asimetrik olarak güçsüzlüğü sebebiyle direkt temasa girmekten kaçındığını belirtmektedir (Arquilla 2011).

Yukarıda da belirtildiği üzere Van Creveld, Mary Kaldor, Mike Smith, Stathis Kalyvas, James Fearon ve John Arquilla gibi saygın siyaset bilimcilerin tamamı savaşın karakterinde yaşanan dönüşüm, asimetrik savaşların yükselen değeri ve iç savaşlar üzerine yoğunlaşmışlarına rağmen kentleşmenin savaşın doğası üzerine yarattığı etkilerine değinmemişlerdir. Bununla birlikte şehir savaşları, terörizm ve kentleşme üzerine başta ABD olmak üzere batılı kaynaklarda bolca çalışma mevcuttur.

Eski bir asker olan Avustralyalı David Kilcullen’in şehir savaşları çalışmaları üzerine en çok atıf yapılan kaynak olması bakımından önemli ve saygındır. Somali, Afganistan ve Irak’ta saha tecrübesi olan Kilcullen, savaşın doğasındaki değişmeleri sadece kentleşme ekseninde değil, birçok faktöre bağlı olarak açıklamıştır. Dünyadaki insan sayısının görülmemiş artış hızı ve nüfusun kontrolsüz bir şekilde artması, bu insanların kentlerde toplanması yani kentleşme, bilişim teknolojilerinin de etkisiyle insanlar arasındaki karşılıklı etkileşim ve kıyı metropolleşmesinin artmasına bağlı olarak dört farklı sebepte ele almıştır (Kilcullen 2013). Bu sebeplere bağlı olarak “şehir gerillacılığının” gelecekteki çatışma ortamında etkin bir rol alacağını belirtmiş, askerler için “şehirlerde ayaklanmayı bastırma” doktrini kapsamında çalışmalarda bulunmuştur.

Alice Hills, gelecekte meydana gelecek bütün savaşların kentlerde olacağını, kentlerin teröristler ve gerillalar için çok elverişli olduklarını belirtmiş, ancak buna karşın konvansiyonel doktrinlerin aksine asimetrik savaşlar kapsamında genel kabul görmüş bir doktrin olmadığını söylemektedir. 21'nci yüzyılda şehir savaşlarının artık kaçınılmaz olduğunu, uluslararası ve ulusal düzeyde en önemli güvenlik konusu haline geldiğini belirtmektedir (Hills 2004).

David Kilcullen ve Alice Hills gibi araştırmacılara ilave olarak Stephan Graham ve Louis DiMarco da şehir ve savaş ilişkisini ele alan saygın çalışmalar yapmış ancak, çalışmalarında kentleşmenin terör örgütlerinin strateji, taktik ve yöntemlerinde yarattığı değişimi incelememişlerdir. 11 Eylül saldırılarından sonra oluşan güvenlik ortamında terörizmin stratejileri yapılan en önemli çalışmalardan birisi Andrew Kydd ve Barbara Walter'a aittir. Terörizmin stratejileri üzerine sınırlı olarak, taktik ve yöntemlerine değinilmeyen çalışmada 21'nci yüzyıl şartlarında terör örgütlerinin yıpratma, gözdağı verme, provokasyon, barış sürecini sabote etme ve şiddet arttırma olmak üzere beş farklı stratejisi olduğu belirtilmektedir (Kydd ve Walter 2006, 49-80).

PKK terör örgütü özelinde yapılan çalışmalardan Cenker Korhan Demir'in "Öğrenen Örgütler ve Terör Örgütleri Bağlamında PKK" çalışması önemlidir. Dünyada ve bölgesinde meydana gelen değişimlere ayak uyduramayan, hızla değişen ve rekabetçi bir ortamda davranış değişikliğine gitmeyen örgütler başarılı olamayacaktır. PKK'nın Soğuk Savaş sonrası Türkiye'de ve bölgede yaşanan gelişmeler ışığında ortaya çıkan fırsatlar ve koşulların farkında olarak örgütsel yapı ve fonksiyonlarında, söylemlerinde ve eylemlerinde değişikliğe gittiği, bu bağlamda PKK'nın öğrenen örgüt olma özelliğinde olduğu belirtilmektedir (Demir 2008, 83).

Murat Yeşiltaş ve Necdet Özçelik, PKK terör örgütünün değişen karakterini ve şehirlerdeki eylemlerini yeni terör stratejisi olarak tanımlamışlardır (Yeşiltaş ve Özçelik 2018). Suriye iç savaşının ortaya çıkardığı konjonktürde, PKK'nın şehir savaşı tecrübesini elde ettiği ve bu kapsamda terör örgütünün stratejik bir değişikliğe gittiği belirtilmiştir (Yeşiltaş ve Özçelik 2016, 9). Terör örgütünün şehirlerde taktik ve yöntemlerinin de açıklanarak akademik yazına katkı sağlayan çalışmanın, PKK'nın Türkiye'de uygulamaya koyduğu şehir çatışmalarını “yeni terör stratejisi” olarak tanımlaması bakımından uygun olmadığı değerlendirilmektedir. Örgütün stratejisinde 2000’li yıllardan bu yana temel bir değişiklik olmamakla birlikte, değişen sadece taktik ve eylem türleridir.

PKK'nın yaşadığı dönüşüme ilişkin ülkemizde yapılan akademik çalışmalardan, Bilal Karaca'nın “Türkiye’de Devletin ve PKK'nın stratejik dönüşümü” (2015), Orhan Saraç'ın “PKK Terör Örgütü: Kuruluşundan 2000’li Yıllara Temel Unsurlarında Yaşanan Değişim” (2015) ve Fatih Tümlü'nün “PKK Terör Örgütünün Eylemlerinin Analizi” (2014) isimli yüksek lisans ve/veya doktora tezleri, örgütün stratejisinde ve eylemlerinde yaşadığı dönüşüm üzerine önemli katkılar sağlasa da, örgütün şehirlerde uyguladığı taktik ve yöntemlere değinmemiş, dönüşümün sebeplerini ise “kentleşme” kavramı ekseninde ele almamıştır.

Bu çalışmada, kentleşmenin terör örgütlerinin strateji, yöntem ve taktiklerinde değişiklik yaratmasına sebep olduğu iddia edilmektedir. Bu kapsamda, PKK terör örgütünün silahlı faaliyetlerine başladığı 1984 yılından 1995'teki V. Kongre'ye kadar “uzun süreli halk savaşı” stratejisini takip ettiği ve taktik/eylemlerini bu stratejiye uygun olarak kırsal alanda yoğunlaştırdığı, 1995'ten sonra bu stratejiyi terk ederek siyasal alandaki mücadeleye öncelik verdiği, taktik ve eylemlerini ise yeni stratejiye uygun olarak şehirlere kaydıracağı açıklanmaktadır.



BÖLÜM IV

ASİMETRİK SAVAŞ

“Gerillalar, isyancılar ve ayaklananların bu savaşı, yeni bir savaş türüdür. Bu savaş, cephe savaşı yerine pusuyu, taarruz etmek yerine sızmayı, düşmanıyla çatışmak yerine onu yorarak ve yıpratarak zafere ulaşmayı hedeflemektedir.”

ABD Başkanı J.F. Kennedy'nin West Point'de yeni mezun subaylara konuşması
(1962)

4.1. Savaşa Giriş

Savaş hakkında düşünürken, genellikle iki devletin veya ittifakların silahlı kuvvetlerinin, belirli bir coğrafyada ve belirli bir süre içerisinde rakiplerini yenerek zafer kazanmaya çalışmalarını düşünürüz. Mücadelenin amacı; düşmanın savaşıma azim ve kararlılığını ortadan kaldırarak yenilen tarafa hem askeri hem de siyasi yaptırımlar uygulamaktır. I. Dünya Savaşı, II. Dünya Savaşı ve hatta 1991 Körfez Harbi tam anlamıyla bu şekilde gerçekleşmiştir. Bu tasavvur biçimi neticesinde; siyasiler, askerler, diplomatlar ve hatta çoğu uluslararası ilişkiler bilimi uzmanı, savaşı tipik devletlerarasında meydana gelen bir olgu olarak ele almışlardır. Savaşın bu niteliği, Birleşmiş Milletler Tüzüğü'nde, devletlerarasında imzalanan ikili veya çoklu antlaşmalarda ve uluslararası ilişkilerin başat teorilerinde bu şekilde ele alınmaktadır.

Geçtiğimiz son iki yüzyılda, savaşla ilgili çalışmalar, ünlü Prusyalı General Clausewitz'in (1780-1831) yorumlamaları üzerinden yapılmıştır. Clausewitz'e göre savaş temel olarak üç farklı özelliği bünyesinde barındırmaktadır. Birincisi, savaşı rasyonel bir gerçeklik ve politika aracı olarak gören Clausewitz'e göre “savaş, genişletilmiş bir düello dan başka bir şey değildir“ (Clausewitz 2015, 29). Bu temel tanımda savaşın bir düello ya benzetilmesi, onun simetrik yapısına ve

devletlerarasında olmasına işaret etmektedir. Düello tanımından sonra Clausewitz savaşın doğasıyla ilgili olarak tanımlamasında ise “savaş, düşmana irademizi kabul ettirmek için kuvvet kullanma eylemidir” şeklinde belirtmektedir. Bu tanımda da savaşın amaç (düşmanın azminin kırılması) ve aracını (kuvvet kullanma) tanımlamaktadır. Savaşın kazanılması için kuvvet kullanmada aşırılıklara kaçılması yine kendi tanımında savaşı “mutlak savaş”a dönüştürür. Mutlak savaş, esasında bir teoride var olan, gerçek savaştan ayrılan bir tanımlamadır. Çünkü savaşın politik niteliği, sayısal unsurlar, moral, güç ve olasılıkların olduğu gerçek savaş, hiçbir zaman mutlak savaşa evrilmez. Üçüncü olarak ise Clausewitz, en meşhur ve atıf yapılan tanımlamasında savaşı “siyasetin başka araçlarla devam ettirilmesi” şeklinde tanımlamaktadır (Clausewitz 2015, 45). Bu haliyle politika amaç, savaş ise bir araçtır ve araç hiçbir zaman amaçsız düşünülmemelidir. Belirttiği bu üç temel özellik ile savaşın tanımlamasında bir teori özetleyen Clausewitz’in görüşleri, halen modern ulus devletlerin savaş ile ilgili algılamalarında ve askeri düşüncelerinin merkezinde yer almaktadır.

Savaşı siyasetin başka araçlarla devamı olarak gören Clausewitz’in gibi, Mao da savaşın siyaset ile ilişkisini göz ardı etmemiştir. Mao’ya göre politika kan dökülmeden yapılan bir savaş, savaş ise kan dökülerek yapılan bir politikadır; ancak yine de savaşın kendine has karakteri vardır, bu sebeple genel olarak siyasetle eşit tutulmamalıdır (Shaw 1975, 221-223). Çalışmamızın kapsamı itibariyle Mao’nun da savaşı siyaset ile alakalı görmesi önemlidir. Önümüzdeki bölümlerde asimetrik karakterli savaşlar, iç savaşlar ve gerilla savaşlarının siyasi angajmanı ile ilgili konuya detaylıca değinilecektir.

Türkiye’de yapılan çalışmalarda, Haldun Yalçınkaya savaşı “hükümetlere bağlı veya hükümet oluşturmaya istekli meşru organize gruplar arasındaki büyük ölçekli şiddetli çatışma durumu” şeklinde tanımlamıştır (Yalçınkaya 2008, 40). Bu tanım hem devletlerarası konvansiyonel savaşları, hem de devlet dışı örgütlenmeleri tarif ettiğinden günümüz savaşlarını da kapsamaktadır.

Hüseyin Pazarcı ise benzer şekilde savaşın devletlerarası olabileceğini veya taraflardan en az birisinin “*self-determinasyon*” hakkı için mücadele eden bir aktör olabileceğini ya da “*uluslararasılaşmış silahlı çatışmalar*”ın bu tanımlamaya girebileceğini belirtmektedir (Pazarcı 2004, 533).

4.1.a. Savaşın Belirleyici Karakterleri

Savaşın klasik anlamda tanımından yola çıkarak yapılabilecek bir değerlendirmede savaşın yedi temel belirleyici karakterinin olduğu söylenebilir. Bunlar:

- Birincisi savaş **kuvvet kullanım** halidir (Strachan 2007, 10). Çiçero da savaşı “ tarafların kuvvet kullanarak çarpışması hali” olarak tanımlamıştır (aktaran Keskin 1998, 68). Ancak her kuvvet kullanımını savaş olarak kabul edilmemelidir. Savaş için kuvvet kullanımını sonucu ortaya çıkan şiddet yoğunluğu belirleyici bir kriterdir. Diğer taraftan çatışmanın olmaması da harp olmadığı anlamına gelmemelidir.

- İkincisi savaş bir **düello**dur ve rakipler arasında gerçekleşir. Savaş tek taraflı bir faaliyet değildir (Clausewitz 2015, 29).

- Üçüncüsü savaşın belli bir **süresi** vardır. Başlangıcı ve sonu bellidir.

- Dördüncüsü savaşın belli bir **yeri** vardır. Belirli bir coğrafyada gerçekleşir ve muharebe ve etkisi sahası vardır.

- Beşincisi savaş savaşmak adına yapılmaz. Savaşın **siyasi** bir amacı vardır.

- Altıncısı savaş bir **devlet** veya **topluluk** adına yapılır, kişisel değildir. Bir kişi başka kişiye savaş ilan edemez.

- En son ve yedinci olarak savaş **hukuki** bir durum yaratır. Birleşmiş Milletler Antlaşması madde 51 Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, her ülkenin meşru savunma hakkı olduğundan bahsetmektedir. Savaşın uluslararası hukuku, savaşa başvurma (jus ad bellum), harp esnasında savaşan taraflar ve maruz kalanlar (jus in bello) ve savaşın sonlandırılması, barış antlaşmalarının yapılması (jus post bellum) kategorilerinde kavramsallaştırılmaktadır (Stahn 2006, 921-943).

Soğuk Savaş sonrası meydana gelen çatışmalarda devletlerin bir biri ile savaşması nadir görülürken, iç savaşlarda büyük bir artış meydana gelmiştir. Günümüz savaşlarına devlet dışı aktörlerin sıklıkla müdahil olduğu görülmektedir. Savaşın failinin devlet olduğunu belirten tanımlamaların savaşı açıklamakta yetersiz kaldığı değerlendirilmektedir. Savaşın aktörlerinden en az birisi devlet altı veya devlet dışı olduğu gerçeği (Yalçınkaya 2008, 36-37), bizi savaşın asimetrik karakterine götürmektedir. Hatta bazı tanımlamalar, iki devlet dışı aktörün

çatışmalarını da “asimetrinin simetrisi” şeklinde ve savaş olarak tasnif etmektedir (Kalyvas 2005, 97-98).

Savaşın diğer tartışılmalı karakteri ise, savaşın hukuki bir durum yaratması ve belirli kurallara göre icra edilmesidir. Savaşın hukuki durumu, uluslararası ilişkilerinde imzaladığı antlaşmalar gereği belirli normlara bağlı kalma zorunluluğunda olan devletler için geçerli; asimetrik karakterli örgütlerin ideolojisi ve yöntemi kapsamında değerlendirildiğinde geçerli değildir. Günümüzün çoğu asimetrik karakterli örgütü kural tanımaz bir yapıdadır ve ayaklandığı, terör uyguladığı devletin örgütlenme yapısına ve yasalarına karşı da bir isyan halindedir. Diğer taraftan, Birleşmiş Milletler ve Cenevre antlaşmaları gereğince uluslararası hukuk, asimetrik örgütlere belirli kurallara uymaları halinde self-determinasyon hakkı ve ulusal kurtuluş mücadelelerinde uluslararası meşruiyet ve hukuki bir zemin sağlamaktadır.

Diğer taraftan, savaşın başlangıcı ve bitiş zamanının tam olarak kestirilemediği, zafer ve yenilgi durumlarının tam olarak anlaşılmadığı, bazen yaşarken bile farkına varmadığımız farklı saldırılar da savaş olarak kabul görmektedir. Örneğin ışık hızında gerçekleşen ve modern bir ülkeyi mahvedebilecek mahiyette olan siber saldırılar, birçok kişi tarafından savaş olarak kabul görmektedir (Clarke ve Knake 2010) (Shackelford 2009) (Weimann 2004). Bu ön kabul tartışılmalı da olsa, siber saldırılar hibrit savaşların bir parçası olarak çoğu durumda devletler veya devlet dışı gruplar tarafından kullanılmaktadır. Siber saldırının başlangıcı ve etkisi arasındaki zaman aralığını ölçmek mümkün değildir ve çoğu durumda geleneksel savaş alanından önce ve sonra yer almaktadır.

4.2. Asimetrik Savaş

Savaş tarihi asimetrik düşünceler ve uygulamalar ile doludur. En eski savaş kitapları bile düşmanın hassas ve zayıf yerine saldırmayı tavsiye etmektedir. Savaş Sanatı adlı ufuk açıcı eserinde zayıfın güçlüyü nasıl yeneceği ile ilgili strateji ve taktikler geliştiren Çinli strateji uzmanı Sun Tzu (M.Ö. 400) şöyle yazmıştır: “Bir ordu su ile karşılaştırılabilir, su doğal akışında yükseklikten kaçınır ve aşağı doğru ivme kazanarak akar. Bir ordu da savaşta düşmanın güçlü yerinden kaçınmalı ve onun zayıf olduğu yere saldırmalıdır.” (Sun-Tzu & Griffith 1964, 101).

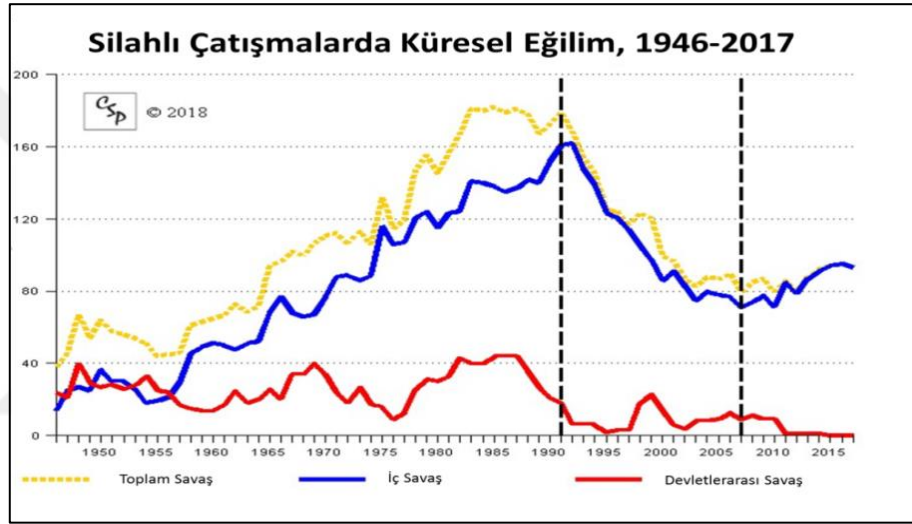
Westphalia Antlaşması sonrası 17 ve 18'inci yüzyılda gelişen Avrupa Devletler Hukuku ve siyaseti, savaşı devletlerarası gelişen bir durum olarak el aldı. Ancak ünlü tarihçi Hobsbawm'in de "Aşırılıklar Çağı" olarak adlandırdığı 20'nci yüzyıl çok değişik savaş ve çatışma türlerine şahitlik etmiştir (Hobsbawm 2001). Geçtiğimiz yüzyıl iki farklı dünya savaşı, birçok devrim, sayısız iç savaş, soykırımlar, anti-kolonyal savaşlar, yoğun toplumsal ve siyasal dönüşümlere şahit olmuş; diğer bir ifadeyle savaş 20 'nci yüzyıla çok farklı biçimlerde damgasını vurmuştur. Savaşın olmadığı gerginlik zamanları ise Soğuk Savaş dönemi olarak nitelendirilmiştir. Bu dönemde, askeri ve politik figürler her zaman ilgi çekici olmuş, bir toplumun kahramanlık destanı ve ulusal kurtuluş mücadelesi diğer toplumlara etkilemiştir. Lenin'in devrimci partizanından, Mao'nun kırsal gerillasına, Cezayir'in sömürgecilik karşıtı isyancılarından, Hizbullah ve Hamas gibi devlet dışı aktörler devletler ile çatışma yaşamış ve bu durum savaşın devlet tekelinde olması durumunu değiştirmiştir.

20'nci yüzyılın ikinci yarısında meydana gelen gelişmeler, akademik tartışmalarda asimetrik askeri mücadeleleri yeni nesil savaş konseptinin merkezine oturmıştır. Carl Schmitt gibi bazı bilim adamları devletler döneminin bitmekte olduğunu ve bunu tartışmanın anlamsız olduğunu belirtmiştir (Schmitt 2006, 30).

Vietnam Savaşı'nda tahmin edilen aksine, teknoloji ve askeri güç açısından ezici güç olan Amerikan Ordusu'nun Vietnam kuvvetleri karşısında savaşı kaybetmesi ve büyük kayıplar vererek çekilmek zorunda kalması birçok akademik çalışmanın konusu olmuştur. Vietnam Savaşı sonrası, savaşta kazananı belirleyen mutlak faktörün "güç" olduğu kanısı değişmiş; güçlü ile güçsüzün savaşını konu edinen düzensiz savaş, gerilla savaşı, hibrit savaş, iç savaş ve asimetrik savaş gibi birçok farklı kavram geliştirilmiştir.

Asimetrik savaşla ilgili çalışmalar her ne kadar Soğuk Savaş döneminde en verimli dönemini yaşıyor olsa da, savaşın asimetrik karakteri ile ilgili akademik çalışmalar yeni değildir. Örneğin Katzenbach ve Hanrahan ile Andrew Mack'in savaşın asimetrik karakteri üzerine yaptığı erken çalışmalar konunun disiplin içerisinde öneminin çok öncesinden algılandığını göstermektedir (Katzenbach ve Hanrahan 1955) (Mack 1975, 175-200). Ancak bu dönemdeki çalışmalarda "asimetrik savaş" yeni bir savaş biçimi olarak görülmemiş, daha çok taktik ve yöntemlerine odaklanılmıştır.

İki süper güç arasındaki güç çekişmesine kilitlenen dünya, Soğuk Savaş'ın çözülmesiyle birlikte buz dağının arkasında kalan üçüncü dünya ülkelerindeki iç savaşlar ile karşı karşıya kalmış ve bu dönemde iç savaşların yaşanma riski en yüksek seviyeye ulaşmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında devletlerarası meydana gelen savaşlarda azalma eğilimi görülürken, asimetrik karakterli iç savaşların sayısındaki kademeli bir artış gerçekleşmiştir. 1945-1999 yılları arasında en az bin kişinin öldüğü 25 adet devletlerarası savaş yaşanırken, 126 adet iç savaş gerçekleşmiştir. Bununla birlikte iç savaşlarda ölen insanların sayısı devletlerarası meydana gelen savaşlardan beş kat daha fazla olarak gerçekleşmiştir (Fearon ve Laitin 2001, 33).



Grafik 4.1. 1946-2017 Yılları Arası Meydana Gelen Silahlı Çatışmalar (CSP 2018)

11 Eylül 2001'de bir grup terörist, dört adet uçağı kaçırıp New York'ta ekonominin kalbi olan ikiz kulelere ve ABD savunmasının kalbi Pentagon'a saldırarak yaklaşık 3.000 insanı öldürdüklerinde ellerinde silah olarak kullandıkları sadece maket bıçakları vardı (Coker 2002, 320). El-Kaide bu saldırılarda fiziksel olarak 18 milyar dolarlık bir zarara yol açmış (Whitaker 2004, 3) ve saldırılardan altı yıl sonra ABD'nin küresel terör savaşındaki (war on terror) harcamaları 700 milyar doları bulmuştur (Thornton 2007, 1). El Kaide'nin dönemin süper askeri gücüne verdiğini zarar ve etki, kendi gücü ile kıyaslanamaz oranda gerçekleşmiştir. Bu saldırılar, asimetrik etkinin en uç örneklerinden birisi olmuştur.

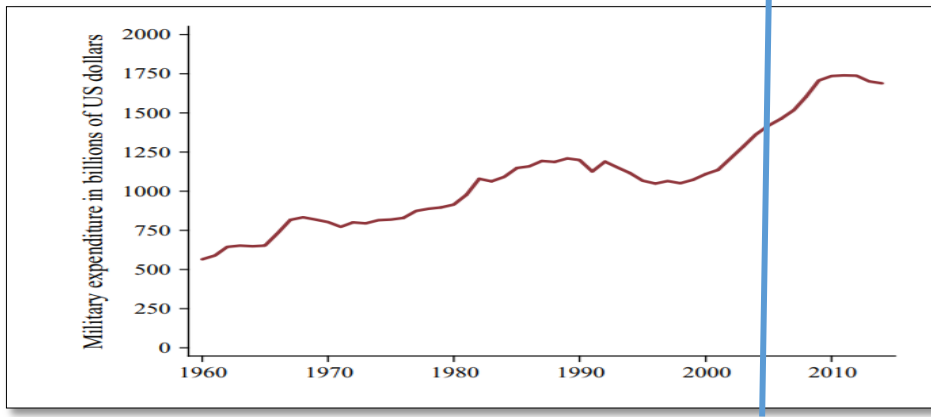
11 Eylül saldırılarının etkisi ve ABD öncülüğünde başlatılan "küresel teröre karşı savaş", asimetrik savaşı (terörizm, iç savaşlar, gerilla savaşı, hibrit savaş)

uluslararası ilişkiler ve güvenlik çalışmalarının en önemli konusu haline getirmiştir. 11 Eylül saldırıları, yeni dünyada eski aktörler üzerinden güç dengelerinin anlaşılamayacağını göstermiş, devlet altı ve devlet dışı aktörlere yönelik ilginin artmasına sebep olmuştur. Bu durum da, disiplin içerisinde savaş ile ilgili çalışmaların asimetrik karakterli olanlara doğru kaymasına sebebiyet vermiştir.

4.2.a. Askeri Güç Yeterli midir?

Günümüz strateji uzmanları, çok gelişmiş ordulara ve teknolojiye sahip olmanın artık savaşları kazanmak için yeterli olmadığını bilincindedir. Günümüzün en önemli askeri gücü olan ABD ve müttefikleri; tankların tanklarla, hava araçlarının hava araçlarıyla, deniz gücünün deniz gücüyle çatıştığı konvansiyonel bir savaşta muhtemelen kazanan taraf olacağı aşikârdır. Bu sebeple, çok güçlü hasımlarına karşı başarılı olmak isteyen devlet veya devlet dışı aktörlerin, çok daha farklı ve radikal yöntemlere ihtiyacı bulunmaktadır. 11 Eylül saldırıları El Kaide tarafından bu düşüncenin bir sonucu olarak icra edilmiş ve ABD'ye askeri, ekonomik ve sosyal çok ağır zararlar verdirmiştir.

Günümüzde çoğu devlet, askeri yapılanmalarında ve dış güvenlik algılarında simetrik tehditlere karşı teşkilatlanmıştır. Özellikle Soğuk Savaş döneminde, güvenlik ve strateji ile ilgili algıların ve çalışmaların en verimli olduğu “çatışmasızlık döneminde” bile hem batı, hem doğu ülkeleri askeri kapasitelerini büyük oranda arttırmışlardır. Todd Sandler and Justin George'un 165 ülkenin toplam askeri harcamaları üzerinde yapmış olduğu analiz, Sovyet Rusya'nın çöktüğü yıllarda azalma eğilimi gösterse de askeri harcamaların yıldan yıla artmakta olduğunu ortaya koymaktadır.



Grafik 4.2. 1960-2014 Yılları Arasında Devletlerin Toplam Askeri Harcamalarının Tutarı (Todd ve Justin 2016, 177).

Çalışmamız açısından dikkat çekici olan, disiplinde devletlerarası büyük savaş riskinin tarihte hiç olmadığı kadar azalmış olduğu görüşü hâkim olsa da; askeri harcamaların özellikle 2000’li yıllar itibariyle hızlı bir artış göstermiş olmasıdır. Bu bağlamda, asimetrik aktörlerin uluslararası güvenliğe etkisinin, 11 Eylül saldırıları sonrası devletlerin güvenliklerini sağlamak adına arttırdığı savunma harcamalarından anlaşılabilen değerlendirmektedir.

4.2.b. Gelişmiş Demokrasilerin Zayıf Noktası

Vietnam Savaşı’nda Vietkong kuvvetlerinin ABD kuvvetlerine karşı uyguladığı gelişmiş asimetrik taktiklerin yanı sıra, Vietkong kuvvetleri ve kuzey Vietnam’daki müttefikleri ABD’nin en hassas yerine savaş açmıştır: ABD iç kamuoyuna. 1975 yılında Vietnamlı bir partizanın Amerikalı bir yetkiliye söylediği “Bir taraf kazanmak için yeterince güçlü değil, diğer taraf ise kaybedecek kadar güçsüz değil” sözü Vietnam kuvvetlerinin ABD’ye karşı vermiş olduğu asimetrik savaşın tüm stratejisini özetler niteliktedir: Kaybetmezsen kazanırsın! Savaşın tahammül sınırlarını aşarak uzaması ve meydana gelen kayıplar neticesinde oluşan iç kamuoyunun baskısıyla, ABD politikacıları ortada henüz bir mağlubiyet veya Vietnam kuvvetlerinin zaferi yokken askerlerini geri çekmek zorunda kalmışlardır. Henry Kissenger’a mal edilen şerh sözdeki gibi “konvansiyonel ordu kazanamazsa kaybeder, gerilla ise kaybetmezse kazanır” sözü asimetrik savaşlarda gelişmiş demokrasilere karşı yürütülen stratejinin temeli olmuştur.

Günümüzün liberal ve demokratik güçlerinin uzun süren savaflara tahammülü olmadığını söylemek abartılı olmayacaktır. ABD’li akademisyen Francis Fukuyama, Soğuk Savaş döneminin sonlarına doğru kaleme aldığı makalesinde, liberal demokrasilerin komünizme karşı zaferini müjdelerken, “*Mademki komünizme karşı savaş kazanıldı ve dünya barışa erişti, geriye savaflacak ve uğruna ölünecek hangi değer kaldı? Savaflar ve büyük siyasi çatışmalar artık tarihin konusudur*” diyerek iddialı bir yorum yapmıştır (Fukuyama 1989). Bu düşünceden hareketle, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde gelişmiş demokrasiye sahip devlet ve toplumlarda; askeri operasyonlara yönelik protestoların yaygınlaştığı, ulus-ötesi operasyonların maliyetlinin ve ülke ekonomisine verdiği zararın sorgulandığı, özellikle de meydana gelen ölüm ve kayıplara karşı tahammülsüzlük belirginleşmiştir. Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası örgütlerin başını çektiği bu hassasiyet sadece asker ölümleri ile ilgili olmaktan çok, insan haklarının korunması ve sivil kayıplarının önlenmesi gibi etik kaygıları da taşımaktadır. Savafların sadece devletlerin ulusal güvenliklerinin hayati derecede riskte olduğu zamanlarda ve mümkünse kansız olarak yapılması gündeme gelmiş, “sıfır zayıatlı dış politika“ gibi yaklaşımlar batı dünyasında zemin kazanmıştır (Thornton 2007, 9).

Askeri yönden güçlü olan taraflar, hangi rejime sahip olursa olsunlar asimetrik mücadelede istismar edilebilir taraflara sahiptir. Demokratik rejime sahip devletler, terör veya isyancı gruplar ile savaşında özellikle kendi iç kamuoyunu ikna etmek zorundadırlar. Diğer taraftan, totaliter rejimler iç kamuoyunu ikna konusunda demokratik rejimlere nazaran daha umursamazdırlar ve sert askeri güç kullanmaya yatkınlardır. Bu durum da ister terör örgütü olsun ister gerilla grubu olsun asimetrik aktörün “uluslararası meşruiyet” kazanmasına ve mücadelesinde haklı görülmesine sebep olabilmektedir. Dolayısıyla asimetrik karakterli savaflarda, konvansiyonel savaflarda olduğu gibi zafere yakın taraf her zaman güçlü taraf olmamaktadır. Çoğu durumda zayıf aktörlerin, sağlam bir ideoloji ve siyasi irade göstermeleri durumunda, en azından 21’nciyüzyıl şartlarında daha avantajlı oldukları söylenebilir.

Petraus ve Kilcullen, politikacılar ve askerlerin şehir savaflarında karşılaşacakları güçlüklerden bahsetmektedir (U.S. FM 3-24 2014) (Kilcullen 2010). Savafla karar vermenin ve yürütmenin siyasi ve askeri zorluğu demokratik rejimlerde daha belirgin gözlemlenebilmektedir. Bu durum, yoğun insan nüfusunun yaşadığı şehirlerde meydana gelen savaflarda daha karmaşık bir hal almaktadır (Bering 2009,

48-49). Şehirlerin insan yaşamı için stratejik önemi göz önüne alındığında, politikacılar ve güvenlik güçlerince savaşın siyasi ve askeri sorumluluğu geçmişe nazaran daha ağır olmuştur. Demokratik rejimlerin bu hassasiyeti, asimetrik aktörlerin lehine bir sonuç ortaya çıkarmaktadır.

4.2.c. Asimetrik Savaşın Tanımlanması

Asimetrik Savaş kavramı ilk defa 1995 yılında ABD Ordusunun Müşterek Harekât Talimnamesinde “benzer olmayan kuvvetler arasındaki savaş” olarak kullanılmıştır (U.S. JP-1 1995, IV-10). 1999 yılında ABD Müşterek Strateji Değerlendirmesi ise daha kapsamlı bir açıklama getirerek asimetrik tehditler ile ilgili olarak şu tanımlamayı yapmıştır. “Asimetrik yaklaşımlar, kendisinden daha üstün askeri gücü yıpratmak ve etkisini azaltmak için zayıflıkları istismar ederken, klasik savaş yöntemlerinden önemli ölçüde farklı yöntemler kullanmaktır. Asimetrik yaklaşımlar genellikle inovatif (yenilikçi), geleneksel olmayan silahlar veya teknolojiler kullanarak savaşın ve askeri operasyonların çok geniş bir yelpazesinde stratejik, operasyonel ve taktik seviyelerde uygulanabilir.” (U.S. Joint Strategy Review 1999).

Şekil 4.1. Asimetrik Savaş Stratejisi (Sudhir 2008, 59).



Asimetrik Savaş kavramının ilk kullanıldığı yer olan ABD’de 2008 yılından itibaren daha çok “Düzensiz Savaş” (Irregular Warfare) ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. “Devlet ve devlet olmayan silahlı aktörler arasında meydana gelen ve halk üstünde etkili olmayı amaçlayan mücadele” olarak tanımlanan düzensiz savaşın,

terörizm, ayaklanma ve gerilla savaşı yöntemlerini de kapsadığı belirtilmektedir (U.S. FM 3-0, 1-4) (U.S. JP 1-02, 189).

Türkiye’de ilk defa resmi kayıtlara 2005 yılında Millî Güvenlik Siyaset Belgesi ile giren asimetrik tehdit “yarattığı ani ve hazırlıksız durum nedeni ile ülkelerin siyasi, sosyal ve ekonomik sistemlerinde istikrarsızlıklara neden olan, düşük seviyede kuvvet ve teknoloji kullanarak etkin olmayı amaçlayan tehdit algılamasıdır” şeklinde tanımlanmıştır

Kara Kuvvetleri Komutanlığı yardımcı yayını “Yeni Nesil Savaşlar” talimnamesi asimetrik savaşı; “karşı tarafın hassasiyetlerini istismar etmek amacıyla, daha farklı hareket ederek, örgütlenerek ve düşünerek inisiyatif ve hareket serbestliğini sağlamaktır. Stratejik, operatif ve taktik seviyelerde kullanılabilir” şeklinde tanımlamaktadır (KKYY 100-5, 3-2).

Asimetrik savaşı 11 Eylül saldırıları üzerinden yorumlayan Rod Thornton’a göre en basit anlamıyla, güçsüz olan tarafın kendisinden çok daha güçlü olan düşmana karşı, bütün kademelerde ve cephenin tamamında büyük etkiler yaratmak ve ona orantısız zararlar verdirmek için taktik seviyeden stratejik seviyeye kadar beklenmedik ve kendine özgü yöntemlerle saldırma ve şiddet yaratma eylemidir (Thornton 2007, 10). Bu sebeple, teröristler etki yapmak için şok yöntemlerle saldıracaklar ve zarar vereceklerdir. Bunun görünür olması temel hedeflerdendir. Thornton asimetrik etkiyi, **etki=şok x zarar x görünürlük** olarak formüle etmektedir.

Ordular ile kıyaslandığında düzensiz, hareketli ve esnek yapıda olan terörist, gerilla veya ayaklanan unsurun askeri manadaki hedefi, kendisinden çok güçlü olan düşmanının mevzilere bağlı sabit düzenini, klasik teşkilatlanmasını ve cephelerde savaşma isteğini istismar etmektir. Bu bakımdan asimetri; uluslararası hukuk açısından (1) aktörlerin statüsünün yanı sıra (2) askeri kapasitelerinin, (3) muharebe taktik ve stratejilerinin ve (4) siyasi angajmanlarının da farklı olmasını ifade etmektedir (Mello 2010) (Andre Beaufre’den aktaran Kalyvas 2005, 90).

Burada akılda tutulması gereken önemli nokta, asimetrinin eşitsizlik anlamına gelmediğidir. Cristopher Bellamy’e göre devletlere bağlı ordular, personel ve malzeme sayısı bakımından ne kadar farklı olursa olsun, teşkilatlanma, eğitim, donanım ve savaşma yöntemleri bakımından birbirine benzemektedir. Bu durumda

bu iki ordunun çarpışması asimetrik savaş olarak düşünülemez. Gerçek bir asimetrik savaş, yöntem ve taktiklerin çok farklı ve beklenmedik şekilde uygulaması ile meydana gelmektedir (Bellamy 2002, 152). Benzer şekilde Roger Barnett'e göre de "gerçek asimetri senin uyguladığın ancak düşmanın uygulayamayacağı, ya da düşmanın uygulayıp senin uygulayamayacağın eylemlerdir" (Barnett 2002, 15).

Bir diğer önemli nokta ise, asimetrik savaş her ne kadar çoğunlukla zayıfın güçlüyü alt etmek için uygulanmış olduğu strateji olsa da, güçlü aktörler tarafından zayıf aktörlere de uygulanabilmektedir (Thornton 2007, 4). Örneğin ABD, II. Dünya Savaşı'nda Nagazaki ve Hiroşima'ya tamamen asimetrik bir uygulama ile atom bombaları atmıştır. Bu harp tarihinde ilk defa bir nükleer silahın muharebe sahasında kullanılmasıdır. Diğer taraftan, her ne kadar devletlerin her türlü güç kullanma egemenliği ve savaş eylemleri hukuka bağlı olma kapsamında kısıtlamalar getirirse de, en demokratik devletlerin bile "örtülü operasyonlar" altında asimetrik etki yaratacak yöntemlere başvurduğu bilinmektedir.

İnsanlık tarihi ve savaşların değişen karakteri göz önüne alındığında, asimetrik yöntemlerin bir savaş ve strateji olarak ele alınması oldukça yenidir ve terör eylemlerinde, gerilla savaşlarında, siber savaşlarda, kara-hava ve deniz muharebelerinde çok farklı biçimlerde ve yerlerde uygulanabilmektedir. Kavramın sahip olduğu elastikiyet ve hızla dönüşen dinamikler asimetrik savaşların çok farklı biçimlerde ve yöntemlerde gelişmesini muhtemel kılmaktadır. Bu sebeple asimetrik savaş ve asimetrik tehdit ile ilgili kavramlar tanımlayıcı olmasından daha çok açıklayıcıdır.

Bir zamanlar sadece güçlüye ait olan zaferler, artık güçsüzler tarafından da elde edilebilmektedir. Uluslararası İlişkiler teorilerinin ilk atıfta bulunduğu Tukidides'in bakış açısıyla artık "güçlüler istediğini yapar, güçsüzler ise yapması gerekenleri" şeklindeki bakış açısı, özellikle Soğuk Savaş dönemi sonrası geçerli bir görüş olmaktan çıkmıştır. Artık güçsüzler, hiç beklenmedik taktik ve yöntemlerle güçlü olana karşı savaş vermektedir. Bu savaşın en belirgin özelliği ise doğal olarak onun asimetrik karakteridir.

Ayaklanma da benzer bir stratejiye dayanmaktadır. Çünkü ayaklanan taraf, ayaklanmaya başladığı anda güç olarak en zayıf halindedir ve ayaklandığı devletin ordusuyla mümkün olduğunca avantajlı pozisyona ulaştığında temasa girer ve hikâyesini halk üzerine kurar. Uzun süreli politik ve askeri strateji izleyerek devletin

gücünü zayıflatarak, onun yerine geçmeyi planlar. Metot olarak terör ile başlasa da, zamanla gerilla ve gelişkin gerilla stratejisine dönüşmek ister. Propaganda esastır ve karşı tarafı yorar. Bunu sivrisinek ile filin mücadelesine benzetebiliriz. Fil ne kadar güçlü olursa olsun, bir sivrisinek fili canından bezdirebilir ve sonunda kazanan taraf olabilir.

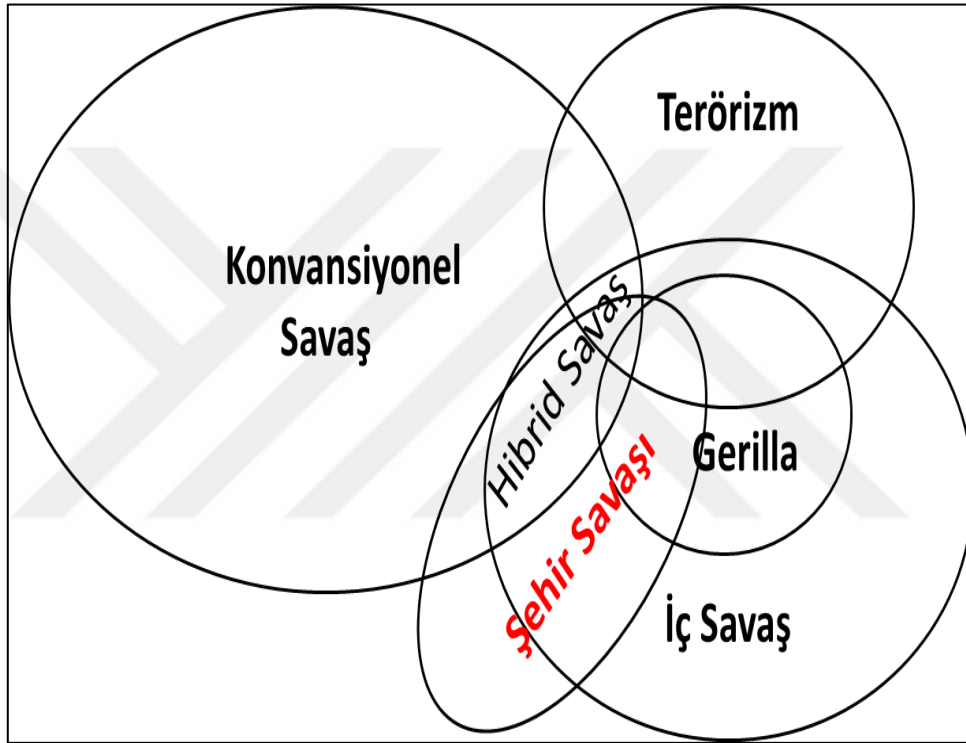
Sonuç olarak asimetrik savaşlar ile konvansiyonel savaşlar arasında bir ayrım yapmak gerekirse; klasik veya konvansiyonel savaşlar, devletlerin düzenli orduları arasında belirli bir cephede gerçekleşen muharebelerdir. Bu tip savaşlar, her iki tarafın da genel olarak sahip olduğu kuvvetler ve milli güç unsurlarından istifade edilmesini ifade etmektedir. Tarafların askeri ve diğer güç unsurları kaba bir hespla birbirine yakındır ve iki taraf da ateş ve manevra gücü gibi klasik harp yöntemlerine dayanarak düşmanı etkisiz hale getirmeye, belirli bir arazi kesimini ele geçirmeye veya savunmaya çabalamaktadır. Bu savaşlarda bir ordunun hedefi düşman ordusudur. Asimetrik savaşlar ise, güçsüz olan tarafın güçlü olana karşı yürütmek zorunda olduğu bir savaş türü olduğundan, düşmanın zayıf taraflarına beklenmedik araç ve yöntemlerle beklenmedik yer ve zamanlarda saldırılar gerçekleştirmek ve teknolojik imkânlardan da istifade ederek geleneksel olamayan taktik ve stratejiler uygulamak suretiyle icra edilen bir savaş türüdür (Sudhir 2008, 60-61).

4.3. Asimetrik Savaş Türleri

2018 yılı itibariyle genel olarak dünya üzerinde devam eden çatışmalar incelendiğinde; Suriye İç Savaşı'nın tüm şiddetiyle devam ettiği, İsrail-Filistin çatışmasının Kudüs'ü tam anlamıyla ateş çemberine çevirdiği, IŞİD'in hem Irak hem de Suriye'de halen belirli topraklarda egemen olduğu, Libya ve Güney Sudan'da devam eden iç savaşların bölgeyi günden güne istikrarsızlaştırdığı, Mısır ve Ukrayna'da istikrarın halen sağlanamadığı, İran-S.Arabistan gerginliğinin Yemen'de vekâlet savaşına dönüştüğü, Myanmar'da Rohinya Krizi ile göçlerin devam ettiği, Nijerya ve Somali'de terör örgütlerinin yarattığı şiddet ortamının son birkaç yıla oranla azalmış olmasına rağmen halen devam ettiği ve terör örgütlerinin belirli kırsal alanlarda kurtarılmış bölgeler tesis ettiği, Meksika'da uyuşturucu ticaretine bağlı suikastların ve şiddetin gelişme gösterdiği görülmektedir. Bu çatışmaların en önemli iki karakteristiğinden birisi asimetrik savaşlar olması, diğeri ise tamamına yakınının kentsel alanlarda meydana gelmesidir.

Yukarıda belirtilen örneklerde de görüldüğü üzere, günümüze kadar küçük ve zayıf aktörlerin asimetrik etkileri, daha çok terörist grupların saldırıları ile hissedilir olmasına rağmen, savaşma yöntemleri ve stratejileri ele alındığında asimetrik savaşın aktörleri olarak gerillaları, iç savaşta isyancıları ve savaşın başat aktörü olan devletlerin hibrit savaşdaki rollerini de incelememiz gerekmektedir. Bu bölümde asimetrik savaşlar dört başlık altında incelenecektir: Terörizm, İç Savaş, Gerilla Savaşı ve Hibrit Savaş.

Şekil 4.2. Asimetrik Savaş Türleri



4.3.a. Terörizm

Teröristler, hem sahip oldukları militan hem de malzeme ve kaynaklar açısından düşmanlarıyla kıyaslanamayacak oranda daha azına sahip olduklarından en etkili asimetrik aktörlerdendir (Thornton 2007, 26). Zayıflıklarına rağmen, teröristlerin uygulamış olduğu taktik ve eylemler stratejik seviyede yıkıcı etkilere sahip olabilmektedir.

Genel anlamda terörizmi diğer asimetrik savaş yöntemleri ile mukayese etmek gerekirse, terörizmde şiddetin hükümetin güvenlik veya diğer görevlileri yerine direkt olarak sivil hedeflere yönlendirildiği bir yöntem olduğundan

bahsedilebilir. Terörizm, politik etkiyi en üst seviyeye çıkarmak ve “gerilla yöntemini” desteklemek için örgütlü bir şekilde ayaklanan bütün aktörlerce başvurulan bir yöntem olmuştur (O’Neill 1990).

11 Eylül saldırıları Batı’nın terörizm ile ilgili algıyı temelden değiştirmiştir. Batı’ya göre, önceden terör örgütleri siyasi amaçlı propaganda yapmak ve mümkün olduğunca sivilleri hedef almayan eylem arayışı içerisinde olurken; bu yeni tip teröristler, düşmanlarına mümkün olduğunca ağır kayıp verdiremek amacıyla, salt düşmanlık ve nefret duygularıyla hareket ederek sivil-asker ayrımı yapmadan eylemlerini gerçekleştirmektedir. Batı dünyasına göre bu yeni tip teröristler radikal İslamcı terör örgütleridir. Dönemin ABD Başkanı George W.Bush terörizme açtıkları küresel savaşı “yeni tip bir düşmana karşı yapılan yeni tip bir savaş” olarak nitelendirmesi (White House 2001), 1990’lardan beri literatürde hâkim olan yeni bir savaş tipinin oluşmaya başladığı görüşünü de teorik anlamda desteklemiştir. 11 Eylül saldırıları sonrası; batı dünyası tarafından, artık teröristler düşman, onlara karşı verilen mücadele ise savaş olarak nitelendirilmeye başlanmıştır.

Terör eylemlerinin teröristler gözünden başarısı, toplumda yarattığı panik, politikacılar üzerindeki etkisi ile ölçülebilir. Onun için çoğu durumda kırsalda meydana gelen bir terör eylemi çok etkili olmayabilirken, büyükşehirlerde icra edilen terör eylemlerinin yankısı daha çok olacaktır. Onun için şehirler ve metropoller terör örgütleri için en cazip yerler olma niteliğindedir.

Uzun bir tarihi olmasına rağmen terörizm, özellikle 20’nci yüzyılın ortalarından itibaren uluslararası güvenliğin önemli bir konusu olmuştur. Bu sebeple, güvenlik çalışmaları kapsamında birçok akademik yazın terörizmi konu edinmiş ve son yıllarda birçok önemli çalışmalar ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalar daha çok terörizmin tanımlanması, sebepleri, motivasyonları, karşı koyma yöntemleri ve uygulama biçimlerini kapsamıştır.

Basın ve internet yoluyla insanların haber alma kolaylığının yaygınlaşması, terörist eylemlerinin bilinirliğinin artmasına sebep olmuş; bu da terörist eylemlerin etkisinin geçmişe nazaran çok daha etkili olmasını sağlamıştır. İnsanlığa ve toplumlara karşı yapılan çok yönlü politik, kültürel, ekonomik ve toplumsal etkileri olan eylemler; bazen de belirtilen amaçlardan bağımsız olarak gerçekleştirilen her türlü şiddet eylemi (bir binanın bombalanması, bir devlet görevlisinin öldürülmesi, market raflarında bulunan gıda maddelerinin zehirlenmesi vb.) özellikle modern

medya tarafından terör veya terörizm olarak adlandırılabilir (Hoffman 2006, 1). Medya ve basın her türlü şiddet eylemini terör/terörizm olarak tarif etmesi, akademik yazında çok farklı anlamlara gelen terör ve terörizm kavramları arasındaki farkın günlük konuşma dilinde ortadan kalkmasına sebebiyet vermiş ve her iki kavram da aynı anlamda kullanılır olmuştur (Zafer 1998, 11).

Diğer taraftan devletlerin farklı siyasi yapıları ve tutumları, terör ve terörizm kavramlarının tanımlanmasında farklı yaklaşımlara yol açmıştır. Bazı devletler, kendi politik çıkarları ekseninde, bir şiddet eylemini terör olarak nitelendirirken, diğer devletler tarafından aynı şiddet eylemi self determinasyon hakkı olarak tanımlanabilmektedir (Topal 2004, 6). Örneğin, yarım asırdan beri sürmekte olan İsrail-Filistin çatışmasında, özellikle batı kaynaklı yayınlarda Filistinli gruplar terörist olarak tanımlanırken, diğer taraftan da özellikle Araplar başta olmak üzere birçok devlet tarafından bu gruplar özgürlük savaşçısı olarak tanımlanmış ve İsrail Devleti'nin terör uyguladığı iddia edilmiştir (Telhami 2002, 595-598).

Terör/terörist kavramlarından kaçınma, sadece devletler ile ilgili bir durum değildir. Terör örgütü elemanlarının kendisine terörist sıfatını yakıştırdıkları çok nadirdir. Terörist kavramının olumsuz ve kötü algısı, bunun aksine gerilla ve özgürlük savaşçısının olumlu çağrışımları, özellikle asimetrik grupların, her ne kadar terör eylemlerine başvursa da kendini tanımlamasında etkili olmuştur. Çoğu durumda, terör yöntemlerine başvuran gruplar ve örgütler, kendilerini terörist olarak görmemekte, aksine savaşçı, partizan, gerilla, mücahit, kurtarıcı, cihatçı gibi kavramları üzerinden kendilerini tanımlamaktadır; bu şekilde isimlendirmeler ile terör kavramının olumsuz çağrışımlarını ortadan kaldırmayı amaçlamaktadırlar (Schmid 2011, 40). Örneğin, Hizbullah'ın manevi lideri olduğu öne sürülen Muhammed Hüseyin Fadlallah'ın *“Kendimizi terörist olarak görmüyoruz çünkü teröre inanmıyoruz, bizler kutsal bir savaş uğruna mücadele eden mücahitleriz.”* şeklindeki sözleri bu bakış açısını ortaya koymaktadır (aktaran Hoffman 2006, 23). Benzer bir şekilde, 1980'li yıllardan beri Türkiye'de aktif olarak terör yaratan PKK ve militanları, devlet tarafından terör örgütü terörist olarak tanımlanırken, örgüt kendisini partinin silahlı gücü/kanadı, militanlarını ise gerilla, özgürlük savaşçısı vb. tanımlamaktadır.

4.3.a.i. Terör ve Terörizm Kavramlarının Tanımlanması

Anlamları bakımından farklı olduğundan dolayı, “terörizm” kavramının tanımlanmasından önce “terör” kavramının tanımlanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir. Terör, etimolojik kökeni bakımından Latince “terrere” kelimesinden türetilmiştir ve “birini korkudan titremek” anlamına gelmektedir (Schmid 2011, 41).

Terörizmin tanımlanması ise sanıldığından daha zordur. Zorluk, kavramın çok geniş ölçekte politik anlamlar içerebilmesi veya çok farklı şekilde strateji, taktik ve yöntemlerden meydana gelmesinden kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan günümüzde 1937 tarihli “Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi” haricinde uluslararası kabul gören genel bir terörizm tanımı mevcut değildir (Pazarcı 2012, 210).

Birleşmiş Milletler, üye devletlerin iç ve dış politikaları gereği itirazları sebebiyle kurulduğu 1945 yılından günümüze kadar, net bir terörizm tanımlaması yapamamıştır. 1972 Münih Olimpiyatları’nda gerçekleştirilen terör saldırısı sonrası, "masum insan hayatını tehlikeye atan veya ölümüne sebep olan ve temel özgürlükleri hedef alan uluslararası terörizmi önleme tedbirleri" konusunda aldığı karar ile ilk defa terör terimini kullanmış, ancak devam eden yıllarda birçok üyenin çeşitli kaygılarla itiraz etmesi sebebiyle ortak bir terörizm tanımlamasına varılamamıştır. 1996 yılında “terörizmin tanımlanması görevini de yürütecek bir “Terörizm Geçici Komitesi (Altıncı Komite)“ kurulmuş olmasına rağmen günümüze kadar (Aralık 2018) üye devletlerce kabul edilen bir karar henüz ortaya çıkmamıştır.³ Buna rağmen, taslak olarak hazırlanan “The Comprehensive Convention on International Terrorism” (Uluslararası Terörizmle İlgili Kapsamlı Sözleşme) terörizmi şu şekilde tarif etmektedir.

“Herhangi bir kişinin, yasa dışı ve planlı olarak yapmış olduğu saldırı aşağıdaki nedenleri doğurması durumunda bu eylem terör kapsamında değerlendirilecektir.

(a) Herhangi bir kişinin ölmesi veya ciddi şekilde yaralanması,

³ BM Terörizm Geçici Komitesinin yetmiş üçüncü oturumu 03 Ekim 2018 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

(b) Kamuya açık bir kullanım yeri, bir devlet veya hükümet binası, bir toplu taşıma sistemi, bir altyapı tesisi veya çevre de dâhil olmak üzere kamu veya özel mülke ciddi hasar verilmesi,

(c) Bu maddenin 1. (b) bendinde belirtilen maddi mülklere, yerlere, tesislere veya sistemlere zarar verilmesi veya büyük ekonomik kayıplara neden olması; eylemin içerik ve doğal olarak amacı bir nüfusu korkutmak, bir hükümeti veya uluslararası bir kuruluşu herhangi bir eylemde bulunmamak veya yapmaktan kaçınmasına sebep olması.” (Schmid 2011, 51).

ABD kaynaklarında terörizm; “motivasyonu politik olan devlet dışı veya gizli örgütlerin, sivil hedeflere karşı uyguladığı, genellikle toplumu etkilemeyi amaçlayan, planlı şiddet eylemi” olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası terörizm terimi ise; “birden fazla ülkenin topraklarını veya vatandaşlarını etkileyen terör eylemleri” olarak tanımlanmaktadır (U.S. Department of State 2000).

Türkiye’de terörizm tanımlaması ise 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilmiştir. Bahse konu kanunun birinci maddesi terörü: “cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.” şeklinde tanımlamıştır.

Terörizm ilgili çalışmalarıyla tanınan Alan Schmid terörizmin tanımlanması için yoğun bir emek harcayarak akademisyenler, devletler ve sivil toplum kuruluşlarının kullandığı 250 farklı tanımlamaya çalışmasında yer vermiştir (Schmid 2011, 99-148). Schmid’e göre terörizmin dünyada kabul gören ortak bir tanımı olmamasına rağmen yirmi iki farklı kavram tanımlamada öne çıkmaktadır. Terörizmi tanımlamada kullanılan kavramların kullanım sıklık oranları Tablo 4.1.’de belirtilmiştir.

S.No.	Kavram	Tanımlarda Kullanım Oranı (%)
1	Şiddet, cebir	83.5
2	Politika	65
3	Korku, terör	51
4	Tehdit	47
5	(Psikolojik) etki ve (beklenen) reaksiyonlar	41.5
6	Kurban, farklı hedefler	37.5
7	Planlı, kasten, sistematik	32
8	Savaş yöntemi, stratejik, taktik	30.5
9	Yasa dışı, olağandışı, insanlık dışı	30
10	Zorlama, baskı, zorba	28
11	Propaganda	21.5
12	Rasgele, hedef gözetmeksizin	21
13	Siviller, tarafsızlar	17.5
14	Gözdağı	17
15	Masum insanlar	15.5
16	Örgüt, hareket	14.
17	Başkalarına mesaj, sembolik boyut	13.5
18	Hesaplanamazlık, tahmin edilemezlik	9
19	Gizli, örtülü	9
20	Devamlı, tekrar eden şiddet eylemleri	7
21	Suç	6
22	Üçüncü şahıslardan talep	4

Tablo 4.1. Terörizmi Tanımlamada Kullanılan Kavramlar

4.3.a.ii. Terörizmin Stratejileri

Terörizmin uyguladığı yöntemlerden adam öldürme, şehirlerin kalbinde otobüs patlatma, uçak kaçırma gibi şiddet eylemleri herhangi birisi için mantık dışı, çılgınlık veya anlamsız gelebilir. Ancak, bu tarz şiddet eylemleri çok pahalı politik sonuçları çok ucuza elde etmeyi sağlayabildiğinden birçok terör örgütü tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. 23 Ekim 1983'te bomba yüklü kamyonla yapılan intihar saldırısı sonucu 241 deniz piyadesini kaybeden ABD ile 58 paraşütçü komandosunu kaybeden Fransa; sonrasında da devam eden benzer saldırılar yüzünden Lübnan'dan askerlerini çekmek zorunda kalmıştır. Aynı yöntem 10 yıl sonra Somali'de de işe yaramış, helikopteri düşürülen ve bir askerinin cesedi aşırı gruplarca sokaklarda sürüklenen ABD, ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Benzer şekilde, Filipinli bir kamyon şoförünün Iraklı aşırı gruplar tarafından kaçırılmasından sonra, Filipinler Hükümeti Irak'ta bulunan askerlerini görev sürelerinin dolmasını beklemeden bir ay erken geri çağırmak durumunda kalmıştır (Glanz 2004). 1980-2003 yılları arasındaki tüm dünyadaki intihar saldırılarını inceleyen Robert A. Pape, intihar saldırısında bulunan terörist eylemlerin yarısının politik amacına ulaştığını ve hedefteki hükümetlerin geri adım attıklarını ortaya koymuştur (Pape 2005, 65).

Terörizmin hedefleri ve stratejileri tarih boyunca farklılıklar gösterse de, günümüzde terör örgütlerinin hedefleri incelendiğinde genellikle beş hedeften birisi veya birkaçı için mücadele ettikleri görülmektedir. Terör örgütlerinin hedefleri: (1) rejim değişikliği, (2) bölücülük (toprak koparma), (3) politika değişikliği, (4) sosyal kontrol ve (5) mevcut rejimin (status qua) devamının sağlanması veya bunlardan birkaçı olabilmektedir (Kydd ve Walter 2006, 49-80). Çalışmada, Türkiye'de faaliyet gösteren PKK terör örgütü bölücülük, DHKP-C terör örgütü ise rejim değişikliği hedefleyen örgüt olarak tasnif edilmiştir.

Askeri anlamda strateji, bir savaşta askeri harekâtı ve operasyonları planlama ve yönetme sanatı olarak tanımlanırken; terörist örgütler için uzun vadeli ve nihai bir hedefe ulaşmak için tasarlanmış eylem/eylemler planı olarak tanımlanmaktadır (Oxford Dictionaries). Hedefleri ne olursa olsun, bütün terör örgütlerinin uzun vadeli politik hedeflerine ulaşmak için uygulamış olduğu benzer stratejiler vardır. Birçok akademisyen terörizmin stratejileri üzerine çalışmalar yapmıştır. Disiplin içerisindeki en erken çalışmalardan Thomas Thornton, terör örgütlerinin beş benzer strateji uyguladığını, bunların moral inşa etmek, propaganda, toplumun çözülmesini

sağlamak, düşman güçleri bertaraf etmek ve provokasyon olduğunu belirtmiştir (Thornton 1964, 87). Martha Crenshaw da propaganda ve provokasyonu en önemli strateji olarak açıklarken, düşman kuvvetlerinin bertaraf edilmesi, sosyal kontrol, toplumun çözülmesinin sağlanması ve arttırıcı şiddetin⁴ de terör örgütlerinin stratejilerinden olduğunu söylemektedir (Crenshaw 1981, 379-399). Konuyla ilgili en güncel çalışmalardan Kydd Andrew ve Barbara Walter ise terör örgütlerinin stratejilerinin yıpratma, gözdağı verme, provokasyon, barış sürecini sabote etme ve arttırıcı şiddet vb. stratejiler olduğunu belirtmektedir (Kydd ve Walter 2006, 51).

Yıpratma stratejisi uygulayan terör örgütlerinin en önemli görevi, ciddi maliyetlere yol açacak kadar güçlü ve kararlı eylemlerle düşmanlarını ikna ederek politik taleplerine karşı boyun eğmelerini sağlamaktır. En önemli yıpratma strateji yöntemlerinden birisi intihar bombacısı eylemidir. Teröristlerin stratejik önemini Hizbullah'ın ABD ve Fransız askerlerine karşı 1983 yılında Beyrut'ta yapmış olduğu eylemle kavradığı bu strateji özellikle etnik temelli terör örgütlerinin en sık başvurduğu stratejilerden birisi olmuştur. Devletler, terör örgütlerinin aksine şiddete başvururken belirli hukuki ve askeri kurallara bağlı olduğundan, yıpratma stratejisi uygulayan terör örgütleri açısından bu durum istismar edilmektedir. Güvenliği ve egemenliği büyük ölçüde risk altında olmayan gelişmiş demokrasiye sahip devletler bu stratejiye karşı daha kırılıgandır. Otoriter rejimler ise, terör örgütlerine karşı misillemede daha saldırgan ve şiddetli olabilmektedir. Bu durum da, devletlere karşı çok zayıf durumda olan terör örgütlerinin aleyhine bir durum yaratır. Dolayısıyla, yıpratma stratejisi daha çok demokratik ve hukuk kurallarına bağlı gelişmiş devletlere karşı uygulandığında etkili olmaktadır. ABD'ye karşı uzun yıllardır yıpratma stratejisi uygulayan terör örgütü El Kaide'nin öldürülen lideri Usame Bin Ladin'in 2004 yılındaki bir yayında söylemiş olduğu sözler, yıpratma stratejisine başvuran örgütlerin amacını özetler niteliktedir: *“Bizler, on yıl boyunca mücahitlerimizin uyguladığı gerilla savaşı ve yıpratma stratejisi ile dönemin süper güçlerinden Sovyet Rusya'ya karşı büyük bir tecrübe kazandık ve onları iflas ettirdik; şimdi ise Amerika'yı aynı yöntemle iflas ettirmek üzere kanlarını akıtıyoruz”* (Usama Bin Laden 2005, 241-242).

⁴ Arttırıcı şiddet literatürde “outbidding” olarak geçmektedir. Bu stratejiye göre terör örgütleri, en şiddetli eylemleri yapmak suretiyle benzer diğer örgütlerden daha çok adını duyurur ve toplumda daha çok itibar görme arayışı içerisinde olur. Örneğin PKK'nın 1980 döneminde arttırıcı şiddet uygulayarak diğer etnik ve sol aşırı grupları tavsiye etmesi buna bir örnektir.

Terör örgütleri hedeflerine ulaşmak için hükümetlere ve bireylere karşı olmak üzere iki ana gruba karşı eylem gerçekleştirirler. Amacın rejimi değiştirme veya bölücülük olduğu durumlarda en önemli hedef grubu halktır. Gözdağı verme veya korkutma bireyler üzerinde nüfuz yaratabilmek için en etkili strateji olduğundan terör örgütleri tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Teröristler, belirli bir nüfus üzerinde sosyal kontrole sahip olmak için bir yandan itaat etmeyenleri cezalandırma gücüne sahip olduğunu gösterirken diğer yandan devletin kendilerini durduracak güce sahip olmadığı mesajını vermeye çalışırlar. “Bir kişiyi öldür, binini korkut” (Wilkinson 1977, 48) sözü ile özetlenebilecek korkutma veya gözdağı verme stratejisi, suikast, adam kaçıırma veya toplu katliamlar olarak uygulanabilmektedir. Örneğin PKK korucuları öldürürken, bölge halkına “devleti desteklemenin kendilerine pahalıya mal olacağı” mesajını vermek istemektedir. Bir başka örnekte ise Taliban, Afganistan’da kız çocuklarının okula gönderilmesini engellemek amacıyla bir kız okulu müdürünü başını kesmek suretiyle öldürmüştür (Khan 2006).

Terör örgütlerine karşı belli bölgelerde egemenliğini yitiren devletler, kamu güvenliğini tam olarak sağlayamadığı zaman bölge halkı ikilemde kalmaktadır. Güvenliği açısından ikilemde kalan toplum kesimleri ise çoğu zaman güçlü olanı desteklemekte veya destekler gibi görünmektedir. Hukukun zayıf olduğu ve teröristlerin cezalandırılmadığı bir yargı sistemine sahip olan devletlerde bu durum, terör örgütlerinin lehine sonuç doğurmaktadır. Ayrıca hükümet güçlerinin zayıf olduğu dağlık arazi kesimlerinde yaşıyanlar terör örgütlerinin sindirme politikasına karşı savunmasız bir pozisyonadırlar.

Teröristlerin kullandığı en yaygın stratejilerden bir diğeri ise provokasyondur. Terör örgütleri bu strateji ile hedef hükümetlere sert askeri tedbirler uygulamak suretiyle sivillerin zarar görmesini sağlayarak bir yandan mücadelelerine meşruiyet kazandırmak diğer yandan ise halkın desteğini kazanmak amacındadır (Price 1977, 58). Provokasyon daha çok rejim değişikliği veya bölücülük amacıyla olan terör örgütlerinin başvurduğu bir stratejidir. İspanya’da ETA (Bask Yurdu ve Özgürlük) yıllar boyunca İspanya hükümetini provoke etmiş, hükümet ise sert askeri tedbirlere başvurmuştur. Masum olduklarını düşünen toplumlar, kendi yaşam alanlarına askeri müdahalede bulunulduğunda çok hızlı bir şekilde radikalleşebildiklerinden, Bask toplumu da yıllarca hükümete karşı kin duygularıyla mobilize edilmiştir. Benzer şekilde, PKK’nın 2015-2016 yıllarında Türkiye’nin güneydoğusundaki kent

merkezlerinde yaratmış olduğu çatışmaların temel stratejisi de güvenlik kuvvetlerini provoke edilerek sivillerin zarar görmesinin ve bunun sonucunda halkın hızla mobilize edildiği bir radikalleşmenin sağlanmamasıdır.

Bir strateji olarak provokasyona başvuran terör örgütlerine karşı en etkili mücadele, teröristleri arayıp, bulup etkisiz hale getirirken beraberinde sivil halkın en az zarar göreceği şekilde cevap verilmesidir. Bu şekilde hükümet veya devlet, terör örgütlerinin sıklıkla propagandalarında belirttiği gibi ceberut veya zalim olmadığı mesajını vermelidir.

Terörizmin stratejileri ile önemli bir husus, hangi stratejinin uygulanacağı veya stratejilerin uygulanma yöntemi terör örgütünün hedefine göre ve hedef hükümetin rejimine göre değişiklik gösterdiği gerçeğidir. Asimetrik savaşın en önemli aktörleri olan günümüz terör örgütleri, hangi rejim tiplerine karşı nasıl bir strateji uygulayacağı konusunda oldukça deneyim kazanmışlardır. Devletlerin terörizmle mücadele stratejileri ise daha çok demokratik gelişmişlik durumlarına, milli güç unsurlarına (siyasi, askeri, ekonomik, sosyo-kültürel) ve iç-dış politik dengelerine bağlı olarak gerçekleşmektedir.

4.3.b. İç Savaş

Asimetrik karakterli çatışmaların en belirgin örneklerinden birisi “iç savaş”tır.⁵ Sosyal bilimlerde son zamanlarda yapılan çalışmalara dayanarak, iç savaş en genel biçimiyle, tek bir devlet sınırları içinde gerçekleşen ve hükümet güçleri ile en az bir isyancı grup arasında geçen silahlı çatışma olarak tarif edilebilir.

Uluslararası ilişkiler yazınında hemen herkesin kabul ettiği gibi devlet, belirlenmiş sınırlar dahilinde “şiddeti kullanma hakkı”nı elinde tutan tek yetkili organdır (Weber 2004, 131-132). Devletin bu "güç/şiddet kullanma tekeline, o devlet içindeki asimetrik aktör veya aktörlerin yarattığı ortam, güç ve şiddet kullanma tekelinin devletin elinden çıktığını göstermektedir ki, bu iç savaşın temel özelliğidir. Eğer ki, devlet çatışmalar büyümeden güç kullanma tekeli tekrar elinde toplarsa iç savaş meydana gelmemiş demektir (Sambanis 2004).

⁵ “İç Silahlı Çatışma” İngilizce akademik yazında “civil war” veya “internal armed conflict” olarak kullanılmaktadır.

İç savaş konusunda çalışmalarıyla tanınan James Fearon, Stathis Kalyvas, John Keegan ve Bartle Bull gibi yazarların iç savaş ile ilgili görüşlerinde çeşitli görüş ayrılıkları olmasına rağmen (çatışmaya kitlesel katılım oranları, isyancıların o devletin vatandaşı olmasının gerekip gerekmediği vb. konularda), bunların hepsi iç savaşın tek bir devlet içinde meydana geldiği konusunda hem fikirdir (Fearon 2007) (Kalyvas 2006) (Keegan ve Bull 2006, 18-19). İç savaşların özellikle çökmekte olan devletler (Yugoslavya) veya kamusal düzenin yerleşik olmadığı devletlerde (Somali, Liberya) meydana gelmesi olasılığı daha fazladır.

Ayrıca, bir çatışmayı iç savaş olarak tanımlayabilmek için, kamu düzenini ve hükümetin etkin gücünü ciddi seviyede tehdit etmesi ve zayıfların belirli bir seviyesinin belirli bir eşiğin üzerinde olmasını gerektirmektedir. Akademik çalışmalarda, bir çatışmanın iç savaş olarak kabul edilebilmesi için, bir yıl içerisinde binin üzerinde insanın hayatını kaybetmesi gerektiği genel olarak kabul görmektedir. (Meisels 2014) (Small ve Singer 1982, 71) (Sivard 1996, 25) (Doyle ve Sambanis 2000, 795).

Yukarıda açıklanan genel tartışmalardan sonra, iç savaşın en az üç temel özelliğinin bulunduğu bahsedilebilir:

- (1) Aktörlerin birisinin devlet olması şartıyla en az iki aktör arasında silahlı kuvvet kullanımı,
- (2) Tek bir devlet sınırları içerisinde meydana gelmesi,
- (3) Belirli bir yoğunluğu aşan şiddet ve hasar.

Uluslararası ilişkiler ve güvenlik çalışmaları literatüründe, bir devlet içindeki belirli bir eşik değeri aşan şiddet ile ilgili çalışmalarda devrim, gerilla savaşı, isyan, ayaklanma gibi farklı tanımlamalarla tarif edilse de, yukarıda belirtilen kriterler mevcut ise “iç savaş” olarak sınıflandırılabilir. Ayrıca, bir gerilla grubunun bir devlet içinde faaliyet göstermesi veya yaygın terör faaliyetlerinin meydana gelmesi, o devlette iç savaş yaşandığı anlamına gelmemektedir.

İç Savaşlar, yapısı itibariyle çok çeşitli sosyo-politik bir süreç sonucunda ortaya çıktığından tam olarak patlak vereceği zamanın önceden tahmin edilmesi zordur (Ward ve Metternich 2013). Çok hızlı ortaya çıkabilmesi ve kısa sürede tüm ülke çapına yayılma potansiyeli yönüyle uzun süreli bir mücadele gerektiren gerilla

savaşı stratejisinden ayrılmaktadır. Ancak hemen eklemek gerekir ki, çoğunlukla benzer şekilde iç savaşlarda isyan küçük bir isyancı grup ile başlamaktadır.

Şiddet, asimetrik karakterli mücadelelerin hepsinin temel yöntemidir. İç savaşta isyancılar, şiddet yöntemi ile mevcut hükümeti devirip kendi ideolojisinde bir yönetim tesis etmek isteyebilecekleri gibi, toprakların bir kısmının kendileri kontrolünde ayrılmasını isteyebilirler. Ancak şiddet uğruna şiddet, başarılı bir teknik değildir. Kaldor, Soğuk Savaş döneminden sonra ortaya çıkan iç savaşların ideolojik ve siyasi amaçtan uzak olduğu değerlendirmesini yapmıştır. Kaldor'a göre iç savaşlarda kullanılan askeri taktikler gerilla savaşındakilere benzemektedir. Ancak, gerilla savaşının ideolojik/ politik özelliği baskındır ve Mao Tse-Tung veya Che Guevara tarafından da belirtilen teoride insanların kalpleri ve akıllarını kazanmayı amaçlarken, günümüz iç savaşları ise korku ve nefret duygularından beslenmektedir (Kaldor 1999, 8).

Kalyvas da, iç savaşlarla ilgili olarak, özellikle Afrika'da meydana gelen çatışmalara atıfta bulunarak yeni nesil iç savaşların yağmalama ve sebepsiz şiddet içeren bir çatışma olduğunu, bunun eski nesil iç savaşlara benzemediğini belirtirken Kaldor ile aynı görüşü paylaşmaktadır.

	ESKİ İÇ SAVAŞLAR	YENİ İÇ SAVAŞLAR
Sebepler & Motivasyon	Toplu Memnuniyetsizlik	Şahsi Çıkar, Yağmalama
Destek	Geniş Halk Desteği	Halk desteği yok
Şiddet	Kontrollü Şiddet	Sebepsiz ve kontrolsüz şiddet

Tablo 4.2. Eski ve Yeni İç Savaş Karşılaştırması (Kalyvas 2001, 102)

İç savaşlar ve benzer geniş çaplı şiddet hareketleri, ölüm, yaralanma, hastalık, göç ve sefalet yaratmaktadır. İç Savaşın meydana geldiği yerlerde çatışma ortamının genel özellikleri şu şekilde sıralanabilir.

- Şiddet ve terör olaylarının yaygındır.
- Çatışan en az iki taraf vardır.
- Halkın güvenliği sağlanamamaktadır.
- Kamu düzeni bozuktur.

- Kanunlar uygulanamamaktadır.
- Bir ateşkes antlaşması yapılmamıştır.
- Altyapı tahrip olmuştur.
- Siyasi ve ekonomik aktörler başarısızdır.
- Sağlık kurumları işlerini normal olarak yapamamaktadır.

4.3.c. Gerilla Savaşı

Gerilla savaş stratejisi, en yaygın kullanılan asimetrik çatışma türü olarak 20'nci yy.dan itibaren teorileştirilse de kökenleri düşündüğümüzden çok eskilere dayanmaktadır. Tarih gerilla savaşının tipik karakterini yansıtan birçok küçük savaşlar ile doludur.

Gerilla savaşı en yalın haliyle güçlü olan bir düşmana karşı verilen asimetrik savaşın doğal mücadele yöntemidir (Urbano 1999, 9). Kendisinden daha güçlü olan hasmına karşı -düzenli ordular- cephe savaşına girmeden, vur-kaç taktiği ile onu yıpratarak, uzun vadede savaşı kazanmayı hedefleyen bir savaş stratejisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerilla savaşının önemi ancak Mao Tse-tung ve Vo Nguyen Giap gibi teorisyenlerin bu küçük savaşı bilimsel olarak ele alıp bir stratejinin tamamlayıcısı olarak uygulamalarından ileri gelmektedir. Samuel Huntington da gerilla savaşını "stratejik olarak güçsüz olan tarafın, istediği yer ve zamanda taktik seviyede metotlarla yürüttüğü bir savaş biçimi" olarak tanımlayarak gerilla savaşı stratejisinden bahsetmektedir.

Modern teoride gerilla savaşı kavramı 1808-1813 yılları arasında Napolyon'un İspanya seferi esnasında yerel halk unsurlarının yürütmüş olduğu düzensiz savaşları ile başlatılmaktadır. Bu savaşta ilk defa bir halk örgütlenmesi, modern bir orduyla savaşmıştır. Düzenli İspanya ordusunun Napolyon'un nizami ordusu karşısında mağlup olması ve ülkenin işgal edilmesi üzerine yerel halk, örgütledikleri seferberlik ve icra ettikleri gerilla taktikleri ile savaşı birçok cepheye yayarak topraklarını amansızca savunmuşlardır.

ABD Talimnamelerinde gerilla savaşı kavramı, "düşmanın işgali altındaki bölgede siyasi ve askeri kontrolünü kırmak ve bölgede yeni bir askeri-politik otorite tesis etmek maksadıyla çoğunlukla yerel, askeri veya yarı-askeri unsurların küçük

birlik harekâtı tekniklerini kullanarak icra ettikleri silahlı mücadeledir.” şeklinde tanımlanmaktadır (US FM 31-21) (US JP 1-02). Bu tanım daha çok konvansiyonel savaşın bir parçası olarak gerilla savaşı taktiklerinden faydalanılmasına işaret etmesine rağmen, gerilla savaşı literatürde daha çok, güçsüz olanın güçlü olana karşı uyguladığı bir savaş stratejisi olarak kabul görmektedir (Huntington 1962, xvi).

20’nci yy.da altın çağını yaşayan gerilla savaşları, politik amaçları bakımından üç farklı türde ortaya çıkmıştır (Laquer 1976). **Birincisi**, işgalci güçlere karşı ulusal kurtuluş savaşları veya anti-kolonyal mücadeleler biçiminde yeryüzünün değişik coğrafyalarında meydana gelmiştir. **İkincisi** bir devlet içinde merkezi hükümete karşı yürütülen ayrılıkçı ve bölücü hareketlerdir. **Üçüncüsü** ise mevcut rejime karşı ayaklanarak onun yerine geçmeyi amaçlayan mücadelelerdir.

Gerilla savaşı; çevre, coğrafya ve sosyal doku ilişkisi bakımından ise iki farklı türde meydana gelmektedir: Birincisi **Kır gerillacılığı**, Çin, Afganistan, Vietnam, Kolombiya vb. ülkeler coğrafi özellikleri açısından kırsal gerilla stratejisine elverişli imkânlar sağlamaktadır. Dağlık ve ulaşılması zor arazi kesimleri, yetersiz ulaşım hatları, dağınık yerleşim ve nüfus vb. çevresel özellikler bu bölgelerde kıra dayalı uzatılmış gerilla savaşı için uygundur. İkincisi **Şehir gerillacılığı**. Güney Amerika ve Kuzey Afrika ülkeleri ile Suriye vb. ülkeler ise coğrafi bakımdan şehir gerillacılığı için elverişli şartlar sağlamaktadır. Şehir gerillacılığı tarihte de hep var olmuş, ancak özellikle içinde yaşadığımız son yüzyılda meydana gelen hızlı kentleşme ve bunun sonucu ortaya çıkan sosyal doku neticesinde daha fazla önem kazanmıştır.

Stratejinin seviyelerine göre taktik seviye gönüllü milisler edinme, ikmal ve bütünleme ve küçük çaplı çatışmalar; operasyonel seviye düşmanın muharebe planları ile ilgili olabilirken, stratejik seviye ise savaşın kazanılması için izlenecek bütün yolları ihtiva edebilmektedir. Örneğin bir köprünün havaya uçurulması veya bir politikacının öldürülmesi taktiksel bir operasyon iken, düşmanın önemli şehirlerinde eş zamanlı bombalar patlatarak ve terörizm yöntemlerine başvurmak operasyonel bir başarıdır. Stratejik seviye ise mevcut iktidarı düşürmek veya bir kenti tamamen ele geçirmek olabilir (Duyvesteyn 2005, 68).

Bir stratejiyi veya stratejinin bir kısmını ifade etmek için kullanılan konsept, bir savaş taktiği olarak da anlam ifade edebilir (Beckett 1999). Gerilla Savaşı anlam olarak her ne kadar güçsüz olanın güçlüye karşı asimetrik karakterli mücadelesinde uyguladığı stratejiyi çağrıştırıyor olsa da, düzenli ordular tarafından taktiksel olarak da kullanılmaktadır. Askeri literatürde “gayrinizami harp” olarak adlandırılan bu tür mücadele yöntemini yürütmek amacıyla bütün dünya ordularında çeşitli yapılanmalar mevcuttur.

Carl Schmitt ünlü Partizan Teorisi eserinde, gerilla savaşının mekâna bağlılığından bahsetmektedir. *Düzensizlik, yoğun siyasi angajman, hareketlilik ve toprağa bağlılık* gerilla savaşını, düzenli şekilde savaşan devlet ve ordulardan ayıran temel unsurlardır. Düzensizlik, gerilla savaşını devlet ve ordudan ayırmakta, ayrıca belirli bir hukuka bağlı kalmak zorunda olan devletlerin aksine gerillacılığın yasa dışı olma durumunu ifade etmektedir. Düzensizlik durumunda, ne açıkça ilan edilen bir savaş, ne belli bir düşman, ne yer ne de zaman bellidir. 20’nci yüzyılda çoğu bir partiye bağlı olarak gerçekleşen gerillacılığın politik karakteri, onu hırsız, haydut ve korsan gibi kendi çıkarına hareket eden adi bir suçludan ayırmaktadır. Düşmanla cephede savaşmak yerine, vur kaç taktiğiyle onu yıpratmayı amaçlayan gerilla için hareketlilik şarttır. Bütün bu hareketliliğine rağmen savunmacı bir karaktere yakın olan gerilla, bu durumu itibariyle de belli bir mekânda hareket eder.⁶ Gerillanın gücü onun halk ve mekânla olan ilişkisine bağlıdır ve bu durum onu Clausewitz’in “savunmanın taarruza olan üstünlüğü” olarak tanımladığı savaş teorisine götürmektedir (Schmitt 2017).

Gerilla adi bir suçludan farklı olan politik karakteri ile uygulamış olduğu gelişmiş askeri taktikler, uluslararası hukukta onun da düzenli ordu gibi muamele görmesinin yolunu açmıştır. Örneğin 1907 Lahey Savaş Hukuku belirli şartlar ve koşullar altında, gerilla kuvvetlerine, halk ayaklanması milislerine ve gönüllü birliklere aynı askerler gibi muamele edilmesini belirtmektedir. Düzensiz birliklere tanınan bu ayrıcalık, 1949 Cenevre Antlaşmaları ile de devam ettirilmiştir. 12 Ağustos 1949’da imzalanan dört adet Cenevre Antlaşmalarından ilk ikisi karada ve

⁶ Carl Schmitt için gerillanın veya siyasi partizanın en ayırt edici özelliği “toprağa bağlılıktır”. Düşmanı salt düşman olarak gören ve bir ideal uğruna savaşan devrimci veya komünist partizanlar bu durumdan istisnadır.

denizde harp halindeki silahlı kuvvetleri askerlerinden yaralı ve hastalara nasıl muamele edileceğiyle, diğeri harp esirlerine nasıl muamele edileceğiyle, sonuncusu ise sivillerin korunması ile ilgilidir. Bu durum 3'üncü Cenevre Antlaşmasının birinci bölüm dördüncü maddesinde, gerilla ve milis kuvvetlerinin savaş esiri sayılabilmesi aşağıda belirtilen dört özel koşula bağlanmıştır.

1. Astlarından sorumlu subaylar bulunması,
2. Belirli bir mesafeden açıkça görülen rütbe ve işaretler,
3. Açıktan taşınan silahlar
4. Savaşın askeri yasa ve geleneklere uygun olarak yürütülmesi.

Cenevre antlaşmaları savaş hukuku açısından bakıldığında, önceden tamamen devletçi olan uluslararası hukukun bir anlamda gevşetilmesi anlamına gelmektedir. Dünyanın dört bir yanından 196 devlet tarafından imzalanan bu antlaşmalar ile milis güçler, ayaklananlar ve ulusal bağımsızlık mücadeleleri yürüten partizan ve gerilla güçleri de uluslararası hukuktan faydalanır kılınmıştır. Hümanist bir yaklaşım ile düşmana insanca muamele hükmeden bu antlaşmalar, uluslararası hukuk açısından savaşın devletçi temelini belirli bir oranda yumuşatırken, onu dönüştürecek yeni bir savaş türüne kapı aralamıştır.

Gerilla savaşının karakteri ülkeden ülkeye, coğrafyadan coğrafyaya farklılık göstermektedir. Bir stratejinin tamamlayıcısı olarak ister farklı politik amaçlara sahip olsun, ister değişik coğrafyalarda icra edilmiş olsun, gerilla savaşının bazı değişmez temel özellikleri mevcuttur: örgütlenme biçimi, propaganda ve terör yöntemi.

Gerilla gruplarının mücadelesine başladıkları ve en güçsüz oldukları ilk aşamadan itibaren özellikle terör yöntemine başvurmaları, birçok gerilla grubunun aynı zamanda terör örgütü olarak kabul edilmesine sebebiyet vermektedir. Ariel Merari terörizm, gerilla savaşı ve konvansiyonel savaşın arasındaki temel farklılıkları Tablo 4.3.'te belirtildiği şekilde karşılaştırmıştır (Merari 1993, 227).

<i>Karakteristik</i>	<i>Konvansiyonel Savaş</i>	<i>Gerilla Savaşı</i>	<i>Terörizm</i>
Birlik/ Kişi Sayısı	Büyük (Ordu/Kolordu/Tümen)	Orta (Takım/Bölük/ Tabur)	Küçük (Çoğunlukla 10 kişiden az)
Silah	Tam kapsamlı her çeşit silahlar (hava kuvvetleri, tank, top vb.)	Çoğunlukla hafif piyade tüfeği, bazı yerlerde havan kullanımı	Tabanca, el bombası, özel donanımlı suikast silahları, araç bombaları, canlı bomba, uzaktan kontrollü bombalar
Taktik	Çoğunlukla müşterek harekât, bazen kuvvetlerin tek başına kullanımı	Komando tipi taktikler	Özel taktikler: Adam kaçırma, suikast, araç bombalama, uçak kaçırma, canlı kalkan kullanımı vb.
Hedef	Çoğunlukla askeri hedefler, sanayi ve ulaştırma yapıları	Çoğunlukla asker, polis, kamu görevlileri ve politikacılar	Geniş anlamda sivil halk ve devleti temsil eden her şey, siyasi rakipler
Amaçlanan Etki	İmha	Yıpratma	Psikolojik Baskı
Arazi kontrolü	Var	Var	Yok
Üniforma	Var	Çoğunlukla var	Hayır
Savaş/Eylem Bölgesinin Tanımlanması	Savaş muharebe sahası ile sınırlıdır	Savaş ülke içindeki ihtilafli bölgelerdedir	Tanımlanmış bir savaş alanı yoktur. Her yer
Uluslararası Meşruiyet	Uluslararası kurallara uyduğu müddetçe var	Uluslararası kurallara uyduğu müddetçe var	Yok
Ulusal meşruiyet	Var	Yok	Yok

Tablo 4.3. Terörizm, Gerilla Savaşı ve Konvansiyonel Savaşın Karakteristikleri

4.3.c.i. Mao'nun Gerilla Savaşı

Mao Zedong'un Çin'deki devrimci savaşın ilk yıllarındaki tecrübesi, onun gerilla savaşı konusundaki görüşünü şekillendirmiştir. Mao, Çin'de işçi sınıfının sayıca çok az olması ve bunların devrimci savaş için harekete geçirilmesi için çok kayıtsız olduklarını düşündüğünden, Lenin'in kentsel sanayi proletaryasına dayalı devrim görüşüne katılmamıştır (Mao Tse Tung 1961, 17). Aynı zamanda Mao döneminde Çin'de kentsel alanlar çok sınırlı iken, buna karşın kırsal alanlarda toplanmış büyük bir köylü nüfusu vardı. Çin Komünist hareketinin ilk devrimci hareketi şehirlerde başlamış, ancak 1927 yılının Nisan ayı itibariyle yönetimdeki Çin Milliyetçi Parti'nin istihbarat ve polis birimleri Şangay'daki bütün radikal işçi sınıfı liderlerini ortadan kaldırmıştı. Bu dönemde Çin komünist devrim hareketinin başlamadan bitme aşamasına gelmesi, Mao'nun şehirlerde kaybettiğini idrak etmesini sağlamıştır. Demek ki yoğun köylü nüfusunun yaşadığı Çin'de, Rusya'da olduğu gibi şehirlere ve işçi sınıfına dayalı bir devrimci savaş yapmak olanaksızdı. Öyleyse tersi doğrudur ve kırsal iç mekânlar ile ulaşılması güç dağlık araziler gerilla savaşının başlatılması ve büyütülmesi için ideal yerlerdi.

Devlet	1920-1930	1950			2018		
	Kentli Nüfus Oranı	Kırsal	Kentli	Kentli Nüfus Oranı	Kırsal	Kentli	Kentli Nüfus Oranı
Çin	%7-9	65.436.582	488.982.693	%11	578.023.833	837.022.095	%59
Rusya F.	%30-35	57.478.154	45.320.503	%44	36.807.854	107.156.855	%74

Tablo 4.4. Çin ve Rusya'nın 1920, 1950 ve 2018 yılları Kent-Kırsal Nüfus Oranları⁷

⁷ 1950 yılında Rusya Federasyonu'ndaki %44'lük kentleşme oranı aynı yıl %11 Çin'dekinden 4 kat daha fazladır. Daha erken yıllara ilişkin net bir veri bulunmamakla birlikte, Birleşmiş Milletlerin 1969 yılında yayımladığı raporda, 1920-1930'lu yıllarda Sovyet Rusya'nın da içinde bulunduğu Avrupa'da kentli nüfus oranı %35-40'larda iken, Çin'in de içinde bulunduğu Uzak Doğu'da halen %7-9 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. (UN 1969)

Mao'nun gerilla savaşı stratejisi her şeyden önce, geleneksel harp taarruz prensiplerinden sürat, baskın ve inisiyatif prensiplerine dayanmaktadır. Mao, ünlü Çin askeri filozof Sun-Tzu'nun birçok prensibinden esinlenmiş ve bunları gerilla stratejisine uyarlamıştır. Örneğin “*Sürat, savaşın özüdür, Düşmanın hazır olmadığı anı kollayın, beklenmedik yollardan ilerleyip, hiç önlem almadığı noktalardan saldırın.*” (Sun-Tzu & Griffith 1964, 134) prensibini kelimesi kelimesine kullanmıştır (Mao Tse Tung 1961, 97). Benzer şekilde, Sun Tzu'nun “*doğuda kargaşa çıkar, batıdan vur*” şeklinde veciz ettiği prensibi “*gerilla savaşında taktiğimiz, batıdan geliyormuş gibi görünüp doğudan vurmaktır*” diyerek kitabına aktarmıştır (Mao Tse Tung 1961, 46). Günümüz gerilla taktiği uyarlamasında bu prensipler “vur-kaç taktiği” olarak tanımlanmaktadır. Vur-kaç taktiği asimetrik karakterli aktörlerin güçlü düşmanlarına karşı yürüttüğü mücadelelerinde uyguladıkları temel taktiktir.

Diğer taraftan Mao devrimci gerilla savaşını uzun soluklu bir mücadele olarak düşünmüştür. Bu gerillanın güçsüz olduğu mücadelenin ilk safhalarında eğitileceği, örgütleneceği ve militan kazanacağı güvenli bölgelere ihtiyaç duymasını gerektirmektedir. Mao'ya göre, ilk önce kırsal ve dağlık alanlarda mücadele başlatılmalı, nihai hedef olarak şehirler ele geçirilmeliydi. Mao'nun Çin kırsalını gerilla savaşının başlatılması için seçme fikrinin sebebi, gerilla kuvvetlerini anti-gerilla operasyonlarından korumaktır. Geniş çapta araziye dağılınca, gerillanın yönetimdeki Milliyetçi Hükümet tarafından tespit edilmesi önlenebilirdi. Bu eylem aynı zamanda Chang Kai-Shek'in Mao'yu ve gerilla kuvvetlerini aramak için görevlendirdiği bütün birlikleri de araziye yayılmak zorunda bırakmıştır. Böylece gerilla güçsüz olduğu mücadelesinin ilk safhasında kuşatılmaktan ve imha olmaktan kurtulmuştur. Eğer ki mücadele şehirlerde devam ettirilseydi, gerillanın kuşatılması kolaylıkla gerçekleşebilirdi (Mao Tse Tung 1961, 92).

Mao'nun Uzun Süreli Halk Savaşı üç aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; **(1) Stratejik Savunma** **(2) Stratejik Denge** ve **(3) Stratejik Taarruz**'dur. Stratejik savunma aşamasında mücadele öncelikle köylü nüfusa ve kırsala dayalı silahlı propaganda ile başlatılacaktı. Bu aşamada parti en güçsüz halinde olduğundan, kendisinden çok daha güçlü ordu ile temasa sadece avantajlı konumdayken girecekti. Kırsal alanda tesis ettiği üs bölgelerinde planlanan ve zamana yayılan silahlı mücadele geliştikçe kurtarılmış bölgeler tesis edilecekti (Giap 1976, 49-50). Mücadele devam ettikçe ve üs bölgeleri birleştirilip kurtarılmış gerilla bölgeleri

oluşturuldukça denge partinin lehine bozulacak ve gerilla halkın da katılımıyla ordulaşacaktı. Kırsal alanların tamamı ele geçirilip şehirler kuşatıldıktan sonra ise en son aşama olan stratejik taarruzda, topyekûn bir saldırı ile gerilla zaferi kazanacaktı (Özcan 1999, 75-76) (Duyvesteyn 2005, 68).

Mao yukarıda aşamaları belirtilen gerilla savaşı stratejisini Çin'de aynen uygulanmış ve başarıya ulaşmıştır. 1927'de militanlarının neredeyse tamamı yönetimdeki milliyetçi hükümet tarafından etkisiz hale getirilen, 1935'te "Uzun Mart"⁸ yürüyüşünde kırsal alanda yaklaşık bir yıl kadar sürede kuvvetlerinin yüzde doksanını kaybeden Mao, "uzun süreli halk savaşı"ını partinin kuruluşundan ancak 28 yıl sonra, 1 Ekim 1949 tarihinde Çin Halk Cumhuriyeti'ni kurduğunda zaferle noktalamıştır.

"Bugün yürüttüğümüz gerilla savaşı tarihte benzeri görülmemiş bir sayfa açmaktadır. Etkisi sadece Çin'de ve Japonya'ya karşı verdiğimiz savaşla sınırlı kalmayacak, dünya çapında olacaktır!" (Mao Tse Tung 1961, 65) diyen Mao'nun uzun süreli halk savaşı stratejisi gerçekten de sadece Asya Kıtası ile sınırlı kalmamış, Güney Amerika'dan Afrika'ya kadar birçok bölgede güçsüzün güçlüye karşı verdiği asimetrik savaşının temel stratejisi olmuştur.

4.3.c.ii. Che'nin Gerilla Savaşı

Gerilla Savaşı, zayıfın aktörlerin en güçlü silahıdır. Che Guevara ve Fidel Kastro da, Küba'da devrim mücadelesine başladıklarında rakiplerine nazaran güçsüzlüklerinin en uç noktasındaydılar ve gerilla savaşı yöntemine başvurmadan başka çareleri yoktu. Mao'nun ilk komünist militanlarının bir zamanlar aynı Çin Milliyetçi Parti tarafından ortadan kaldırıldığı gibi, Kastro'da ilk politik eylemlerinde Batista tarafından tutuklatılmış ve hapse atılmıştı. O halde politik eylemler böyle ortamlarda uygun bir mücadele aracı değildi. Yapılması gereken, şiddete başvurmak, mücadeleyi uzun bir safhaya yaymaktı. Bir ayaklanmayı siyasi protesto hareketinden ayıran temel fark da bu "şiddet" oluyordu (O'Neill 1990).

⁸ "Uzun Yürüyüş" olarak da bilinen "Uzun Mart" (The Long March), Mao önderliğindeki yaklaşık 100.000 komünistin yönetimdeki Milliyetçi Parti'nin imhasından kurtulmak için, 16 Ekim 1934-22 Ekim 1935 tarihleri arasında yaklaşık 9.000 km. yürüyerek yaptıkları geri çekilmedir. Yürüyüş sonunda yaklaşık 7.000 kişi sağ kalabilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Wilson 1971) (Duell 1988).

Che Guevara da, Mao gibi gerilla savaşının başlatılması için düşmanın denetiminden uzak kırsal alanların seçilmesi gerektiği fikrini benimsemiştir. Bu konuda Che Guevara “Gerilla Savaşı Üzerine” isimli çalışmasında “*gelişmemiş Latin Amerika’da silahlı mücadele için en uygun yerler kırsal bölgelerdir ve buradaki yoksul halk devrimci kuvveti oluşturmak için müthiş bir imkân sunmaktadır.*” diyerek kentsel alanların gerilla mücadelesi için son derece elverişsiz zeminler olduğundan bahsetmektedir (Che Guevara 1964, 2-3).

Fidel Castro ve Che Guevara, Mao’nun “uzun dönem halk savaşı” stratejisini benimsemişler, Marksist teoriyi kendi şartlarına göre yorumlamışlar ve sonuç olarak “foco teorisi”ni⁹ ortaya koymuşlardır. Foco (focalism) teorisine göre; (1) zayıfların gerilla yöntemiyle güçlü orduları yenebileceği, (2) devrimi gerçekleştirmek için uygun şartların oluşmasının beklenmemesini, ayaklanmanın kendisi devrim için uygun koşulları sağlayacağı ve (3) savaşın kırsal alanlarda gerçekleştirilmesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir (Che Guevara 1964, 3).

Che’nin de, Mao gibi kır gerillacılığı yöntemi ile Küba’da başarılı olması Latin Amerika’da birçok gerilla grubuna ilham vermiştir. Bu gerilla hareketlerinin Küba’dakinden farkı neredeyse tamamının şehirlerde uygulanması ve başarısız olmalarıdır. Bu kapsamda, şehirler ile ilgisinden dolayı, “şehir gerillacılığı”nın prensipleri, hedefleri, stratejisi, ve taktiklerine ve kırsal gerilladan ayrıldığı hususlara bu tezin beşinci bölümünde değinilecektir.

4.3.ç. Hibrit Savaş

Uluslararası güvenlik ortamının en belirgin özelliklerinden birisi de belirsizlik ve tahmin edilemezliktir. Devletlerin harekât ortamlarındaki muhataplarının sadece devletler ile sınırlı kalmadığı, müttefik ve yerel unsurlar ile birlikte hareket edilmesi ihtiyacı günümüz savaşlarının en belirgin özelliklerindedir.

Hibrit savaş, klasik veya konvansiyonel harp kavramının sona erdiğini belirtmekten ziyade, devletlerarası savaşlarda doğrudan çatışmak yerine asimetrik yöntemlerin kullanılmasının yaygınlaşmasını ifade etmektedir. Hibrit Savaş kavramı, gayrinizami ve nizami harp konseptlerinin stratejik seviyede bütün olarak

⁹ “Foco”, İspanyolca’ya İngilizce “focus” (odak, merkez) kelimesinden türetilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. (Moreno 1970).

kullanıldığı, terör örgütlerinin ve devlet dışı aktörlerin konvansiyonel kuvvetlere karşı önemli yetenekler kazandığı bir savaş şekli olarak tanımlanabilir.

Hibrit savaş terimi ilk kez İkinci Çeçen Savaşı hakkında yapılan bir çalışmada ABD’li binbaşı William J. Nemeth tarafından 2002 yılında literatüre sokulmuştur. Rus-Çeçen Savaşını inceleyen Nemeth, hibrit savaş kavramına, savaşların güçlü silah sistemlerine sahip olmanın yanında toplumun sosyal örgütlenmeleri ile ilgili olduğunu belirttiği U. S. Naval Postgraduate School’da “Future War and Chechnya: A Case for Hybrid Warfare” adlı yazdığı yüksek lisans tezinde kullanmış, ancak tez yayımlanmadığı için kamuoyunun dikkatini pek çekmemiştir (aktaran Şengönül 2018, 57).

Bu konuda saygın çalışmalar yapan ve terimin yaygınlaşmasını sağlayan Frank Hoffman’a göre “hibrit savaş” kavramı daha çok 2006 Lübnan Savaşında İsrail ve Hizbullah arasında meydana gelen çatışmalardan sonra duyulur olmuştur. Hizbullah bu savaşta konvansiyonel askeri araç ve yöntemlerin yanı sıra roketler, insansız hava araçları ve güdümlü füzeler kullanarak İsrail’e karşı müthiş bir direnç göstermiştir. Hoffman’a göre hibrit tehdit; “düşmanın siyasi hedefini elde etmek için konvansiyonel savaş yöntemlerinin yanı sıra, düzensiz taktikler, terörizm ve çok çeşitli şiddet eylemlerinin muharebe alanında eş zamanlı olarak uygulanmasıdır” (Hoffman 2007, 88).

Hoffman ilk önce hibrit savaşı “konvansiyonel yetenekler, gayri nizami taktik ve düzenleri kapsayan” bir savaş türü olarak tanımlamıştır. (Hoffman, 2007, 7). Daha sonra tanımı genişleterek hibrit savaşı “düşük düzeyli konvansiyonel ve özel harekât ile taarruz amaçlı siber ve uzay eylemlerinin yanı sıra halkın ve uluslararası toplumun algısını biçimlendirmek için sosyal ve geleneksel medyayı kullanmayı birleştiren karmaşık savaşlar” olarak tanımlamıştır.

McCulloh ve Johnson’a göre stratejik bir bakış açısından ele alındığında hibrit savaş “konvansiyonel ve konvansiyonel olmayan örgütlerin, teçhizatın ve tekniklerin sinerjik bir stratejik etki oluşturmak için benzeri olmayan bir ortamda birleştirilmesidir” (McCulloh ve Johnson 2013).

Ukrayna’daki olayları bir bağlama oturtmaya çalışan NATO, yeni bir tanım geliştirerek hibrit savaşın “askeri olmayan araçlarla (örneğin politik, bilgiye dayalı ve ekonomik gözdağı verme ve manipülasyon gibi) zayıflıkları araştırmak ve bunlardan

yararlanmak amacıyla asimetrik taktiklerin kullanılmasına dayandığını, konvansiyonel ve konvansiyonel olmayan askeri araçlar ile desteklendiğini” ifade ederken, “bu taktiklerin farklı boyutların yanı sıra duruma uygun biçimlerde de kullanılabileceğini” vurgulamıştır (Calha 2015).

Hibrit savaş, uzun vadeye yayılmış, düşük maliyetli, devletlerin doğrudan çatışma riskini azaltan ve terör örgütleri, illegal örgütler ve diğer aktörlerin kullanıldığı, siber vb. saldırıların yapıldığı bir süreçtir. Geçmişte doğrusal, sınırları belli olan ve şehirlerden uzak muharebe alanları, günümüzde muharebe sahasına bağlı kalmayarak çok boyutlu olarak genişlemiş ve birden fazla harekât alanına dönüşmüştür. Şehirler ve meskûn mahaller; gösteri, ayaklanma, terör faaliyetleri vb. faaliyetlerde kullanılarak rakip devleti zayıflatmak için, hibrit harekât ortamının öne çıkan muharebe sahasına dönüşmüştür.

4.4. Değerlendirme

Bu bölümde savaşın son ikiyüz yıl içerisinde değişen doğası ve devletlerin tekelden çıktığı açıklanmıştır. Konvansiyonel olarak gerçekleşen devletlerarası savaşların niteliği, terörist gruplar, gerillalar ve milis güçlerin taraf olduğu çatışmalar neticesinde büyük ölçüde değişmiştir. Savaşın bu değişen karakterindei, özellikle Soğuk Savaş dönemi sonrası ortaya çıkan silahlı çatışmalardaki asimetrik aktörlerin etkisi büyük olmuştur. Asimetrik savaş kavramının sçıklandığı bu bölümde terörizm ve stratejileri, gerilla yönteminin tarihsel örnekleri, günümüz iç savaşlarının geçmiş ayaklanma yöntemlerinden farkı ve son olarak hibrid savaş güvenlik çalışmaları ve savaş olgusu bakımından açıklanmıştır. Geçtiğimiz yüzyılda kentleşmenin olmadığı, kırsal ve köylü nüfusa dayalı coğrafyalarda yapılan asimetrik savaşlarda en çok uygulanan gerilla stratejisi açıklanmıştır. Şehir savaşları ve şehir gerillacılığının strateji, yöntem ve taktikleri Bölüm 5’te açıklanacaktır.

BÖLÜM V

ŞEHİR VE SAVAŞ

Plato'nun deyişiyile şehirler insanların güven içinde yaşamalarını sağlamak için ortaya çıksa da, insanlar iyi yaşamlarını korumak için şehirde kaldılar. Bu bölümde savaş ile şehirin kaşılıklı bağımlılığı açıklanacaktır. Öncelikle dünyada meydana gelen kentleşme ve bunu yaratan dinamikler belirtilmiştir. Kentleşme bölümü içerisinde ayrıca kent ve güvenlik ilişkisi araştırılmış ve kentleşmede güvenliğe etki eden faktörler belirlenmiştir. Kalkınma düzeyi seviyesinin, rejimsel farklıların, coğrafya ve iklim durumun ve son olarak dini ve kültürel farklar olmak üzere başlıca dört temel faktörün kentleşmede güvenliğe etki ettiği değerlendirilmiştir.

İkinci kısımda kentlerin şehir gerillaları için ne tür avantajlar veya dezavantajlar ortaya koyduğu geçmişteki örnekler üzerinden açıklanmıştır. Şehir gerillacılığının amaçları, örgütlenme yapıları, silah ve teçhizatları, hedef, strateji ve taktikleri açıklanmıştır.

Üçüncü kısımda ise çalışmanın ana konusu olarak şehir savaşları açıklanmıştır. Şehirlerin savaşlardaki stratejik önemi askeri ve politik açıdan kaçınılmaz olduğu tarihsel örnekler ile kısaca belirtilmiştir. Şehir savaşının karakteristiklerine yoğunlaşarak şehir savaşlarının doktrin ve taktikleri açıklanmıştır. Ayrıca şehir savaşı çalışmaları içerisinde önemli bir yeri olduğu değerlendirilen tünel/yeraltı savaşlarına değinilmiştir.

5.1. Kentleşme

Türkçe'ye kent veya şehir olarak çevirebileceğimiz “urban area” terimi hakkında bütün ülkelerce kabul edilmiş ortak bir tanımlama mevcut olmamakla birlikte, uluslararası literatürde genel kabul görmüş bazı tanımlamalar mevcuttur. Bu tanım, ülkeden ülkeye ve zamanla değişmiş olmasına rağmen, çoğu ülke 2500-25000 kişinin yaşadığı yerleşim yerlerini şehir veya kent olarak tanımlamaktadır.

Kentleşme ve nüfus değişimi ile ilgili en prestijli çalışmalar “Dünya Bankası” tarafından ortaya konulmaktadır. Dünya Bankası, kentsel alanları tarım dışı işgücü ve

Üretim sektörlerinin yoğun olduğu, fiziksel olarak yapılaşma ve nüfusun fazla olduğu yerleri kentsel alan olarak tanımlamaktadır. Bir kent, genellikle ulusal veya eyalet sistemince yönetilen hükümet yapısına ve belirli bir yasal statüye sahiptir (Worldbank 1999). Metropoller ise nüfusu bir milyonun üstündeki büyük kentlerdir.

ABD doktrini de kentsel alanları Dünya Bankası'na benzer şekilde tanımlamaktadır. ABD Müşterek Kentsel Operasyonlar Talimnamesi (Joint Urban Operations) kentsel alanların üç temel özelliğini vurgulamaktadır. Buna göre kentler; insan eliyle yapılaşmanın fazla olduğu, nüfusun yoğunlaştığı, kendine ait sosyal, kültürel ve siyasi bir yapının egemen olduğu ve bu yapının ait olduğu ülkeye katma değer yaratma ve etkileme kapasitesine sahip olan yerlerdir (U.S. JP 3-06, 1-2).

Kentler sadece içinde yaşayan insanlardan ibaret değildir. Her kentin kendine ait bir mimarisi, sistematiği, altyapısı, kültürü ve ruhu vardır. İnsan eliyle Őekillendirilen kent yaşamı, bu bakımdan bir savaşta aynı insanlar gibi öldürülebilir bir yapıya sahiptir (Spiller 2000).

Kentleşme, kentsel alanın nüfus oranının artması olarak tanımlanmaktadır. Bu, insanların kırsal alanlardan kentsel alanlara olan g hareketinden ve nüfus artışından kaynaklanmaktadır. Kentsel büyüme ise kentleşmeden farklı olarak bir Şehir veya metropolün çevreye yayılması olarak ifade edilmektedir. Kentleşme ve kentsel büyüme bir ülkenin ekonomik durumunun bir göstergesi olarak düşünülebilir, çünkü kentleşme ülkenin ekonomik kalkınmasını doğrudan etkiler. Metropol alanı büyüdükçe, daha fazla istihdam yaratılır ve bu Şekilde ekonomik büyüme de gerçekleşir.

Kentleşme, Sanayi Devrimi sonrasında endüstrileşmenin bir yan ürünü ve en önemli etkilerinden birisi olarak ortaya çıkmıştır. 18'inci yy.a kadar tarım toplumu olarak yaşayan Avrupa, sanayi toplumuna dönüşmüştür. Sanayileşmenin sonucunda, daha çok insan gücüne gerek duyulmuş ve üretim biçiminin değişmesiyle kırdan kentlere gler artmıştır.

Kentleşme ve kentsel büyüme kavramları çoğu zaman birbirleriyle karıştırılmaktadır. Kentsel büyüme veya genişleme en basit anlamda kentlerde yaşayan insan nüfusunun artışı olarak tanımlanabilir. Kentleşme kavramı ise kentsel büyüme bağlamında kullanılan kentlerin büyümesini, sayıca çoğalmasını ifade etmektedir. Bunun yanında kentleşme kavramı ekonomik, sosyal ve kültürel değişimi

de içermektedir. Modernleşmenin ve tarım toplumundan sanayi toplumuna dönüşümü, sosyal ilişkilerde bir değişimi ve aile yaşamında temel değişimler de kentleşme kapsamına girmektedir (Gilbert 1999, 5).

Literatürde en çok kabul gören “kentleşme” tanımlarından birisi Wagner’e aittir. Wagner kentleşmeyi, “bir ülkede veya bir bölgede belli bir ölçüte göre kent sayılan yerlerin sayısının çoğalmasındır ve bu yerlerin nüfusça ve alanca büyümesini belli bir zaman aralığı içinde sağlayan nüfus birikimidir.” şeklinde tarif etmiştir (Wagner 2008).

Ruşen Keleş’e göre kentleşme ise, bir takım ekonomik, teknolojik, sosyal, siyasal değişimler sonucu ortaya çıkan ve toplumsal yapı ile insanların tutum ve davranışlarını etkileyerek değiştirebilme gücüne sahip olan bir süreçtir (Keleş 2002). Bu bakımdan kentleşme, sadece nüfus artışı olarak ele alınan bir kavram değil, çok daha sosyal, ekonomik ve siyasal süreçleri içerisinde barındıran bir olgudur.

Modern kentin oluşumu üzerine sosyal bilimcilere ilham olan ünlü Alman düşünür Weber de, kentleşmenin, nüfus yığılması süreciyle ilgisini tanımlayarak, “kentleşme yığılma noktalarının artışı veya bazı yığılma noktalarındaki büyüklüklerin artmasıdır, kentler büyüdükçe ve sayıları arttıkça kentleşme devam eder ve kentleşme olgusallaşır” şeklinde tarif ederek kentleşmenin şartlarından birisini nüfus artışı olarak yorumlamıştır (Weber 2015). Weber ayrıca, kentleşmenin modernleşmenin bir parçası olduğu, ve acayip bir şekilde modern insanın yazgısında merkezi nitelikte olduğunu belirtir (Weber 2015, 37). Bu fikir pek çok çağdaş sosyal bilimcilerle de hâlen paylaşılan bir görüşür.

Kentleşme ve nüfus artışı arasında doğrusal bir etkiden bahsedebiliriz. Dar anlamda kentleşme kavramı, kent sayısının ve buralarda yaşayan nüfusun artışı olarak tanımlanabilir. Bu bakımdan incelendiğinde, nüfus artışı ile kentleşme arasında bir nedensellik olduğundan bahsedilebilir. Yani çağdaş anlamda kentleşme, nüfus hareketleri ile meydana gelmiş, kentin sağladığı imkânlar genel anlamda nüfus artışına sebep olmuş; diğer taraftan ise nüfus artışı kentleşmeye, kırdan kente olan göçlerin artmasına ve sonuç olarak kentlerin hızlı ve sorunlu büyümesine sebep olmuştur (Brueckner 2000, 160-171).

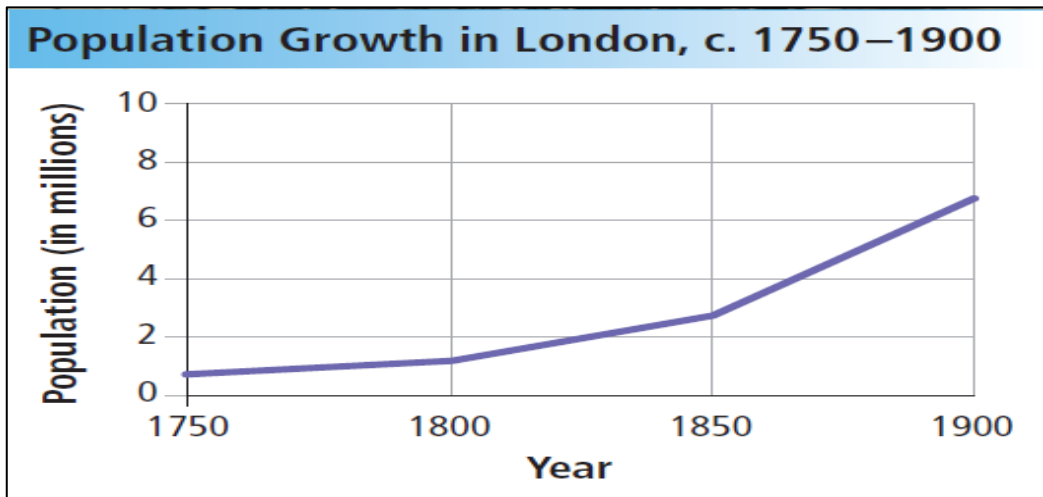
Ancak, kentleşme sadece nüfus artışı ve demografik olarak ele alınmamalı, toplumun ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yapısındaki değişimler de göz

önünde bulundurulmalıdır (Keleş 2002, 21-22). Bu açıdan bakıldığında kentleşme sınıfsal yapı ve mekânsal olarak farklılaşmalara da sebep olabilmektedir. Kentleşme ve farklılaşma üzerinde çalışmalarını yoğunlaştıran David Harvey'e göre nüfusun büyük kentlerde yoğunlaşması sonucunda toplumsal farklılaşma da artmıştır (Harvey 2002, 160). Farklı düşünceler ve farklı yaşam tarzı olan grupların aynı mekânı paylaşmaları ile günümüz kentleri heterojen bir yapıya bürünmüştür (Yılmaz 2004, 251).

Dolayısıyla Kentleşme basit nüfus büyümesinin ötesinde ekonomik, sosyal ve politik oluşumlarla ilişkilidir. Ancak kentsel nüfus artışı kentleşme sürecinin dağılım ve boyutuna temel oluşturmaktadır.

5.1.a. Kentleşme ve Nüfus Artışı

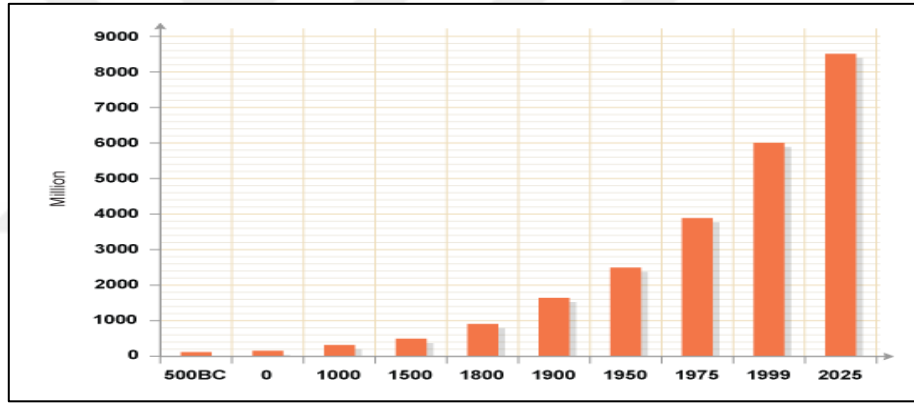
Dünyada ilk insandan günümüze nüfus sürekli artma şeklinde eğilimi göstermiştir. Her ne kadar, kıtlık, salgın hastalıklar ve savaşlar belirli dönem ve bölgelerde insan kaybına sebep olmuşsa da, nüfus sürekli artmıştır. Sanayi devriminin nüfus artışına etkisi fazla olmuştur. Sanayileşme sayesinde makineli tarıma geçilmiş, böylece aynı miktar toprak daha fazla insanı besleyebilir hale gelmiştir. Sanayileşen kentler daha fazla insana iş olanağı sağlayarak daha fazla insanı besleyebilir duruma gelmiştir. Sanayi devriminin başladığı İngiltere'de özellikle Londra ve Manchester gibi kentler hızla büyümeye başlamıştır.



Grafik 5.1. Londra Nüfus Artışı (1750-1900)

Sanayi devriminin etkileri hissedildikçe, Batı dünyasındaki kentlerin büyümesi benzeri görülmemiş bir şekilde meydana gelmiştir. Batı kentlerindeki muazzam nüfus artışı kırsal nüfusun kademeli bir şekilde düşüşü ile alakalı olmuştur (Weber 2015, 14).

Sanayi devriminin henüz başında, 1750 yılında, dünya nüfusu yaklaşık 700 milyon civarındadır. Bu miktar 150 yıl içinde ikiye katlayarak, 1900 yılında 1.5 milyara ulaşmıştır. İki büyük dünya savaşının kayıplarına rağmen, nüfus 1960 yılında tekrar ikiye katlayarak 3 milyara ulaşmıştır. Hız kesmeyen nüfus gelişimi bu sefer 40 yıl içinde ikiye katlayarak 2000 yılında 6 milyara ulaşmıştır. Sadece 10 yıl içinde 1 milyar daha çoğalarak 2010 yılında 7 milyar olmuştur. Birleşmiş Milletler raporuna göre, 2050 yılında dünya nüfusunun 9.1 milyara ulaşacağını tahmin edilmektedir¹⁰ (UN 2017). Dünya Bankası'nın tahminlerinde ise dünya nüfusunun 2100 yılında ise 12 milyara yaklaşması öngörülmektedir (World Bank 2014).

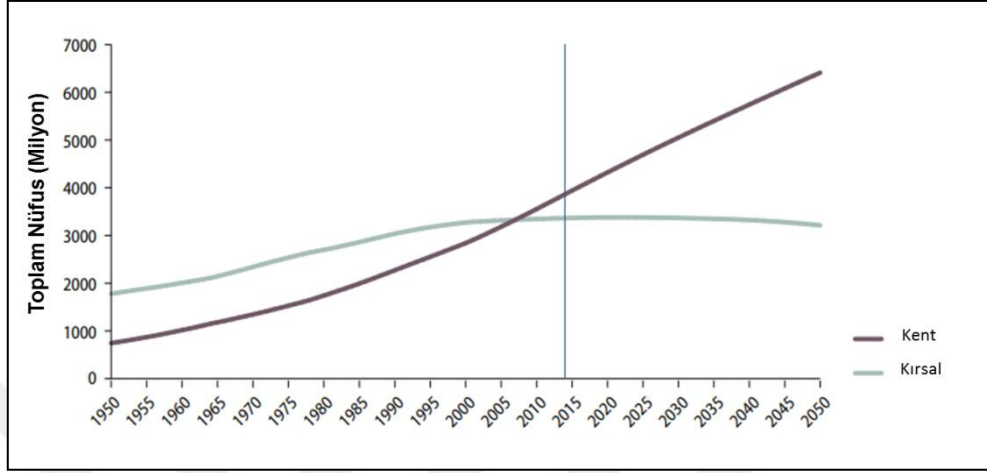


Grafik 5.2. Dünya Nüfus Artışı M.Ö. 500-M.S. 2025 (BBC 2018)

Dünya nüfusu arttıkça, kentleşme hızı da gittikçe artmış, nüfus kentlerde yoğunlaşmıştır. 1800 yılında yaklaşık 1 milyar olan dünya nüfusunun sadece yüzde 3'ü kentlerde yaşamaktayken, bu oran 2000 yılında yüzde 47'ye ulaşmıştır. 1950 yılında dünya üzerinde nüfusu 1 milyonu geçen kent sayısı sadece 83 iken, 2007 itibarıyla 468'e ulaşmıştır. Dünyanın en çok nüfusuna sahip ülkesi Çin, 2011 yılında nüfusunun yüzde 51.3'ünün kentlerde yaşadığını belirtmiştir. 2050 yılı itibarıyla dünya nüfusunun yaklaşık üçte ikisinin (68%) kentlerde yoğunlaşacağı ve metropol sayısının daha da artacağı öngörülmektedir (Kilcullen 2012, 20).

¹⁰ Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey'in yayımladığı nüfus artış modülasyonunun ortalama tahminlerinden alınmıştır.

Günümüzde dünya genelinde kırsal kesimlere nazaran daha fazla insan kentsel alanlarda yaşamaktadır. 2018 itibariyle dünya nüfusunun yüzde 55'i kentsel alanlarda bulunmaktadır. 1950 yılında dünya nüfusunun yüzde 30'u kentsel alanlarda yaşarken, 2050'de bu oranın yüzde 68 olacağı tahmin edilmektedir.



Grafik 5.3. Dünya’da Kırsal ve Kent Nüfus Eğilimi (1950-2050) ¹¹

2018 yılı itibariyle en kentleşmiş bölgeler arasında Kuzey Amerika (nüfusun yüzde 82’si 2018 yılında kentsel alanlarda yaşamaktadır), Güney Amerika (yüzde 81), Avrupa (yüzde 74) ve Okyanusya (yüzde 68) ile kentleşme oranlarına sahiptir. Asya’daki kentleşme seviyesi yüzde 50’ye yaklaşmakta, buna karşılık Afrika’da kırsal nüfus halen kentsel nüfustan fazla kalmaktadır. Afrika ise yüzde 43’ ile en az kentleşmiş kıtadır.

Dünyadaki kentleşme eğilimlerinden bir diğeri ise, kentleşmenin metropol alanlarda yoğunlaşacağıdır. Daha açık ifade etmek gerekirse, metropol şehirler daha da büyüyecek, gelişmemiş kentler zamanla nüfus kaybı yaşayacaktır. Dünyada nüfusu bir milyonu geçen şehir sayısı 1950’de 86 iken, bu sayı 2015 senesi itibariyle 550’nin üzerine çıkmıştır (Davis 2006). Günümüzde Tokyo (37 milyon), Delhi (29 milyon), Şangay (26 milyon), Mumbai (20 milyon), Sao Paulo (20 milyon), Pekin (20 milyon), Osaka (20 milyon), Kahire (19 milyon), New York (19 milyon) nüfusları ile dünyadaki çoğu ülkeden daha fazla nüfusa sahiptir.

¹¹ Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi Nüfus ve Kalkınma Komisyonu’nun 2014 yılındaki “Dünya Kentleşme Beklentileri” raporundan alınmıştır. Detaylı bilgi için bkz. (UN 2014)

İlk insandan günümüze kadar toplumsal hayatın her alanında var olan göç kavramı, çeşitli nedenlere bağlı olarak gerçekleşmektedir. Günümüz göçlerinin sebeplerine baktığımızda ise, ekonomik nedenlerin ön planda olduğu dikkat çekmektedir. Üretim araçlarını evden fabrikalara aktaran Sanayi Devrimi, kırsal alanlardan kentlere doğru kitlesel göç hareketlerini tetiklemiştir. Bu açıdan bakıldığında çağdaş anlamda göç hareketlerinin ve kentleşmenin Sanayi Devrimi ile başladığını söylemek doğru bir yaklaşım olacaktır (Yılmaz 2004, 249-267).

Bireyler, ekonomik durumlarını iyileştirmek, sağlık, eğitim vb. hayat standartlarını yükseltmek için kente göç etmişlerdir. Diğer bir sebep olarak savaş ve çatışma, nüfusun kentsel alanlara kaçmasına neden olmaktadır. Bu bakımdan; siyasi, dini, kültürel ve güvenlik gibi sebeplerle de göç hareketlerinden söz edilebildiğinden, göç hareketlerinin sebebini sadece ekonomik olarak teorileştirmek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Ancak sanayileşmeden sonra çoğunlukla ekonomik sebeplerle göç hareketleri meydana geldiğinden, çağdaş manada göç hareketlerinin en belirgin nedeni ekonomiktir denilebilir.

Kentte fiziki mekân birliği, farklı kültür ve seviyedeki insanların karşılıklı ilişkilerini zorunlu kılar (Erkut 1991). Günümüzde kırdan kente göçler ve bunun sonucunda oluşan sorunlu kentleşme hâlen sürmektedir. Hızlı kentleşmenin getirdiği altyapı ve ulaşım sorunlarını büyük ölçüde çözen Avrupa, Kuzey Amerika ve Japonya vb. gelişmiş ülkeler hariç olmak üzere; sorunlu kentleşme, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde birtakım güvenlik sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Bu ülkelerde, devam eden nüfus artışı ile işsiz ve gizli işsiz sayısı giderek artmakta, iç göçler fazlalaşmakta, hızlı ve düzensiz bir kentleşme ile karşı karşıya kalınmaktadır. Türkiye özelinde kentleşme, yönetim, eğitim, sağlık, belediye hizmetleri, çevre, trafik, mimari, altyapı ve güvenlik, köyden şehre göçün ortaya çıkardığı gecekondulaşma ve kayıt dışı istihdam gibi sorunları ortaya çıkarmıştır (Yüceşahin, Bayar ve Özgür 2004).

Kentleşme içinde yaşayan insanların güvenliğini sağlamakla birlikte, ayrıca zamanla kent güvenliği denilen bir kavramın da ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Gökulu 2010, 210). Bununla birlikte suçların mekansal dağılımına göre de kentlerin kırsal alandan daha fazla suç işlenen mekanlar olduğu da görülmektedir (Güremen 2011, 2).

Günümüz kenti, ayrışmaya ve farklılaşmaya neden olmakta, çoğulculuğun ve çeşitliliğin bir arada yaşandığı bir yapının ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Yılmaz 2004). Kentler, birçok farklı sosyal ve kültürel tabakanın bir arada bulunduğu alt kültür gruplarından oluşmaktadır. Bu gruplar arasında kentle bütünleşme eğilimi olanlar olduğu gibi; tersine, bütünleşmeyi engelleyen ya da geciktiren gruplar da mevcuttur. Bu sorunlu gruplar da özellikle, etnik, dinî, ırkî bazı sebeplerden dolayı dışlanmış ve sağlıklı kentleşmenin ortaya çıkardığı gecekondu ve kenar mahalle gibi yerleşim yerlerinde kümelenmiştir. Bu bölgeler genelde kamu hizmetinin yetersiz sağlandığı, suç oranlarının yüksek ve eğitim seviyesinin düşük olduğu yerlerdir (Karaman 2003, 113). Bu bakımdan kentsel mekânda suçların kent coğrafyasında eşit veya düzenli dağılmadıkları bilinen bir gerçektir (Ataç ve Gürbüz 2009, 25-46).

Yapılan araştırmalar kentleşmenin suça etkisinde bir paralellik ortaya koymaktadır. Kentlerde suç işleme oranı kırsala göre daha fazla meydana gelmektedir. Daha da çarpıcı olanı ise, kentlerde nüfus arttıkça suç oranı da nüfus oranından daha fazla bir artış göstermektedir (Beşe 2006). Suç sayısının nüfusa bölünmesiyle ortaya çıkan suç oranına göre ülkemizde asayiş suçları, en çok İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Antalya gibi büyük kentlerde meydana gelmektedir (Yılmaz ve Günayergün 2006, 230-243).

Bir başka görüş ise, kentleşme ve güvenliğin birbiriyle doğrudan ve direkt bir etkisi olmadığı düşüncesidir. Alan Gilbert'e göre "kentleşme", güvenlik bağlamında büyük önem taşımamaktadır. Çok fazla bileşen ve farklılaşan süreçler söz konusudur. "Kentleşme" neredeyse dünyanın her ülkesinde farklı şekilde meydana gelmektedir. Bu durumda güvenlik açısından kentleşmenin uluslararası ilişkiler, ulusal konular, sosyal konular ve bireysel refah konularından hangisiyle ilgili olduğunu tanımlamak zordur (Gilbert 1999).

Ülkemizde kamu güvenliği ile ilgili çalışmalarıyla adını duyuran Ufuk Ayhan, küreselleşen dünyada metropol ve kentlerin güvenliğinin dönüşümünü, küreselleşme bağlamında ele almıştır. Dünya, içinde bulunduğumuz son yüzyılda hızlı bir değişim sürecinden geçmektedir ve küreselleşme olgusu bu değişimi hızlandırmaktadır. Küresel değişim, sadece belirli bir coğrafi bölge veya toplumla sınırlı kalmamakta, tüm dünya ölçeğinde; teknolojik, ekonomik, toplumsal, siyasal, yönetsel ve kültürel olarak farklı alanlarda sürmektedir. Ayhan, devletlerin mevcut

mevzuat ve teşkilatlanmalarının, metropoliten alanlarda kamu güvenliği konusunda maalesef yeterli oranda başarılı olamadığını, bu nedenle yeni bir güvenlik sistemine ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir (Ayhan 2008, 15-19).

Bir başka küresel ölçekte değerlendirmeyi ise NATO yapmıştır. NATO kuruluş amacıyla her ne kadar askeri bir yapılanma olsa da, güvenlik alanları çeşitlenen dünyada, “low politics” de denen, sosyal, ekonomik ve kültürel sorunlara duyarsız kalamamaktadır. NATO, 2011 yılında yayımladığı bir raporda, dünyadaki kent nüfusunun üçte birinde daha şimdiden temiz su, temizlik hizmetleri veya enerji alt yapısının olmadığı veya çok az olduğu ve korkutucu bir sefalet içinde yaşandığı belirtilmektedir. Hemen bir tedbir alınmaz ise, milyarlarca insan susuzluk, açlık, yoksulluk ve çatışmalarla karşı karşıya kalacaktır. Hızla tükenen kaynaklar ve artan nüfus birçok güvenlik sorununu da beraberinde getirmektedir. Yine aynı rapora göre; 40 yıl içinde tarımsal üretim iki katına çıkacağı, su tüketiminin 2030 yılına kadar yüzde 30 oranında bir artış göstereceği ve bu yüzyılın ortasında fazladan 3 milyar insan kentsel bölgelerde barınak bulmaya çalışacağı belirtilmektedir (NATO 2011). Diğer bir saptama ise bu sorunların sınır tanımadan küresel ölçekte tüm insanları etkileyeceğidir.

5.1.b. Kentleşmede Güvenliğe Etki Eden Faktörler

Kentleşme ve güvenlikle ilgili artan tartışmalarda, kentleşmenin tek başına güvenlik bulmacasının kilit parçası olmadığı açıktır. Tüm kentsel alanlar tehlikeli değildir; aksine birçoğu için başarı öyküsünden bahsedilebilir. Bununla birlikte, yüksek nüfus oranları, yüksek şiddet ve suç vakaları, çevre kirliliği, yeterli kaynaktan yoksun yerel yönetim politikaları gibi birçok değişkenlerle birlikte kentsel alanlar potansiyel olarak tehditler içerebilmektedir.

İnsanların küçük bir alana doluşması, birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. İnsanların caddelere, su tesisatına, elektrik şebekelerine, kanalizasyon sistemlerine, çöplerin imhasına, korunmaya, sosyal alanlara, parklara, hastanelere, okullara, ulaşım sistemlerine vb. ihtiyaçları vardır. Bütün bunların çözümü mühendislik, yönetim, ekonomi ve sosyoloji ile yakından alakalıdır ve uzmanlık gerektirir. Sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkan eşi benzeri görülmemiş kentsel büyüme ortaya çıkan bu ihtiyaçlara aynı hızla cevap verememiştir (Weber 2015, 15).

Kentleşmenin olanca hızıyla arttığı Sanayi devrimi sonrasında, özellikle batıda, çok sayıda insanı iskân etme sorunu, gelişi güzel ve plansız yapılaşma, ortaklaşa kullanılan evler, oteller ve kısa sürede şehri kaplayan beton yapılaşmaları, gecekondu bölgeleri oluşumu gibi sorunları beraberinde getirmiştir. Burada dikkat çekici husus, bu sorunların istisnasız bütün kentler için geçerli olmasıdır.

Kentleşme ve güvenlik konularını bir arada değerlendirirken “kent güvenliği” kavramına da değinmek gerekmektedir. “Kent güvenliği” bireylerin ve içinde yaşayan toplumların güvenliği açısından önemlidir. Bir kentin güvenli olması için uzmanlar kentlerde istikrar, güven ve öngörülebilirliğin oluşması gerektiğini belirtmektedir. Güvenli kentler, hem ekonomik olarak hem de politik olarak iyi bir entegrasyona sahiptir; çeşitli düzenleyici politikaları uygulayabilir ve idari sorumluluklarını yerine getirir. Bu kentler kamu ve özel yatırım için cazibe merkezi haline gelirler ve kalkınma için örnek teşkil ederler. Yöneticiler kentin her yerine hizmet vermeyi ve kentin genelinde sosyal refahı arttırmak için gayret ederler.

Bu bakımdan, kent güvenliği kavramı Güvenlik Çalışmaları içerisinde akademik çalışmalarda ele alınması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz çatışmalarının, terör, ayaklanma, şiddet içeren eylemlerin tamamına yakınının kentlerde gerçekleştiği gerçeği, bu konuda akademik çalışma yapılmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Literatürde bu kapsamda ele alınan çalışmaların neredeyse tamamı, kentleşme ve nüfus artışı ile ilgili güvenlik kaygılarını ortaya koymakta olup, güvenliğin kentleşme bağlamında teorileştirilmesinde yetersiz kalmıştır. Literatürde, güvenlik ve kentleşme kavramları daha ziyade, gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerdeki mevcut sorunlar, bunların terör ve aşırı şiddet üreten sosyolojik sonuçları, suça etkisi, kamu güvenliği vb. sorunlara değinilmiştir.

Kentleşme sürecinde dünyanın her yerinde görülebilen birtakım benzer sorunlar mevcuttur. Hızlı kentleşme sürecinde, genelde kentler çok sayıda insanı barındırmaya hazır olmadıkları için kentlerin çevrelerinde varoş veya getho diye adlandırılan gecekondu mahalleleri oluşmuştur. Akademik olarak üzerinde en çok akademik çalışma yapılan konu işte bu kentsel çöküntü bölgeleri olarak adlandırılan gecekondu bölgeleri ve buralardan yayılan güvenlik tehditleridir.

Belirtilen bu güvenlik tehditleri coğrafya, din, kültür, rejim ve kalkınma düzeyleri farklı olan devletlerde farklı sonuçlar vermiştir. Dolayısıyla, benzer durumda gerçekleşen kentleşme ve nüfus artışı, güvenlik konusunda dünyanın bir yerinde farklı neticeler üretirken, diğer yerinde farklı neticeler üretebilmektedir. Kentleşmenin güvenlik ile olan ilişkisi kalkınma düzeyi, rejim, coğrafya ve dinsel/kültürel farklılıklara bağlı olarak gerçekleşmektedir.

- Kalkınma Düzeyi Etkisi
- Rejim Etkisi
- Coğrafya Etkisi
- Dinsel, Mezhepsel ve Kültürel Farklılıklar Etkisi

5.1.b.i. Kalkınma Düzeyi

Kentleşme süreci devletten devlete, devlet içinde şehirden şehre, daha da ötesi bir kent içerisinde de bölgeden bölgeye farklılıklar gösterebilmektedir. Bu farklılığın temelinde yatan sebep ise kalkınma düzeyleri arasındaki eşitsizliktir.

Kalkınma teorisi II. Dünya Savaşı'ndan sonra anti-sömürgecilik sürecinde "modernleşme teorisi"nin bir türü olarak ortaya çıkmıştır (Brauch 2008). Kalkınmanın göstergeleri planlı kentleşme, okur-yazar düzeyinin artması, azalan ölüm oranı, artan ortalama yaşam süresi, gelir dağılımı eşitsizliğinin azalması olarak belirtilmektedir (Toye 1996, 212-225). Uzmanlar, kentsel büyümenin üç faktörle birlikte gelişmesi durumunda kalkınmanın sürdürülebilir olduğunu vurgulamaktadır (Mieszkowski ve Mills 1993, 135-147).

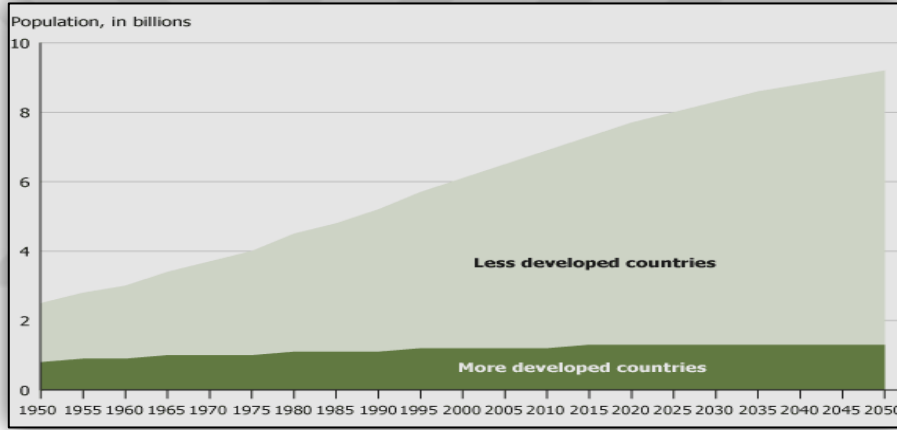
1. Nüfus artışı,
2. Yükselen hane halkı geliri,
3. Ulaşım ve altyapı iyileştirmeleri.

Yukarıda belirtilen kalkınma gereksinimlerinden herhangi birisinin yetersiz olması güvensizlik yaratabilmektedir. Örneğin, nüfus artışının eğitim düzeyi artmadan gerçekleşmesi durumunda istihdam edilemeyen nüfus sayısı artacaktır. Bu sorun, kalkınmasını tamamlamış ve belli bir istikrar sağlamış kentler için zamanla

telafi edilebilir durumlar yaratsa da, kalkınmasını tamamlamayan kentlerde asi ve anarşist yapıların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır.

Kentleşmenin kalkınma düzeyi etkisinde, göze çarpan hususlardan birisi de, kalkınma düzeyi düşük olan devletlerdeki doğuma bağlı nüfus artış hızı, sürdürülebilir kalkınma sağlayabilen devletlerin nüfus artış hızından çok yüksek oranda gerçekleşmesidir. Bu konuda, belirli dönemlerde aşırı göç olarak nüfus artışı gösteren bölgeler istisnadır.

Kalkınma için kentleşme gereklidir. Tüm sanayileşmiş ülkelerde kentleşme oranı yüksektir. Gelişmiş ülkelerde kentte yaşayan nüfus oranı diğer ülkelere nazaran daha yüksektir. Kırdaki yaşayanların sayısı azaldıkça tarımda çalışanların sayısı da azalmaktadır.



Grafik 5.4. Nüfusun Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Devletlerde Artış Hızı

5.1.b.ii. Rejim

Demokratikleşme teorisinin mimarlarından Lipset, kentleşme, sanayileşme, eğitim ve demokrasinin birbiriyle sıkı bağları olduğunu, her birinin demokratikleşme açısından kaçınılmaz olduğunu ileri sürmektedir (Lipset 1986).

Lerner ise, modernleşme ve kentleşmenin pozitivist ve akılcı bir anlayışla gerçekleşmesi gerektiğini belirtmektedir. Demokratikleşme kentlerin gelişimi açısından önemlidir. Batı'da görülen kentleşme, eğitim seviyesinin artmasına, kitle iletişim araçlarının etkinliğine, medyanın ve basının gelişmesine, ekonomik ve sosyal bir katılıma ve gelişime yol açmaktadır. Batı'da demokrasi rejimi ile gelişen

kentleşme modeli, Ortadoğu toplumları ve üçüncü dünya ülkelerine bir reçete niteliği taşımaktadır (Lerner 1964).

Lerner'in 1950-1951 yıllarını kapsayan bir araştırmasında, Türkiye, Lübnan, Mısır, Suriye, Ürdün ve İran'ı kentleşme, okuryazarlık, demokrasi, eğitim ve üretim kapasitelerine göre analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına dayanarak, bu öğelerin çoğuna sahip olma bakımından, Türkiye ile Lübnan'ın ele alınan diğer ülkelere göre daha iyi bir durumda olduğunu belirtmiştir. Bunun temel sebebini ise Türkiye ve Lübnan'da demokrasinin daha ileri olduğu ve iktidara kimin geleceğini seçimlerin belirlemesine bağlamıştır. Bu araştırmanın çarpıcı sonucu ise, Mısır'ın Türkiye'den daha fazla şehirleşmiş olmasına karşın, gerçekte "modernleşmemiş" olması, bunda da okuryazarlığın şehirleşmeye ayak uyduramamasıdır.

5.1.b.iii. Coğrafya ve İklim

Kentleşme süreci dünyanın değişik coğrafyalarında farklı şekilde gerçekleşmektedir ve her bölgenin kendine göre bir hikâyesi mevcuttur. Dolayısıyla, kentleşmede coğrafya ve iklim etkisinin güvenlik ile ilişkisi kaçınılmazdır.

Sanayi devrimi öncesi kentlerin birtakım ortak özellikleri mevcuttur. Avrupa'da özellikle Roma İmparatorluğu ve barbar kavimlerin saldırılarına bir tedbir olarak kentler surlar ile çevrilerek güvenlik önlemleri alınmaya çalışılmıştır. Bugünkü Avrupa'daki birçok şehrin kuruluş dönemi de 12 ve 13'üncü yy.a dayanmaktadır.

Kentleşmenin coğrafya ile ilgisinde diğer önemli bir etken, devletlerin mülteci göç yollarında bulunmasıyla alakalıdır. Arap Baharı neticesinde ortaya çıkan Suriye iç savaşında 11 milyon Suriyeli yerinden edilmiş ve bunlardan çoğu Suriye dışına göç etmiştir. Türkiye'ye göç eden Suriyeli sayısı T.C. Başbakanlık'ın resmi kayıtlarına göre 3,5 milyondan fazladır (AFAD 2018). Mültecilerin güvenlik açısından etkilerini analiz edebilmek için, Türkiye'ye gelen mültecilerin ne kadarının geri döneceği veya dönmeyeceğinin tahmin edilmesi ve buna göre tedbirler alınması gereklidir. Yapılan çalışmalar, çatışma ve iç savaş sebebiyle ülkesini terk eden mültecilerden en fazla yüzde 25'inin ülkesine geri döndüğünü göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'de bulunan 3,5 milyondan fazla Suriyeli mültecilerin 3 milyona yakınının Suriye'ye geri dönmeyeceğini öngörmek gerekecektir.

Geçmişteki göç hareketlerinden elde edilen bulgulara göre, mültecilerin oluşturabileceği güvenlik tehditleri şu şekilde gerçekleşebilir.

1. İş gücü piyasasında arz talep üzerine tehditler oluşturabilir. Düşük ücretlerle çalışmayı kabul eden bu mülteciler, işsizlik oranını arttırabilirler,
2. Kendi ülkelerindeki iç güvensizliği beraberinde getirip yayabilir. Kendi ideolojilerini savunup, yerel ve genel siyasette söz sahibi olmak isteyebilirler,
3. Geri dönmeyenler, uzun vadede azınlığa dönüşüp çeşitli çatışmalara sebep olabilirler,
4. Kentlerin gecekondu ve banliyö bölgelerine yerleşerek kent güvenliğine olumsuz etki edebilirler.

Göçü etkileyen bir başka unsur ise iklim etkisidir. Uzmanlar, 2030 yılı itibariyle Kuzey Afrika ve Ortadoğu bölgesinde ortalama sıcaklığın +3 C daha artacağını belirtmektedir. Sıcaklıkların artışı, coğrafyada yaşamayı zorlaştıracak ve daha serin olan kuzey bölgelere göçler tetiklenecektir.

5.1.b.iv. Dini, Mezhepsel ve Kültürel Farklılıklar

Kentler demokratikleşme, modernleşme, kalkınma ve bütünleşme için elverişli koşullar yarattığı kadar bir ayrıştırma aracı olarak da işlev görebilmektedir (Yılmaz 2004, 261).

Kentlerde ortaya çıkan ayrışmanın önemli bir nedeni dinsel-mezhepsel farklılıklar olmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, dinsel ayrışmanın farklı dinlere mensup gruplar arasında meydana gelen bir olgu olduğu söylenebilir. Ancak, günümüz dünya şehirlerinin büyük oranda bir dinin etkisi altında olduğu düşünüldüğünde, bu ayrışmanın baskın grup ile azınlık grup arasında olacağı görülmektedir. Kentler, fizikî yakınlığı daha da arttırdığından bu ayrışma bir çatışma durumuna dönebilecektir.

Bununla birlikte kentlerde ortaya çıkabilecek diğer bir ayrışma türü, ırka bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. Kırdan kente göç eden aileler, farklı bir ekosistemde kentte geçirdikleri ilk zamanlarında kentte tutunabilmek için hem sayıca hem de kültürel olarak kendi insanına ihtiyaç duyabilmekte, konutlarını inşa ederken aynı yöreden gelen kişiler ve akrabalarıyla aynı mahallede toplanma eğilimi

göstermektedir (Erman 2002). Bu da şehir içerisinde belirli bölgelerde belirli etnik grupların yığılmasına sebep olmaktadır (örneğin, İstanbul-Sultanbeyli). Dolayısıyla dinsel, mezhepsel ve kültürel farklılıklar zaman zaman gerilmelere, hatta kentsel şiddete sebep olabilmektedir.

5.2. Şehir Gerillacılığı

Gerilla Savaşı teorisyenleri tarafından, uzun süreli bir savaş stratejisi gerektiren gerilla tarzında, kentsel alanların seçilmesi genellikle tavsiye edilmemiştir. Mao'dan Che Guevara'ya, gerilla yöntemi ile zafer kazanan önemli gerilla teorisyenleri, gerilla savaşının yürütülmesi için ulaşılmaz zor dağlık arazilerin çok uygun koşullar sağladığını ve gerillanın mücadelesini kırsala dayandırmasını tavsiye etmektedir. Kırsal gerillalar için şehirler, mücadelelerinin nihai yerleridir, bütün kırsal ele geçirildiğinde şehirler doğal olarak kuşatılacaktır (Özcan 1999, 74). Uygulanan şiddetin amacı politik olduğundan, hükümetler kırsal alanda verilen kayıpları engellemek için şehirlere çekildiğinde gerilla açısından yöntem işlemektedir. Bu teorisyenler tarafından gerillanın şehre girişi, ya zaferle ya da kırsalda mağlup olduklarında son direniş mevzii olarak kullanması amacıyla olması gerekmektedir (Jenkins 1971, 2).

1973 yılında yapılan bir çalışmada kırsal gerilla ve şehir gerillalarının hedeflerine ulaşmadaki başarı oranları ölçülmüş ve hükümetlerin şehir gerillalarına karşı daha başarılı ayaklanmayı bastırma modelleri uyguladığı görülmüştür. Anılan tarihe kadar sınırlı olan çalışmada, hükümetlerin dört farklı şehir ayaklanmasının tamamını bastırmada başarılı olduğu; yirmialtı kırsal gerilla ayaklanmasından onbeşini bastırdığı (yüzde 58); ancak kırsal ve şehir gerillacılığının beraber uygulandığı ondört farklı ayaklanmada ise sadece üçünde başarılı olduğu (yüzde 21) belirtilmiştir (Condit 1973, 18). Tarihsel olarak değerlendirildiğinde, şehirler gerilla yönteminin tek başına başarılı sonuçlar doğurmadığı, ancak kır gerillacılığını destekler mahiyette yapıldığında ayaklanan unsurlar için başarı oranını oldukça arttırdığı görülmektedir.

Diğer taraftan ise, geçmişte amacına ulaşan birçok kırsal gerilla örgütü olmasına karşın, günümüzün koşulları alışıl gelmiş kırsal gerilla yöntemi ile başarıya ulaşılmasının çok zor olduğunu göstermektedir. Bunun iki sebebi vardır. Birincisi,

son yıllarda hızla artan kentleşme ile kırsal nüfusun çoğu şehirlere göç etmiştir. Gerilla grupları dünyanın çoğu yerinde hikâyesini üzerine kuracağı kırsal ve köylü bir halk bulamamıştır. İkincisi ise, teknolojiye meydana gelen baş döndürücü ilerleme ile günümüz koşullarında hedef tespit vasıtalarının ulaşamayacağı coğrafya kalmamış gibidir. Hedefin tespit edilmesinden sonra havadan silahlar ile kırsal gerillaların yok edilmesi zor değildir. Bu iki temel sebepten dolayı gerilla yöntemi ile amacına ulaşmak isteyen örgütlerin yolu muhakkak şehirlere uğramak zorundadır.

Soğuk Savaş sonrası dünyanın birçok yerinde ortaya çıkan iç savaşlar ve sonuçları gerilla savaşının yürütülmesi konusunda kentlerin de birçok avantaj sağladığını göstermiştir. Ancak aynı kırsal alandaki gerilla grupları gibi, şehir gerillaları için de en önemli başarı faktörü, ideoloji ve politik amacın varlığı ve bu amaç doğrultusunda irade ve kararlılığın gösterilmesidir.

Şehir Gerillacılığı ile ilgili en verimli çalışmalar Güney Amerika Kıtası'nda yazılmıştır. 1960-1970'li yıllarda Marksist Devrim için Latin Amerika'da mücadele eden devrimci örgütler, şehir gerillacılığı yöntemini kullanmışlardır. Bu yöntem keyfiyetten seçilen bir yöntem olmaktan ziyade coğrafyanın dayattığı bir mecburiyetten ileri gelmekteydi. Uruguay'da Tupamaros¹², Arjantin'de Monteneros¹³, Brezilya'da ise Marighella¹⁴'nin da içinde bulunduğu ALN (Ação Libertadora Nacional-Ulusal Özgürlük Hareketi) şehirlerde gerillacılığın sistemli bir şekilde uygulanmasının ilk örneklerini vermişlerdir.

Devlet	Yıllar		
	1960	1970	2018
Brezilya	46%	56%	87%
Arjantin	74%	80%	92%
Uruguay	80%	82%	95%

Tablo 5.1. Brezilya, Arjantin ve Uruguay'da 1960-70 ve 2018 Kentsel Nüfus Oranları (UN 2018)¹⁵

¹² Tupamaros Ulusal Kurtuluş Hareketi (MLN-T) olarak da bilinen Tupamaros, 1960'larda ve 1970'lerde Uruguay'da solcu bir şehir gerilla grubudur. Daha detaylı bilgi için (Porzecanski 1973).

¹³ Monteneros, 1960'larda ve 1970'lerde Arjantin'de aktif olan solcu şehir gerilla örgütüdür.

¹⁴ Carlos Marighella, Marksist Brezilyalı yazar, politikacı ve gerilla savaşçısıdır. Marighella'yı meşhur kılan, Marksist Devrim'i hedef alan otoriter bir rejimin nasıl yıkılacağına dair tavsiyelerden oluşan Şehir Gerillasının El Kitabı (Minimanual) isimli eseridir. Sao Paulo'da 1969'da ölümünden önce yazdığı "Minimanual", ilk olarak Temmuz 1970'te Kuzey Amerika'da yayımlanmıştır.

¹⁵ Birleşmiş Milletler verilerinden hesaplanmıştır.

Tarihteki başarısız uygulamalar kentsel alanlarda gerilla savaşının yürütülmesinin kırsal alanlara nazaran oldukça zor olduğunu göstermiştir. Kentsel alanlar kırsalın sağladığı gizlenme, emniyetli bölge ve örgütün geliştirilmesi açısından oldukça elverişsizdir. Geçmişte kırsal alanlar, gerillaların eğitilmesi, teşkilatlanması ve ilgi alanlarının hatlara bağlı olmadan genişletilmesi konusunda büyük avantajlar sağlamıştır. Kırsal gerillanın bu avantajlarından yoksun olan şehir gerillasının eylemleri ise suikast, sabotaj, kundaklama vb. ile sınırlıdır. Bu bakımdan şehir gerillaları çoğu vakada teröristlerle eş değer görülmekte ve eylemleri terörizm olarak nitelendirilmektedir. Nitekim şehir gerillalarının motivasyonu ve demografik özellikleri ile ilgili yapılan bir çalışmada; istisnaları olsa da profil olarak teröristlerle aynı olduğu, gerillaların çoğunlukla genç, bekâr ve bir seviyeye kadar eğitilmiş kişiler oldukları ortaya konulmuştur (SWJ, 8).

Genel olarak incelendiğinde, şehir gerillasının taktiksel olarak kır gerillasından temel bir farkı yoktur. Şehir gerillasının karakteristik özellikleri, hareketlilik, sürpriz etkisi yaratabilme, yerel kuvvet üstünlüğü, arazi bilgisi ve halk desteğidir ve bu özelliklerin tamamının kır gerillası için de geçerli olduğu birçok metinde geçmektedir (Urbano 1991, 9-10).

Şehir gerillası, kırsaldaki meslektaşının karşılaşmadığı birçok sorunla karşı karşıyadır. Şehir gerillası hükümet güçlerinin tam merkezinde, güvenlik güçlerinin hemen yanı başında ve halkın arasında faaliyet göstermektedir. İnsanların işbirlikçi olabileceği gibi ihbarcı olabilme ihtimalleri her zaman vardır. Düşmanın yanı başında olan şehir gerillasının endişe seviyesi sürekli yüksektir (Urbano 1991, 10).

Şehirler bütün bu elverişsizliklerine rağmen, hedeflerin çeşitliliği ve eylemlerin toplum ve hükümet üzerindeki etkisi anlamında kırsal alanla kıyaslanamayacak oranda avantajlıdır. Venezuela'lı gerilla komutanı Douglas Bravo'nun 1960 yılında yazdığı gibi "şehirlerde mücadele, siyasetin ve örgütlülüğün kalbindedir ve etkisi en büyük potansiyele sahiptir; kısa vadede kentsel eylemlerin sonuçları kırsaldaki eylemlerden daha büyüktür." (Burton 1975, 88-89). Şehirdeki eylemler sansasyonel olacağından, hükümet sansürü ile halktan gizlenememektedir. Eğer ki, belirli bir düzeyde halk desteği de varsa, eylemlerin varlığı halka rejimin yenilmez olmadığını gösterecek ve isyana katılma konusunda cesaretlendirecektir.

Halkın arasında gizlenme imkânı bulan şehir gerillası ise eylem yapana kadar kendini saklayabileceği büyük bir okyanus bulmaktadır.

5.2.a. Amaçlarına Göre Şehir Gerillaları

Düzensiz savaşlar ile ilgili çalışmalar yapan Small Wars Journal (Küçük Savaşlar Dergisi), amaçlarına göre şehir gerillalarını beş farklı kategoriye ayırmaktadır. Bunlardan ilki milliyetçi örgütler, ikincisi ise etnik/bölücü örgütlerdir. Milliyetçi ve etnik/bölücü örgütler birbirleri ile benzer motivasyonlara sahip olsa da aralarında temel bir fark vardır. Örneğin, milliyetçi örgütlerden Cezayir'deki FLN yabancı bir işgalci/sömürgeci devletin topraklarını terk etmesi için mücadele ederken, ikincisi Geçici İrlanda Cumhuriyet Ordusu (PIRA) gibi etnik temellerle bölücülüğü hedeflemektedir. Üçüncü gruptakiler, bir ideolojiyi yaymak, içinde bulunduğu devleti yıkarak kendi ideolojisine uygun yeni bir yönetim inşa etmek isteyen örgütlerdir. Özellikle Soğuk Savaş döneminde çeşitli ülkelerde Marksist düşünce temelli örgütler bu kapsamda değerlendirilmelidir. Örneğin Almanya'da Kıızıl Ordu Fraksiyonu (RAF, Red Army Faction) ve Arjantin'deki Tupamarolar ideolojik örgütlerdir. Dördüncü kategori olarak ise HAMAS ve İŞİD gibi dini motivasyonlara sahip örgütler şehir gerillacılığı alanında faaliyet göstermektedir. Beşinci olarak ise, Latin Amerika'daki uyuşturucu ticareti yapan mafya tarzı paramiliter oluşumlar kendi hükümetlerinin egemenliğini tehdit edecek seviyelere ulaşarak bazı devletlerde siyasi sonuç yaratmaktadır (SWJ, 4). Bazı örgütler ise yukarıda belirtilen kategorilerden birden fazlasına uymaktadır.

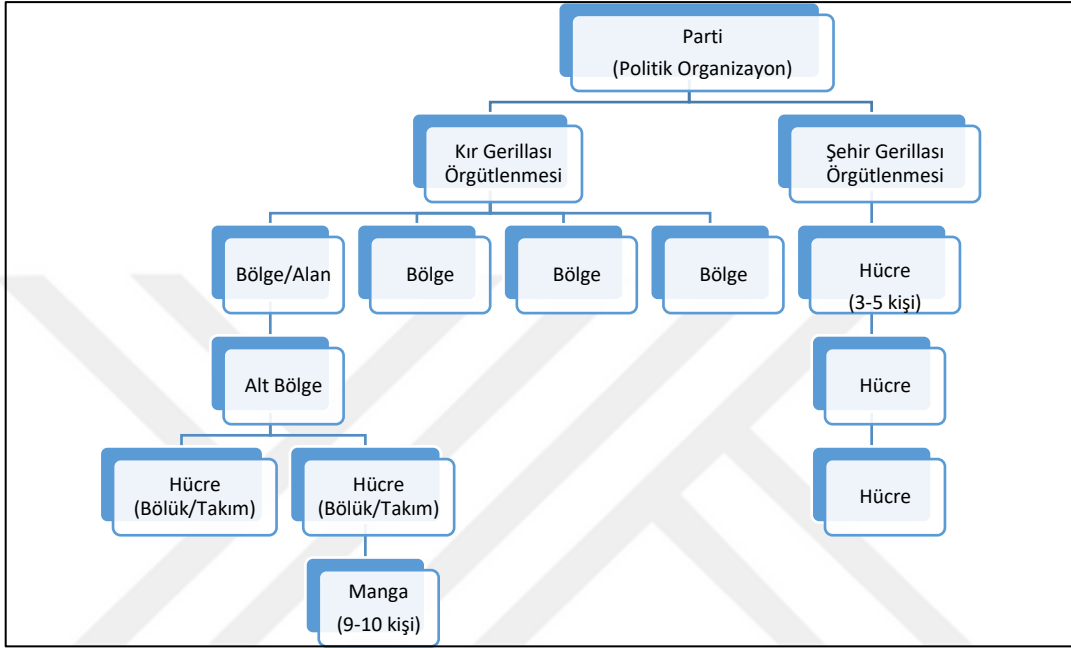
5.2.b. Örgütlenme Yapısı

Şehir gerilla örgütlenmesi hiyerarşik olmayan ve hücre tipi örgütlenme modelidir. Bir militanın deşifre olması bütün grubu tehlikeye atacağından dolayı, şehir gerillaları için gizlilik en önemli unsurların başındadır. Dikey örgütlenme olsa bile organizasyon şeması çok sadedir ve genellikle gerillanın emir aldığı kişi tektir. Gerilla gruplarının ve hücrelerin birbirini tanımaması, gizliliğin ve güvenliğin sağlanması açısından hayati öneme sahiptir.

Örneğin Cezayir'de 1950-1960'larda faaliyet gösteren FLN örgütünün yapısı yukarıda belirtilen organizasyon modeline uymaktadır. Askeri yapılanmada, her bir bölgeden sorumlu gerilla liderinin altında üç farklı onbir kişiden oluşan timler, her

tim ise beşer kişilik hücrelerden oluşmaktaydı (SWJ, 10). Hücreler arası bilgi akışı olmamakla birlikte her hücre bir üstüne karşı sorumluydu. Uruguay'daki Tupamaros ve İrlanda'daki PIRA da benzer örgütlenme modellerine sahiptir. Aşağıdaki şekilde ABD doktrininde açıklanan şehir ve kırsal gerillası örgütlenme modeli yer almaktadır (U.S. FM 34-2-1 1991).

Şekil 5.1. Şehir Gerillası ve Kırsal Gerillası Örgütlenmesi



5.2.c. Silah ve Teçhizatları

Şehir gerillasının temel silahı hafif makineli tüfekler ve tabancalardır. Şehir gerillası her şeyden önce iyi bir nişancıdır. Çatışma anında fazla zamanı olmadığından ilk atışta hedefini vurabilecek yeteneğe olmalıdır. El bombaları, sis bombaları ise savunmada çok yararlıdır. Uzun namlulu silahlar gerek hacimli olduklarından gerekse taşınma ve bakımının zor olmasından dolayı şehir gerillası için uygun değildir (Marighella 1969, 9).

Silah bulundurmak ve eylem bölgesine taşımak şehirlerde her zaman mümkün olmayacağından, şehir gerillası patlayıcı madde yapımı ve sabotaj tekniği hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Bunun için şehir gerillası yaratıcı ve teknik konuda donanımlı olmalıdır.

El yapımı patlayıcılar temini ve hazırlanması maliyetsiz iken, büyük zayıyata sebep olmasından dolayı oldukça yaygın kullanılmaktadır.

5.2.ç. Hedef , Strateji ve Taktikleri

Marighella, şehri gerilla yöntemi için uygun bir arazi olarak tanımlamıştır. Bir şehir gerillası olarak bireysel tecrübesi, kentsel alanların gerillalar için elverişli şartlar sağladığı görüşünü biçimlendirmiştir. Şehir Gerillasının El Kitabı, kentsel alanlarda gerilla savaşının nasıl yürütüleceği, operasyonel yöntemler ve taktiklerine odaklanmıştır. Marghiella, toplumsal değişimi zorlamak için terörist eylemlerin kullanımını açıkça teşvik etmektedir. Şehir gerillasının “saldırı” esasına dayanan eylemlerinin amacı, düşmanın ekonomik, politik, sosyal ve askeri sistemini, yani egemenliğini sarsmaktır (Marighella 1969, 19).

Şehir gerillası hedefleri bakımından kırsal gerilladan ayrılmaktadır. Kırsaldaki saldırılar genellikle güvenlik güçlerinin konvoylarına, devriyelerine veya kırsalda konuşlu karakollarına gerçekleştirilirken, şehir gerillası devlet kurumları, polis karakolları, okullar, bankalar, kamu görevlileri vb. devleti temsil eden her şeye saldırı yapabilmektedir (Urbano 1991, 13). Bu yönüyle şehir gerillasının hedef çeşitliliği ve fırsatları kır gerillasına nazaran oldukça fazladır.

Şehir gerillasının stratejisi de kırsal gerilla gibi uzun süreli halk savaşına dayanmasına rağmen, şehir gerillasının üs bölgesi tesis etmek, kurtarılmış bölgeler oluşturmak gibi arazi hedefli bir hedefi yoktur. Şehirlerin içinde yaşayan halkın kontrolü, şehrin kontrolü demek olduğundan, şehir gerillasının en etkili silah halk desteğidir. Başlangıçta hücre tipi gerilla yapılanmasıyla başlayan mücadelede, direnişin geliştirilmesi, halk desteğinin artırılması, toplumun radikalleştirilmesi ve devlet ile bağlarının kopartılarak toplu bir isyanın önünün açılması şehir gerillasının uzun süreli halk savaşı stratejisinin özetidir.

Siyaset bilimi ve terörizm çalışmalarıyla ünlü Brian Michael Jenkins şehir gerilla savaşının beş safhasını şu şekilde belirtmektedir. (1) Propaganda ve Terör Safhası, (2) Örgütsel Genişleme Safhası, (3) Saldırı Safhası, (4) Halkın Mobilizasyonu Safhası, (5) Şehir Ayaklanması (Jenkins 1971, 2).

Şehirlerin politik ve sembolik önemi, ülke ekonomisine etkisinin derecesi, şiddet eylemlerinin görünürlüğü vb. şiddetin beklenmedik kıvılcımlarla halk gösterisi, grev ve isyana dönüşebilmesine sebebiyet verebileceğinden, gerillanın temel stratejisi olan “uzun süreli halk savaşı”nın uygun şartlar altında daha kısa sürelerde başarılabilmesi mümkündür.

Saldırgan bir tekniğe sahip olan şehir gerillası için, savunma ölüm demektir (Marighella 1969, 13). Onun için sürekli yeni teknikler geliştirmeli ve belirli bir yerde uzun süre kalmamalıdır. Teşkilatlanma ve silah açısından kır gerillasına nazaran daha güçsüz olan şehir gerillası bu eksikliğini saldırgan doğasıyla dengeler. Şehir gerillacılığının en yaygın eylem biçimleri; saldırı, suikast, adam kaçırma, sabotajlar, silahlı propaganda, bir yerin basılması, pusu, grev ya da boykot eylemleri, silah ve cephane depolarının soyulması, mahkûmların serbest bırakılması gibi kentsel alanlarda icra edilecek eylemlerdir.

Silah, cephane ve teçhizat bakımından düşmanından güçsüz olan şehir gerillası, moral açıdan ise çok büyük üstünlüğe sahiptir. Şehir gerillasını ayakta tutan, bu psikolojik üstünlüğüdür (Marighella 1969, 5). Silah ve cephane olarak yetersiz olduğundan, düşmanının silahlarını ele geçirmek veya kullanılamaz hale getirmesi gerekmektedir. Marighella, medyanın yayacağı gerçek veya gerçek dışı haberlerle de desteklenen ve bir psikolojik savaş biçimi olan “Sinirler Savaşı” hakkındaki tartışması ile diğer teorisyenler arasında öne çıkmaktadır. Şehirlerin üs bölgesi tesis etmek için elverişli şartlar sağlamadığının farkına vardığından, hükümetin siyasi iradesini kırarak her türlü eylem şehir gerillası için vazgeçilmezdir. Ancak, Mao ve Che Guevara gibi gerilla teorisyenlerinin de kabul ettiği gibi Marighella da, devrimci savaşta esas sonuç alıcı savaşın kır gerillaları tarafından verileceğini ve şehir gerillasının vazifesinin düşmanı yıpratmak, kuvvetlerini dağılmasını sağlamak olduğunu belirtmektedir. Marighella'nın el kitabını (minimanual) yazdığı dönemde, Güney Amerika'da bugünkü anlamda metropollerin oluşmamış olması onu bu sonuca götürmüştür.

Marighella'ya göre şehir gerillası için inisiyatif temel niteliklerdir. Şehir gerillası, her an için sürpriz ve baskınlara hazır olmalıdır. Ani gelişen durumlarda emir gelmesini beklemek yerine, yaratıcılığını ve zekâsını kullanarak derhal hareket etmelidir. Şehir gerillasının diğer önemli özellikleri ise sıcak ve soğuk hava şartlarına dayanıklılık, gizlenmeyi bilmek, tedbirli olmak, cesur olmak, sabırlı olmak, en zor şartlar altında bile sükûnetini ve soğukkanlılığını kaybetmemektir (Marighella 1969, 5-6).

Mao'nun deyişiyle “gerilla halkın arasında, denizdeki balık gibi hareket etmelidir”. Şehir gerillasının bu noktada birçok kır gerillasından farkı üniforma giymemesidir. Marghiella'ya göre şehir gerillası normal şehir hayatına aykırı

düşmemeli, başkalarından farklı giyinmemeye dikkat etmelidir. Şehir gerillasının çok güçlü gözlem ve analiz yeteneği olmalı; özellikle düşmanın hareketleri ve niyeti hakkında sağlam bilgisi olmalı, eylem bölgesini sokak sokak, bina bina bilmeli ve bu konuda araştırma yapmalıdır (Marighella 1969, 6).

Şehir gerillası teknik anlamda da kır gerillasına nazaran daha yetenekli olmak zorundadır. Kır gerillasının yetenekleri, uzun yürüyüş, kamp kurmak, ormanda yaşamaya alışmak, dağa tırmanmak, yüzme, balık-kuş vb. avlamak gibi üstün fiziki kondisyona sahip olmakken; her bir şehir gerillasının şoförlük, makine, radyo, telefon, elektrikten anlamak, topoğrafik bilgi sahibi olmak, kimyadan anlamak, el yazısı taklit etmek, ilkyardım seviyesinde tıbbi bilgi sahibi olmak, her türlü hafif silah ve bıçak gibi saldırı aletini iyi kullanmak gibi geniş bir alanda teknik olarak donanımlı olması gerekmektedir (Marighella 1969, 8).

Marghiella'ya göre düşmanın asimetrik gücüne karşın şehir gerillasının taktik seviyede bazı avantajları mevcuttur.

- Sürpriz ve Baskın: İstihbarat anlamında düşmanından daha avantajlıdır. Düşmanın saldırıya uğrayacağını önceden haber alması ve saldırıların kimler olduğunu bilmesi zordur. Saldırının yerini, zamanını, ne kadar süreceğini tespit edebilir.

- Araziyi Tanıma: Şehir gerillasının en büyük avantajı araziye avucunun içi gibi bilmesidir. Hayatta kalabilmek için araziden öte, engebeleri, dönemeçleri, gizli geçitleri, çıkmaz sokakları, boş binaları, polis kontrol noktalarını, köprüler vb. en ince ayrıntısına kadar bilmek zorundadır.

- Hareketlilik ve Sürat: Hareketlilik ve sürat şehir gerillası için vazgeçilmez bir özelliktir. Birkaç dakika sürecek eylemlerinden hemen sonra güvenlik kuvvetleri tarafından kısırılma ihtimali yüksek olduğundan hızlıca bölgeden uzaklaşabilmelidir. Hareketliliğini uzun yaya yürüyüşleri ile sağlayan kır gerillasından bu yönüyle ayrılan şehir gerillasının hareketliliği motorlu araçlara bağlıdır. Bulduğu coğrafyayı en ince detaylarına kadar bilen bir şehir gerillası eylemlerini yapmayı ve kaçmayı seri bir şekilde gerçekleştirirken yakalanma ihtimali azalır.

- İstihbarat: Şehir gerillasının istihbarat kaynakları potansiyel olarak düşmanından daha fazladır. Halk desteğinin az bile olsa kazanılması, istihbarat

anlamında büyük avantaj sağlar. Bu üstünlüklerini kaybetmemek için, düşmanları lehine ajanlık yaptığını tespit ettikleri kişileri hiç çekinmeden tasfiye ederler.

- Kararlılık: Sürpriz, sürat, araziye tanıma ve istihbarat yeterli değildir, şehir gerillası eylemlerinde duruma hâkim olmak ve en doğru kararları verebilecek kararlılıkta olmalıdır. Kararlı olmak, herhangi bir planı inançla ve cesaretle uygulamaktır. Kararsız bir gerilla, bütün grubun yok olmasına sebebiyet verebilir.

5.3. Şehir Savaşı

Şehir, savaş ve politik şiddet tarih boyunca her zaman iç içe olmuştur. Eski Yunanistan'da "polis" olarak literatüre giren şehirler savaşların, savaşlar ise şehirlerin ortaya çıkmasında en temel rolü oynamıştır (Virilio 2002, 5). Kentleşme tarihi ve savaş tarihi açısından bakıldığında ise şehir-savaş ilişkisine dünya coğrafyasının her alanında rastlamaktayız. Antik dünyadan günümüze kadar şehirler savaşları, savaşlar ise şehirleri biçimlendirmiştir. Şehirler insan yaşamının fiziksel olarak en kolektif ve kapsamlı yapısı olarak ortaya çıkarken, savaşlar ise mekânları yok eden en toplu ve kolektif şiddettir. Bu bağlamda şehirler ve savaş arasındaki ilişki karşılıklı olarak etkileşmeye devam etmektedir (Hewitt 1983, 258).

Günümüzde çoğunlukla Avrupa ve Asya'da halen mevcut olan kaleden şehirler, modernleşme ve ulus devlet öncesi uygarlıklarda, savaşların ortaya çıkmasına esas sebep teşkil etmesinin yanında, askeri ve politik hedef olduğu gerçeğini de göstermektedir. Avrupa'nın birçok modern kentinde artık daha çok turistlerin ziyaret ettiği surlarla çevrilmiş ve "old city" denilen eski kent merkezleri bulunmaktadır. Örneğin, günümüzde Adriyatik Denizi doğusunda Arnavutluk ve Hırvatistan kıyı şeridini takip ederek seyahat eden birisi, burada bulunan kentlerin adeta kaleden şehirler olarak yükseldiğine şahit olacaktır. Bu şehirler dönemin Roma İmparatorluğu saldırılarına en fazla maruz kalan şehirlerden olmuşlardır.

Günümüz askeri operasyonların neredeyse tamamının öyle ya da böyle kentsel alanlara uğramasından dolayı, şehir savaşlarının çağdaş savaş çalışmalarına konu olması gerekmektedir. Son yirmi yılda şehir savaşlarına olan ilginin artmasına rağmen, konuyla ilgili yazıların çoğu şehir savaşlarının taktik ve teknik seviyelerine

odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, kentsel savaşın 20. yüzyıla kadar nispeten nadir olduğu gerçeğini yansıtmaktadır ve bunun sonucunda tarihçiler ve askeri bilimciler, genellikle daha stratejik ve operasyonel kaygılarla savaş çalışmaları yazmışlardır. Amerikan askeri tarihçisi Roger Spiller'in 1999'da belirttiği gibi, teorik ve doktrinel bir boşluk kentsel savaş çalışmalarını örtme eğilimindedir (Spiller 1999, 1).

21. yüzyıl, savaşın devletler arasında meydana geldiği gerçeğini ve simetrik yapısı bozarak, savaşın geniş bir çerçevede ele alınmasını gerektirmektedir. Bu çerçevede savaşın yanı sıra, aynı anda meskûn mahalde harekât, barışı destekleme harekâtı, insani yardım operasyonları ve ayaklanmaya karşı koyma gibi çeşitli vazifeleri de kapsadığından, şehir savaşlarının herhangi bir analizi hem teorik hem de uygulamalı olarak ele alınmalıdır.

Askeri tarih boyunca şehirlerde kuşatma veya işgal savaşlarının yaygınlığına rağmen, buralarda meydana gelen savaşın kendisi ve kendine has özellikleri uzun zamandır askeri teorisyenler tarafından ihmal edilmiştir. 1991 yılında savaş ve şehir arasındaki ilişkiye odaklanan önemli bir çalışmasında, coğrafyacı G.J. Ashworth şöyle demiştir: "Kentın askeri bilimlerde önemli bir rol oynadığını göstermekten çok, kentın savunma alanında önemli bir rol oynadığını göstermek daha kolaydır." (Ashworth 1991, 200). Ashworth'in gözlemi, askeri literatürün şehirlerin savaştaki rolünün ya göz ardı edildiği ya da yazarlar tarafından önemsiz sayıldığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda tarihsel olarak, profesyonel ordunun şehir savaşını ihmal etmesinin sebebi şehirlerde taktiksel kontrol sorunu olabilir.

Hem Doğu hem de Batı'da askeri teorisyenleri uzun zamandır şehir savaşını şiddetli ve riskli bir savaş biçimi olarak görmüş ve kaçınılmasını şiddetle tavsiye etmişlerdir. Örneğin, Çin askeri teorisyeni Sun Tzu: "En kötü politika şehirlere saldırmaktır. Şehirlere sadece alternatif olmadığında saldır" demektedir (Sun-Tzu & Griffith 1964, 78). Benzer şekilde Machiavelli, bir düşmanın ordusunun meydan savaşına yönlendirilmesi durumunda, krallığın bir günde kazanılabileceğini, ancak bir kent için savaşmanın uzun sürdüğünü ve maliyetli olduğunu belirtmiştir (Machiavelli 1950, 32). Çoğu profesyonel asker bu askeri filozofların görüşleriyle paralel olarak, kentsel alanları savaşın bir sapması olarak görme eğilimindedir. Çünkü şehirlerde savaş, birliğin bir bütün olarak savaşmasını engellemekte,

koordinasyonu zorlaştırmakta, kontrolü neredeyse imkânsız kılmakta, taarruz ve başarıdan faydalanma gibi klasik harp prensiplerini kapsamamakta ve zayıfın her iki tarafta da artmasına neden olmaktadır (Collins 1998, 195). Askerlerin en rahat hissettiği ve mevcut askeri doktrinlerin en mükemmel uygulanabileceği araziler kırsal olmasına rağmen, şehirler artan kentleşme, küreselleşme ve savaşın devletlerin tekelden çıkma sebeplerinden dolayı gelecekte savaşın yegâne muharebe sahası olma eğilimindedir.

5.3.a. Şehirlerin Stratejik Önemi

Şehirler genellikle silahlı çatışmalarda kilit rol oynamışlardır. Ancak askeri anlamdan daha çok politik statüleri onları stratejik yapmaktadır. Birinci Dünya Savaşı sırasında, ağır çatışmaların kırsal alanlardaki zorlu cephelerde meydana gelmiştir. Çatışmadan etkilenen çoğu şehirler ya tahliye edilmiş veya açık şehirler¹⁶ olarak ilan edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nda da Brüksel, Paris, Belgrad, Roma ve Atina gibi birçok şehir açık şehir olarak ilan edilmiş ve savaşın yıkıcılığından korunmuşlardır. Ancak Berlin, Dresden, Hamburg, Tokyo, Hiroşima, Varşova ve Londra gibi birçok stratejik şehir hedef alınmış, bu şehirlerde meydana gelen çatışmalarda veya bombalamalarda çok sayıda sivil ölmüş ve büyük oranda maddi hasara uğramışlardır. Cenevre Sözleşmesi EK Protokol 1'e göre "çatışma taraflarının, hangi araçlarla olursa olsun, savunmasız alanlara saldırması yasaktır." (Cenevre Sözleşmesi 1977).

2. Dünya Savaşı şehir savaşları için dönüm noktası oluşturmaktadır. Savaşın başında ordular tank ve motorize birlikler kullanarak hızlı bir şekilde hareket etmeye çalıştı. Her ne kadar bazı şehirler bombalansa da, ordular şehir bataklığından uzak durmaya çalıştı. Ne yazık ki, bu aşama kısa sürdü. Almanların tanklar ve operasyonel hava araçlarındaki üstünlüğü onlara büyük bir avantaj sağlamıştır. Sovyetler, 1941

¹⁶ "Açık şehir" (open city), savaş zamanında, bir şehrin ele geçirilmesinin an meselesi olduğu anlarda, o şehrin kontrolünü elinde bulunduran ulusun hükümeti ya da askeri yönetimi şehri açık şehir olarak ilan edebilir ve şehirdeki tüm savunma araçlarını bıraktıklarını ilan edebilirler. Böylelikle şehrin mimarisi, tarihi ve kültürel yapıları ile içinde yaşayan sivil halkın korunması hedeflenir.

yılında Nazilerin işgali sırasında “yanmış toprak taktiği”¹⁷ ile bazı yerleşim yerlerini yakarak geri çekilmişlerdir (Vautravers 2010, 438). 1942'den sonra ise birçok stratejik ve sembolik şehir yavaş yavaş çetin kara savaşlarının gerçekleştiği muharebe sahaları olmuştur: Stalingrad, Budapeşte ve Berlin. 2.Dünya Savaşı'nda meydana gelen en çetin çatışmaların da dahil olduğu muharebelerin en az yüzde kırkı kentsel alanlarda olduğu tahmin edilmektedir (Dewar 2001, 181).

Askeri doktrinler, askeri bir harekâta klasik birliklerin şehirlerden mümkün olduğunca kaçınmasını öğütlemektedir. Ancak çoğu durumda ordular ve askeri birlikler, tercih etmeseler de şehirlerde muharebe etmek zorunda kalmaktadırlar. Bunun hem politik hem de askeri sebepleri vardır: Günümüzde çoğu insani yardım harekâtı, barışı destekleme harekâtı ve barışa zorlama harekâtı yoğun insan nüfusu barındıran yerlerde icra edilmektedir. Liman ve havaalanlarının şehirlerde bulunması sefer halindeki birliklerin buralarda üslenmesi için önemli bir sebeptir. Bazı şehirler kritik limanlara ve köprülere yakınlığı ile operasyonel seviyede önemlidir. Bazıları ise bir düşmanın savaşma azim ve iradesinin ortadan kaldırılması amacıyla kaçınılmaz şekilde stratejik hedef konumundadır. İkinci Dünya Savaşı'nda Stalingrad, Leningard ve Varşova hem politik simgeleri ile hem de stratejik seviyedeki önemleriyle savaşın muharebe sahalarından birisi olmaktan kurtulamamışlardır.

Askeri açıdan, bir şehir aşağıdakilerden biri veya birden fazlası olabilir (U.S. MCWP 1998):

- Politik, sembolik, ekonomik veya lojistik açıdan önemli bir stratejik hedef
- Başka bir yere giderken içinden geçilmesi gereken operasyonel veya taktik bir ara hedef,
- Ulaşım güzergâhları veya muhabere (iletişim) açısından merkezi konumda olan veya karayolu/demiryolu ağlarının kavşak noktalarına sahip olduğundan elde tutulması stratejik açıdan önemli bir merkez.

¹⁷ “Yanmış toprak taktiği” (scorched-earth) , bir yerden ilerlerken veya çekilirken, düşman için yararlı olabilecek her şeyi yok etmeyi amaçlayan askeri bir taktiktir.

Şehirler sadece işgal edildiğinde işgal edenin lehine stratejik sonuçlar doğurmaz, işgal edilmek istenip de edilemediklerinde stratejik seviyede olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Örneğin 1982 Lübnan Savaşı'nda, İsrail Ordusu Beka Vadisi'nde büyük bir başarı elde etmiş ancak Beyrut'u ele geçiremeyip sadece uçaklar ve topçularla bombalamakla yetinmek zorunda kalmıştır. Beklentisi büyük olan İsrail iç kamuoyu da, siyasileri suçlamış, gösteriler yapmış ve savaşı yürüten hükümetin siyasi yenilgisine sebep olmuştur (NYT 1982).

Şehirler devletler için ulusal varlıklarının sembolü ve egemenliklerinin kaynağı olduklarından, savaşın bir parçası olarak sadece fiziki yapıları ile değerlendirilmemelidir. Birçok kent tarihi, kültürel ve dini semboller taşıdığından savaşlarda özellikle hedef olabilmektedir. 1990'lı yıllarda Balkanlarda meydana gelen savaşta Saraybosna ve Dubrovnik gibi tarihi şehirlerin hedef alınması rastgele olmamıştır. 1994-1996 yılları arasında Rusya-Çeçenistan Grozni Savaşı da bu noktada değerlendirilebilir. Dudayev'in 1991'de Çeçenistan'ın bağımsızlığını ilan etmesi ve sonrasında Grozni'yi başkent ilan edip devletleşme çabaları, Grozni'nin Ruslar açısından stratejik bir hedef olmasını sağlamıştır. Ruslar bunun önüne geçmek için Çeçenleri isyancı olarak ilan etmiş ve Grozni'yi işgal etmişlerdir (Timothy 1999).

Şehirler teröristler ve gerilla unsurları tarafından uzunca zamandır barınak veya üs bölgesi olarak kullanılmaktadır. 11 Eylül olaylarının ardından, ABD'nin öncülüğünde zemin kazanan "terörizmle savaş", ABD'nin ve müttefiklerinin geliştirmekte olan veya geliştirmemiş ülkelerin şehirlerini hedef alması ve/veya şehirlerdeki asimetrik tehdit unsurlarına karşı savaşması anlamına gelmiştir. Batılı devletlerin teknolojik avantajları, rakiplerinin şehirlerde uzun süreli düşük yoğunluklu çatışmalara (gerilla yöntemi ve terörizme) başvurmalarını teşvik etmektedir. Bu sebeple, güçsüz olan taraf öyle istediği için güçlü olan taraf şehirlerde savaşmaktan kaçınmamaktadır.

Şehirler karşılıklı bağımlılığın, sosyal örgütlenmenin ve en önemlisi ekonomik varlığın en temel yerleridir. İçinde bulunduğu devlet için taşıdığı siyasi sembolün yanı sıra, küresel dünya düzeninde her şehrin kendine has önemi vardır. Şehirler fabrikaları, deniz ve havalimanlarını, ulaşım ağlarını ve finansal kuruluşları

bünyesinde barındırmaktadır. Büyükşehirler ve metropoller yerel ve bölgeselden öte, küresel anlamda sosyal ve ekonomik düzenin yapı taşlarındandır. Günümüzün liberal düzeni ve küreselleşme ise bu karşılıklı bağımlılığı daha da arttırmaktadır

Ülkelerin demografik yapısı şehirlerde savaşı iki farklı yönde etkilemektedir. Birincisi; gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerdeki mevcut olan genç nüfusun fazlalığı, marjinal gruplar için eleman kaynağı teşkil etmektedir. Kendisini dışlanmış hisseden bu genç insanlar istikrarsızlığa ve çatışmalara sebep olabilmektedir. İkincisi ise; gelişmiş ülkelerdeki azalan nüfus oranları, zamanla bu devletlerin ordularının insan gücünden ziyade teknolojik çözümlere yönelmesine sebebiyet vermektedir (Hills 2004, 17).

Sadece son birkaç yılda bilgi teknolojilerinde meydana gelen akıllı telefon, internet vb. teknolojik gelişmelerin küreselleşmeyi arttırması, insanlar ve içinde yaşadıkları şehirler için birtakım olumlu gelişmeler sağlasa da, aynı teknolojiye ucuz yoldan ve kolayca sahip olan sınır aşırı suç örgütleri için de önemli avantajlar sağlamaktadır. Dahası, suçun fırsatçı ve kural tanımaz doğası, bu örgütlerin meydana gelen bu değişikliklere daha çabuk adapte olabilmelerini sağlamaktadır (Jackson 2005).

5.3.b. Şehir Savaşın Karakteristikleri

İster konvansiyonel bir savaş, ister asimetrik karakterli bir çatışma olsun, son birkaç yıldır meydana gelen operasyonlar öyle ya da böyle şehirlere uğramış, şehirlerde icra edilmiş veya şehirlerde çözülmüştür. Çoğu akademik veya askeri uzman şehirlerde operasyon yapmak için hibrit yapıda, atik ve küçük birliklere ihtiyaç olduğu konusunda hem fikirdir. Bununla birlikte klasik orduların doktrin ve taktiklerinde şehir savaşlarına yönelik kapsamlı ve temel bir değişiklik bulunmamaktadır. Bununla birlikte 11 Eylül saldırıları sonrası oluşan güvenlik ortamında birkaç konu artık tartışmasız bir şekilde açık hale gelmiştir

Devletler için, savunma sanayi teknolojisinde meydana gelen gelişme neticesinde ortaya çıkan hassas hedeflemeye sahip silahlar, güdümlü silahlar ve komuta-kontrol sistemleri gibi üstünlükler tek başına askeri veya politik zaferi garanti etmemektedir.

1. Askeri ve politik hedef her türlü çatışma ortamı için çok önemlidir. Birkaç teröristin, 11 Eylül saldırıları sonucunda ABD ekonomisine ve savunmasına verdiğini zararı herhalde hiçbir devletin askeri gücü sağlayamazdı.

2. Savaş yapma kapasitesi ve imkânı artık devletlerin tekelden çıkmıştır. Uluslararası güvenliğin yeni aktörleri de vardır.

Şehir savaşları, gerilladan terör saldırılarına kadar pek çok yöntemle sahip olabilmektedir. Yoğun sivil nüfusun yaşadığı ve asimetrik tehdit unsurlarının daha kolay biçimde saklanabileceği şehirler ve kasabalarda yürütülen operasyonlar, sınırları net biçimde tanımlanmış bir konvansiyonel savaştan belirgin biçimde farklıdır. Düşmanın değerlendirilmesi, operasyonların icrası ve sivillerin korunması, şehir savaşlarının odak noktasıdır.

Tezin dördüncü bölümünde de (Asimetrik Savaş) açıklandığı üzere, akademik ve askeri uzmanlar savaşları konvansiyonel, yeni nesil, hibrit, vekâlet, siber, asimetrik veya konvansiyonel olmayan savaş türleri olarak kategorize etmektedir. Şehirler veya meskûn mahallerin ise bu tür bir kategoride nadiren yer aldığı ve genellikle bir savaş türü olmaktan ziyade muharebe sahası veya çatışma yeri olarak bahsedildiğini görmekteyiz. Birçok askeri uzman şehir savaşlarının bir savaş şekli olarak kategorize edilemeyeceğini, ancak taktik seviyede özel önem ve hazırlık gerektiren bir muharebe şekli olduğunu ifade etmektedir. Soğuk Savaş dönemi ve sonrası meskûn mahallerde meydana gelen muharebeler göz önüne alındığında, bu düşüncenin makul olabileceği değerlendirilebilir. Çünkü şehir savaşları veya meskûn mahalde harekâtta aynı klasik muharebelerde olduğu gibi komuta-kontrol sistemleri, çatışma kuralları, lojistik destek, istihbarat, psikolojik harekât gibi birtakım doktrin ve esasların uygulanmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu düşüncede olanlar, genel doktrin ve taktiklerin meskûn mahallere uyarlanması ile sorunun çözülebileceğini değerlendirmektedir.

Bununla birlikte meskûn mahalde askeri harekâtın kendine has özellikleri olduğu ve diğer bütün muharebe şekillerinden esas olarak ayrıldığı birçok özellik mevcuttur. Örneğin, bir meskûn mahalde kolordu seviyesinde bir birlikle harekât icra etmek ve harekât esnasında komuta kontrolü sağlamak çok zordur. Önceden tespit edilen belirli düşman mevzileri olmadığından topçu atışı veya hava bombardımanları

bir fayda sağlamayacaktır. Kaldı ki, içinde büyük oranda sivil barındıran şehirlere imha tarzında taarruz etmek günümüz uluslararası hukuk ve kamuoyunca kabul görmeyecektir. Tim, Takım, Bölük veya Tabur seviyesinde taktik birliklerin, tankların veya zırhlı araçların manevralarına ihtiyaç sağlayan uygun açık araziler bulmak neredeyse imkânsızdır. El yapımı patlayıcılar ve binalar arası manevralarda zayıf ve personel kaybı çok fazladır. Lojistik desteğin (ikmal ve bakım) sağlanmasında inisiyatif yoktur ve hayli zordur. Bu temel birtakım hususlar, şehir savaşlarının bir savaş şekli olarak tasnif edilmesini ve buna yönelik stratejik, taktik ve doktrinel esasların ortaya konulmasını zorunlu kılmaktadır.

Alice Hills şehir savaşlarının 4 temel sebepten dolayı kendine has özellikleri olduğunu belirtmektedir (Hills 2004, 9-13). Bunlar:

1. Fiziksel arazi yapısı
2. Klasik harekâtta gibi yaklaşma istikametlerinin ve üstün ateş gücünden istifade edilebilecek açık arazilerin olmaması
3. Yerel halkın mevcudiyeti, sosyo-ekonomik yapının olması, uluslararası kamuoyu ve hukukun gücü.
4. Hızla değişen teknoloji

Şehirlerin fiziksel yapısı çok boyutludur. Sokakların genişliği/darlığı, geniş bulvarlar, binaların yüksekliği, bina içleri, merdiven boşlukları, çatılar, kanalizasyonlar, vb. çok yönlü ve boyutlu bir fiziksel arazi özelliği göstermektedir. Bu denli yapısal yoğunlukta harekât küçük birlik seviyesinde ve iyi donatılmış eğitimli birliklere ihtiyaç göstermektedir. Meskûn mahaller, gizleme, örtü ve mevzilenme için elverişli imkânlar sağlasa da, diğer yandan gözetleme mesafesinin kısılması, silahların etkili menzillinden istifade edilememesi ve manevra için çok elverişsiz şartlar da ortaya çıkarmaktadır. Elektromanyetik karışımın ve dalgaların çeşitli ve yoğun olması, küresel konumlama ve diğer uydu başlıklı cihazların ve hedef tespit sistemlerinin etkinliğini büyük ölçüde kısıtlamaktadır. Beklenmedik gaz kaçakları neticesinde oluşan yangınlar, betonarme duvarların patlama neticesinde oluşan parçacık tesiri vb. klasik harekâta alışık olunmayan birçok fiziksel tehditler de ortaya çıkarmaktadır.

Genellikle klasik askeri harekâta ve açık arazi muharebelerine göre tasarlanmış komuta-kontrol sistemleri, askerî karar verme süreçleri ve lojistik destek sisteminin şehir savaşlarında uygulanması çok kısıtlıdır. Özellikle son dönem savaşları incelendiğinde bu husus daha iyi anlaşılacaktır. Günümüzde çok az dünya ordusu bir ön hazırlık safhası (eğitim, teşkilatlanma vb.) geçirmeden bu tip muharebelerde görev alabilecek imkân ve kabiliyete sahiptir. Türk Silahlı Kuvvetleri, Fırat Kalkanı ve Zeytinalı Harekâtı'nda tank ve zırhlı araç kayıplarının artması üzerine, bir yandan muharebeye devam etmiş, diğer yandan geri bölgede tank korumacılığı üzerine eğitimler yapmıştır. Günümüz orduları çok çeşitli politik hedeflerin varlığında muharebe ettiklerinden, teşkilatlanmalarının da buna göre şekillenmesi gerekmektedir. Özellikle son 50 yıllık dünya tarihinin çatışma ortamı incelendiğinde, bu tür harekâtlardan çıkarılacak birçok ders mevcuttur ve geleceğin çatışma ortamına hazırlanmak için yön vericidir. Genel olarak şehir savaşları, balistik ve hafif zırh koruması olan, gerektiğinde yakın hava desteğinin hazır olduğu, anlık istihbarata ihtiyaç gösteren çevik ve atik küçük birliklerin görev almasını öğütlemektedir. Teknoloji harikası silah ve teçhizatlar ile hassas güdümlü mühimmatlar büyük bir üstünlük sağlayacaktır. II. Dünya Savaşında üstün manevra yeteneği ile harbin seyrini değiştiren tanklar ve zırhlı araçlar artık manevradan ziyade, gerektiğinde ateş gücünden istifade edilecek silahlardır. Engellerden geçit açma ve istihkâm desteğinin şehirlere göre uyarlanması, ikmal ve bakım unsurlarının birçok yeni şartlara ayak uydurması gerekmekte, gerektiğinde muharebe sahasının tam ortasında muharip özellikler göstermesi beklenmektedir. Sıhhiyecilerin kurşun ve mayın etkisinden ziyade parçacık tesirli patlamalardan kaynaklanan (el yapımı patlayıcılar) veya yanıklar vb. yeni tip yaralanmalara hazırlıklı olması gerekmektedir.

Yerel halkın olmadığı boş bir şehirde savaşmanın birçok avantajı olabilecektir, ama gerçek öyle değildir. Günümüz şartlarında, neredeyse bütün çatışmalar yerel halkın yaşamaya devam ettiği meskûn mahallerde gerçekleşmektedir. Sivil kayıpları oldukça yüksek olabileceğinden ve oluşan kamuoyu ve politik etkiler çoğu durumda askeri başarının tek başına sonuç vermesine olanak sağlamayacaktır. Diğer yandan kamu düzeninin sağlanması için polis teşkilatının korunması ve sivil yaşamın devamı için gerekli olan enerji, elektrik,

bilgi-sistem, su ve kanalizasyon sistemlerinin idame ettirilmesine gereksinim vardır. Bu sebeple, günümüz şehir savaşları, meskûn mahal operasyonlarının çok ötesinde, binadan binaya geçiş ve merdiven boşluklarının emniyete alınmasından çok daha öte bir anlam ifade etmektedir.

Teknolojik gelişmelerin şehir savaşlarında taraflara teknik olarak olumlu ve olumsuz etkileri bulunmakla birlikte, bu bütünün küçük bir parçasıdır diyebiliriz. İstihbarat, hava desteği, baskın etkisi, teknoloji harikası silahlar ve müşterek operasyonlar klasik bir askeri harekâta başarı için temel güç unsurları kabul edilebilirken, şehir savaşlarında çoğunlukla durum farklıdır. Elinde sapanla taş atan bir çocuğun ateş gücü, en modern teçhizatla donatılmış komando bir askerin hassas güdümlü silahından çok daha etkili olabilir.

Tüm bu genel değerlendirmelerden ve şehirlerin kendilerine has özelliklerinden dolayı gelecekte silahlı çatışmaların meydana geleceği muharebe sahası olması beklenmektedir. Bu sebeple şehirler salt muharebe sahası olarak coğrafi açıdan ele alınmaması gereken, aksine fiziksel, demografik, siyasal, sosyal ve ekonomik yapısının askerî harekâta etkilerinin detaylı olarak incelenmesine ihtiyaç duyulan yerler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüz ordularının aşına olduğu yapılanma hiyerarşik askeri birliklerin varlığıdır. Harekâtın nevi, taarruz, savunma, amfibi çıkarma vb. harekât tiplerinden sadece birini ihtiva etmekte ve belirli bir coğrafyaya dayanmaktadır. Buna rağmen, birçok terör örgütü veya şehir gerillaları ise bir metrekaare toprağı bile kontrol etmeden veya üs bölgesi tesis etmeden faaliyet göstermektedirler. Çoğu durumda klasik orduların karşısında hiyerarşik olmayan, hücre tipi yapılanmasında, şehirlerde halkın içine karışmış örgütler bulunmaktadır. Klasik harekâta çok net olan hususlar; örneğin düşman, arazi, harekâtın başlama ve bitiş zamanı, şehirlerdeki asimetrik mücadelelerde net değildir. Bu durum şehir savaşlarını çok daha karışık, zor ve kaçınılmaz kılmaktadır. Dolayısıyla, şehirlerde savaşmak veya ayaklanmayı bastırmak, tek tip operasyon biçimi ile açıklanamayacak kadar kapsamlıdır. Bu iki sebepten böyledir. Birincisi; şehirlerdeki operasyonlar, savunma, taarruz, ateş desteği, istikrarı sağlama vb. gibi harekât nevelerinin birbiri ardına veya eş zamanlı olarak icra edilmesini gerekli kılmaktadır. Operasyon sadece teröristleri veya

gerillaları arayıp bulmak ve etkisiz hale getirmek gibi teröristle mücadele harekâtından çok öte hedefleri de içerebilmekte; siyasi, ekonomik veya askeri hedeflere de sahip olabilmektedir.

Son yüzyılda meydana gelen gelişmeler (küreselleşme, kentleşme, nüfus artışı, asimetrik aktörlerin etkinliği) ve bu gelişmelerin ulusal ve uluslararası güvenlik ortamına etkileri bizlere gelecekte meydana gelebilecek çatışmaların ve operasyonların özellikleri hakkında fikir verebilmektedir. Öncelikle, tartışmaya açık olsa da, şu tespitleri yapmamız gerekmektedir. Birincisi, sayıca konvansiyonel savaşlar azalırken, iç savaşlar veya yerel çatışmalar artmıştır. Devletlerarası savaş potansiyeli halen güçlü bir ihtimal olarak karşımızda dururken, iç savaşlar daha olasıdır, ancak ikisi de birbirinden bağımsız ve münhasır gerçekleşebilecek olaylar değildir. Asimetrik karakterli savaşlar daha yıkıcı ve uzun ömürlü gerçekleşirken, devletlerarası çatışmalara kolayca dönüşebilme ihtimali vardır. (Bkz. Suriye İç Savaşı küresel bir rekabete dönüşmüştür. Suriye coğrafyası, ABD ve Rusya gibi küresel güçlerin yanı sıra; Türkiye, İran ve Suudi Arabistan gibi bölgesel güçlerin ve birçok devlet dışı aktörün de dâhil olduğu ve birçok farklı savaş türünün beraber yürütüldüğü bir coğrafyaya dönüşmüştür). Daha açık ifade etmek gerekirse, düzensiz savaş türleri, devletlerin dahil olduğu geleneksel savaşlara sistematik bir biçimde uygulanabilir hale gelmiştir. Literatürde tam olarak yerine konulamayan hibrit savaş, vekâlet savaşları gibi savaş türleri esasen yeni savaş türünün klasik savaş türüne sistematik bir şekilde uyarlanmasıdır. En önemlisi ise, bu tür çatışmaların şehirlerden kaçınması için hiçbir sebep yoktur.

İkincisi, devletler güvenlik ortamına hâkim olmaya devam etmektedir. Asimetrik karakterli örgütlerin geleceğin güvenlik ortamındaki rollerine ilişkin abartılı tahminlere rağmen, devletlerin önümüzdeki yıllarda dünya sahnesine hâkim olmaya devam edecekleri; aynı geçmişte Rönesans, reform ve uluslararası para düzenine uyum sağladıkları gibi, günümüzde küreselleşme ve kentleşmenin yarattığı düzene de adapte olmaları muhtemeldir (Krasner 2001). Küreselleşme, sonuç olarak, yeni siyasi ve askeri örgütlenme biçimleri oluşturmaktan ziyade, devletin, kentin ve egemenliğin kapsamını değiştirme eğilimindedir. Devletlerin bu yeni uluslararası ortama nasıl adapte olacağına ilişkin varsayımlarla ilgili çok iddialı tahminler

yapmanın mümkün olmadığı değerlendirilmekle birlikte, devletlerin halen güvenlik ortamının en önemli aktörü olduğunu söylemek abartılı olmayacaktır.

Üçüncüsü, devletler öyle ya da böyle, kendilerini şehirlerde çok şiddetli çatışmaların içerisinde bulabileceklerdir. Nasıl ki, konvansiyonel savaşta askeri hedefin ele geçirilmesinde son sözü piyade söyler, asimetrik savaşlarda da devletin şehir savaşlarına sonuç almak için müdahil olması beklenmektedir (Ağar 2018). Günümüzde devlet dışı örgütler üzerinden yürütülen vekâlet savaşları sınırlı sonuçlar doğurduğundan, devletler şehirlerde meydana gelecek yoğun çatışmalara müdahil olabileceklerdir.

Günümüz teröristlerinin ve gerillaların şehirlerde sivil halkın arasına karıştığından; buralarda icra edilecek operasyonun en önemli belirleyici faktörü, kimin terörist kimin sivil olduğunun ayırt edilebilmesinden geçmektedir. Alice Hills, şehir savaşlarında en önemli faktörün halen istihbarat olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla 1957’de Fransız askerlerinin Cezayir’de en zorlandığı durum, günümüzde ve geleceğin operasyonlarında da en önemli faktör olmaya devam edecektir (Hills 2004, 23). Alice Hills’e göre, şehir savaşlarında istihbarat dışında bir diğer belirleyici faktör ise, operasyonu yürüten birlik komutanının “durumsal farkındalığı”dır. Durumsal farkındalık, operasyon birliklerinin emniyetli manevrası ve ilerleme sağlaması açısından çok önemlidir. Şehirlerde ise binaların birbirine yakınlığı, dar sokaklar, telsiz sistemlerinin karışması komutan ve birliği için büyük zorluklardır. Bütün bu zorluklar, teknolojik çözümlerle aşılsa bile, gerilla ve terör unsurlarının kararlılığı ve ideolojiye bağlılığı komutanın farkında olması gereken bir faktördür. Şehirlerde sıkıştırılan gerilla veya teröristler, çatışmadan sağ çıkamayacaklarını bildiklerinden en son çare olarak, hayatları pahasına düşmana verdirebilecekleri zararın en büyüğünü verdirme amacıyla oldukları bir gerçektir (Hills 2004, 24).

Şehir Savaşlarının genel karakteristikleri takip eden maddelerde belirtilmiştir.

- **Ateş Gücü Avantajı veya Kısıtlaması:** Meskûn mahalde icra edilen taarruz veya savunma harekâtı, büyük hasar ve yıkıma neden olabilmektedir. Taarruz eden taraf çoğunlukla hasarı asgariye indirmek için ateş gücünden yeterince faydalanmamaktadır. Kitle imha silahlarının kullanılması yasaktır ve kullanılması

siyasi riskler içerir. Günümüz savaş hukukunda, göz yaşartıcı gaz bombalarının kullanılması dahi yasaklanmıştır. Top, havan gibi dik mermi yollu destek silahların kullanılması, hem bu silahların etkili çapının geniş olmasından hem de sivillere vereceği zararlardan dolayı imkânsız hale gelir. Hava-yer destek ateşlerinin yapılması, hem ateş platformlarının bilinmeyen noktalardan ateşlenecek güdümlü roketatar vb. silahlara karşı hassas hedef teşkil etmesi, hem de hedefin tespitinin güç olmasından dolayı zordur. Çoğunlukla, piyadeye bağımlı ve görerek yapılan ateşlere bağımlı kalınmaktadır.

Diğer taraftan savunan taraf etkili ateş gücü avantajına sahiptir. Şehirlerde savunan taraf genellikle o şehri taarruz edenden iyi bildikleri için, binalar, çatılar, kanalizasyonlar, tüneller vb. her türlü yapıdan mevzilenmelerinde istifade edecekler ve üstün bir ateş gücüne sahip olacaklardır.

- **Kısıtlı Manevra İmkânı:** Muharebe alanında sivillerin bulunması operasyonların emniyetli yürütülmesine engel olabilmektedir. Güvenliğin sağlanması endişesi, birliklerin açık alanlarda muharebe etme imkân kabiliyetini kısıtlamaktadır. Sivillerin düşmanca duygular içinde olması ise birlikler açısından emniyetli manevrayı neredeyse imkânsız hale getirmektedir.

- **Sivillerin Varlığı:** Muharebe sahasında bulunan sivillere yaşam desteği ve diğer hizmetlerin sağlanmasına yönelik tedbirler, önemli miktarda askeri kaynak ve personel gücü gerektirmektedir. Orta Doğu'daki meydana gelen son çatışmalarda, sivillerin yaşanan iç savaşlardan nasıl etkilendiği çalışmalarla ortaya konulmuştur. Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (OCHA) tarafından yayınlanan bir makalede, “şehirlerde ve şehirlerde hava bombaları, topçu, havan topları, roketler, EYP'ler ve diğer patlayıcı silahların kullanımı, şehirlerde insanların evlerine, hastanelere, elektrik ve su şebekeleri gibi birçok kritik altyapıya zarar vermektedir ve savaşın yükünü çoğunlukla siviller çekmektedir. Örneğin 2017 yılı içerisinde Irak ve Suriye’de meydana gelen çatışmalarda ölen dört kişiden üçünün siviller olduğu belirtilmiştir (OCHA 2018).

- **Binalar, Sokaklar ve Yapılar:** Muhabere sahasında yaygın şekilde binaların varlığı, arttırılmış şekilde gizleme ve örtü sağlarken, diğer taraftan manevra imkan-kabiliyetini kısıtlamaktadır. Çatışmalar genelde dar alanlarda, sokaklarda ve

bina içlerinde meydana gelmektedir. Kentsel alanlar, sürekli değişen tehdit ortamları ve arazi özellikleriyle çöller, ormanlar ve diğer muharebe sahalarından farklılık göstermektedir. Muntazam şekilde birbiri ardına tekrarlanan binaların temizlenmesini gerektiren operasyonlarda, personelin dikkat ve motivasyonunun en üst seviyede tutulması ve dikkatsizlikten kaynaklanacak zayıfları önüne geçilmesi amacıyla birliğin ve personelin belirli periyotlarla değiştirilmesi faydalı olabilecektir.

Şehir savaşlarında, başlangıçta savunan tarafın araziyi iyi bilmesinden dolayı taarruz eden taraf üzerinde önemli bir taktik avantajı vardır. Ancak, genellikle operasyonun ilerleyen safhalarında, manevra, örtü ve gözetleme alanlarındaki uygulamalar, avantaj ve dezavantajın her iki taraf açısından eşitlenmesi durumunu yaratmaktadır. Taarruz eden taraf manevra üstünlüğünü kazandığı zaman denge onun lehine değişmektedir.

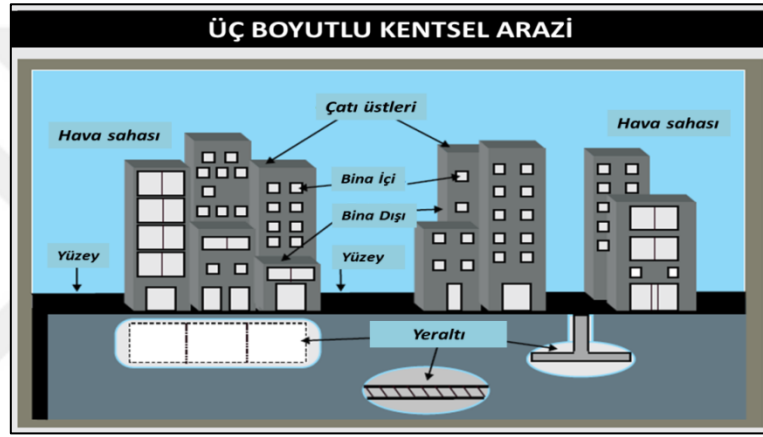
Kentsel alanlar, komutanın arazi analizinin kapsamını, birliklerin nasıl teşkilatlanacağını, personel ve silahın mevzilenmesini ve tabii ki manevrayı etkiler. Genellikle, zırhlı ve mekânize piyade unsurlarının diğer silahların ateş desteğinde açık alanlarda; yaya piyade unsurlarının ise bina içi veya aralarında muharebe etmesini gerektirir. Diğer taraftan şehirleri çevreleyen gecekondu tarzı yapıların bulunduğu alanlar, terör örgütleri veya gerilla taktiği izleyen grupların, sivillerin arasına karıştığı ve mevzilendiği yerler olduğundan direnişle karşılaşılması muhtemel yerlerdendir. ABD Ordusu'nun 2006 Ramadi Savaşı'nda en çok zorlandığı yer, şehir merkezinden ziyade Ramadi'yi çevreleyen kırsal bölgelerden gelen tehditler olmuştur (Schlosser 2017, 33).

- **Tank ve Zırhlı Piyade Araçlarının Hassasiyeti:** Bindirilmiş piyade ve tanklar için şehirlere doğru ilerlemekte olan çeşitli yaklaşma istikametleri mevcuttur ve bunlar insan eliyle yapılmış yollara bağlı olmak zorunda değildir. Bununla birlikte, yerleşim alanlarının yakınında ve şehirlerin dış sınırına varıldığında genellikle yollara bağlı kalmak zorunda kalınmaktadır. Kentsel alanlar içindeki yaklaşma istikametleri sokaklar, sokak araları ve açık alanlara bağımlıdır. Savunan tarafından tahkim edilmiş bir kentsel alanda bu yaklaşma istikametleri çoğunlukla tuzaklarla doludur ve büyük zayıflara yol açabilmektedir. Yeraltı ve kanalizasyon

sistemleri ve buralardan kaynaklanacak tehditler ayrıca göz önünde bulundurulmalıdır. Yaya birliklerin yaklaşma istikametleri ise yollara bağlı olma zorunluluğu yaratmadığından daha çok örtü, gizleme, inisiyatif ve hareket serbestliği sağlayabilmektedir.

- **Üç Boyutlu Muharebe Sahası:** Kentsel alanlarda operasyon üç boyutlu bir harekâttir. Düşman kuvvetleri ile muharebe, (1) sokaklarda ve bina aralarında olabileceği gibi, (2) bina içlerinde, merdiven boşluklarında ve çatılarda veya (3) yeraltı ve kanalizasyon sistemleri ve tünellerde de meydana gelebilir.

Şekil 5.2. Üç Boyutlu Kentsel Arazi



Yüksek binalar gözetleme, ateş kontrolü ve keskin nişancılar için uygun mevzilenme imkânları sunmaktadır. Bu sebeple, muharebe sahası içerisinde kalan bu binaların elde tutulması veya en azından düşmanın buralara tesir etmesi önlenmelidir. Binaların üst katları taktik anlamda pozisyon üstünlüğü sağlamak için elverişlidir. Diğer taraftan binaların bodrum katları, kanalizasyon ve yeraltı şebekeleri buraları kontrol edenlere gizleme ve örtü sağlarken, diğer taraftan hızlı manevra ve gerektiğinde dağılmak için uygun tünellere sahip olabilmektedir.

- **Görerek Ateşlenen Silahların Önemi:** Kentsel alanlarda, hedef tespiti, silah kullanımı ve nişan alma mesafeleri yoğun şekilde bulunan binalar sebebiyle büyük ölçüde kısıtlanmıştır. Yerleşme yerlerinde hedefler genellikle 100 metreden kısa mesafelerde ve genellikle kısa periyotlarda görülebilmektedir. Bu tip hedefler ile muharebe ise, yakın dövüş tekniklerinden, tabanca, otomatik tabanca, roketatar, el

bombası ve bıçak kullanımına kadar çeşitli silahların kullanıldığı ve taktik seviyede gerçekleşen bir mücadele gerektirir. Diğer taraftan ani hedeflere karşı ateşler, dost kuvvetlerden zarar görme riskini arttırmaktadır. Mareşal Chuikov, meskûn mahal operasyonlardaki kilit silahların otomatik tüfekler, makineli tabancalar, el bombaları, keskin nişancı tüfekleri ve alev silahları olduğunu savunmuştur. Sovyet kuvvetlerinin 1945'te Berlin sokaklarında savaşırken, askerlerine şu tavsiyede bulunmuştur (Beevor 1999, 153).

“Kendinizi odaların ve koridorların labirentinde bulacaksınız, hepsi tehlikelerle doludur. Her köşede bir el bombası fırlatın ve ilerleyin. Halen sağlam olan her duvarı ve tavanı makineli tüfeklerle ateş yağmuruna tutun. Ve yan odaya geldiğinizde başka bir el bombası daha fırlatın. Sonra içeri makineli tüfeklerle temizleyerek girin. Seri olun ve asla bir anınızı boşa harcamayın.” (Beevor 2002, 318).

- **Komuta-Kontrol ve Koordinasyon Problemi:** Kentsel alanlar aynı zamanda etkili muharebe ve iletişimin sürdürülmesini güçleştirmektedir. Taktik seviyede komuta ve kontrol sisteminin omurgası olan telsizler, binalar içinde ve binalar arasında son derece sınırlı olacaktır. Özellikle bina içlerinde telsizler üzerinden muhabere imkân ve kabiliyeti yok denecek kadar azalabilmektedir. Şehir savaşları komuta-kontrolün sağlanmasının zor olduğu bir muharebe biçimi olduğundan, merkezi olmayan bir emir komuta bağlantısını ve ayrıntılı bir planlamayı gerektirmektedir.

- **Taktik Seviyenin Önemi:** Şehirde savaş taktik seviyede yürütülmesi gereken, çatışmaların çoğunlukla manga ve tim seviyesinde olduğu bir muharebedir. Şehirdeki operasyonlar esnasında birlikler, arazinin yapısı gereği genellikle birbirinden bağımsız ve izole durumda muharebe etmek zorunda kalacaklardır. Operasyonlar sıklıkla küçük birlik seviyesinde muharebelere indirgenmektedir. Kentsel alanların doğası, karar vermek için mevcut zamanı zorlaştırır ve verilecek karar sayısını artırarak, inisiyatif alınmasını zorunlu kılar. Bu özellikle taktik seviyede geçerlidir. Küçük birlik seviyesinde liderlik ve bireysel yetenekler taktik seviyede başarının anahtarıdır.

Taktik seviye şehir savaşlarında stratejik seviye kadar önemlidir. Klasik bir askeri harekâta strateji en önemli belirleyici faktörlerdendir. Konvansiyonel bir harekâta taktiksel bir başarının veya hatanın stratejik sonuçlar doğurması beklenmezken, asimetrik karakterli mücadelelerde bu durum geçerli değildir. Taktik düzeyde bir çatışma stratejik sonuçlar doğurabilmektedir. Şehir savaşları üzerine yazılan bütün askeri doktrinler taktik seviyenin öneminden bahsetmektedir. ABD'nin şehir savaşlarına ilişkin talimnamesi “Meskûn Mahalde Harekât Talimnamesi” (FM 90-10) incelendiğinde, en çok vurgulanan hususun taktik seviyenin önemi olduğu söylenebilir. Bahse konu talimnamede “strateji” kavramı on bir kez kullanılırken, “taktik” kavramı seksen iki defa kullanılmıştır. (U.S. FM 90-10 1979).

- **Fiziksel Yorgunluk ve Psikolojik Baskı:** Şehir savaşları, çetin ve zor bir muharebe türüdür. Sürekli yakın çatışma, yüksek zayıatlar, hedefin uçsuz bucaksız doğası ve genellikle görünmeyen bir düşmandan gelen yoğun ateş baskısı, özellikle harekât alanındaki küçük birlik komutanları ve personel üzerinde stres, psikolojik baskı ve fiziksel yorgunluğa sebep olabilmektedir.

Şehirlerde savaşmak, çok boyutlu (eş zamanlı olarak yatay, dikey, binaların iç ve dış yüzeyleri, yer altı, kanalizasyonlar) bir savaş biçimidir. Bu da taarruz eden birlikler için sürekli alarm durumunda olmayı ve sık sık manevralarla dağılıp sonra yeniden toplanmayı gerektiren bir hareketlilik gerektirmektedir. Sürekli yakın muharebe stresi, teçhizatların da ağırlığı ile güçleşen fiziksel rahatsızlık, küçük birlikler halinde bilinmeyen bir bina veya sokakta izole durumda hareket etme zorunluluğu, saatler içinde askerlerin fiziksel ve psikolojik olarak bitkinliğine sebep verebilir. Bu noktada eğitim çok önemlidir.

- **Keskin Nişancıların Rolü¹⁸:** ABD Ordusunda yapılan bir çalışma, özellikle yerel halk ile düşman unsurlarının beraber olduğu meskûn mahallerde,

¹⁸ İngilizler “snipe” terimini bilinmeyen bir yerden gelen ateşler için kullanmışlar ve askeri terminolojiye kazandırmışlardır. Düzenli orduların keskin nişancılar ile ilk tanışması 1824’de İngilizlerin Hindistan işgali zamanına rastlamaktadır. Detaylı bilgi için bkz. (Pegler 2011). Amerikan İç Savaşı’nda da benzer keskin nişancı modellerinin uygulandığı çeşitli kaynaklarda mevcuttur. Detaylı bilgi için bkz. (Strong 2010). Almanlar keskin nişancılar ile ilk defa 1870-71 Fransa-Prusya Savaşı’nda karşılaşmıştır. Fransız sivil milisleri keskin nişancı faaliyetleri ile savaşa katılmış ve özellikle Loire’de Alman ordularını büyük tehdit altında bırakarak savaşın en belirgin unsurları olmuşlardır. Detaylı bilgi için bkz. (Schmitt 2017).

operasyonun keskin nişancılarla desteklenmesinin, beklenmeyen kayıpları büyük ölçüde engellediği, bunun yanında düşman keskin nişancılara ve diğer unsurlara karşı büyük avantaj sağladığını ortaya koymuştur (Dearolph 2014, 25-29). Düşman keskin nişancılara karşı yine keskin nişancuların kullanılması etkili bir yöntemdir. Özellikle kentsel alanlarda kullanıldığında, düzenli birlikleri aşırı taciz eden keskin nişancı kullanımı, birliklerin araziye yayılmak zorunda kalmasını ve toplu hareket etmesini engellemektedir.

Şehir savaşlarında taarruz eden için taktik seviyede başarının kriteri, hedefin ele geçirilmesinden ziyade “nasıl” icra edildiği ile ölçülmektedir. Fiziksel hasar asgari seviyede olup, yerel halkın desteğinin kazanıldığı veya şiddet ortamından mümkün olduğunca uzak tutulduğu operasyonlar başarılıdır. Şehri büyük tahribatla ve halkı düşmanca duygular beslemesine sebep olacak şekilde ele geçirmek uzun, vadede daha büyük sorunlara yol açabilecektir.

5.3.c. Doktrin

Klasik bir askerî harekâtı etkileyen unsurlar, askerî doktrinde en temel şekilde VDAM+Z (Vazife, Düşman, Arazi, Mevcut Kuvvetler ve Zaman) olarak formüle edilmektedir. Vazife askeri birliğin büyüklüğü ve imkân kabiliyetine bağlı olarak “düşmanı imha etmek” veya “belirli bir arazi hedefini ele geçirmek”tir. Düşman, düşmanın imkân kabiliyetleri, teşkilatlanması ve ateş gücünü ifade etmektedir ki; harekât ona göre biçimlendirilmekte ve yönetilmektedir. Arazi, harekâtın icra edileceği yer yani muharebe sahasıdır. Klasik askerî harekâta göre şekillenen tatbikatlar ve savaş oyunlarında, senaryo açık arazide cereyan etmekte, şehirler ve meskûn mahaller etrafından dolaşarak geçilmesi gereken veya çevresinden kuşatarak kontrol altına alınması gereken yerler olarak görülmektedir. Klasik harekâta engeller doğal ve yapay engeller şeklinde tanımlanmakta; doğal engeller daha çok nehir, göl gibi yine açık arazi arızalarını; yapay engeller ise, mayın tarlası, tel engeller, inşaat vb. insan eliyle oluşturulmuş yapıları belirtmektedir. Harekât alanının birliğin büyüklüğüne göre bir derinliği ve genişliği vardır. Mevcut kuvvetler, eldeki personel, teşkilatlanma ve ateş gücünü belirtmektedir. Teşkilatlanma stratejik seviyede Kuvvet (Kara, Hava, Deniz) taktik seviyede ise

bölük, takım, manga ve tim gibi küçük birlik seviyesine işaret etmektedir. Zaman ise, vazifenin başarılabilmesi için üst birlik tarafından tahsis edilen süreyi belirtmektedir.

Klasik harekâta herhangi seviyede bir askerin muharebe hazırlığı esnasında belirtilen VDAM+Z koşulları ile ilgili tatmin edici bir istihbarat büyük çoğunlukla mevcuttur. Savaş şehirlerde ise konu biraz daha karmaşık bir hâl alacaktır. Şehir savaşlarında görev alan bir tim/takım/bölük komutanının vazifesi, çoğunlukla klasik bir harekâta olduğu gibi açık değildir. Klasik askeri harekâta vazife bir arazi kesimini ele geçirmek gibi açıktır. Şehir savaşlarında ise vazife mekânsal olarak şehrin kendisinden ziyade içinde yaşayan sivillerle de alakalıdır. Vazifenin, hem kamu düzeninin devam ettirilmesini sağlamak, hem sivilleri kazanmak, hem de teröristler veya ayaklanan silahlı güçlerin temizlenmesi gibi çeşitli yönleri bulunabilmektedir. Bu yönüyle şehir savaşlarının polisiye bir yapısı vardır. Daha açık bir ifadeyle klasik askeri harekât arazi ve düşman merkezli iken, şehirlere uğrayan bir savaşta yerel ve sivil halk angajmanın merkezinde yer almaktadır.

Askeri anlamda bir şehir savaşı, çevirme, yerleşme, köprübaşı tesis etme ve sokak sokak temizleme safhalarını takip eden taarruzi bir kuşatmadır şeklinde belirtilen ABD'nin Meskûn Mahalde Askeri Harekât doktrininde şehir savaşları dört safhaya bölünmüştür (U.S. FM 90-10 1979). Bunlar:

1. Hava, yer ve insan istihbaratına (İNİS) dayalı, arazinin üç boyutlu olarak detaylıca incelendiği haritaların kullanıldığı, düşmanın mevzilendiği binalar, keskin nişancılarının konumları, düşmanın teçhizatı ve niyetinin belirlendiği kapsamlı bir keşif harekâtı şehir savaşlarının birinci safhasıdır. Muharebe farklı bir ülke topraklarında icra edilecekse, hükümetin ve yerel halkın tutumu da önemlidir. Sivillerin şehri boşaltması veya emniyetli bölgelere yeniden yerleştirilmesi söz konusu olabilir. Harekâtın psikolojik etkisi daha birinci safhada başlamaktadır.

2. İkinci safhada, muharebe sahası emniyetle çevrilmeli, giriş çıkışlar kontrol edilmeli ve izole edilmelidir. Zırhlı ve mekânize birliklerin manevra, ateş gücü ve çok sayıda askeri personeli muharebe sahasına emniyetle getirebildiği için genellikle kullanılmalıdır.

3. Şehirlerde muharebenin en zor safhalarından birisi, askeri doktrinde köprübaşı tesis edilmesi olarak açıklanan birlikler için emniyetli bölge tesis edilmesini içermektedir. Hedef genellikle, politik bir tesis, köprü, şehrin merkezinde bir bölge veya geniş bulvarlar olabilir. Çatışmaların en yoğun olmasının beklendiği, yoğun ateş gücünün kullanılmasını gerektiren bir safhadır.

4. Son olarak ise, birliklerin sistemli bir şekilde şehre girerek, sokak sokak, bina bina temizleme harekâtını yapmasıdır. Harekâtın koordineli bir şekilde yürütülmesi ve gerektiğinde ateş desteğinin sağlanabilmesi için birliklerin sistematik bir şekilde, yollar boyunca veya sis bombaları vb. işaretleyiciler ile belirli yerlerde manevra yapması önemlidir. Koordine, dost ateşlerden kaynaklanabilecek zayıflar için de önem arz etmektedir.

Yukarıda açıklanan dört safhalı doktrin, ABD talimnamelerinde bir şehrin kuşatma veya temizleme harekâtını içermektedir. Bu tarz bir harekât, karşıda güçlü ve direnen bir düşman olduğu zaman çok zayıflar gerektiren, uzun süreli ve yüksek maliyetli bir harekâttir. Diğer taraftan şehir savaşları, insani yardım harekâtı, barışa destekleme harekâtı gibi sivillerin de katıldığı yarı askeri vazifelerin yanı sıra; gerillalar veya teröristler veya ayaklanan unsurlar ile yoğun bir şekilde yakın çatışma gerektiren operasyonları da kapsayacak çok çeşitli muhaberelelerin icra edilme potansiyelini bünyesinde barındıran bir savaş türüdür. Düşman, 1950 Seul Savaşı'nda olduğu gibi Kuzey Kore veya 1968 Hue Savaşı'ndaki gibi konvansiyonel askeri güç, ya da 1994-1995 ve 1999-2000 yıllarında Grozny Savaşı'ndaki gibi Çeçen isyancılar gibi askeri eğitim ve yeteneklere sahip bir devlet dışı milis örgüt, ya da en bilindik haliyle 2014'ten beri Irak ve Suriye'de ortaya çıkan IŞİD gibi iyi donanımlı bir terör örgütü olabilmektedir (Spencer 2018).

Martin Van Creveld, belirttiği “doğru savaş” ile taraflar karşılaştıklarında meydana gelen “gerçek savaş” arasında büyük farklılıklar olduğundan bahsetmektedir (Creveld 1989, 297). Bu noktada tarihte ve günümüzde meydana gelen şehir savaşları göstermektedir ki; yukarıda belirtilen doktrinde belirtilen savaş türü ile meydana gelen “gerçek savaş” arasında büyük farklılıklar mevcuttur. Günümüz şartlarında kentsel alanlarda meydana gelen çoğu savaş, sivillerin yerinden edildiği ve kentlerin büyük tahribat gördüğü savaşlar olmaktadır (Spencer 2018).

Kentsel alanlardaki operasyonlarda görev alacak personelin eğitimi mühim derecede önemlidir. Eğitim yönünden yetersiz, fiziksel ve mental olarak sağlam personelin meskun mahal operasyonlarında görevlendirilmesi büyük zayıflara yol açabilmektedir. Diğer taraftan mümkünse, görev alacak birlikler bu konuda tecrübeli personelden oluşmalıdır. Örneğin Türk Silahlı Kuvvetleri Suriye’de yürüttüğü El-Bab operasyonunda, karşısındaki gerilla tipi IŞİD’e karşı kuvvet planlamasında PKK’ya karşı icra edilen iç güvenlik harekâtında tecrübe kazanmış birliklerini, özellikle de komando tugaylarını bölgeye göndermiştir.

Teşkilatlanmada ise yerel unsurlardan faydalanılmalıdır. Köy ve kasaba gibi küçük yerleşim yerlerinde, özellikle İslam coğrafyasında, yaşlıların ve din adamlarının toplum üzerindeki etkisi operasyonlarda önemli faydalar sağlayabilirler (Kilcullen 2013, 11).

5.3.ç. Yer Altı/Tünel Savaşları

Yeraltı savaşlarına ilişkin varsayımlar sadece bir teoriden ibaret sanılmamalıdır. ABD Silahlı Kuvvetleri, gelecek savaşlarının metropol şehirlerde meydana geleceğini düşünerek, bu kapsamda 2018 yılında mevcut 31 aktif muharip tugayının 26’sının yeraltı savaşlarına yönelik eğitilmesi ve donatılması için 572 milyon dolarlık bir kaynak ayırmıştır (Cox 2018).

ABD Ordusu Asimetrik Savaş Grubu (Army Asymmetric Warfare Group)-gelecekteki tehditlerle ve yeraltı muharebeleriyle sadece özel harekât birlikleriyle başa çıkılamayacağı ve geleneksel kuvvetlerin de eğitilmesi gerektiğini belirtmektedir. Dünyanın çeşitli yerlerinde değişik kuvvetler de bu muharebelere karşı bir hazırlık içindedir. En somut örneği Kuzey Kore oluşturmaktadır. Kuzey Kore’nin 4.800’den fazla yer altı tüneli inşa ettiği farklı kaynaklarda belirtilmektedir (Cox 2018). Kuzey Kore inşa ettiği bu tüneller vasıtasıyla sadece bir saatte 30.000 silahlı askerini aynı anda Güney Kore’ye taşıma kapasitesine ulaştığı belirtilmektedir.

Tespitler sadece Kuzey Kore ile sınırlı değildir. Rusya da, Sovyetler Birliği döneminden kalma geniş bir yeraltı tesisi programını devralmıştır. Bu tesisler, savaş veya darbe durumunda devlet liderlerinin ve diğer yöneticilerin güvenliği, askeri

komuta ve kontrolün sağlanması ve emniyetle yürütülmesi için mükemmel bir şekilde tasarlanmıştır (Hamilton 1989).

Yeraltı yapıları ve sistemleri askeri açıdan güçlü bir rakibe karşı gizlenmek ve hareket serbestliği sağlamak için elverişli bir alternatif sunmaktadır. Bu tür yapılar birçok kullanım alanına sahiptir. Sınırlamaları olsa da, tünel, mağara ve kanalizasyon gibi yeraltı ortamları gizlenme, korunma, manevra ve sabotaj için sıklıkla kullanılmaktadır. Yeraltı yapılarının inşasında meydana gelen iyileştirmeler ve mevcut teknoloji ile kolay inşa edilebilirliği muharebe sahasında yararlılıklarını veya tehditlerini arttırmaktadır. Tablo 5.2’de her bir yeraltı kategorisinin özellikleri açıklanmıştır.

YAPILAR	TÜNELLER VE DOĞAL YERALTI YAPILARI (MAĞARA VB.)		KENTSEL YERALTI YAPILARI		ASKERİ AMAÇLI YER ALTI YAPILARI	
	Mağara vb. doğal veya ilkel yapılar	Çok Yönlü Yapılar	Bina Altı Yapılar	Kanalizasyon, Metro vb.	Yüzeysel	Derin
Özellikleri	Desteklenmemiş, Uygun teçhizat olmadan kullanıma uygun değil	Çökmelere karşı desteklenmiş ve çoğu zaman ışık, güç kaynağı, havalandırma, bağlantı tünelleri vb. içeren yapılar	Park garajları, depolar vb. çok komplike olabilirler.	İnsan yapımı, su, kanalizasyon vb. yeraltı sistemleri	Sığınak, Depo	Askeri üsler, komuta yerleri, büyük silah depoları vb.
Kullanım Maksudı	Ulaştırma, lojistik tedarik, manevra, operasyonel destek, komuta-kontrol, revir, silah deposu, istirahat alanı				Operasyonel veya stratejik düzeyde komuta yeri, önemli kişilerin güvenliği	
Tehditler	El yapımı patlayıcılar, el bombaları, savunma mayınları, kimyasal gazlar					

Tablo 5.2. Tünel Savaşlarında Yeraltı Yapıları ve Sistemleri (U.S. TC 3-21.50)

Yeraltı tünelleri, kanalizasyon şebekeleri, metro hatları, lağım ve altyapı tesisatlarından oluşan yeraltında gerçekleşmesi muhtemel bu tür bir harekât, daha önce konvansiyonel veya asimetrik güçlerin tecrübe etmediği yeni zorlukları da beraberinde getirecektir. Bunlar:

- Muhabere yetersizliği, telsizlerin irtibat kuramaması
- Karanlık ve görüş açısının olmaması
- EYP ve bubi tuzakları tehlikesi
- Kimyasal zehirlenme tehlikesi
- Örtü imkanının yetersiz olmasından dolayı, karşıdan gelebilecek düşman ateşlerine karşı savunmasız olunması,
- Yer altında oksijen yetersizliği.

Çok yakın geçmiş örnek olarak; Irak ve Suriye'deki muharebelerde IŞİD'in tünelleri etkili bir şekilde kullandığı görülmektedir. Türk Silahlı Kuvvetlerinin El-Bab operasyonunda mücadele ettiği IŞİD'in operasyonel sıklet merkezinin bombalı araçlar ile düzenlenen intihar saldırıları, güdümlü tanksavar füzeleri ve yeraltı / tünel harbi üçgenine dayandığı görülmüştür (Ülgen ve Kasapoğlu 2017). Ayrıca, 2015-2016 yıllarında PKK'nın Cizre, Silopi ve Sur'da binalar arası tüneller kazarak bu bölgeleri gizlenme, sığınak, ulaştırma ve tahliye maksatlı kullandığı bilinmektedir (Mülakat 1) (Haberler 2016).

5.4. Değerlendirme

İçinde bulunduğumuz yüzyıldaki savaş fotoğraflarının neredeyse tamamı yıkılmış binalar, beton yığınları ve terkedilmiş şehirleri göstermektedir. Şehirlerin bünyesinde barındırdığı tarihi ve kültürel doku ile birlikte medeniyetin sembolü olması sebebiyle, onların muharebe sahasına dönüşmesi rahatsız edici olmakla birlikte bir gerçekliktir. Savaşların tüm öldürücülüğüne ve yıkıcılığına rağmen insanlık tarihi boyunca var olduğu gerçeği düşünüldüğünde, şehirlerin savaş etkisinin dışında kalması beklenemez.

Bu bölümde şehirlerin savaş ile ilişkisi açıklanmıştır. Geçmişte Stalingrad gibi konvansiyonel savaşların muharebe sahası olan şehirlerin aksine günümüz

şehirlerinin daha çok terörist gruplar, gerillalar, isyancılar gibi aktörlerin dahil olduğu savaşlara sahne olmasından hareketle şehir gerillacılığı ve şehir savaşları teorik ve doktrinel bir yaklaşımla açıklanarak, strateji ve taktikleri belirtilmiştir.

Çalışmanın bundan sonraki 6'ncı ve 7'nci bölümlerinde PKK terör örgütünün kentleşmeye bağlı olarak strateji, yöntem ve taktiklerinde yaşadığı dönüşüm açıklanmıştır.



BÖLÜM VI

PKK VE ŞEHİR SAVAŞI

Türkiye'nin üniter devlet yapısı ve toprak bütünlüğüne 40 yıla yakın tehdit olan asimetrik aktör PKK terör örgütü; Türkiye'nin güneydoğusu, İran, Irak ve Suriye'de belirli bölgeleri kapsayacak şekilde Birleşik ve Bağımsız Kürt Devleti kurma amacıyla yola çıkmış ve Türkiye için yarattığı tehdit hâlen devam etmektedir.

Örgütlerin öğrenme yetenekleri onların faaliyetlerine etkin bir şekilde devam etmesi ve yaşaması için hayatidir. Kuruluşundan günümüze birçok stratejik dönüşüm yaşayan PKK başlangıçtaki hedefine ulaşmak için silahlı mücadelesini hiçbir dönemde bırakmamış, farklı dönemlerde farklı söylemler geliştirebilmiş ve şehirlerde ve kırsalda zengin bir repertuarda terör eylemleri yapma imkânını sürekli muhafaza etmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde PKK, öğrenen bir örgüt olma niteliğine sahiptir (Demir 2008, 83). PKK, konjonktüre hızla uyum sağlayan; bölgede ve dünyada meydana gelen değişimlere göre stratejisini, yapılanmasını ve söylemlerini hızla uyarlayabilen bir örgüttür (Bilâ 2016, 165). Zamana, mekâna, uluslararası, bölgesel ve uluslararası gelişmelere uyum sağlamış ve örgütün stratejisine göre farklı dönemlerde farklı isimler ile mücadelesine devam etmiştir. Bu bağlamda 1978 yılında kuruluşunda ismi “Kürdistan İşçi Partisi” (PKK) olan terör örgütü, 2002’de “Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi” (KADEK), 2005’te “Kürdistan Demokratik Konfederalizmi” (KKK), 2007’den itibaren ise “Kürdistan Topluluklar Birliği” (KCK) ismini kullanmıştır (Özcan 2012, 49).

PKK'nın stratejisi ve yöntemindeki değişiklikler, 1995’li yıllardan sonra temel olarak iki farklı alanda gerçekleşmiştir. Birincisi, kuruluşunda varoluş ideolojisi olarak tanımladığı Marksist-Leninist düşüncenin, bu ideolojinin hamisi Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra bölgede ve dünyada geçerliliğinin sorgulanır olması PKK'yı hızla yeni bir ideoloji arayışına itmiştir.

İkincisi ise, Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı coğrafyanın PKK'nın silahlı mücadeleye başladığı 1980’lerden farklı olarak, nüfusun ilçe ve kent merkezlerinde toplanması, bölgede sosyal, ekonomik ve kültürel yapının değişmesi “uzun süreli halk savaşı” stratejisinin artık sadece kıra dayalı olarak gerçekleştirilemeyeceğini gösterdiğinden yeni strateji ve yöntemler geliştirmiştir.

Bu alanlara ilave olarak; 2010 yılından itibaren Arap Baharı ve Suriye İç Savaşı'nın yarattığı bölgesel ve küresel gelişmeler sonucunda ortaya çıkan fırsatlarla birlikte örgüt, ilçe ve şehir merkezlerinde “konvansiyonele yakın çatışma” imkân kabiliyetine de erişmiştir. Konjonktürel fırsatları da değerlendiren örgüt, uluslararası desteğin gölgesinde Suriye İç Savaşı'nda kazandığı “şehir savaşı” tecrübesini, bazı kent merkezinde öz yönetimler ilan etmek suretiyle Türkiye'ye taşımak istemiştir. Bu bağlamda incelendiğinde PKK, “uzun süreli halk savaşı” stratejisini kırlardan şehirlere taşıma çabasındadır. Şehirlerde başarıya ulaşması durumunda ise stratejinin “uzun” kısmını kısaltabilecek ve doğrudan “halk savaşı”na dönüşebilecek mahiyette olabilecektir. Silopi, Cizre, Sur, Şırnak, Nusaybin, Yüksekova ve İdil kent merkezlerinde çatışmalara sebep olan PKK terör örgütü hem halktan yeterli desteği görememiş hem de devletin sert müdahalesi ile büyük bir yenilgi görmüştür.

6.1. PKK'nın Kuruluş Dönemi İdeolojisi ve Yöntemi

PKK'nın ideolojik oluşumu, lideri Abdullah Öcalan'ın öğrencilik yıllarına ve arkadaşları ile birlikte kurduğu sosyalist görüşe sahip “Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği”ne kadar dayanmaktadır (Soyvural 1997, 207). 1971 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne giren Öcalan, üniversite öğrenim yıllarında Marksist-Leninist görüşlü sol gruplar ile ilgilenmiş;¹⁹ 1972'de bildiri dağıtmaktan mahkûm olarak yedi ay cezaevinde kalmış, cezaevinde kaldığı dönemde aşırı sol gruplar ile yakın temasta olmuştur (Özcan 1999, 32) (Soyvural 1997, 207).

Öcalan'ın fikirlerinde ve ideolojisinde okuduğu kitapların etkisi büyüktür. Tanıştığı bütün ideolojilere ilgi besleyen ve etkilenen Öcalan'ın gençlik yıllarında okuduğu kitaplar onun ideolojisinin temelini anlamak açısından önemlidir.²⁰ Öcalan sosyalizmin temellerini Huberman'ın “Sosyalizmin Alfabeti” kitabından, Marksist

¹⁹ PKK'nın kuruluş döneminde Öcalan'ın çevresinde bulunan çekirdek kadro incelendiğinde, kurucuların tüm üyelerinin Kürt olmadığı ama hepsinin sosyalist görüşe sahip kişiler olduğu görülmektedir. Örneğin örgütün kurucularından Haki Karer, Kemal Pir, Duran Kalkan ve Mustafa Karasu Türk kökenlidir.

²⁰ Öcalan, yaşamının tüm döneminde ideolojik olarak farklı söylemlerde bulunmuştur. Gençlik yıllarında dindar olduğunu ve camiye gittiğini, ülkü ocaklarında toplantılara katıldığını, Türk-Solu hareketlerinde etkin olduğunu kendisi ifade etmektedir. Sonrasında Marksist-Leninist ideoloji ile sosyalist düşünce yolunu bulduğunu belirtmektedir. 2000'li yıllar sonrasında Leslie Lipson'un “Demokratik Uygurluk” kitabının etkisinde kalarak demokratik ve liberal söylemlerde bulunan Öcalan'ın, en nihayetinde ise Murray Bookchin'in Komünalist Federalizmini benimsediği görülmektedir.

açından uluslaşma sürecini ise Lenin'in "Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı" kitabından öğrendiğini söylemektedir (Öcalan 1996, 57-61). Hikmet Kıvılcımlı'dan "halk savaşı planlarını", Giap'tan ise "Gerilla Savaşının Askeri Sanatını" öğrenmiştir (Özcan 1999, 30).

PKK'nın kuruluşuna giden yolda Öcalan ve arkadaşlarının temel düşüncesi; "Türkiye'nin doğu ve güneydoğusunda Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı coğrafyanın devletin sömürsü altında olduğu ve bu sömürüden kurtulması gerektiği"dir. Kendisini "Kürt vatanseveri" ve "devrimci" olarak tanımlayan Öcalan, Hikmet Kıvılcım'ın "Kürdistan sömürgeci" sözünü kendisine mal ederek, etrafına bu fikri aşılama çabalamıştır (Özcan 1999, 31). Üniversite döneminde etkileşimde olduğu dernek ve yapılanmalarla etkin girişimlerde bulunarak gizli bir örgüt kurulması konusunda öncülük etmiş; bu maksatla Ankara Mamak ve Dikmen'de toplantılar icra etmiştir. Örgütün ilgisi en başından beri sadece Türkiye coğrafyası ile sınırlı kalmamış; Irak, İran ve Suriye'nin belirli bölgelerini de kapsayacak şekilde bölgeselleşmiştir(Özcan 1999, 31). Öcalan tarafından kaleme alınan ve 1978 yılında yazılan Kürdistan Devriminin Yolu'nda (Manifesto) "Kürdistan coğrafyası" şu şekilde tarif edilmiştir:

"Kürdistan, Türk, Arap ve Fars uluslarının arasında kalan, üzerinde yoğun olarak Kürt halkının yaşadığı, yirmi milyonu aşkın nüfusun üzerinde yaşadığı geniş bir ülkedir. Siyasi bakımdan, emperyalizme bağımlı olan dört sömürgeci devletin hâkimiyeti altındadır."

PKK'nın kuruluşu, 19 kişinin katılımı ile, Diyarbakır, Lice, Ziyaret (Fis) Köyü'nde 27 Kasım 1978'de partinin birinci kongresinde gerçekleşmiştir Öcalan'ın partinin genel sekreteri ve kurucu başkanı, Cemil Bayık'ın genel sekreter yardımcısı, Şahin Dönmez'in örgütlenme komitesi başkanı olarak seçildiği kongrede Parti programı ve Parti Tüzüğü de kabul edilmiştir. PKK terör örgütü "Kuruluş Bildirgesi"nde ideoloji ve stratejik hedefini şu şekilde belirtmiştir.

"Devrimin niteliği ulusun demokratik devrimidir. Asgari hedef, sömürgeciliği yıkarak bağımsız, demokratik ve birleşik bir Kürdistan devleti kurmaktır. Azami hedef; Marksist-Leninist ilkelere dayalı bir devlet kurmaktır. Devrime öncü güç proletaryadır. Devrimde temel güç köylüdür."

Almanya’da yayımlanan PKK yayın organı Serxwebun dergisinin Ocak 1983 sayısında; Marksist-Leninist ideolojinin ve mücadele yönteminin teorik tartışmayla belirlendiği belirtilmektedir. Ekim Devrimi’nin²¹ methedildiği, dünya durumunun değerlendirildiği, mistik bir Kürdistan tarihinin açıklandığı ve Kürtlerin kapitalist sömürgecileri boyunduruğu altında olduğu tespitlerinin yapıldığı Parti Programında ise Kürdistan’da yapılacak devrimin yöntemi şu şekilde açıklanmıştır:

“Bu devrimin özelliği, halkın geniş güçlerinin seferber edildiği, uzun vadeli bir mücadeleyle başarıya ulaşacağıdır. Halkın geniş güçlerinin seferber edilmesi ve uzun vadeli mücadele stratejisi keyfi seçilmiş bir şey değildir. Sömürgecilerin son derece güçlü olan baskısına karşı, ancak böyle bir mücadele anlayışı ile karşı çıkılabilir. Mücadele yöntemleri daha çok şiddete dayalı olmak zorundadır. Bu somut şartlar elverince başka tip mücadele yöntemleri kullanılmayacağı anlamına gelmez.”

PKK terör örgütü; Manifesto, Kuruluş Bildirgesi, Parti programı ve diğer yayın organlarında hedefini, stratejisini ve yöntemini çok açık bir şekilde ifade etmiştir. Mücadelesini Mao’nun “Uzun Süreli Halk Savaşı” yani “gerilla savaşı” stratejisine dayandıran PKK, yöntem olarak ise “silahlı mücadele” ve “devrimci şiddeti” esas aldığı ilan etmiş; ancak fırsatlar belirmesi durumunda başka mücadele yöntemlerine de başvurabileceğini açıklamıştır. Bu yönü itibariyle, fırsatçı ve konjonktürel bir örgüt olacağının sinyalini en başından ortaya koyan PKK’nın asıl hedefinin “Bağımsız Birleşik bir Kürdistan” kurmak olduğu, izlenecek yöntemin tali ve sadece amaca hizmet ettiği sürece kabul göreceği anlaşılmaktadır.

6.2. PKK Örgütlenme Modeli (Parti, Ordu ve Cephe)

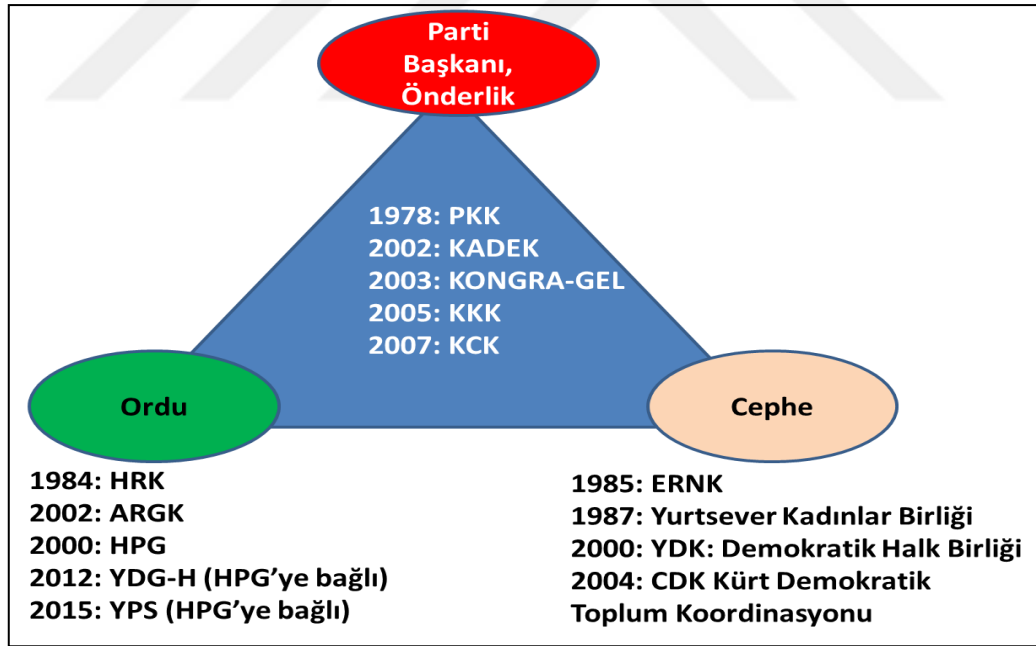
20’nci yüzyıl boyunca sosyalist devrim iddiasında ortaya çıkan örgütler mücadelelerini bir partiye bağlı olarak gerçekleştirmişlerdir. Lenin’e göre parti, devrime öncülük edecek siyasi ve örgütleyici gücü oluşturmaktadır ve partisiz bir mücadele asla zaferle sonuçlanamaz (Lenin 1992, 24-25).

²¹ Ekim Devrimi (1917 Rus Devrimi) “ekmek, barış, özgürlük” sloganı altında 1905 Rus Devrimi’nin devamı niteliğinde olmuştur. İktidarın Lenin önderliğindeki Bolşeviklere geçmesini sağlayan ve Sovyetler Birliği’nin kurulmasına yol açan Sosyalist devrimdir.

Marksist-Leninist bir ideoloji ve bağımsız, sosyalist bir Kürt devleti hedefinde ortaya çıkan PKK da, bu hedefe ulaşmak için “uzun süreli halk savaşı”nı (1) parti, (2) ordu ve (3) cepheye dayanan üçlü bir organizasyon ile yürütmeyi planlamıştır (Özcan 1999, 69). Parti devrime öncülük ederek ideolojik mücadeleyi yürütecek en üst yönetici birimi, ordu partinin emrinde silahlı mücadeleyi verecek, mücadelenin gelişimine göre sırasıyla “silahlı propaganda birlikleri”, “gerilla” ve “gelişkin gerilla” rollerini üstlenecek silahlı yapılanmayı, cephe ise tüm halkın ortak edildiği siyasi mücadelenin tamamını kapsayan oluşuma işaret etmekteydi.

PKK'nın daha kuruluş yıllarından itibaren benimsediği parti, ordu ve cephe üçlü örgütlenmesi yıllar içerisinde farklı isimlerle ama kuruluş felsefesine uygun olarak devam etmiştir.²² 2007 yılında kurulan KCK yapılanması ile bir devlette bulunan yapılar kâğıt üzerinde oluşturulmuş ve PKK bu çatı yapılanmanın alt organizasyonu haline gelmiştir (Bilgiç 2014, 88).

Şekil 6.1. PKK'nın Parti-Ordu-Cephe Üçlü Örgütlenmesi²³ (Altıntaş 2015, 116)



²² Parti olarak 1978 yılında kurulan PKK, 2002'de KADEK, 2003'te Kongra-gel, 2005'te KKK, 2007'de KCK ismini almıştır. Ordu yapılanması olarak 15 Ağustos 1984'te Eruh eylemleri ile kuruluşunu ilan eden HRK, 1986'da ARGK'ye, 2000'de ise HPG'ye dönüşmüştür. PKK'nın cephe yapılanması ERNK, 2000 yılında YDK 2004 yılında ise CDK ismini almıştır.

²³ Sadece Türkiye'de faaliyet gösteren yapılanmalar belirtilmiştir. KCK yapılanması EK'tedir.

6.3. “Gerilla” Aşaması (1984-1995)

PKK'nın ideolojisinin şekillendiği ve kurulduğu dönem itibariyle, Sovyetler Birliği henüz dağılmamıştır ve sosyalist düşünce hâlen etkindir. Öyle ki; 20'nci yüzyılda başarıya ulaşan bağımsızlık hareketleri, ideolojik olarak Marksist-Leninist ideolojiye dayansın ya da dayanmasın, yöntem olarak gerilla savaşına başvurmuştur. Çin, Cezayir, Vietnam, Küba ve Nikaragua'da gerçekleşen savaşlar göstermiştir ki; askeri ve siyasi açıdan zayıf aktörler için askeri mücadele yürütmekte en etkili yöntem gerilla savaşıdır. Çünkü gerilla savaş yöntemi ucuz, bastırılması ise maliyetlidir (Galula 1965, 11).

PKK, Öcalan'ın “Kürdistan'da Zorun Rolü” kitabında da belirttiği gibi Bağımsız Kürdistan amacına ulaşmak için mücadelesinin temelini “devrimci şiddete” dayandırmıştır (Öcalan 1983, 79). Mücadelenin teorik çerçevesi Mao'nun “uzun süreli halk savaşı”na dayandırılarak; stratejik savunma, stratejik denge ve stratejik taarruzdan oluşan üç aşamalı bir çatışma süreci benimsenmiş, savaşın temel tarzı da siyasal şiddet ve gerilla yöntemine dayandırılmıştır (Özcan 1999, 73).

Öcalan'ın ideolojinin sınanması dönemi olarak adlandırdığı 1980'e kadar olan dönemde örgüt, emniyet güçlerinden uzak durmuş; silahlı mücadelesini diğer sol ve Kürtçü grupları ortadan kaldırmak ve bölgede “faşist ajan” olarak gördüğü kişileri tasfiye etmeye yöneltmiştir (Özdağ 2007, 49). Örgüt kuruluşundan 12 Eylül 1980 askeri darbesinin gerçekleştiği döneme kadar 354 kişiyi öldürüp 366 kişiyi de yaralamıştır (Özcan 1999, 47).

1980 askeri darbesi, örgütün “gerillaya” geçişini geciktirmiştir. Örgütün örgütlenme komitesi başkanı Şahin Dönmez'in yakalanması ve itirafçı olması ile birlikte örgüt içinde birçok önemli kişi ele geçirilmiş, örgüt içerisinde çözülme ve kaçışlar meydana gelmiştir. Öcalan ise bu dönemi, elverişli şartlar oluşması için geri çekilme dönemi olarak tanımlamıştır. Yurtdışına çekilen örgüt, Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) grupları ile beraber gerilla eğitimi yapmış, Lübnan Bekaa Kampı'nda üs bölgesi tesis ederek Vietkong tarzı “gerilla savaşı” eğitimlerine devam etmiştir (Özcan 1999, 80).

Türk ve dünya kamuoyunda adını 15 Ağustos 1984 tarihinde Erurh ve Şemdinli’de yapmış olduğu silahlı eylemlerle duyuran PKK, artık ideolojik oluşumunu tamamlamış, kuruluşunu açıklamış ve silahlı propaganda sürecinden “kır gerillacılığı”na geçiş yapmıştır.

Gerilla teorisine göre ayaklanmanın başlayacağı yer coğrafi ve sosyal olarak; devlet denetiminin zayıf olduğu, köylü nüfusun fazla olduğu, dağlık ve engebeli arazilerden oluşmalıydı (Mao Tse Tung 1961, 17-32). PKK’nın kır gerillacılığı için tespit ettiği temel bölge “Botan” idi (Özcan 1999, 102). Şırnak, Siirt ve Hakkâri illerini içine alan bu bölgenin jeopolitik önemi, PKK’nın Suriye ve Irak’ta üslendiği Zap-Hakurk-Kandil bölgesine komşu olmasından kaynaklanmaktaydı (Alan 2016, 23). Bursu coğrafi nitelikleri bakımından üs olarak seçilip zamanla Siirt-Hakkâri-Van üçgeninde geniş bir coğrafyada kırsal alanda silahlı eylemler arttırılmıştır. Bölge, yurtdışına kaçış için yollar ihtiva eden, coğrafyası engebeli, devletin nispeten zayıf olduğu, yerel halkın dağınık ve köylü olduğu, gizlenme ve hareketlilik için elverişli şartlar sunmaktaydı. PKK bu sebeple kırdaki örgütlenmiş ve kabiliyetlerini kıra göre geliştirmiştir.

“Gerilla savaşı”nın en önemli bileşeni halk olduğundan, PKK için mücadelenin başarıya ulaşması halkı örgütlemekten geçmekteydi. Öcalan bu amaçla 1985 yılında örgüt için koyduğu hedef “bölgesel çapta gerilla faaliyeti” ve “milis” örgütlenmesi olmuştur (Özcan 1999, 97). Şiddet direk bölge halkına yöneltilmiş ve ajan olarak nitelendirilen kişilere korku ve dehşet salınarak, devlet ile olan bağın koparılması hedeflenmiştir. Mücadele halk desteğinin önemini kavrayan devlet de bu dönemde “Geçici Köy Koruculuğu” uygulamasını başlatmıştır.²⁴

PKK için ise görünen oydu ki, halk yeterli desteği sağlamıyordu. 1986 yılında hâlen stratejik savunma aşamasında olan örgüt militan sayısını arttırmak için 25-30 Ekim 1986 tarihleri arasında Şam’da gerçekleştirilen 3’ünü Kongre’de “Askerlik Yasası”nı çıkardı. Her evden bir kişinin silahlı mücadeleye katılmasını şart koşan “Askerlik yasası” silahlı örgütü büyötmek ama daha önemlisi halkı örgütlemek amacını taşıyordu. Böylece zorla örgüte katılan militanların aileleri de suç ortak edilmekteydi. Silahaltına alınan gençler Irak’ın kuzeyinde bulunan kamplara

²⁴ Terör olaylarının yoğunlaşması üzerine 26 Mart 1985 tarihinde, 442 Sayılı Köy Kanunu’nun 74’üncü maddesinde değişiklik yapılarak, Geçici Köy Koruculuğu sistemi ihdas edilmiş, 29 Ekim 2016 tarihinde 29872 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 676 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile adı Güvenlik Korucusu (GK) olarak değiştirilmiştir.

götürülüp eğitilmekteydi. Aynı kongrede silahlı yapılanması olan HRK adı ARGK olarak değiştirilerek “Halk Ordusu” adını almıştır. Terör örgütü bu kongrede “silahlı propaganda” safhasından “gerilla” safhasına geçişi planlamıştır. Bu dönemde hedefler özenle seçilmiş ve özellikle geçici köy korucularına karşı büyük katliamlar gerçekleştirilmiştir.²⁵ PKK terör örgütüne şehit edilen köy/güvenlik korucularının sayısının 1986 yılından itibaren yıldan yıla arttığı görülmektedir (Yıllara sari şehit korucu sayılarını görmek için EK-D’ye bakınız.)

1990’lı yıllara gelindiğinde siyasallaşma kapsamında önemli adımlar atılmıştır. 26 Aralık 1991’de Körfez krizinin yaşandığı dönemde Kuzey Irak Haftanın bölgesinde yapılan 4’üncü Kongre’de “örgütün askeri anlamda hâlen stratejik savunma aşamasında olmasına rağmen, siyasi anlamda dengeye geldiği değerlendirilmesini yapmıştır (Özcan 1999, 130). Örgüt en başından beri hedef olarak belirlediği bağımsızlık fikrine karşın ilk defa bu kongrede konfederasyon fikrini dile getirmiştir (aktaran Demir 2008, 74). Bu fikre paralel 1990 yılında hazırlanan “Şehir talimnamesi” ile yasal kitle örgütleri, sivil halk örgütlenmeleri ve basın ile ilişkilerin arttırılması kararlaştırılmıştır (Aljazeera 2013). Siyasallaşmanın önemli göstergelerinden birisi de, siyasal alanda faaliyet için kurulan Halkın Emek Partisi 1991 seçimlerinde 18 milletvekilini meclise göndermesidir. Diyarbakır milletvekili Leyla Zana’nın meclis kürsüsünden Kürtçe yemin etmesi, HEP’in üniter ulus devlet yapısını hedef alan anayasa değişikliği teklifi²⁶ gibi gelişmeler de, devlet tarafından örgütün bölgedeki eylemlerinin asayıştan öte olduğunun anlaşılmasını sağlamıştır.

1991 yılında meydana gelen gelişmeler örgütün bile beklemediği cinstendi. ABD öncülüğünde koalisyon güçleri ile Irak’a yapılan harekât ve sonrasında BM’nin 36. paralel kuzeyini Irak Devleti’ne yasaklaması örgüt için önemli sonuçlar doğurdu. PKK, bu bölgede meydana gelen otorite boşluğunu kalıcı üs olarak tertiplenmesiyle sonuçlanmıştır. Diğer taraftan Irak Ordusu’nun geri çekilirken bıraktığı silahlar da örgütün eline geçmiştir. Siyasal alanda güçlenen örgüt, askeri anlamda da stratejik dengeyi yakaladığını düşünerek, büyük sayıda gerilla grupları ile kasaba ve şehirleri basarak geçici olarak işgal etmeyi planlıyordu (Özcan 1999, 134). 1989’un sonunda

²⁵ 7 Mart 1987’de Mardin’in Nusaybin ilçesi Açıkyol Köyü’nde 6’sı çocuk 8 kişi kurşuna dizildi. 20 Haziran 1987: Mardin’in Ömerli ilçesindeki geçici köy korucusu ailelerin yoğunlukta olduğu Pınarcık köyünde 16’sı çocuk 30 kişiyi katletti. Detaylı bilgi için bkz. (Takvim 2016)

²⁶ HEP’in kısmi anayasa değişiklik önerileri hakkında detaylı bilgi için bkz. (TBMM Kütüphanesi).

militan sayısı 925 olan örgüt, 1992 yılına kadar militan sayısını on kat arttırmış ve 10.000 silahlı güce sahip duruma gelmiştir (ANF 2018b).

1992 yılında Abdullah Öcalan örgüte “ayaklanmanın eşğine gelmek başlı başına siyasal bir gelişmedir” diyordu (Öcalan 2010a). PKK ulaşmış olduğu halk desteği ve silahlı militan kapasitesine de güvenerek bu yılı “serhildan” ve ayaklanma yılı ilan etmiştir (Karaca 2010, 33). 1990 yılından başlamak üzere nevruzlara özel bir anlam yüklenerek PKK’nın halkı mobilize etme çabaları neticesinde Cizre, Şırnak, Silopi ve Nusaybin gibi kent merkezlerinde nevruz kutlamalarına beklenenin üzerinde katılım gerçekleşmiş ve örgüt tarafından ayaklanma denemesi gerçekleştirilmiştir (Özdağ 2005, 66). 19 Ağustos 1992 yılında Şırnak’ı kısmen ele geçiren örgüt, kısa sürede kent merkezinden atılmıştır (Cumhuriyet 1992). Örgüt bu dönemde stratejik denge aşamasına geçmek, birkaç ilçe merkezini ele geçirerek dünya kamuoyuna iç savaş izlenimi vermek ve hükümetin mücadele azmini kırmak istemiştir; ancak bunu başaramamıştır (Özdağ 2007, 101). 1992 yılı devlet içinde stratejik tedbirlerin alındığı yıl olmuş; bu yıldan itibaren uygulamaya koyduğu “alan hâkimiyeti” stratejisi asker sayısı çokluğu ve kritik güzergâhların tutulması üzerine kurulmuştur (Özcan 2016). Yurt içinde yapılan operasyonlara ilave olarak, TSK ilk büyük çaptaki sınır ötesi harekâtını da Ekim 1992’de gerçekleştirmiş, Kuzey Irak’taki PKK kamplarına girerek bu kampları dağıtmış ve PKK’ya büyük kayıplar verdirmiştir (Bilâ 2016, 36).

Müteakip yıllarda örgüt 1995’lerden Öcalan’ın yakalandığı 1999 yılına kadar metropollerini de kapsayan yoğun bir terör uygulamıştır. Bu dönemin önceki terör eylemlerinden farklı olan bir diğer özelliği de “intihar bombacısı” tarzında eylemleri olmuştur. PKK ilk intihar eylemini 28 Haziran 1996’da yapmış ve dokuz askeri şehit etmiştir (Özdağ, 2007, 143). “Gerilla” yöntemi ile umduğunu bulamayan “öğrenen örgüt PKK” için farklı stratejiler gerekmektedir. Terör ise her türlü stratejiyi destekleyecek yegâne yöntemdi.

6.4. Değişimi Zorlayan Şartlar ve V. Kongre (1995)

1990 yılında Sovyet Rusya’nın dağılması ve Soğuk Savaşın sona ermesi, sosyalizmin liberalizm ve batının demokratik değerleri karşısında mağlubiyeti olarak tanımlanmıştır (Fukuyama 1992) (Halperin, Siegle ve Weinstein 2010). Nitekim

Sovyet Rusya'nın çöküşü neticesinde oluşan tek kutuplu dünyada küreselleşmenin yoğun etkisine maruz kalan Doğu Avrupa ve Orta Asya'da birçok komünist yönetim çökmüş, bu devletler liberal değerlere doğru kaymıştır. Kendisini, 1984 yılında başladığı silahlı eylemlerden beri "Sosyalist Kürdistan" kurma hedefinde tanımlamış PKK ise dünyada yaşanan bu gelişmelere kayıtsız kalmamıştır.

1995 yılına gelindiğinde PKK silahlı mücadelesine başlayalı 11 yıl olmuş; yürütmüş olduğu uzun süreli halk savaşında son aşama olan "stratejik taarruz" bir yana stratejik denge safhasına bile bir türlü geçememiş, bunun yanında ise devlet ve bölge halkına sosyal, ekonomik ve çevresel birçok ağır zarara yol açmıştır. Hâlbuki bir yöntem olarak uygulanan "gerilla savaşı"nda başarıya ulaşmak için, büyük oranda halk desteğinin sağlanması ve bunun sonucu olarak desteklendiği yerlerde kurtarılmış bölgelerin oluşturulması gerekmektedir. PKK 1990'lı yılların ilk yarısında bütün gücüyle bunun mücadelesini vermiş ancak mücadelesini bir türlü istediği aşamaya getirememiştir.

8-28 Ocak 1995 tarihleri arasında Irak'ın kuzeyinde Haftanın kampında gerçekleştiren V. Kongre'de, PKK kuruluşundan beri uygulamada olan parti programı ve parti tüzüğüne değişiklik yaparak ideolojik, örgütsel ve yöntem olarak önemli bir dönüşüm yaşamıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından beri gündemde olan dönüşüm fikri ile birlikte Öcalan'ın "genel sekreter" unvanı "genel başkan" olarak değiştirilmiş, klasik sosyalizme ağır eleştiriler getirilmiş, parti ideolojik olarak yeni arayışlar içine girmiştir.

Bölgesel ve uluslararası gelişmelere paralel olarak dönemin konjonktürü ve örgütün ulaşmış olduğu aşama değerlendirildiğinde, PKK'nın dönüşümünü zorunlu kılan beş farklı sebep sıralanabilir. Birincisi, örgütten kaynaklanan sebeplerdir. Başlangıçta mücadelesini "uzun süreli halk savaşına" yani gerilla tarzına dayandıran PKK için, küçük birlikler seviyesinde mücadele etmek ve gizlilik esastı. Diğer taraftan politik bir karakteri olan örgüt için siyasi ve askeri gelişmelerin paralel gelişmesi gerekmektedir. PKK'nın militan kazanmak için uygulamaya koyduğu "Askerlik Yasası" ve Körfez Savaşı'nın sağladığı imkânlarla örgüt 1990'lı yıllarda beklenmedik şekilde büyümüştür. Özellikle Körfez Savaşı'ndan sonra örgütün kullandığı silahların cinsi ve niteliği değişmiş, eyleme katılan militan sayısında büyük artışlar meydana gelmiştir. Militan sayısındaki orantısız artış örgüt içinde sevk ve idarenin kaybolmasına sebep olmuştur (Özcan 1999, 129). Parti-ordu-cephe

üçlüsünden cepheyi istediği ölçüde hazırlayamayan PKK için bu denli büyüme gerilla savaşı teorisine ters bir durum yaratmaktaydı ve siyasal gelişmeler ile paralel değildi. Görülmüştü ki; asimetrik savaşın en önemli bileşeni olan “halk” yeterli desteği vermiyordu.

İkincisi bölgesel ve küresel değişimlerdir. Soğuk Savaşın sonra ermesi, önce Sovyetler Birliği'nin devamında ise sosyalist rejimlerin çöküşünü beraberinde getirmiştir. PKK'nın kuruluşunda ilan ettiği Marksist-Leninist ideoloji dünyada çöktüğünden, örgüt için yeni arayışlar gerekmektedir. 1990 yılında Irak'ın Kuveyt'i işgali ve akabinde ABD öncülüğünde koalisyon güçlerinin Irak'a gerçekleştirdiği Körfez Harekâtı bölgede mevcut olan siyasi yapıyı kökünden değiştirmiştir. Örgüt, bu dönemde ABD'nin bölgedeki petrol alanlarının korunması ve İsrail'in varlığı eksenindeki politikasında varlığını sürdürebilmiştir.²⁷

Üçüncüsü devletin yaklaşımıdır. Devletin güvenlik güçlerinin, 1992 yılından itibaren uygulamaya koyduğu alan hâkimiyeti prensibi PKK'nın kırsal alanda tutunmasını zorlaştırmıştır. Özellikle Türk Silahlı Kuvvetlerinin iç güvenlik harekâtındaki kümelenen tecrübesi karşısında örgüt kırsal alanda büyük kayıplar vermiştir. Kritik güzergâh ve hâkim noktalara yerleştirilen karakollar ile de örgütün kırsal alanda hareket kabiliyeti sınırlandırılmıştır.

Dördüncüsü alanda ve coğrafyada değişimdir. Bölgede yeni bir sosyal yapı ortaya çıkmış, hızlı bir kentleşme ve köylerden Türkiye'nin her kentlere göçler yaşanmıştır. PKK'nın kuruluş bildirgesinde bahsettiği “nüfusumuzun bel kemiğini oluşturan, toprak ve özgürlük yoksunu, cefakâr Kürdistan köylüleri!” diye bahsettiği kırsal nüfus artık kentlere taşınmıştı.

Beşincisi ise teknolojik gelişmelerin terör örgütü aleyhine yarattığı durumdur. Güvenlik güçleri, millî savunma sanayii yatırımları ve teknoloji satın almak suretiyle birçok teknolojik imkâna erişmiştir. Özellikle hedef tespitinde büyük avantaj sağlayan insansız hava araçları ve termal kameralar, yakın hava desteğindeki her an göreve hazır uçaklar ve helikopterler, modern teknolojik silahlarla donatılmış eğitilmiş komando birlikleri ve özel kuvvetleri ile kırsal alanda örgütün etkinlik göstermesi büyük ölçüde engellemiştir. Örgüt de buna karşı, teknolojik gelişmelere

²⁷ PKK (Kongra-gel) 10 Ağustos 1997 tarihinden beri ABD'nin terörist organizasyonlar listesindedir. Bkz. (U.S. Department of State 2018).

dayalı istihbarat ve tekniği boşa çıkarmak amacıyla örgütlenme modeli ve stratejisini değiştirmek zorunda kalmıştır (ANF 2018b).

KCK yürütme konseyi üyesi Duran Kalkan PKK'nın dönüşümü ile ilgili sürecin 1993 yılındaki ilk ateşkes ile başladığını, ancak sürecin teorik olarak tanımlanmasının uzun yıllar aldığını belirterek şöyle açıklamıştır.

“Mücadele tarihimizde üçüncü stratejik dönem, esas olarak 1993 Mart'ında ilk defa Önder Apo'nun ilan ettiği ateşkes süreciyle başladı. Uzun süreli Devrimci Halk Savaşını, ateşkes ilanıyla demokratik siyasi mücadele stratejine dönüştürmek, bu temelde değişiklik yaratmak istedik. Fakat bu süreç bilindiği gibi çok sancılı geçen bir süreç oldu. Yeni stratejiyi tanımlamakta, teorik formülasyona kavuşturmakta ve bu temelde hareketi, örgütü eğitip yeniden yapılandırmakta zorluk ve sıkıntı yaşadık.” (ANF 2018a)

1995 yılında meydana gelen diğer iki önemli gelişmelerden birisi “Sürgünde Kürt Parlemontosu”nun²⁸ oluşumu, diğeri ise HADEP'in Türkiye genelinde 1 milyondan fazla oy alması olmuştur. Bu sonuç, PKK'nın Kürt nüfusun yoğun olarak yaşadığı bölgelerde “Kürt milliyetçiliği ekseninde siyasal taban” ve “Kürt etnik kimliği” bilinci yarattığı şeklinde yorumlanmıştır (Bilâ 2016, 38). Bu gelişmeler, müteakip dönem Kürt hareketinin, yurt dışında ve yurt içinde siyasal zeminde yoğunlaşacağını göstermekteydi.

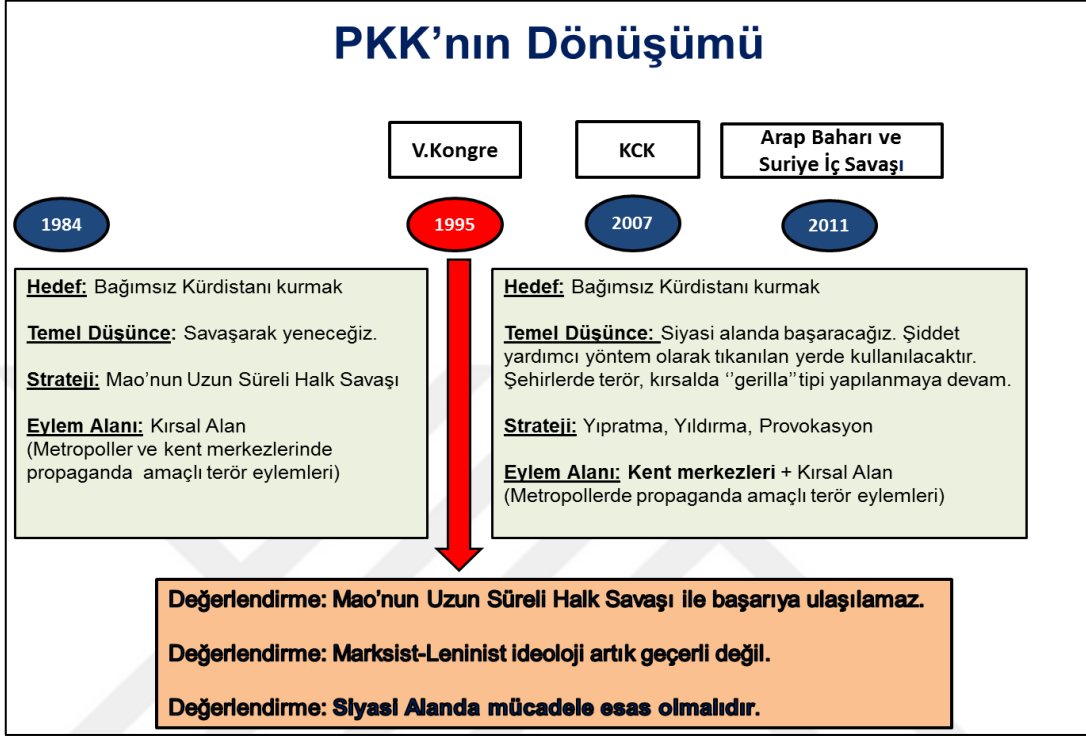
V. Kongre, PKK için stratejik kararların alındığı bir kongre olmuştur. Kırsal alanda yürütülen ve uzun süreye yayılan “gerilla yöntemi” ile ağır kayıplar veren örgüt artık bu strateji ile başarıya ulaşamayacağını anlamıştır. Onun için V. Kongrede alınan kararlardan bir tanesi de, siyasal şartlar sağlanarak kısa sürede savaştan bir halk ordusu yaratmak ve en az 50.000 kişilik bir güç ile ayaklanmanın gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Kongrede parti genel başkanı ve parti merkez komitesine her türlü siyasal diyalog çağrısı yapmak, görüşme gerçekleştirmek ve temsilci veya heyet görevlendirmek yetkisi de verilmiştir (PKK 1995, 164).

Bu değişim, “uzun süreli halk savaşı” stratejisinin değiştiği anlamına geliyordu. Uzun süreli halk savaşı stratejisine göre “gerilla” başat aktör, halk ise onu destekleyen ve sadece son merhalede devreye giren bir güç olarak görülmekteydi.

²⁸ İlk olarak Hollanda'da ilan edildikten sonra sırasıyla, Avusturya, Rusya, Danimarka ve İtalya'da ilan edilmiştir.

Artık “gerilla” yönteminden ziyade, siyasi alanda mücadelenin geliştirilerek bir halk savaşının yaratılması gerekiyordu. Terör ise destekleyici yöntem olarak yoğun bir şekilde kullanılarak yıpratma, yıldırma ve provokasyon stratejilerine hizmet edecekti.

Şekil 6.2. PKK'nın Dönüşümü (1995, V.Kongre)



6.5. İmralı Söylemleri ve Yeni Stratejiye Geçiş

Öcalan, 15 Şubat 1999'da yakalanmış ve İmralı yargılamaları esnasında “Demokratik Cumhuriyet” tezini ortaya koymuştur. Savunmasında PKK'nın günden güne tıkanan ve çözümü olmayan bir inatlaşmaya gittiğini belirterek PKK politikaları ve silahlı mücadele yöntemini eleştirmiştir. Klasik sosyalizme körü körüne inanmaktan vazgeçilmesi ve şiddetin terkedilip siyasi mücadeleye geçilmesi gerektiğini, ayrımcılığın yanlış olduğunu, bağımsız bir Kürt Devleti, federasyon veya otonominin realiteye uygun olmadığını, tarihten günümüze kadar mevcut olan Türk-Kürt kardeşliğinin güçlendirilmesi gerektiğini ve tek devlet içinde barış içinde yaşaması için devletin demokratikleştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Öcalan 1999). PKK, Öcalan'ın yakalanması sonrası “koşulsuz ateşkes” ilan etmiş ve örgüt elemanlarının çoğunu Irak'ın kuzeyindeki kamplarına çekmiştir (Özdağ 2007, 20).

1999-2004 yılları arası dönem, PKK'nın çözülmeye en yakın olduğu, örgütün eylem kapasitesinin sifira yaklaştığı bir dönem olmuştur.

Öcalan'ın hapiste, deyim yerindeyse, yeni bir yol ve ideoloji arayışıyla “post komünist” literatüre gömülmüştür. İlk etkilendiği ideoloji ve yöntem fikir babası Leslie Lipson'un olduğu “Demokratik Cumhuriyet” tezidir. Buna paralel olarak PKK'nın 7'nci Kongresinde (2 Ocak 2000/ Kandil) ayrı bir Kürdistan Devleti kurmak fikrinin rafa kaldırıldığı, çözümsüzlüğün temel nedeninin ulus-devlet paradigması olduğu belirtilerek, mücadelenin demokratik yollarla ve siyaseten izlenmesi kararı alınmıştır. Kongrede kararlaştırılan “Demokratik Cumhuriyet ve Barış Projesi” kamuoyuna duyurulmuştur (Karaca 2010, 37).

11 Eylül 2001 sonrası dünya konjonktüründe teröre karşı algılamaların değişmesi PKK içerisinde de etkili olmuştur. 4 Nisan 2002'de 8'inci Kongresinde “Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi” (KADEK) adını alan örgüt, bu kongrede de siyasal mücadeleyi esas aldığını ilan etmiştir. Örgüt bu isim değişikliği ile tüm dünyaya karşı “kanlı terör örgütü” konumundan “siyasal mücadeleye” yönelmiş bir örgüt konumuna geçmeyi amaçlamıştır (Bilâ 2016, 42). KADEK'in de PKK gibi ABD tarafından terörist örgütler listesine alınması üzerine örgüt 2003 yılında Kandile'de gerçekleştirilen kongrede, KADEK'in feshedildiğini ve yerine “Kürdistan Halk Kongresi” (KONGRA-GEL)'in kurulduğunu açıklamıştır.

Demokratik Cumhuriyet söylemleriyle paralel olarak Öcalan, AİHM'e gönderdiği savunmasında *“Eskiden bağımsız, birleşik ve sosyalist bir Kürdistan sloganı sıkça atılırdı. Milliyetçilikten kaynaklanan bu slogan, hem ideolojik hem de politik-pratik açısından gerçekçi olmamaktadır. Ütopik olarak kulağa hoş gelse de, daha doğru olan yurtseverlik ve enternasyolizm sloganı şu temelde olsa daha gerçekçi olacaktır. Çatısı altında bulunan her ülke ve devlet için geçerli olmak üzere “Demokratik ülke”, “özgür anayurt”. Bu iki temel slogan tüm Ortadoğu halkları açısından geçerlidir.”* diyerek örgütün hedef ve strateji değiştirdiğini ifade etmiştir (Öcalan 2001, 188). Bu ifadeler, örgütün strateji değişikliği ile birlikte, müteakip dönem hedeflerinin tüm Ortadoğu'yu kapsayacak şekilde genişleyeceğinin işaretlerini de vermiştir.

Öcalan'ın İmralı yıllarında ortaya koyduğu diğer bir ideoloji ise fikir babası ABD'li Murray Bookchin'in olduğu “komünalist federasyon” veya “toplumsal

ekoloji” modelidir. Devlet aygıtının olmadığı, yerel yönetimler üzerine dayalı, cinsiyet eşitliği, toprağa ve tarıma dayalı komünler halinde, en aşağıdan tepeye doğru bir örgütlenme modeline işaret eden sistem, Öcalan tarafından “demokratik konfederalizm” olarak ifade edilmiştir.²⁹ Ortadoğu’da bir uygarlık krizi olduğu ve çözümün ise demokratik konfederalizm ile aşılacağı fikri müteakip yıllarda Öcalan’ın en önemli sermayesi olmuştur.³⁰

Öcalan’ın savunmalarında belirttiği söylemler ve yeni ideolojik yol arayışları kapsamında örgüte aktardıkları neticesinde, aynı KADEK ve KONGRA-GEL örneklerinde olduğu gibi, sık sık isim değişikliklerine gidilmiştir. Öcalan’ın 2004 yılı itibariyle benimsediği “demokratik konfederalizm” ideolojisi ekseninde, 2005 yılında “Kürdistan Demokratik Konfederalizmi” (KKK) ve 2007 yılında “Kürdistan Topluluklar Birliği” (KCK) ilan edilmiştir.

Terör örgütü PKK, yeni stratejisinin bir gereği olarak sadece parti örgütlenmesinde değil, silahlı yapılanmasında da değişikliğe gitmiştir. Strateji siyaseten izlenecekse, stratejiyi destekleyecek silahlı yapılanmanın ismi de “meşru savunma” sloganına dayandırılmalıydı. 2003 yılında gerçekleştirilen 9’uncu Kongrede “Halk Savunma Güçleri” (HPG) kurularak, “Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu”nun (ARGK) yerini almıştır. ARGK ile HPG arasındaki temel fark olarak, stratejik olarak birisi silahlı mücadeleyi benimserken, yeni oluşumla birlikte silahlı mücadele sadece bir taktik olarak kullanılmaya başlanmış ve asıl mücadele siyasi alanda verilmeye başlanmıştır. Örgüt kaynaklarında yeni silahlı örgüt HPG’nin amacı şu şekilde açıklanmıştır (HPG 2014).

“HPG, silahlı mücadeleyi demokratik siyasal mücadelenin bir destekleyicisi, onun hizmetinde, ona endeksli çalışan bir araç olarak görür.”

Elbette ki, ARGK geleneğinden gelen HPG silahlı mücadeleyi bırakmamış ve yeni oluşumla birlikte önemli bir mücadele alanı olarak görülen kentlerde “şehir gerillası”nın örgütlenmesi arayışına girilmiştir (Kalkan 2012, 22). Yeni dönemde

²⁹ KCK yapılanması ve Murray Bookchin’in modelinin birbiriyle benzerlikleriyle ilgili detaylı bilgi için bkz (Bila 2016).

³⁰ Öcalan Ortadoğu’da bu sistemi öneren bir kitap da yazmıştır: Bkz. (Öcalan 2010b).

ideolojik alanda PKK, siyasal alanda siyasi partiler, askeri alanda ise HPG ile mücadeleye devam edilmiştir.

PKK, imajını değiştirmeye yönelik olarak ise 2004 yılında TAK'ı (Kürdistan Özgürlük Şahinleri) kurmuş, batı illerinde meydana gelen birçok terör saldırısını bu örgüt üzerinden yürütmüştür. 2005 yılında kurulan KCK yapılanması ile kurulan (md.38) Gençlik Örgütülüğü (Komalen Ciwan) ise 2013 yılında ise Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketine (YDG-H) dönüşerek çalışmamamızın konusu şehir çatışmalarının ana aktörü olmuştur.

Öcalan'ın yakalanmasının ardından durma noktasına gelen eylemler, 10'uncu Kongrenin hemen sonrasında 01 Haziran 2004'te HPG tarafından meşru savunma savaşı ilan edilmesiyle yeniden başlamıştır (Semiz 2011). PKK'nın yeni stratejisi gereği, bu tarihten itibaren yapılan eylemlerin mahiyeti ulusal ve uluslararası siyaseti etkilemeye yönelik eylemler olmuştur (Özcan 2016).

6.6. KCK Sözleşmesi ve Önemi

Öcalan, 2000'li yılların ortalarına doğru ABD'li yazar Murray Bookchin'in "komünalist-konfederal" bir sistem öneren "Ekolojik Bir Topluma Doğru" isimli eserleriyle tanışmış ve bu fikri hemen benimsemiştir. Öcalan yeni ideolojimi dediği bu sistem ile "komünler halinde alttan üste doğru bir örgütlenme modeli esaslı, ekolojik, cinsiyet özgürlükçü" bir devlet hedefiyle Türkiye, Irak, Suriye ve İran'daki örgütlerini yeniden yapılandırmaya başlamıştır (Bila 2016, 18). Kongra-Gel genel kurulunun 17 Mayıs 2005 tarihli oturumunda kabul edilen "Kürdistan Topluluklar Birliği" (KCK) sözleşmesi, 2007'de Irak'ın kuzeyinde yapılan kongrede ilan edilmiştir.

Örgüt, KCK yapılanmasının bir devlet olmadığını ve "demokratik, konfederal bir sistem olduğunu" belirtse de, sözleşme "anayasa" diliyle yazılmış bir metin olma özelliği taşımaktadır. Birinci maddedeki "sistemin adı Kürdistan Topluluklar Birliği, kısa adı KCK'dır" denilse de bu esasında "devletin adı KCK'dır" şeklinde yorumlanabilir. Çünkü, hemen sonrasındaki maddeler, bir devletin niteliklerini (ikinci madde), bayrağını (üçüncü madde), ilkelerini (dördüncü madde), yurttaşlık ve yurttaşlıktan çıkarılma esaslarını (beşinci ve altıncı madde), bireysel, siyasal, sosyal,

ekonomik, kültürel ve dayanışma hak ve özgürlükleri (yedinci, sekizinci ve dokuzuncu maddeler), temel görevleri (onuncu madde) sıralamakta ve onbirinci madde ile devletin kurucusu ve önderi Abdullah Öcalan'dır ifadesiyle “devlet başkanı” belirtilmektedir (Bila 2016, 173). KCK sözleşmesinin yasama, yürütme, yargı, askeri örgütlenme, mahkemeler, sendikal haklar, siyasi örgütlenme gibi kavramları içeren ve konfederal bir devlet yapılanması olduğu barizdir.³¹

Yerel, bölgesel ve uluslararası gelişmelere göre kendini yenileme yeteneği olan örgütün, özellikle Öcalan'ın yakalanmasından sonra çeşitli örgütsel modellere geçtiği bilinmektedir. PKK'nın kuruluş bildirgesinde hedef olarak ortaya konan “bağımsız ve birleşik Kürdistan” ifadesi KCK sözleşmesi ile “demokratik konfederalizm” olarak değiştirilmiş; yine kuruluş bildirgesindeki Kürdistan tanımı ile uyumlu olarak Türkiye, İran, Suriye ve Irak coğrafyalarını kapsayacak şekilde “demokratik konfederalizm” hedefi belirlenmiştir. Örgüt bu yapılanma ile çok boyutlu ve siyasi alanda yoğunlaşan mücadelesinin teorik çerçevesini ve örgütlenmesini geliştirmiştir.

Türkiye'nin gündemine 2009 ve 2010 yıllarında yapılan tutuklamalar neticesinde giren KCK, her ne kadar PKK'nın “şehir yapılanması” olarak belirtilse de bu gerçeği yansıtmamaktadır. Çünkü KCK, yukarıda da belirtildiği üzere bir devlet modelini gösteren, dört farklı ülkede örgütlenmeyi esas alan, parti, ordu ve cephe üçlü organizasyonun çatı yapılanmasıdır. KCK'nın parça örgütlenmesi EK-B'de belirtilmiştir.

V. Kongre ile başlatılan stratejik değişim sürecinin, 2005 yılından itibaren “demokratik konfederalizm” hedefiyle söyleme dökülen siyasi alanda mücadelenin teorik çerçevesi KCK sözleşmesi ile oluşturulmuştur. Sözleşme ile örgüt içerisinde önemi çok öncesinden kavranan kadın ve gençlik yapılanmaları dört farklı ülkeyi de kapsayacak şekilde yeniden örgütlenmiştir. Gençlik yapılanması bağlamında 2005 yılında oluşturulan Demokratik Gençlik Konfederalizmi, 2013 yılı itibariyle Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketine dönüştürülerek ve örgütün “şehir gerilla” yapılanması olmuştur. Çözüm sürecinin yarattığı çatışmasızlık ortamı, KCK'nın şehirlerde rahat bir şekilde örgütlenmesinin yolunu açmış ve kırsalda başlattığı ayaklanma modelinin şehirlere kaydırılması hedeflenmiştir.

³¹ KCK Sözleşmesinin tam metni için bkz. (Özcan 2012)

KCK'nın, PKK terör örgütü ile bağının ortaya çıkması ve KCK mensuplarına yönelik operasyonların başlamasını müteakip özerkliğe ilişkin faaliyetleri yürütmek üzere "Demokratik Toplum Kongresi" (DTK) kurulmuştur (Bilsin 2014, 4). KCK'nın aksine yasal faaliyetlerde bulunmak üzere teşkil edilen DTK, toplumu siyasal, sosyal ve ekonomik olarak özerkliğe hazırlamak için çeşitli sivil toplum kuruluşları, dernekler ve milletvekillerinin de katıldığı çalıştaylar düzenlemiştir (Haberler 2012). Diğer taraftan ise "öz yönetim" ve "öz savunma" gibi kavramlar, KCK'nın çeşitli alt organizasyonları tarafından şehirleri de kapsayacak şekilde genişletilmiş ve Güneydoğu'nun çeşitli kent merkezlerinde önceki dönemlerin aksine gündelik yaşamın içerisine sokulmuştur. Bu maksatla örgütlenmede; il valiliği düzeyinde "DTK Bölge Temsilcilikleri", ilçe düzeyinde "Kent Meclisleri", ayrıca mahalle ve köy düzeyinde meclisler ile kadın ve gençlik meclislerinin de kurulması kararlaştırılmıştır.³² PKK'nın şehirleri esas alan bu yapılanmasının örgütün 2010 yılından itibaren ilan ettiği "Devrimci Halk Savaşı" ile beraber düşünülmesi gerekmektedir. DTK'nın bu amaçla misyonunun onbinlerce kadro yetiştirmek olduğu bizzat Öcalan tarafından ifade edilmiştir (Özcan 2012, 140).

Son olarak ise; KCK'nın Suriye örgütlenmesi olan PYD/YPG'nin hazırlamış olduğu "Rojava Sözleşmesi"nin KCK metninin bir kopyası olması önemlidir (Bilâ 2016, 185). Demokratik Konfederalizm temelinde hazırlanan ve ekolojik toplum, kadın hakları, öz savunma söylemlerine dayandırılan "Rojava Toplumsal Sözleşmesi", Öcalan'ın 2004 yılından beri ifade ettiği ve KCK ile teorileştirdiği örgütün yeni hedefi ve stratejisi ile uyumluluk göstermektedir.

6.7. Çözüm Süreci³³ (2009-2015)

Literatürde ve kamuoyunda "demokratik açılım" (2009-2011) "barış müzakereleri" (2013-2015) ve "Kürt açılımı" olarak da geçen çözüm sürecinin ilk mesajı dönemin Cumhurbaşkanı tarafından İran gezisi öncesi "Kürt sorunu" hakkında soru soran gazeteciye "yakında çok güzel şeyler olacak" cevabıyla verilmiş

³² KCK sözleşmesinin, 4'üncü bölümü parça örgütlenmesini, 5'inci bölümü eyalet-bölge örgütlenmesini, 6'ncı bölümü ise şehir, kasaba ve mahalle örgütlenmesini düzenlemektedir.

³³ Çözüm sürecinin, 2005 yılında bir grup aydının PKK'ya silah bırakma mesajı ve müteakibinde dönemin Başbakanının Diyarbakır'a yaptığı gezi ile başladığı da belirtilebilir. Detaylı bilgi için bkz. (Alpkaya 2009, 221-237).

(Bilâ 2009); resmi olarak 21 Temmuz 2009 tarihinde kamuoyuna duyurulmuş (Hürriyet 2009a) ve ilk görüşmeler ise Ahmet Türk başkanlığındaki DTP heyeti ile 05 Ağustos 2009 tarihinde TBMM’de icra edilmiştir.

Çözüm sürecinin fiilen başlamasından önce, Kürt sorununun çözümü odaklı bir takım talepler ile uyumlu olarak, gerek Avrupa Birliği uyum yasaları kapsamında gerekse diğer uygulamalarla birlikte Kürt toplumunu memnun edebilecek bazı adımlar zaten atılmıştır. İdam cezasının kaldırılması, TRT’de Kürtçe yayın yapılması, cezaevlerindeki hükümlü ve tutukluların yakınlarıyla Kürtçe konuşması, ana dilde savunma hakkı, üniversitelerde farklı dil ve lehçelerde akademik araştırma yapılması gibi yasal düzenlemeler ilk resmi görüşmelerin öncesinde yapılmıştır.

Yine resmi görüşmelerin öncesinde, 26 Şubat 2009 tarihli Millî Güvenlik Kurulu kararında (sonrasındaki altı yıl boyunca dâhil) daha önceki basın açıklamalarında standart ifadesini bulan PKK’ya hitaben “bölücü terör örgütü” (BTÖ) ifadesine yer verilmemiş, bunun yerine “ülkemizin asayiş ve güvenliğini etkileyen iç ve dış gelişmeler” şeklinde ifade edilmiştir (MGK 2009).³⁴ BTÖ ifadesinin tekrar MGK gündemine alınması altı yıl yıl sonra gerçekleştiğinden bahisle çözüm sürecinin devlet politikası olarak kesintilerle birlikte 2009-2015 yılları arasındaki altı yıllık bir süreyi kapsadığı değerlendirilebilir.

Çözüm sürecine Avrupa devletleri ve ABD de destek vermiştir. Dönemin ABD Başkanı’nın Avrupa’da ilk yurtdışı gezisi kapsamında Türkiye’ye gerçekleştirdiği ziyarette, TBMM’de genel kurula konuşmuş ve “Son birkaç yıl içerisinde DGM’leri kaldırdınız, ceza yasasını reforme ettiniz, basın ve toplantı özgürlüğüne ilişkin kanunları güçlendirdiniz, Kürtçe eğitim ve yayınlardaki yasakları kaldırdınız ve tüm dünya devletin yeni Kürtçe televizyon kanalıyla verdiğiniz sinyali not etti.” diyerek çözüm sürecine ilişkin destek mesajları vermiştir (Hürriyet 2009b).

Süreçle ilgili kamuoyunun detaylı olarak ilk bilgilendirilmesi açılım koordinatörü olarak görevlendirilen dönemin İçişleri Bakanı tarafından, 29 Temmuz 2009 tarihinde yapılmış ve “*Kürt Açılımı kapsamına azimli ve cesur adımlar atmak ve alınacak tedbirlerin devlet politikasında yer alması niyetinde olduklarını*”

³⁴ “26 Şubat 2009 MGK basın açıklaması: “Ülkemizin asayiş ve güvenliğini etkileyen iç ve dış gelişmelerin kapsamlı bir değerlendirmesi yapılmış, alınan tedbirlerin ve yürütülen mücadelenin kararlılıkla sürdürüleceği teyit edilmiştir.” Bu tarihten sonra ilk defa 02 Eylül 2015 tarihli MGK’da “Bölücü Terör Örgütü” ifadesine yeniden yer verilmiş, “PKK” olarak ismen ifade edilmesine ise 28 Eylül 2016 tarihli basın açıklamasında yer verilmiştir.

açıklamıştır (Hürriyet 2009c). Ancak, gerek Türk Silahlı Kuvvetleri gerekse muhalefet partileri süreç ile ilgili kaygılarını dile getirmiş ve sürece destek vermemiştir (İlke 2009). Süreçle ilgili 31 Ağustos 2009 tarihinde gerçekleşen ikinci basın toplantısında açılım koordinatörü İçişleri Bakanı, gizli bir gündemin olmadığını ve Türk toplumunun bölünme sendromundan kurtulması gerektiğini ifade etmiştir (Hürriyet 2009c).

Tüm bunlar meydana gelirken, Öcalan 15 Ağustos 2009 tarihinde bir “yol haritası” yayımlayacağını ifade etmiştir. Söz konusu yol haritası hükümet tarafından kamuoyu ile paylaşılmamış, ancak 2011 yılında Dicle Haber Ajansı'nın yayımlanmasıyla kamuoyunun bilgisi olmuştur. Öcalan'ın “yol haritası”, üniter devlet yapısının anayasal bir düzenleme ile değiştirilmesi, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve cezaevinde bulunan terör suçlularına genel af ilan edilmesi, yurda dönüşlerin yapılması gibi hususları da kapsayan üç aşamadan oluşturulmuştur (Hürriyet 2011). Yurda dönüş kapsamında Öcalan'ın taleplerine uygun şekilde 17 Ekim 2009 Habur'dan giren PKK mensubu teröristler, sınırda kurulan bir mahkeme tarafından yargılanmış, ancak Öcalan'ın emri ile geldiklerini ve pişman olmadıklarını belirtmelerine rağmen serbest bırakılmıştır (Radikal 2009).

Kamuoyunun gündemine yine çok sonradan giren bir diğer konu ise Oslo görüşmeleridir. Hükümetin Milli İstihbarat Teşkilatı eliyle ve İngiltere hakimliğinde kamuoyundan gizli olarak gerçekleştirdiği bu görüşmeler yine Dicle Haber Ajansı'na yayımlandıktan sonra kamuoyunun gündemine girmiştir. 2006 yılında başlayan ve birkaç seriden oluşan görüşmelerde PKK terör örgütü ile dolaylı olarak görüşülmüştür (CNN Türk 2014).

Bilinmektedir ki, Öcalan'ın yakalanmasından sonra örgüt ”meşru müdafaa savunması” adı altında bir taktik geliştirmiştir. Çözüm süreci kapsamında örgüt ile diyalogların resmi olarak başladığı 2009 yılında Öcalan örgüte şu talimatı vermiştir:

“İfade ettik: Bu konuda da silahlı savunma güçleri en gizli, düşmandan en uzak, coğrafyanın derinliklerine en çok dayanan, derin gizliliği uygulayabilecek düzeyde bir örgütsel yapıyı esas alan konumda olmak durumundadır. Onun için ateşkes durumlarında güçlerin azaltılması ve küçültülmesi öne çıkıyor. ... Pasif savunmada, yani ateşkes durumunda silahlı savunma güçlerinin konumlanışı, hareket tarzları ve onlara düşen rol bu çerçevededir. Tabii hareket ve

halk böyle bir durumu farklı mücadele yöntemleriyle tamamlamaktadır. Bu duruşun daralttığı mücadeleciler konumu, ideolojik ve siyasi mücadeleyi öne çıkartarak, ideolojik mücadeleyi ve serhildanı her alanda geliştirip daha etkili kılarak doldurmaktadır.” (Öcalan 2009, 90).

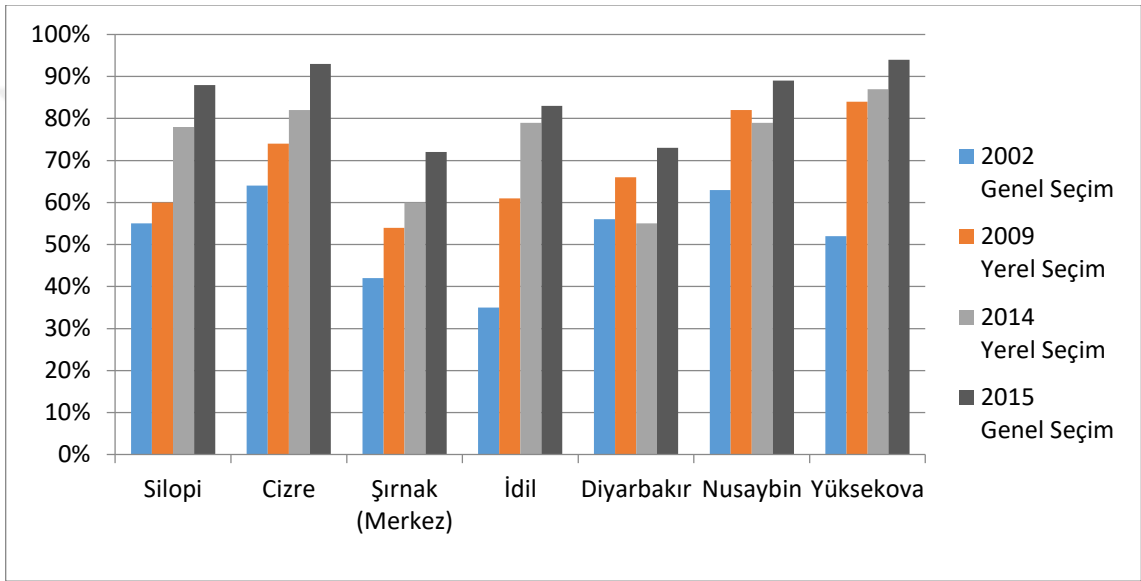
2009-2011 yıllarını kapsayan Demokratik Açılım sürecinde PKK'nın dağda 5.200 militanı varken, 2009-2010 yıllarında örgüte yaklaşık 2.340 kişi daha katılmıştır (Yılmaz 2012, 10). 14 Temmuz 2011 Silvan'da 13 askerinin şehit edilmesi ile sonuçlanan saldırıya rağmen görüşmeler devam etmiştir. Ardından, verilen sözlerin tutulmadığı gerekçesiyle Öcalan'ın talimatıyla ile “Devrimci Halk Savaşı” adı verilen ayaklanma stratejisi uygulanmaya başlamıştır. “Dördüncü stratejik dönem” olarak adlandırılan bu ayaklanma stratejisi, örgüt kaynaklarında şu şekilde açıklanmaktadır:

“14 Temmuz 2011’de demokratik özerklik ilan edildi. Demokratik özerklik ilanı devlet karşısında toplumun kendi gücüne dayalı özgür bir duruş statüsüne geçmeyi ifade ediyordu. Devleti topyekûn boykotu içeriyordu. Buna karşı yürütülecek saldırılar karşısında çok yönlü direniş geliştirmeyi ifade ediyordu. Elbette bunun başında savaş olacaktı. Düşman saldırılarını kırda, şehirde kıracak bir savaşın geliştirilmesi gerekiyordu.” (Kalkan 2012, 94)

Silvan saldırısı ile kesilen çözüm süreci Öcalan'ın ile görüşmeler yapılarak yaklaşık bir buçuk yıl sonra yeniden başlamıştır. İmralı'daki görüşmelere zaman zaman HDP milletvekilleri de katılmıştır. 21 Mart 2013'de Diyarbakır'daki nevrüzde Öcalan silahlı terörist unsurlarının sınır ötesine çekilmesi talimatını vermiştir. Öcalan'ın bu mesajından sonra KCK, PKK ve HPG tek taraflı olarak ateşkes ilan ettiğini duyurmuş, ancak PKK'nın şehirlerdeki gençlik yapılanması YDG-H ateşkes sürecine dahil edilmemiştir.

Süreç boyunca Kürt siyasal hareketindeki güçlenme ve seçmen desteğindeki artış dikkat çekicidir. Mart 2009 yerel seçimlerinde Kürt siyasal hareketinin temsilcisi DTP 99 belediye kazanarak seçimlerden siyaseten güçlenerek çıkmıştır. Mart 2014 yerel seçimlerde ise HDP, Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı yerlerin hepsinde oy oranını ciddi bir şekilde arttırarak 102 belediyede seçimi kazanmıştır. Özellikle 2014 yılı sonrasında, PKK'nın özyönetim ilan ettiği Silopi, Cizre, Şırnak,

Nusaybin, İdil, Sur ve Yüksekova'da hendeklerin ve tahkimatların belediye iş araçları ile hazırlandığı dikkate alındığında seçim sonuçları önem arz etmektedir. Aşağıdaki grafikte, PKK'nın özyönetim ilan etmek suretiyle şehit çatışmaları yarattığı yedi kent merkezinde "Kürt etnik kimliği ekseninde siyasal tabanın" yıllara sari olarak nasıl konsolide edildiği anlaşılmaktadır. Bu durum Kürt tabanına yönelik siyaset izleyen partilerin aldıkları oy oranından görülmektedir. Çalışmamızın konusu Silopi'de, 2002 yılında %50'lerde olan destek, çözüm sürecinin bittiği 2015 yılı itibarıyla %90'lara dayanmıştır.



Grafik 6.1. Şehir Çatışmaları Yaşanan Kentlerde DEHAP (2002), DTP (2009), BDP (2014) ve HDP (2015) Oy Oranları³⁵

Güneydoğu illerinde ve kırsalında, TSK'nın operasyonlarının sadece üs bölgesi emniyeti adı altında yapıldığı ve nispeten etkisiz olduğu bu dönem, PKK'nın kazandığı belediyeler eliyle il ve ilçe merkezlerini şehir savaşlarına yönelik tahkim ettiği bir süreç olmuştur. Özellikle Silopi, Cizre, Nusaybin ve Yüksekova gibi kentlerde halk terör örgütü tarafından kontrol edilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde vatandaşlar örgüt tarafından vergilendirilmiş, kırsalda kurulan mahkemelerde yargılanmış ve devlet gibi davranmaya başlamıştır.

³⁵ Yüksek Seçim Kurulu internet sitesinden alınmıştır.

PKK çözüm sürecinde hiçbir samimiyet taşımamış, arka planda örgütlenmesine devam etmiş ve silahlı mücadelesini bir halk savaşına dönüştürüp sonuç almaya çalışmıştır. Süreç boyunca silahlı güçlerini yurtdışına çekeceğini vaat etmesine rağmen, çocuk yaştaki gençleri dağa çıkararak şehir yapılanması için eğitmiş, KCK projesi kapsamında devletleşme ve Suriye İç Savaşı'nın yarattığı fırsatlarla bölgeselleşme faaliyetlerine hız vermiştir. Kararılan çözüm süreci ile ilgili olarak sonradan yaptığı bir değerlendirmesinde “Çözümün ise bir tek yolu vardır: Önder Apo'nun özgürlüğünü ve Kürtlerin özerkliğini kabul edecekler. Bundan başka bir yol yoktur.” çözüm sürecinde samimi olmadıklarının ve PKK'nın öyle ya da böyle bağımsız bir Kürdistan devleti kurma amacıyla olduklarının bir kez daha itiraf etmiştir (Evrensel 2016).

Çözüm sürecinin sona ermesinin sebebinin, örgütün Suriye faaliyetleri ile ilgili olduğu belirtilebilir. Türkiye'de bütün bu gelişmeler yaşanırken, Suriye İç Savaşı da tüm şiddetiyle devam etmekte; Suriye IŞİD ve PYD gibi birçok devlet dışı aktörün müdahil olduğu bir savaş alanına dönüşmüş bulunmaktaydı. Irak ve Suriye'deki terörist örgütlerden Türkiye'ye yönelebilecek saldırıların bertaraf edilmesini öngören Başbakanlık Tezkeresinin 02 Ekim 2014 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilmesi çözüm sürecinin tersine dönmesine sebep olmuştur. 6-8 Ekim 2014 tarihinde meydana gelen Kobani olayları ise çözüm sürecinin sonlandırılması için örgüte bahane olmuştur. Olaylardan hemen sonra KCK lideri Cemil Bayık yaşananlardan Türkiye'yi sorumlu tutmuş, Meclis'ten geçen tezkerenin bir savaş ilanı olduğunu ve bütün silahlı militanlarını Türkiye'ye geri gönderdiklerini söylemiştir (Aljazeera 2014). Çözüm sürecinin Türkiye'nin Suriye'ye askeri müdahalesinin önünü açan tezkere kararından hemen sonra bozulması, aslında örgütün PYD/YPG eliyle Suriye'de meydana gelen iç savaşın yarattığı fırsattan istifade etmek, elde ettiği kazanımları genişletmek ve Türkiye'yi bölgeden uzak tutmak maksadıyla taktiksel bir hamle olduğunu göstermektedir.

Çözüm sürecinde –özellikle 2012 sonrası- müzakereler ve görüşmeler ile Türkiye'yi Suriye'den uzak tutmayı hedefleyen PKK'nın, tezkere kararı sonrası başarılı olamadığını anlayınca, bu sefer kent merkezlerini terörize ederek Türk Silahlı Kuvvetlerini buralarda angaje etmeyi amaçladığı belirtilebilir. Diğer taraftan ise çözüm sürecinin sağladığı serbestlikten de yararlanarak militanlarını Suriye'de kullanmış, askeri anlamda “başarıdan faydalanma” prensibini uygulamıştır.

Dolayısıyla, Suriye'deki stratejik gelişmeler ile mukayese edildiğinde, örgütün çözüm süreci boyunca Türkiye'deki faaliyetlerinin taktiksel olduğu anlaşılmaktadır.

6.8. Suriye İç Savaşı'nın Yarattığı Dinamikler

PKK terör örgütü, kurulduğu 1978 yılından beri Ortadoğu'da meydana gelen savaş ve çatışmaların yarattığı siyasi gelişmelerden hep avantajlı çıkmasını bilmiştir. 1990 Irak'ın Kuveyti işgali ve devamındaki Birinci Körfez Harbi, 2003 yılında İkinci Körfez Harbi ve 2011 yılından itibaren devam eden Suriye İç Savaşı örgütün yeni üslere yerleşmesine, silah ve personel gücünü arttırmasına ve en sonunda belirli bölgelerde toprak kontrol etmesine olanak sağlamıştır.

Arap Baharı, 2010 yılından itibaren Arap halklarının demokrasi, özgürlük ve insan hakları talepleriyle ortaya çıkmış, birçok Arap diktatörünün devrilmesine ve yeni siyasi güçler ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Gause 2011). Arap Baharı'nda ortaya çıkan söylemlerin Batı değerlerinde olması, mevcut ayaklanmaların özellikle ABD ve Avrupa devletleri tarafından desteklenmesine sebep olmuştur. Diğer taraftan sosyal medya vasıtasıyla bireylerin siyasal tartışmalara katılması, ayaklanmayı şiddetlendirmiş ve geniş halk kitlelerinin ayaklanmalara katılmasına vesile olmuştur.

Hükümetlerin devrilmesine, sosyal, siyasal ve ekonomik anlamda birçok reformların yapılmasına vesile olan Arap Baharı Suriye'de ise "iç savaşa" dönüşerek uluslararası siyasetin gündemine oturmuştur. Başta ABD, Rusya, Türkiye ve İran olmak üzere birçok devlet farklı biçimlerde Suriye İç Savaşı'na müdahil olurken; ortaya çıkan otorite boşluğunda IŞİD, PYD, El Nusra, ÖSO vb. birçok devlet dışı aktör belirlemiştir. Suriye 21'nci yy. başında asimetrik savaşın en önemli coğrafyası haline gelmiştir.

Suriye İç Savaşı'nda ABD'nin de desteğiyle siyasi bir aktöre dönüşen PYD esasında PKK'nın bir uzantısı olarak 2003 yılında Suriye'de kurulmuştur (İşyar 2017, 42). YPG (Halk Savunma Birlikleri) ise, Suriye'de yaşanan siyasi gelişmeler ve iç savaşa otorite boşluğundan istifade ile PYD'nin silahlı kanadı olarak 2012 yılında kurulmuştur (Acun ve Keskin 2016).

PYD/YPG Arap Baharı'nın demokrasi, insan hakları, özgürlük, kadın hakları vb. söylemlerini etkili bir şekilde istismar etmiş, bu propagandanın sonucu olarak ise batı medyasında Kürtlerin "özgürlük savaşçıları" olduğu ve "kadın savaşçıları" temalı

birçok haber yayımlanmıştır.³⁶ PYD/YPG terör örgütünün “yıldızını parlatan” en önemli hadise ise IŞİD terör örgütüne karşı kullanılması olmuştur. IŞİD’in bölgedeki yayılcı politikası PYD/YPG’ye kamusal bir düşman yaratmış ve bu durum örgütü ABD başta olmak üzere Batı’nın sadık bir müttefiki hâline getirmiştir (Yeşiltaş 2015). IŞİD’e karşı ABD destekli verilen Kobani mücadelesi de bir anda dünyanın gündemine oturmuştur. IŞİD’in Kobani’yi işgalinin engellenmesi ile PYD/YPG başta ABD olmak üzere birçok Avrupa devletinin desteğini ve sempatisini kazanmıştır (CBS News 2015). Bu süreçte birçok ağır silah, zırhlı araç, prefabrik konteynir vb. yardım alarak, kaleşnikof kullanan bir örgütten konvansiyonele yakın bir yapıya kavuşmuştur (Business Insider 2018).

Öğrenen örgüt bağlamında PKK, Suriye İç Savaşı’nın yarattığı stratejik fırsatı değerlendirmiş, 2012 yılında çözüm süreci döneminde yurtdışına çektiği tecrübeli elemanlarını ve örgüte yeni katılan gençleri Suriye kuzeyine kaydırmış ve PYD/YPG güçleri ile yürütmüş olduğu şiddetli meskûn mahal muharebelerinde “kent gerillacılığı” alanında giderek uzmanlaşmıştır (Gürcan 2017). PYD’nin Suriye kuzeyinde “kent gerillacılığı” yöntemiyle toprak kazanması ve kantonlar oluşturması, örgüt kaynaklarına göre Öcalan’ın 2000’li yılların başından beri ifade ettiği demokratik özerkliğin³⁷ ilk başarılı sonuçlarından birisi olmuştur. Bu mücadele sonucu elde ettiği başarıyı ve bölgedeki yapılanmayı dünya kamuoyuna “Rojava Devrimi” olarak takdim etmiştir.³⁸

Suriye’de mevcut olanakların örgüt lehine gelişmesi, IŞİD’e karşı verilen silahlı mücadelede kazanılan başarı ve “uluslararası meşruiyeti” Türkiye’de propaganda malzemesi olarak kullanmıştır. Devlet tarafından Türkiye’de yaşayan Kürt toplumunun Kobani’de IŞİD’e karşı savaşmasını engellendiği propagandası ile halk sokağa çağırılmış (HDP Twitter 2014) ve başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu

³⁶ PYD, Suriye’deki mücadelesini bir “kadın devrimi” olarak pazarlama amacıyla olmuştur. Nitekim çoğu batı medyası da bunu işlemiştir. Bkz. (Independent 2017, CNN 2019)

³⁷ “Demokratik Özerklik”, devletin yerine toplumun ve yerelin inisiyatifinin ön plana çıkarıldığı bir biçimdir. PKK’nın 2000’li yıllardan itibaren sıkça kullandığı bu kavramdan amaç, mücadelenin kent kent, kasaba kasaba farklı cephelerde verilerek, diğer bir ifadeyle savaşı geniş cephelere yayarak yerelden genele doğru bir hareketi hedeflemektedir.

³⁸ PKK’nın 2007 yılında kurduğu KCK, bünyesinde yasama-yürütme ve yargı erkelerini de barındıran sözde bir devlet yapılanmasıdır. Bu bağlamda düşünüldüğünde, Rojava bir bütünün parçasıdır. KCK projesi batıda (Rojava) Suriye’nin kuzeydoğusunu, kuzeyde (bakur) Türkiye’nin doğu ve güneydoğu bölgelerini, güneyde (başur) Irak’ın kuzeyini ve doğuda (rojhilat) İran’ın kuzeybatısını ihtiva etmektedir.

bölgeleri olmak üzere birçok kentte işyerleri, araçlar, kamu binaları, okullar vb. yerlere düzenlenen saldırılarda 53 vatandaş hayatını kaybetmiştir (CNN Türk 2015). Kobani protestoları ile Kürt nüfusun yoğun olarak yaşadığı bölgelerde sosyal taban hareketlendirilmiş, şiddet ve çatışma ortamı günden güne artmıştır.

Diğer taraftan, başta Silopi ve Cizre olmak üzere diğer bölgelerden de, PKK/PYD terör örgütü saflarında Suriye’de ölenlerin cenazelerinin bölgeden geçişleri ve definleri gövde gösterisine dönüşmüştür (Mülakat 2). Suriye İç Savaşı, özellikle Kürt gençler arasında etnik milliyetçiliğin arttırılması için bir propaganda malzemesine dönüşmüştür.

6.9. YDG-H (Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi)

21 Mart 2013’te Öcalan’ın Diyarbakır’da büyük bir kalabalığa okunan Nevruz mektubunda “artık silahlar sussun, fikirler konuşsun” mesajından hemen sonra, KCK, PKK ve HPG tek taraflı olarak ateşkes ilan ettiğini açıklamıştır (Hürriyet 2013). Ancak o dönemde PKK ile örgütsel bağı her iki tarafça da reddedilen ve kendiliğinden ortaya çıktığı izlenimi verilen YDG-H (sonradan YPS), belirli il ve ilçe merkezlerinde faaliyetlerini yürütmeye devam etmiştir. YDG-H vasıtasıyla hendekler kazma, barikatlar kurma ve EYP’ler yerleştirmek suretiyle kent merkezleri tahkim edilmiş ve gelecekte yapılacak “şehir savaş”larına hazırlık yapılmıştır. PKK’nın 2013’te tek taraflı ilan ettiği bu ateşkes, bir stratejinin parçası olarak değerlendirilebilir. Nitekim Silopi’de YDG-H elemanlarının Wall Street Journals gazetesine yapmış olduğu “Devletin barış görüşmelerini bırakacağını biliyorduk, bu yüzden örgütlendik ve büyüdük” açıklamaları örgütün çözüm sürecinden istifade ile kent merkezlerinde nasıl yapılandığını göstermesi bakımından önemlidir (WSJ 2015).

PKK tarafından kadın ve çocukların kent merkezlerinde kullanması 1990’lı yıllardan beri çeşitli biçimlerde uygulamaya konulmuştur. Bu konuda Öcalan’ın 1993 yılında örgüte verdiği talimat şu şekildedir: *“Kadın taş, sopaya sarıldığında özellikle gösterilerde başı çekebilir. Yine gençler ve çocuklar ellerine taş sopa aldılar mı muazzam bir gücün oluşmasına yol açarlar ki, bizim de bugün en çok ihtiyaç duyduğumuz bu tip gelişmelerdir. Çünkü dağdaki gerillayı kontrol etmek için ordu bütün gücünü seferber ediyor, gizli örgütçüleri kontrol altına alabiliyor, ama*

ayağa kalkan çocuk ve gençlerin her biri taş, sopa bulabilir. Toplumun yarısından fazlasını oluşturan kadınlar sokağa döküldüler mi, onları polisin kontrol etmesi mümkün değildir. Bu açıdan bu kitleyi, özellikle kent hareketlerini geliştirmek için önümüzdeki aşamada mutlaka harekete geçirmeliyiz.”(Öcalan 1993, 105).

Suriye ve Türkiye’de meydana gelen şehir çatışmalar incelendiğinde kadın ve çocukların da çatışmalarda etkin olarak kullanıldığı görülmektedir. PKK’nın özellikle kadınları ön plana çıkararak, Suriye’de edindiği kazanımları bir “kadın devrimi” gibi sunarak uluslararası kamuoyundan ve özellikle Batı’dan destek görme arayışında olmuştur (Independent 1017). Çatışmalarda ölen/öldürülen veya teslim olan teröristler üzerinden yapılan çalışmalarda örgüte katılım yaşı ile ilgili olarak; 2010-2011 yılları arasında PKK’ya 18 yaş ve altı katılım oranının genele oranının %42,66; 2013-2017 yıllarında ise %29,7 tespit edilmiştir (Özcan ve Gürkaynak 2012) (T.C. İçişleri Bakanlığı. 2017). Sayılar analiz edildiğinde, 2013-2017 yılları arasında PKK dağ kadrosuna 18 yaş katılımının azaldığı bunun yerine YDG-H büroları vasıtasıyla PKK’nın gençlik yapılanmasında aktif görev almalar söz konusu olduğu değerlendirilmektedir. PKK, Türkiye’de meydana gelen şehir çatışmalarında özellikle 18 yaş altı çocukları kullanarak, bir yandan ulusal ve uluslararası kamuoyunun ve insan hakları kuruluşlarının dikkatini bölgeye çekmeye, diğer yandan ise bu durumu bir propaganda aracı olarak kullanmaya çalışmıştır.

PKK’nın etkisinde kalan ve Kürt nüfusun yoğun olarak yaşadığı bölgelerin demografik yapısı incelendiğinde yoğun bir genç nüfus olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, PKK’nın yurtdışında bulunan kamplarında eğitim alan militanların aktif rol aldığı YDG-H esas olarak kentlerdeki bu çocuk ve gençlerden oluşmaktadır. Bunların birçoğunun 20 yaş altı olduğu düşünüldüğünde, 1990’lı yılların şiddetine maruz kalan ve kent merkezlerine göç etmek zorunda kalan ailelerin çocukları olduğu bir gerçektir. Şehirlerde doğmuş olmaları hasebiyle çatışmaları hatırlamasalar da, anlatılan hikâyeler neticesinde o yılların derin izlerini karakterlerinde taşımakta ve kendisinden önceki kuşaklara göre daha radikal ve sekter bir özellik göstermektedirler (Coşkun 2015, 70).

PKK’nın şehirlerde gençlik yapılanması kurmasının üç temel sebebi olduğu iddia edilebilir. Birincisi, YDG-H yapılanması ile gençleri radikalleştirerek mobilize etmek, kent merkezlerinde sivil itaatsizlik eylemleri gerçekleştirmek ve devletin bölgedeki gücünü ortadan kaldırmak istemiştir. Çözüm sürecinde operasyonların

durduğu zamanlarda, fırsattan istifade ile yurtiçinde belirli bölgelerde tesis ettiği kamplarda mahkemeler kurarak bölge halkını yargılayarak “yargı” erkini üstlenmiştir. Bölge halkından vergi adı altında paralar almış, sokaklarda uyuşturucu ticaretini önleme ve kimlik kontrolü vb. asayiş uygulamaları yaparak kolluk kuvveti gibi davranmıştır. İkincisi, bölge halkını sindirmek, kontrol altında tutmak ve siyasi amaç doğrultusunda hareket etmesini sağlamak istemiştir. YDG-H militanları nevrüz, yürüyüş, miting, kepenk kapatma gibi toplu eylemlerde istenildiğinde halkın bu faaliyetlere katılmaları yönünde sosyal kontrol sağlamıştır. Üçüncü olarak ise, çocukları suça ortak ederek, terörist olarak etiketlenmesini, deşifre olmalarını ve dağı kadrosu için yeni elemanlar kazanmayı amaçlamıştır. Bu durum birçok örgüt kaynağında açıkça ifade edilmektedir. Kent merkezlerinde görev alan YDG-H militanlarının deşifre olmaları durumunda, artık onun için şehir gerillacılığının bittiği ve güvenliğinin sağlanması için dağların koruyucu yer olduğu belirtilmektedir (Kalkan 2012, 171). Nitekim Temmuz 2015-Mart 2016 tarihleri arasında meydana gelen şehir çatışmalarında en ön saflarda kullanılan bu “çocuk teröristler”in kimlikleri güvenlik güçleri ve istihbarat birimleri tarafından tespit edildiğinden, artık normal vatandaş olarak hayatlarına devam edememiş ve PKK’nın öncesinde planladığı gibi dağı kadrosu için yeni militan kaynağı oluşturmuştur (Sputnik 2016).

2013 yılında basın ve kamuoyunun önünde bir yandan barış görüşmeleri yapılıp, Diyarbakır Nevruzunda Öcalan’ın “barış mektubu” okunup ve örgüte silah bırakın çağrıları yapılırken, diğer taraftan arka planda ise PKK’nın şehirlerde görevlendirileceği militanlarının eğitimlerine devam ettiği 2013 yazında gerçekleşen gelişmelerden anlaşılmaktadır. 10 Temmuz 2013 tarihinde Kandil’de gerçekleştirilen 15’inci Kongrede de, YDG-H’in ana aktörü olacağı özerk yapılanmaların her alanda yapılması fikri benimsenmiştir.

YDG-H ilk eylemlerini asayiş uygulamaları, kimlik kontrolü ve uyuşturucuyla mücadele faaliyetleri adı altında Haziran 2013’te Cizre’de yapmıştır (Milliyet 2013). Nüfusun yarısından fazlasının genç olduğu ve ortalama yaşın 19 olduğu Cizre, demografik açıdan YDG-H yapılanması için elverişli olmuştur (Gürcan 2015). Suriye İç Savaşı’nda PYD saflarında savaşan birçok Cizre’li genç hayatını kaybetmiştir (Hürriyet 2015). Silopi’nin demografik, coğrafi ve sosyal yapısı da Cizre’ye çok benzemektedir ve YDG-H’in ilk uygulama yerleri arasındadır (Sözcü 2014).

PKK'nın 2013 yılı itibariyle ağırlık verdiği gençlik yapılanmasında güvenlik güçlerini en çok zorlayan konulardan birisi teröristlerin tespit edilmesi sorunu olmuştur. Şehir merkezindeki YDG-H militanlarının sivil kıyafetli olması, çoğunun öncesinde adli bir suça karışmamış çocuklardan oluşmasından dolayı bu ayrımın yapılması zorlaşmıştır. Zaten örgüt de bu yapılanmada özellikle gizliliği ön plana çıkarmış ve tecrübeli HPG militanlarını çatışma anına kadar kent merkezine sokmamıştır (Mülakat 3). Uluslararası hukuka aykırı olarak şiddetin bir parçası olarak kullanılan özellikle 18 yaş altındaki "çocuk teröristler" PKK'nın kent merkezlerinde uyguladığı yeni yöntemin en önemli unsuru haline gelmiş ve propaganda malzemesi yapılmıştır. Örgütün diğer kaynakları ile birlikte ele alındığında YDG-H, gençlik yapılanması adı altında ama esasında HPG'ye bağlı "şehir gerilla" yapılanması ve PKK'nın 2012 yılından itibaren uygulamaya koymaya çalıştığı "Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı" yönteminin şehirlerdeki ana aktörü olarak karşımıza çıkmaktadır.

6.10. PKK ve Şehir İlişkisi

6.10.a. Metropollere Yüklediği Anlam

PKK, 15 Ağustos 1984 tarihinde silahlı şiddete başvurmasından itibaren, yoğun Kürt nüfusun yaşadığı doğu ve güneydoğu kırsalındaki toplumun bir kısmı yurtdışına veya ülke içinde daha batıdaki metropollere göç etmiştir. PKK kendi değerlendirmesinde, Diyarbakır'daki Kürt nüfustan daha fazlasının İstanbul, İzmir, Ankara ve Adana'da bulunduğundan hareketle metropollerin çeşitli avantajlar sağladığını düşünmüştür (PKK 1993, 3).

Türkiye'nin sosyal ve ekonomik anlamda en gelişmiş metropolü olan İstanbul'un PKK açısından özel bir anlamı vardır. Çünkü İstanbul'da etkili olmak tüm ülkeyi etkileyecektir veya İstanbul'da sansasyonel bir terör eylemi yapmanın etkisi daha güçlü olacaktır. İstanbul'da, 1985 sonrası göçler ile birlikte Kartal-Maltepe bölgesinin yoğun bir Kürt nüfusu barındırdığı, bazı mahallelerin neredeyse tamamen Kürtlerden oluştuğu, PKK zeminin her türlü çalışmayı yürütmeye elverişli olduğu değerlendirilmiş ve Kürt nüfusun yoğun yaşadığı bölgelerde güçlü bir şekilde örgütlenmiştir. PKK tarafından İstanbul, gerek Türkiye ekonomisinin gerekse Kürt

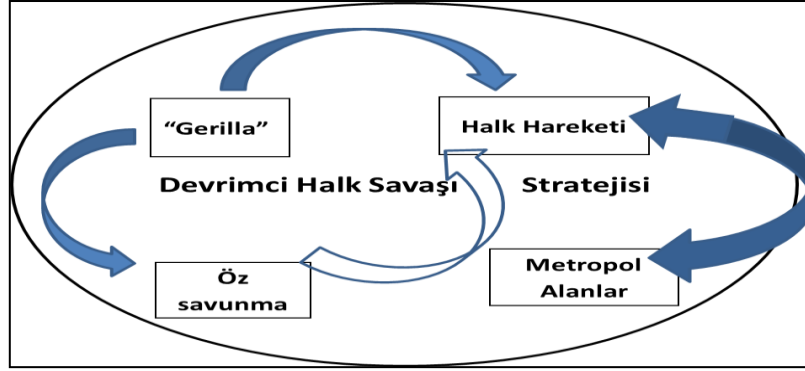
sermayesinin en çok yoğunlaştığı alan olması itibariyle, devletin yumuşak karnı olarak görülmüş ve terör eylemleri açısından büyük imkân ve olanaklar sağladığı düşünülmüştür (PKK 1993, 4).

PKK'nın ideolojik şekillenmesinin büyük oranda metropollerde oluşması ve buraların üslenme olanaklarının elverişli olması, metropollerini daha en başından beri hedef olarak ortaya çıkarmaktadır. Kaldı ki; PKK'nın ideolojik ve örgütsel oluşumunun temelleri 1970'li yılların sonlarına doğru Ankara'da atılmıştır. Diğer yandan bölgeden batıya göçler sebebiyle metropollerin “Kürt aydın gençliğinin” yoğunlaştığı alanlar olduğu, PKK'nın kadro potansiyeli açısından potansiyeli küçümsenemez boyutta olduğu belirtilmektedir (PKK 1993, 3). PKK'nın ideolojik anlamda gücünü devam ettirmesinin en önemli dayanaklarından birinin gençlik yapılanması olduğundan bahisle, üniversitelerde sürekli örgütlenme arayışı içerisinde olmuştur. Marksist-Leninist ideoloji çizgisinde ortaya çıkan PKK'ya karşı, 1980 öncesi öğrenci gençlik içerisinde geniş bir sempatican kitlesi kendiliğinden doğmuştur. Bu açıdan içerisinde yoğun nüfus barındıran metropoller ve buralardaki üniversiteler örgütün ideolojisini yaymak ve/veya eleman kazanmak açısından büyük öneme sahip yerlerdir.

Diğer taraftan PKK, mücadelesine Türkiye kamuoyunda destek bulmak amacıyla, metropollerde yoğunlaşan işçi/emekçi kesim ile diğer solcu grupların da desteğini sağlamak açısından önemli olduğu belirtilmektedir (PKK 1993, 4). Öncelikle ilerici-demokrat olarak tanımladığı toplum kesimi olmak üzere, tüm Türk halkıyla iyi ilişkiler içerisinde olmak, mücadelenin haklılığını kavratmak, milliyetçi düşüncelerin etkisini kırmak örgütün en önemli görevlerinden birisi olarak görülmüştür (PKK 1993, 5).

PKK'nın strateji değişikliği ve mücadelesini siyasal zemine kaydırmasından sonra metropoller yoğun terör eylemlerinin hedefi olmuştur. Örgüt kaynaklarında metropol alanlar, 2010 yılında ilan edilen “devrimci halk savaşı” stratejisinin başarıya ulaşması için verilen silahlı mücadelenin dört ayağından biri olarak görülmektedir.

Şekil 6.3. PKK'nın Devrimci Halk Savaşı Stratejisi ve Metropoller³⁹



PKK, metropollerde ortaya çıkacak bir iç karışıklığın veya büyük terör eylemlerinin, devletin askeri gücünü parçalayarak, kırsal gerillacılık yöntemi uyguladığı doğu bölgelerinde yoğunlaşmasını engelleyeceğini düşünerek, mücadelesinin metropol alanlarla eşgüdümlü olarak yürütülmesini acil ve ertelenemez bir taktik olarak hedeflemiştir (PKK 1993, 6). Metropollerin, kırsal alanlardan sonra ikinci bir cephe haline getirilmesi, burada yaşayan halkın siyasal bir savaşın ve örgütlülüğün içine çekilmesi, savaşın bu anlamda iki cephede birlikte verilmesi planlanmıştır (PKK 1993, 19).

PKK ayrıca metropol alanları, lojistik ihtiyaçlarını yani yiyecek, giyim-kuşam, her türlü teknik araç-gereç ve mücadelenin yürütülmesinde gerekli olan her türlü malzemeyi karşılayacağı yerler olarak görmektedir. Lojistiğin sağlanmasında temel politikaları gönüllük esasına göre bağış yöntemi, zorla alım, göç edenlerin mal varlıklarına el koyma vb. yöntemleri kullanmışlardır. Türkiye’de ekonomik olarak en gelişmiş bölge olan Marmara Bölgesi örgütün kaynak sağlama açısından (para ve malzeme) en çok istismar ettiği bölge olmuştur (PKK 1993, 89).

Sonuç olarak PKK'nın metropollere ilişkin hedeflerini şu şekilde sıralayabiliriz.

1. Büyük terör eylemleri yaparak sosyal kontrol sağlamak,

³⁹ Murat Karayılan: “Bizim mücadele stratejimiz, devrimci halk savaşı stratejisidir. Devrimci halk savaşında gerilla tek başına değildir, bir de halk ayağı vardır. Halkı, halkla gerilla arasında halka olabilen öz savunmayı ve profesyonel gerillayı birlikte düşünmek gerekiyor. Savaş doktrinimizin dört temel ayağından üçü bunlar. Yani profesyonel gerilla, öz savunma, halk hareketi ve metropol alanı doğru değerlendirme anlamına gelen savaş doktrinimizin uygulanması için temel aktör ve öncü güç gerilladır.” Bkz. (ANF 2018b)

2. İç karışıklıklar yaratmak suretiyle güvenlik güçlerinin buralara kuvvet ayırmasını sağlamak,
3. İdeolojisini yaymak ve eleman temin etmek,
4. Lojistik ihtiyaçlarını sağlamak,
5. Geniş halk kitlelerinin desteğini kazanarak büyük ölçekte iç karışıklık çıkarmak.

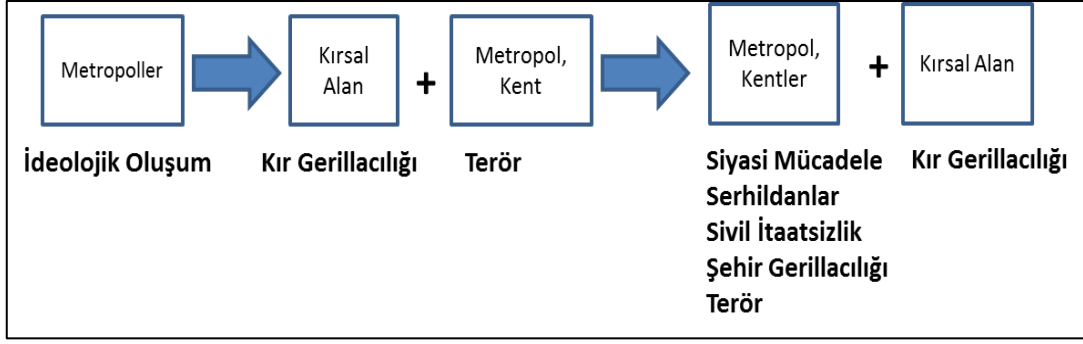
6.10.b. PKK'nın Şehir Gerillacılığı

PKK her ne kadar mücadelesini kırsal alanda “gerilla tarzı” ile başlatsa da şehirler ile ilgisi yeni değildir. PKK'nın ideolojik oluşumunun gerçekleştiği 1970'li yıllarda “kırdan mı başlanmalı, şehirden mi başlanmalı” sorusu uzun tartışmalara konu olmuş ve örgütün büyütülmesi, kapsamlı eylemlere dönüştürülmesi ve “gerilla” tarzının uygulanması açısından kentlerin elverişli olmamasından dolayı, stratejinin bir gereği kırsalda başlanması kararlaştırılmıştır (Kalkan 2012, 16).⁴⁰ Devletin kent merkezlerinde kontrolünün fazla olmasına karşın dağlık ve kırsal alanda örgütlülüğünün zayıf olmasından dolayı “uzun süreli halk savaşı”nın yürütülmesi açısından kırsal alanların elverişli imkânlar sunduğu tespiti yapılmıştır.

Devletin alan hâkimiyeti stratejisi ve kırsal alandaki etkin mücadelesi ile PKK'nın büyük kayıplar verdiği 1990'lı yılların ilk yarısı, örgüt açısından stratejilerinin sorgulanmasına ve “kır gerillacılığı” ile toplumun ve devletin direncini kırmayacağı değerlendirilmesine yol açmıştır. 1995 yılında yapılan V. Kongre sonrasında mücadele kademeli olarak siyasi zemine kaydırılmış, “gerilla” tarzı ve “terör” yöntemi şiddet uygulama aracı olarak muhafaza edilmiştir. Kentlerde ideolojik oluşumunu tamamlayarak kendini kırsal alanda büyüten örgüt, siyasi amacını gerçekleştirmek için tekrar kentsel alanlara dönüş yapmak ve oralarda yayılmak zorunda olduğunu anlamıştır (Kalkan 2012, 20). Hedefine kırsal alandan ulaşamayan PKK, tarihte dünyanın birçok yerindeki örnekte de olduğu gibi, şehirlerdeki mücadeleye daha fazla özen göstermesi gerektiğinin farkına varmıştır. 1960-70'li yıllarda Latin Amerika'da kırsal alanda başarısız olan çoğu gerilla örgütü eylemlerini şehirlere taşımak zorunda kalmıştır (Jenkins 1971, 2).

⁴⁰ PKK/KCK yöneticilerinden Duran Kalkan'ın 2012 yılında yazdığı “Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı”.

Şekil 6.4. PKK ve Şehir İlişkisi



Örgüt şehirlerin stratejik önemini kavradığı 2000’li yılların başından beri, kentlerde etkin olmak, kentlerde yaşayan toplumu örgütlemek ve direnişini kent temelinde yürütmenin yollarını aramıştır. Siyasi mücadelenin merkeze alınması V. Kongre (1995) ile, mücadelenin kentlerde yapılması ise VII. Kongre (2000) ile kararlaştırılmıştır. PKK için 2000’li yılları takip eden süreç, farklı biçimlerde siyasi aktör olarak biçimlenen ve “öz savunma”, “serhildan”, “öz yönetim” veya “şehir gerillacılığı” gibi birçok farklı kavramla kentlerde var olma mücadelesi verdiği bir dönem olmuştur.

PKK terör örgütünün 1984–1995 yılları arasındaki amacı kırsal gerillacılık ile coğrafi alan kazanma amacındayken, 2004 yılından itibaren ise ulusal ve uluslararası siyaseti etkileyecek eylemler yapmak ve bu konuda siyasi kazanımlar elde etmeyi amaçlamıştır. Şubat 2005’te gerçekleştirilen HPG 3’ncü Konferansının temel konusu ateşkesin bozulduğu Haziran 2004’ten beri yaklaşık sekiz aylık dönemde HPG silahlı kanadın şehir gerillacılığı yöntemine neden geçemediği olmuştur (Kalkan 2012, 26). Hatta HPG’nin şehir kolu olarak “Hezen Taybet” adı altında özel bir yapılanmaya gidilmesi, bunun için çok çaba harcanması, bu yapılanmada görev alanların “fedai” tarzında militanlar olmasına rağmen başarılı olunamamıştır. Aralık 2009’da yapılan “Öz Savunma Konferansı”nda ise bir türlü girilemeyen şehirlere girmek için ne yapılması gerektiği, örgütlenmenin nasıl olması gerektiği, tarzın, taktiğin ve yöntemin nasıl olması gerektiği konuları görüşülmüştür (Kalkan 2012, 31). Mayıs 2011’de yapılan HPG 6. Konferansı’nda ise HPG silahlı militanlarının üçte birinin kentlerde faaliyet göstermesi kararlaştırılmıştır. PKK’nın, 2000’li yılların başından beri farklı kavramlar ve yöntemler üzerinden örgütlenmek istediği şehirlerde 2011 yılından itibaren HPG militanlarının katılımıyla “şehir gerillacılığı” yöntemini geliştirmek üzere karara vardığı anlaşılmaktadır. Öz savunma

yöntemiyle kendiliğinden gelişmesi beklenen “şehir gerillacılığı” toplumdaki beklenen katkıyı görmediği için artık doğrudan militanların kentlere girmesiyle, bir nevi zorla başlatılıyordu.

2010 yılına kadar kent merkezlerinde serhildanlar ile birlikte serhildan-şehir gerillacılığı arasında “öz savunma” adı altında sivil itaatsizlik ve kamu düzenini bozma amaçlı eylemler yapan örgüt, 2010 yılından itibaren ilan ettiği “4’ncü Dönem Stratejik Mücadelesi”⁴¹’nin bir parçası olarak “Kıra Dayalı Bir Şehir Savaşı” yöntemi geliştirmeye çalışmıştır. PKK, mücadelesini bir yandan siyasi olarak söylemler üzerinden gerçekleştirirken, diğer taraftan da kâğıt üstünde oluşturduğu KCK yapılanmasını hayata geçirmek ve Birleşik Bağımsız Kürt Devleti’ni kurmak amacıyla “devrimci bir halk savaşı” adı altında bir mücadele başlatmıştır. “Devrimci Halk Savaşı”ni başlatmak için ise “şehir terörizmini” yaygın bir şekilde kullanmak, kırdaki ve şehirde eşgüdüm içerisinde bir ayaklanmaya çevirmek gerekmektedir. PKK bu amaçla devleti belirli bölgede sınırlandırmaya ve etkisizleştirmeye yönelik eylemler ve hazırlıklar yapmıştır. Amaç, bu bölgelerde devleti sınırlamak, sivil itaatsizlik eylemleri ile alan kazanmak ve ilerleyen dönemde ise bu alanları genişleterek yaygınlaşması hedeflenmekteydi (Sandıklı 2012). 2011 yılında PKK yayın organlarında kent merkezlerinin mücadele için elverişli koşullar sağladığı tespitleri yapılmaya başlanmıştır.

*“Devrimci Halk Savaşı için mücadele ortamı elverişlidir. Kırdaki da elverişlidir, gerillanın önemli bir tecrübesi, mevzilenmesi ve hazırlık düzeyi var. Şehirleri de elverişlidir. Kırdaki köyler boşaltıldı ama gerilla kırdan kopmadı. Kırdaki dayanarak bir stratejik güç olma konumunu sürdürdü. Şimdi kasabaları, şehirleri savaş alanına dönüştürebilir. Kırdaki nüfusu olmasa da -ki birçok alanda var- yine mevcut nüfus yoğunluğu, kasaba, şehir düzeyindeki yoğunluk mücadele etmek, uygun yöntemler geliştirilirse bir savaş yürütmek için elverişlidir.”*⁴² (Serxwebun 2011)

⁴¹ PKK terör örgütü kaynaklarında “4’üncü Stratejik Dönem Mücadelesi”, devlet sistemini parçalamayı, darbelemeyi, zayıflatıp sınırlandırmayı, toplum üzerindeki etkinliğini azaltmayı, onun yerine de toplumu örgütlemeyi ve özerklik çözümünü dayatmak olarak tanımlanmaktadır. Bunu gerçekleştirecek savaşa ise “Devrimci Halk Savaşı” denmektedir. Devrimci Halk Savaşı da, gerilla yöntemi, halk direnişi ve ideolojik mücadele olarak tanımlanmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. (Serxwebun 2012).

⁴² Serxwebun, Yıl:30, Sayı:358, Ekim 2011

“Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı” isimli kitapta, örgütün mücadelesini neden kentsel alanlarda vermesi gerektiği ve kentlerin stratejik önemi şu şekilde açıklanmıştır:

“Kente yansımayan, kent savaşına dönüşmeyen bir savaşın sonuç alması, Kürt sorununu çözebilmesi mümkün müdür? Bu konuda biraz akıllı olalım. Eğer gerillanın etkinliği bu kadar zayıflamışsa, toplum üzerinde sömürgeci devlet üzerindeki caydırıcı etkisi azalmışsa, bugün çözüm yönünde ön açıcı bir pratik ortaya çıkaramıyorsa bunda elbette ki kırdaki yürütemediği savaştan daha çok kent savaşını yürütemez durumda olması rol oynuyor. Düşmanı zorlayacak, onu can evinden vuracak, onu Kürt Sorununu çözmeye ve demokratikleşmeyi geliştirmeye mecbur bırakacak bir zorlama içerisinde olmaması rol oynuyor. Önümüzdeki dönemin devrimci halk savaşının gelişmesinde ve devrimci halk savaşına dayalı olarak Kürt sorunun çözümünde başarılı olma noktasında stratejik rol oynayacak bir olgu var. Öyle taktik bir durum değildir. (Kalkan 2012, 36).

PKK'nın silahlı kanadı HPG'ye yönelik ağır özeleştirilerin de bulunduğu kitapta, şehir gerillacılığının “öz savunma” tanımıyla eş değer görüldüğü ve bu sebepten dolayı gerillacılığın sivilleştirildiği belirtilmiştir. Hâlbuki gerillacılığın bir ideolojisinin olduğu ve eğitim, örgütlenme, lojistik, keşif, istihbarat gibi faaliyetleri kapsadığından askeri bir faaliyet olduğu ve çarpışma anından önce birçok hazırlık gerektirdiği, bu sebeplerden milislik⁴³ ya da “öz savunma” eylemleriyle eş görülemeyeceği vurgulanmıştır. HPG'nin bu konuda öncü güç olması ve Kürt toplumunu örgütlemesi gerekirken bunu yapmadığından dolayı şehir gerillacılığında hiçbir mesafe alınamadığı belirtilmiştir. Ayrıca, öz savunmanın şehir gerillacılığı ile, şehir gerillacılığının da öz savunma ile eşdeğer görülmesinden dolayı her iki yöntemin de beklenen şekilde örgütlenemediği ve istenilen durumdan çok uzakta olduğundan bahsedilmektedir. Öz savunmanın, askere gitmemeyi ve zorunlu eğitime katılmamayı, devleti tümenden inkâr etmeyi, devletin ise bu duruma karşı alacağı her türlü tedbire karşı topyekûn bir başkaldırı anlamına geldiği belirtilmiştir. Öz

⁴³ Milislik, dağdaki “gerillaya” yardımcı olmak maksadıyla kırlarda veya şehirlerde yaşayan kişilerin yaptığı işler olarak tarif edilmektedir.

savunmanın şehir veya kır gerillacılığını da kapsayan çok geniş bir hareket olduğu ve bu sebeple şehir gerillacılığı ile eş görülemeyeceği değerlendirilmiştir (Kalkan 2012, 41-81).

PKK iki temel sebepten dolayı şehirlerde savaşmayı gereklilik olarak görmektedir. Birincisi, devletin bütün siyasi, sosyal ve ekonomik yapılanmasının kentlerde olması, yani egemenliğini sürdürmesi için kentlerin stratejik bir rol oynamasıdır. Diğeri ise, toplumun ağırlıklı olarak kentlerde yaşıyor hale gelmesidir (Kalkan 2012, 81). Bu maksatla devletin gücünü zayıflatmak ve etkisizleştirmek ve buralarda yaşayan kent toplumunu örgütlemek öncelikli bir görev olarak kabul edilmiştir. PKK'ya göre hem düşman hem de toplum kentte olduğundan dolayı mücadelenin ve direnişin kentlerde geliştirilmesi kaçınılmazdır. Örgüt bu durumu şu şekilde değerlendirmektedir.

“Şehirleri savaş alanına getirmeden bu görevleri yerine getiremeyiz. Bunu gerçekleştirmenin iki yolu var: Bir; düşmanı darbeleyeceksin, etkinliğini kıracaksın, devlet yönetimini iktidarını darbeleyeceksin, zayıflatacaksın. İki; demokratik toplumu örgütleyip, koruyacak, savunacaksın. Devlet de esas olarak şehirde, toplum da esas olarak şehirdedir. Sen devletin ve toplumun olduğu yerde olmazsan, buna göre bir savaş, mücadele geliştirmezsen, nasıl devleti daraltır ve zorlarsın. Şehirde düşman olduğu müddetçe, sen o dağda durdukça şehirdeki düşman baskısını nasıl zayıflatacaksın. Bir kere kaçak durumdasın. Mevcut haliyle dağa sıkışıp kalan bir gerilla savaştan dışlanmış, sınırlandırılmış bir durum yaşıyor” (Kalkan 2012, 97).

Terör örgütüne göre ne zafer ne de yenilgi durumunun her iki taraf için yıllardır devam ettiği ve bir denge durumunun oluştuğu; devletin son dönemde PKK'nın yurtdışı kamplarına ve yurtiçinde belli bölgelere hava destekli operasyonlar yaparak PKK'nın kırsal alandaki varlığına ciddi sınırlamalar getirdiği ve diğer taraftan kent yapılanmasına yönelik olarak icra edilen KCK operasyonlarının örgütü büyük bir çıkmaza götürdüğü tespiti yapılmıştır. Devlet ile bu şartlarda yapılan barış görüşmelerinin, PKK'nın amacına hizmet etmeyeceği, dengeyi kendi lehine çevirip dolayısıyla çözümü kendi istediği doğrultuda geliştirip dayatma noktasında kent merkezlerinin büyük fırsatlar sunduğu değerlendirilmiştir (Kalkan 2012, 86-

90). Bu noktada izlenecek strateji ise basitti: Kent merkezlerini terörize ederek devleti provoke etmek, onu zor kullanmaya mecbur etmek, toplumda ve kamuoyunda onu baskıcı ve insanlık suçu işleyen bir konuma indirgemek (provokasyon ve yıpratma). PKK, bir yandan kentlerde varlığını ve etkisini arttırma arayışı içerisindeyken, diğer taraftan kırsal alanda uyguladığı “kır gerillacılığı”nı devam ettirmenin önemli olduğunu düşünmektedir. Kır gerillacılığı alanında 1980’lerden bu yana önemli bir gelişme gösterildiğini, devlete ve orduya büyük zararlar verildiğini, devleti barış görüşmelerine mecbur bıraktığı değerlendirilmiş; ancak gelinen noktada çözüm için yeterli şartların sağlanamadığı, dolayısıyla “gerillacılık” faaliyetini yeniden örgütlemek, kırsal alanlardan şehir merkezlerine doğru genişletmek ve şehirleri savaş alanına çevirmenin içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulmak için yegane hareket tarzı olduğu değerlendirilmiştir.⁴⁴ Diğer taraftan PKK’nın eylemlerine başladığı 1980’lerdeki kırsal toplum artık kentlere taşındığından kır gerillacılığının toplumu örgütleme noktasında bir etkisi kalmamıştır.

PKK, yıllardır istismar ettiği “Kürtçülük” kavramı neticesinde artık gençlik arasında etnik kimliğin oluşturulduğu ve bu bahisle şehir gerillacılığı yönteminde militan kazanmak için Kürt gençliğinden istifade etmeyi planlamıştır. HPG’nin ise gençler örgütleme ve şehir gerillacılığında eğitime konusunda öncü bir görevde bulunması talimatı verilmiştir. Talimata göre şehir gerillacılığının üç safhada gerçekleşmesi planlanmıştır. **Birinci safha**; militan kazanmak ve örgüte katılım sağlanmasıdır. Örgüte katılan kişilerin niteliklerine göre dağda mı yoksa şehirde mi görev alacakları belirlenecek ve uygun özellikte olanlar şehir gerillacılığı kapsamında görevlendirilecektir. **İkinci safha**; şehirlerde görevlendirilecek militanların eğitimidir. Yalnız bu eğitim kırsal alan özelliklerinden ziyade, kent merkezlerinde yapılacak faaliyetler ile ilgili olmalıdır. Ancak her türlü şartlar altında eğitimin yeri dağlardır. Örneğin, Şırnak il merkezine yönelik olarak militan eğitimlerinin Cudi veya Gabar dağı eğitim yeri olarak seçilecektir. Eğitim, ideolojik eğitim ve askeri eğitim olmak üzere iki biçimde olacaktır. Eğitimlerin militanların görevine yönelik olarak bir kişiye verileceği gibi en fazla üç-dört kişilik gruplar halinde verilmesi ve gizliliğin sağlanması amaçlanmıştır. **Üçüncü safha** ise,

örgütlülüğün sağlanması, eylem ve yönetim safhasıdır. Eylemler sadece silahlarla değil, çok zengin araç-gereç kullanımıyla çeşitlilik gösterecektir. Eylemlerin çeşitliliği konusunda “birçok eylem yapılabilir, kişilere dönük olabilir, kurumlara dönük olabilir, imha yöntemleri olabildiği gibi tutuklama, tehdit, uyarı eylemleri olabilir, yakıp yıkma eylemleri olabilir, her şeyi yapabilirler” talimatı verilmiştir. Eylem yapacak militanlar ve birimler sadece kendilerini tanıyacak, onu da eğiten ve örgütleyen güç tanıyacaktır (Kalkan 2012, 184-193). Dolayısıyla PKK’nın gençlik yapılanması olarak eğittiği, örgütlediği ve donattığı YDG-H bu safhalardan geçirilerek eğitilmiş ve kentlerde ortaya çıkarılması planlanan bir ayaklanmanın aktörleri olması amacıyla buralara gönderilmiştir.

PKK’nın şehir gerillacılığında tarz ve disiplin olarak en ön plana çıkardığı konu gizliliktir. Gizliliğin sağlanarak militanların deşifre olmamaları, şehirlerde var olmanın ve mücadeleyi geliştirmenin en temel görevi olarak görülmektedir. Dolayısıyla PKK’nın, 4’üncü Stratejik Mücadele Dönemi ile şehir gerillacılığına giriş yapabilmek için yaptığı en önemli dönüşümlerden birisi de bu alanda merkeziyetçi yapıdan uzaklaşmasıdır. Çünkü, merkeziyetçilik ve bir merkeze bağlı olma, büyük gruplar halinde eğitilme ve örgütlenme gizliliğin sağlanması konusunda büyük dezavantajlar ortaya çıkarmaktadır. Onun için en fazla iki-üç kişilik gruplar halinde örgütlenme ve eylemlerde bireysel inisiyatifin ön plan çıkarılması PKK’nın şehir gerillacılığında en dikkat ettiği konulardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Kalkan 2012, 171-172).

“Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı” kitabında şehir gerillasının niteliğinin nicelikten çok daha önemli olduğu vurgulanırken, bir şehir gerillasının sahip olması gereken nitelikler olarak; **(1) kendi başına iş yapabilecek inisiyatife sahip olması, (2) faaliyetlerini gizlilik içerisinde yürüterek deşifre olmaması ve (3) profesyonelce hareket etmesi** özellikleri belirtilmiştir (Kalkan 2012, 168-172).

Teoride temel özellikleri açısından kır gerillası ile şehir gerillasının birçok benzer özelliği bulunmaktadır. Halk desteğinin sağlanması, yerel kuvvet üstünlüğü, vur-kaç taktiğine dayanan eylemler ile sürpriz ve baskın yapabilme özelliği, coğrafyaya hâkimiyet (şehirlerde sokak, mahalle, boş binalar vb. bilmek), ister kırsal alanda ister kent merkezlerinde olsun gerilla mücadelesi için olmazsa olmaz kriterlerdir (Urbano 1991, 10-11). Bununla birlikte şehir gerillasının kır gerillasından ayrıldığı birçok nokta mevcuttur. Örneğin, kırsaldaki gerilla yapılanmasının birlik

düzeni (manga, takım vb.) ve bir komutanı vardır. Ama kentlerde böyle bir durum söz konusu değildir. İki-üç kişilik küçük gruplar halinde hareket edilmesi ve vatandaşın arasında saklanacağından sivil olarak hareket etmesi gerekmektedir. Teçhizat ve donanım açısından ise kır gerillasının temel silahı piyade tüfeği iken, şehir gerillası açıktan bir silah taşımaktan ziyade bombalı eylemler gibi daha farklı düzenekler geliştirmek durumundadır. Kırsaldaki gerilla eylemlerinde birlik düzeni içinde yönetilirken, şehir gerillasının gizlilik içinde kendi kendini donatması ve yönetmesi beklenmektedir (Kalkan 2012, 160). Bu bakımdan kır gerillacılığında nicelik, şehir gerillacılığında ise nitelik daha önemlidir. Çünkü şehir gerillasının sahip olması gereken fiziki yeteneğin yanı sıra birçok teknik bilgi, irade ve inisiyatif sahibi olma özellikleri ön plana çıkmaktadır. Dağdaki “bir gerilla” sadece bir gerilla iken, şehirdeki “bir gerilla” bir tabur olarak görülebilir (Kalkan 2012, 174).

“Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı” kitabının “Şehir Gerillacılığında Eylem Çizgisi” isimli bölümünde kent merkezlerinde uygulanacak eylemler; (1) *suikast*, (2) *sabotaj*, (3) *pusu*, (4) *tutuklama*, (5) *baskın* ve (6) *alan denetimi* olarak belirtilmektedir. PKK’nın şehir gerillacılığı eylemleri ile ilgili olarak;

1) Suikastların, kırsal alanda büyük gruplar ile gerçekleştirilen karakol baskınlarından daha etkili olabileceği ve şehir gerillasının her şeyden önce iyi bir suikastçı olduğu,

2) Askeri ve polis kurumları başta olmak üzere her türlü devlet kurumunun sabotaj hedefi olduğu, sabotaj yönteminde ise en etkili silahın el bombası olduğu,

3) Şehirlerde kırdan olduğundan daha fazla insanların pusuya düşürülebileceği ve bunun için düşmanı takip, izleme ve en kolay imha edilebileceği ortamda pusuya düşürülmesi gerektiği,

4) Silahlı hedeflere silahlı eylemler yapılmasının gerektiği, ancak kamu görevlileri, öğretmenler, siyasi temsilciler vb. silahsız hedeflere karşı en etkili yöntemin tutuklama olduğu,

5) Şehirlerde baskın yapılabilecek hedeflerin çok olduğu, fedai tarzında (canlı bomba) veya timler halinde kurumlara baskın gerçekleştirilerek ele geçirilebileceği, başarı sağlanması durumunda kırdan takviye edilecek güçler ile desteklenerek durumun geliştirilebileceği,

6) Son eylem türü olarak ise, bir mahallenin, kasabanın veya ilçe merkezinin belirli süreliğine ele geçirilip devlet güçlerinin girişinin engellenebileceği ve çatışmaya girilebileceği belirtilmiştir (Kalkan 2012, 210-219).

Şehir gerillacılığının özellikleri olarak; şehir gerillacılığının “derin gerillacılık” olduğu ve ilkelerinin gizlilik, ince kamuflaj, planlı hareket, bilinçli ve örgütlü yaşam, sonsuz inisiyatif ve yaratıcılık olduğu belirtilmiştir. Bu ilkelerin başarılması için;

1) Disiplinin çok çok önemli olduğu, kurallı, kaideli, düzenli ve planlı çalışmanın esas olduğu,

2) Örgütlenmenin şematik bir örgütlenme modeli olmayacağı, küçük birimler halinde örgütleneceği ve timlerin en fazla 4 kişiden oluşması gerektiği, timlerin sadece kendilerini eğiten HPG birimleri tarafından bilineceği, timlerin birbirini tanımayacağı,

3) Özellikle aynı aileden insanlar veya yakın arkadaşların aynı timde görevlendirilmesinin amaçta birbirine sahip çıkmayı ve ahenkli çalışmayı sağlayacağı,

4) Deşifre olan militanların dağa çekileceği ve bunun bir kural olduğu,

5) Hiçbir şehir gerillasının ele geçmemesi, sonuna kadar çatışması ve gerekirse ölmesi gerektiği,

6) Siyasi alanda verilen silahsız mücadelenin de “devrimci halk savaşı”nın bir parçası olduğu ve o alandaki faaliyetlere zarar vermemek adına legal alanda örgüt amaçları doğrultusunda faaliyet gösteren hiçbir yapı ile kesinlikle irtibata geçilmeyeceği ve,

7) Dolayısıyla devletin örgütü çözmesinin engelleneceği belirtilmiştir (Kalkan 2012, 223-249).

PKK'nın şehir gerillacılığı yöntemini siyasi amacı ve ideolojisi kapsamında değerlendirmek gerekirse; örgütün KCK yapılanmasının ve sıklıkla kullandığı “demokratik konfederalizm” kavramının ne anlamlar ifade ettiğinin iyi anlaşılması gerektiği düşünülmektedir. Örgütün birçok kaynağında, devlet egemenliğinin yıkılıp yerine yerelde bulunan her alanda köy, mahalle, kasaba ve şehirlerde örgütlü bir toplum yaratılarak öz yönetimlerin ortaya çıkarılması hedeflerinden

bahsedilmektedir. Yapılanmanın, “gerilla” yöntemine uygun olarak parça parça geliştirilmesi, alttan üste doğru yani yerelden merkezîyetçiliğe doğru genişlemesi planlanmıştır. Dolayısıyla PKK'nın amacında hiçbir değişiklik yoktur, farklılık araçta, yöntemde ve stratejide vardır. “Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı” kitabında bu durum şöyle ifade edilmektedir:

“Üçüncü stratejik dönemde demokratik konfederalizmi, KCK sistemini savaşla değil de demokratik-siyasi mücadeleyle inşa etmek istedik. Şimdi dördüncü stratejik dönem itibarıyla bunu devrimci halk savaşı yaptık. Savaşarak bu amacı gerçekleştirmeyi önümüze koyduk. Bu noktada devrimci halk savaşı planlamamızı önümüze koyduk ve hedeflerin hepsi kentte de yürütülecek, gerilla savaşının hedefleri konumundadır. Bu devletin gücü, örgütlülüğünü ayakta tutan, var eden, yürüten tüm güçler o halde hedeftir.”

PKK'nın şehir gerillacılığı yöntemi ile uzun vadeli hedefinin, bunu terör örgütlerinin sıklıkla kullandığı “provokasyon” stratejisinin bir taktiği olarak kullanmak, devleti sert askeri tedbirlere zorlamak, bölge halkını devlete karşı kıskırtmak, halkı mobilize etmek ve mücadelesini şehirlerde ortaya çıkacak toplu bir ayaklanmaya götürerek sonuç almak olduğu değerlendirilmektedir. Bu düşünce ile paralel olarak, Öcalan 2013 yılında İmralı'da HDP heyetiyle görüşmesinde, barış görüşmelerinden sonuç alınmaması halinde örgütün yeni dönemde bir ayaklanma yöntemi izleneyeğini ve bunun eskisi gibi olmayacağını söylerken kent merkezlerini işaret ettiği değerlendirilmektedir:

“Ne ev hapsi, ne de af. Bunlara gerek kalmayacak. Hepimiz özgür olacağız. Başarılı olursam ne KCK tutuklusu kalır, ne de başkası. Bu olmazsa 50 bin kişiyle halk savaşı olacak. Yalnız herkes bilmeli ki, ne eskisi gibi yaşayacağız, ne de eskisi gibi savaşacağız”
(Öcalan 2015, 26)

PKK'nın şehir gerillacılığı yöntemi ile ilgili olarak akılda tutulması gereken önemli bir nokta, bunun yeni ve salt bir yöntem olmadığıdır. Daha önce de belirtildiği gibi PKK'nın nihai amacı bağımsız bir Kürt devleti kurmaktır ve bunun için süregelen zaman içerisinde farklı strateji ve yöntemler izlemiştir. Şehir gerillacılığı, PKK'nın nihai amacına ulaşmak için 2010 yılından itibaren ilan ettiği “dördüncü stratejik dönem” kapsamında yürüttüğü “devrimci halk savaşı”nın sadece

bir yöntemidir. PKK'nın kırsal alanda varlığının ve siyasi platformdaki mücadelesinin devam edeceği düşünülmele birlikte, şehir gerillacılığı yöntemi PKK stratejisinin birçok yöntemlerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentlerin stratejik önemi düşünüldüğünde ise, şehir gerillacılığının PKK için en etkili yöntem olma ve 40 yıla yakın süren mücadelenin seyrini değiştirme potansiyeline sahip olduğunun belirtilmesinin abartılı bir söylem olmayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda kentlerin kritik önemini keşfeden örgüt de “devrimci halk savaşı”nın eylemsel anlamında uygulanacağı yerlerin %70-80 oranında kentsel zeminlerin olması gerektiğini belirtmektedir (Kalkan 2012, 202).

PKK, “Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı” ile “devrimci halk savaşı” konseptinin bir parçası olarak hem kırlarda hem de şehirlerde dengeli bir biçimde yürütülecek bir mücadeleyi uygulamaya koymayı planlamış, bu yöntem ile, güvenlik kuvvetlerinin karakollara çekilmesinin sağlanması ve bunun doğal sonucunda karakollar dışındaki kırsal alanlarda alan hâkimiyetinin ele geçirilmesi hedeflenmiştir. “Düşman” hedef ve kurumlarının şehirlerde örgütlendiğinden hareketle esas savaş alanının şehirler olduğu; yine de şehirleri çevreleyen kırsalda güçlü olunması gerektiği düşünülmüştür. Kıra Dayalı Şehir Savaşı ile nihai amaç olarak ise, devletin kent merkezlerindeki denetim ve kontrol gücünü ortadan kaldırarak asayiş yerel kuvvetlerce sağlanacağı özyönetimlerin ilan edilmesi ve KCK sisteminin başarılması hedeflenmiştir.

6.11. PKK'nın Taktik ve Eylemleri

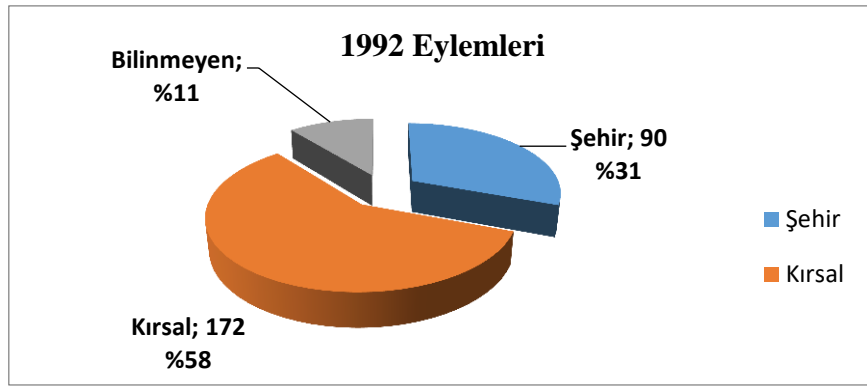
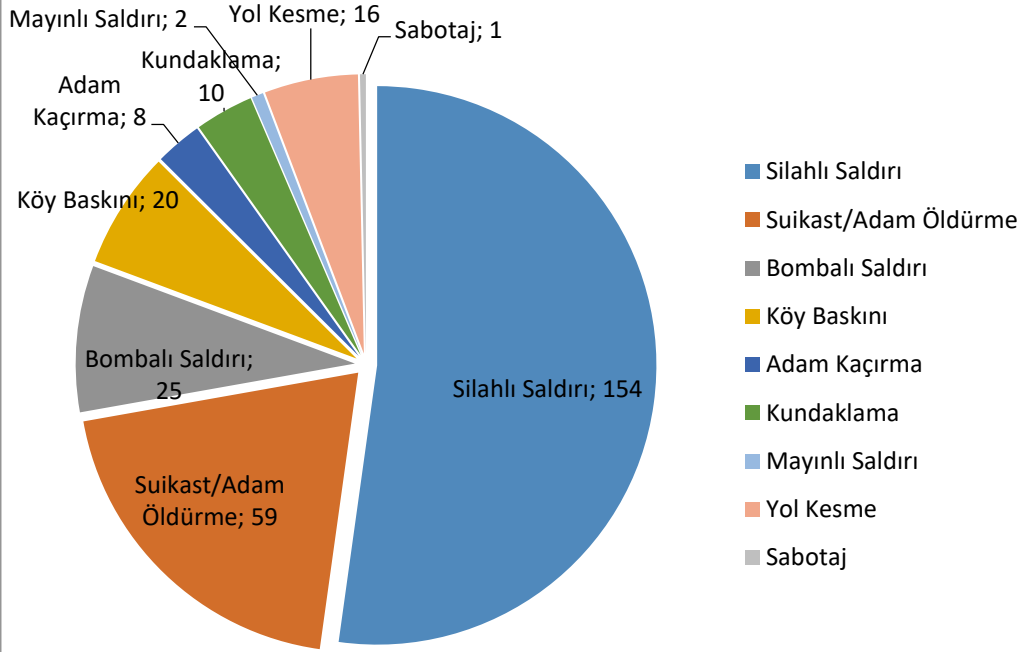
Terör örgütlerinin operasyonel sebestliği geniş yelpazede eylem ve taktik kapasitesine sahip olmasına bağlıdır (Demir 2008, 63). Bu terör örgütlerinin hayatta kalabilmesi için elzemdir. PKK terör örgütü de yasa dışı silahlı faaliyetlerine başladığı 1984 yılından itibaren stratejisine hizmet eden farklı eylem ve taktikleri geliştirebilmiştir. Başlangıçta silahlı propaganda amacıyla köy baskınları gerçekleştiren örgüt, gerilla aşamasına geçmesini müteakip 1990'lı yıllarda pusu, karakol saldırıları ve uzaktan taciz atışları gibi daha çok kırsal alana yönelik eylemler icra etmiştir. PKK terör örgütü 2004 sonrası dönemde, Afganistan ve Irak'ta diğer terör örgütleri tarafından bolca kullanılan el yapımı patlayıcı ve bombalı düzenekleri de kullanmaya başlayarak, giderek şehirlerde etkin olmaya başlamıştır (Cantenar ve Tümlü 2016, 1-22).

PKK'nın eylem profilinin çıkarılması maksadıyla yapılan bir araştırmada örgütün kırsalda ve şehirde yapmış olduğu eylemler genellikle şu şekilde gerçekleşmiştir: Bombalı saldırılar, silahlı saldırılar, yol kesme ve adam kaçırma eylemleri (**Kırsal destekli eylemler**); el yapımı patlayıcı atma, molotof atma, araç yakma, ev ve işyeri kundaklama, korsan gösteri ve güvenlik birimlerine taşlı saldırı tarzı eylemler (**Şehir içi eylemler**) (Beren 2012, 87-107).

PKK terör örgütünün farklı yıllardaki eylem taktiklerinin belirlenmesi amacıyla, örgüt tarafından planlanarak gerçekleştirilen saldırılarından 1992 ve 2015 yıllarındaki eylemleri araştırılmıştır. 1992 yılının örgütün kurulmasından sonra eylem kapasitesinin en yüksek olduğu yıl olması, 2015 yılının ise şehir çatışmalarından hemen önceki yıl olması sebepleriyle bu yıllar seçilmiştir.

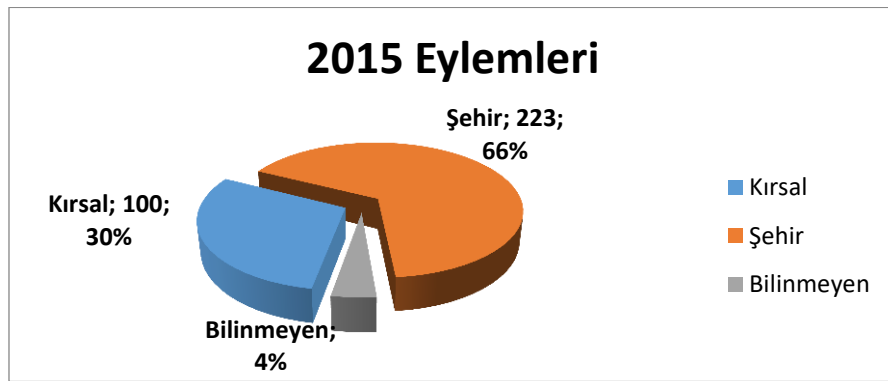
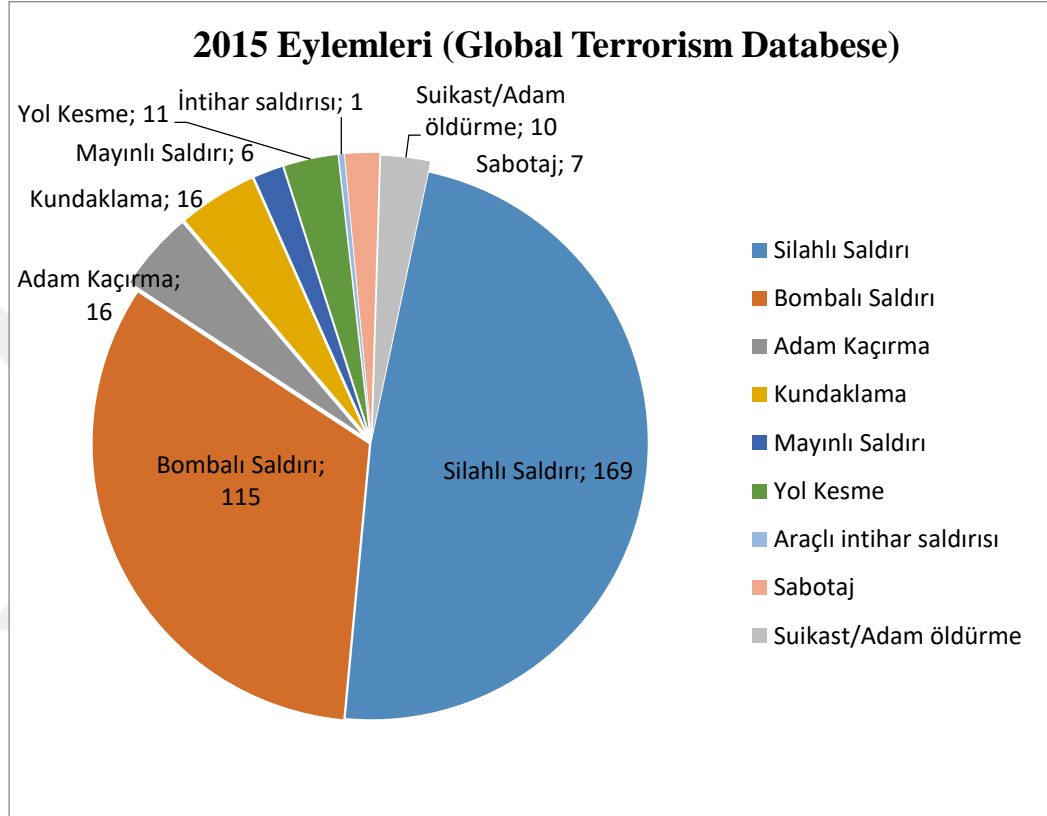
“Global Terrorism Database” kaynaklarından derlenen eylemler tek tek, hedefleri, eylem taktikleri ve kırsal/şehirde olma durumu bakımından incelenmiştir. Bahse konu kaynaktan yapılan incelemede PKK'nın **1992 yılında** toplam 294 eylemi kaydedilmiştir. Bu eylemlerden 172'si kırsal alanda yapılırken sadece 90'ı şehirlerde gerçekleşmiştir. 1990'lı yıllarda meydana gelen şiddet ortamı bölgede birçok köyün boşalmasına ve insanların kentlere göç etmesine sebep olmuştur. Eylemlerin taktikleri, hedefleri ve kırsal/şehirde gerçekleşme durumu aşağıdaki grafikte belirtilmiştir. Bu dönemdeki eylemlerin, “Uzun Süreli Halk Savaşı” stratejisinin bir taktiğı olarak öncelikle; kırsal alandaki karakollara silahlı saldırı, köylere baskın, köy korucularına yönelik suikast, kırsal alanda yol kesme vb. saldırılar öne çıkmaktadır. Eylemlerin detaylı listesi EK-C'de belirtilmiştir. (Global Terrorism Database 2018a)

1992 Eylemleri (Global Terrorism Database)



Grafik 6.2. PKK'nın Eylemleri (1992)

“Global Terrorism Database” kaynaklarından derlenen eylemlerde ise PKK’nın **2015 yılında** toplam 337 eylemi kaydedilmiştir. Bu eylemlerden 100’ü kırsal alanda yapılırken 223 tanesi şehirlerde meydana gelen saldırılardır. Eylemlerin taktikleri, kırsal ve şehirlerde gerçekleşme yüzdeleri aşağıdaki grafikte belirtilmiştir. Eylemlerin detaylı listesi EK-Ç’de belirtilmiştir (Global Terrorism Database 2018b).



Grafik 6.3. PKK’nın Eylemleri (2015)

Baskın⁴⁵, pusu⁴⁶, suikast, silahlı saldırı⁴⁷ ve bombalı saldırılar hem kırsal hem de şehirlerde uygulanan taktikler olmasına karşın; PKK'nın şehirlerdeki şiddete dayalı eylem taktikleri arasında **EYP'li bombalı saldırılar ve kundaklama, saldırıları** dikkat çekmektedir. Kırsal alanda gerçekleştirilen eylemler arasında köy baskınları öne çıkmaktadır.

Global Terrorism kaynaklarındaki eylemlerden de görülmektedir ki; PKK terör örgütü eylemlerini büyük ölçüde şehirlere taşımış, ancak bununla birlikte kırsal alanda da etkinliğini sürdürmektedir.

6.12. Değerlendirme

PKK, her ne kadar terör yöntemlerini de kullanan bir örgüt olsa da; ideoloji, strateji ve uygulamış olduğu taktikleriyle bağımsız bir Kürt Devleti kurmak için “ayaklanma” gerçekleştirmek hedefindedir. Örgütün en başından beri ortaya koyduğu yol haritası, kongre kararları, yapılanması, bağlantıları incelendiğinde bu açıkça görülmektedir. PKK'nın 1984'den günümüze değin yürüttüğü yasadışı silahlı mücadelesi, genel hatlarıyla tüm asimetrik savaşların türlerinin (terörizm, gerilla savaşı, iç savaş, hibrit savaş) özelliklerini göstermektedir. PKK, bu süreçte uygulamış olduğu terör eylemleri ile terörizmin, askeri strateji ve taktiği ile “gerilla savaş”ının, toplumsal kırılmalar yaratarak ulaşmaya çalıştığı “halk savaşı” amacı ile “iç savaş”ın ve nihayet dış devletler ile bağlantısı ve eylemleri göz önüne alındığında ise Türkiye'ye yönelik icra edilen yıpratma faaliyetlerinde “hibrit savaş”ın bir aktörü olmuştur. Benzer şekilde uluslararası bağımsız kuruluşlar (RAND, Uluslararası Kriz Grubu vb.) ve çoğu akademik yazınlarda da PKK vakası bir ayaklanma, PKK'nın askeri mücadelesi ise bir “gerilla savaşı” olarak adlandırılmaktadır. Terörü bir yöntem olarak kullanan örgütün, nihai amacının bir iç savaş çıkarmak olduğu görülmektedir.

Buna rağmen Türkiye Cumhuriyeti Devleti genel hatlarıyla PKK'yı bir terör hadisesi olarak ele almış ve mücadelesini çoğunlukla askeri merkezli yürütmüştür.

⁴⁵ Sabit bir askeri tesise veya karakola, çok sayıda teröristin sadece silahlı saldırısı ile yapılmaktan ziyade hareketli (manevra) çatışmaların yaşandığı eylem.

⁴⁶ Hareket halindeki güvenlik güçlerine karşı yapılan silahlı saldırı.

⁴⁷ Baskın veya pusu haricindeki diğer silahlı saldırılar.

PKK'nın askeri açıdan en güçlü ve stratejik taarruz için en elverişli olduğu 1990'lı yıllarda, güvenlik güçlerinin etkin mücadelesi ile buna fırsat verilmemiş; ancak PKK'nın bu siyasal Kürt hareketi doğru analiz edilmediğinden veya en iyi ifadelerle bazı eksiklikler yapıldığından, askeri başarı beklenen sonucu verememiş ve PKK'nın en baştan koyduğu politik hedefi Türkiye siyasetinde zemin kazanmıştır. PKK terör örgütü ile sadece askeri yöntemlerle mücadele etmek yerine, tüm imkânlarının seferber edildiği sosyal, ekonomik, siyasi, kültürel konularda da mücadele etmek elzemdir. Çünkü, PKK'nın yaratmış olduğu çatışma ortamının mahiyeti askeri değil, politiktir (Özdağ 2007, 165). PKK askeri yönden birçok defa yenilmesine rağmen⁴⁸, ideolojik ve örgütsel dönüşüm kabiliyeti, propaganda yöntemi ve bölgesel/uluslararası bağlantıları, siyasi oluşumları ve stratejik/taktiksel olarak uyguladığı dönüşümler ile ayakta kalmayı başarmıştır.

Bu maksatla önümüzdeki dönemde PKK terör örgütünün Türkiye'deki siyasi mücadelesine paralel olarak yıpratma, yıldırma ve provokasyon stratejilerini uygulamaya devam edeceği değerlendirilmektedir.

Operasyonel alanda, Suriye İç Savaşı'nın yarattığı koşullardan azami istifade ederek, tarihi ve stratejik kazanımlar elde etme peşinde olacağı ve bu kapsamda; Arap Baharı'nın gözde sloganı "demokrasi" söylemini daha sık kullanarak hem uluslararası kamuoyunun desteğini hem de Türkiye'de mevcut olan siyasi kırılmalardan da istifade ile muhalif kesimlerin desteğini kazanmayı hedefleyeceği; kadın profilini ön planda tutmaya devam ederek ulusal, bölgesel ve uluslararası sempati kazanma arayışında olacağı; radikal gençler ve çocuk yaştaki profillerin aidiyet duygularını canlı tutarak örgüte yeni elaman kazanma arayışında olmaya devam edeceği değerlendirilmektedir.

Taktiksel alanda ise şehirlerde daha aktif varlık gösterebileceği, şehirlerin, kırsal alanların aksine kış mevsiminde de eylem yapmak için elverişli şartlar sağlanmasından istifade ile önceden genellikle bahar ve yaz mevsimlerinde yoğunlaşan terör faaliyetlerini yılın her mevsiminde yapabileceği; şehirlerde

⁴⁸ 06 Temmuz 2010'da, görev süresinin bitimine çok az süre kala bir televizyon programına katılan dönemin Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ: (Niçin Türkiye, 26 yıldır terör örgütünü yok edemedi sorusu üzerine) "Güvenlik alanında, 1984'ten 2010'a kadar 26 yıl geçti. Ne oldu? Bazen rakamlara, istatistiki bilgilere de ihtiyacımız var. 26 yılda, 30 bin teröristi etkisiz hale getiriyorsunuz, 10 bin de yaralı, teslim olan var. Toplam 40 bin. Örgütün dağıtılması ortalama 6 bin civarında. 30 bini 6'ya bölerseniz, 5 bin çıkıyor. Matematiksel olarak baktığımızda 26 yılda, güvenlik kuvvetleri 5 defa bu PKK terör örgütünü bitirmiş. Bu bir tespittir." Bkz. (Milliyet 2010)

yapılması elverişli olan EYP’li saldırı, sabotaj, suikast ve kundaklama gibi eylemlerde daha sık bulunabileceği değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak; PKK’nın kuruluşunda hedeflediği bağımsız “Kürdistan” hayaline ulaşmak için yürüttüğü siyasi zemindeki stratejisini şehirlerde etkin olmak üzere devam ettireceği değerlendirilmektedir. PKK’nın stratejisi, bu kent merkezlerinde sağladığı kısmi halk desteğini arttırmak ve bölgede devletin egemenliğini ortadan kaldırmaktan geçtiğinden “halk” mücadelenin kilit noktasını oluşturmaktadır. Asimetrik savaşların bize öğrettiği en önemli şey, halkı kazananın çoğunlukla kazandığıdır. Halk ise artık şehirlerde yaşadığından, PKK terör örgütü ile mücadelede şehirler stratejik bir öneme sahiptir.



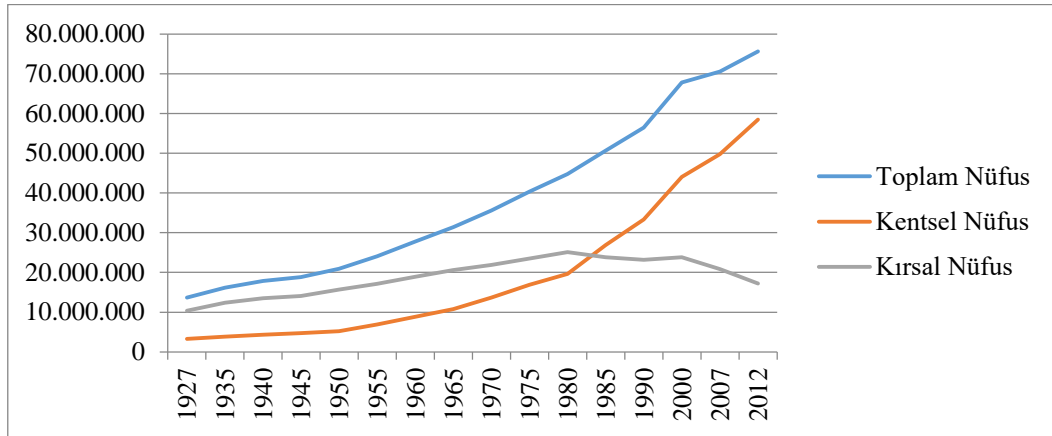
BÖLÜM VII

VAKA ÇALIŞMASI: ŞIRNAK/SİLOPİ ÖRNEĞİ

7.1. Türkiye’de Nüfus Artışı ve Kentleşme

Türkiye’de kentleşme süreci özellikle 1950’li yıllardan sonra büyük bir ivme kazanmış, kırsaldan şehirlere olan göç hareketleri kentleşmenin temel dinamiğini oluşturmuş ve ülkenin toplumsal, sosyal ve ekonomik yapısını değiştirmiştir. 1950-1960 döneminden başlayarak kentleşme neticesinde nüfus çok hızlı artmış ve özellikle İstanbul, İzmir, Ankara ve Adana bölgesi göçlerle birlikte hızla büyümüştür (Bilgin 1998, 263). Büyükşehirlerde nüfus artışı, aynı zamanda kentleşme sürecinin hızlanmasına sebep olmuştur. Bu dönem öncesinde, sadece başkent Ankara’da senede yaklaşık yüzde altı oranında nüfus artışı gerçekleşirken, 1950’li yılları takip eden yıllarda Türkiye’nin her tarafında nüfus artışı ve kentleşmenin hızlandığı görülmüştür (Tekeli 1998, 12).

Ülkemizde meydana gelen kentleşmeye, 1980’li yıllardan itibaren Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde meydana gelen terör olaylarının da önemli bir etkisi olmuştur. Bölgede terörden etkilenen kırsal kesim batıdaki illere veya bölge içindeki çeşitli kent merkezlerine göç etmişlerdir. Özellikle Van, Şırnak, Hakkari, Diyarbakır gibi kent merkezleri kırsal alanlardan gelen yoğun bir göçe maruz kalmış ve demografik ve fiziksel olarak değişim yaşamıştır.



Grafik 7.1. Türkiye’de Kırsal ve Kentsel Nüfusun Yıllara Göre Değişimi (2012 yılına kadar)⁴⁹

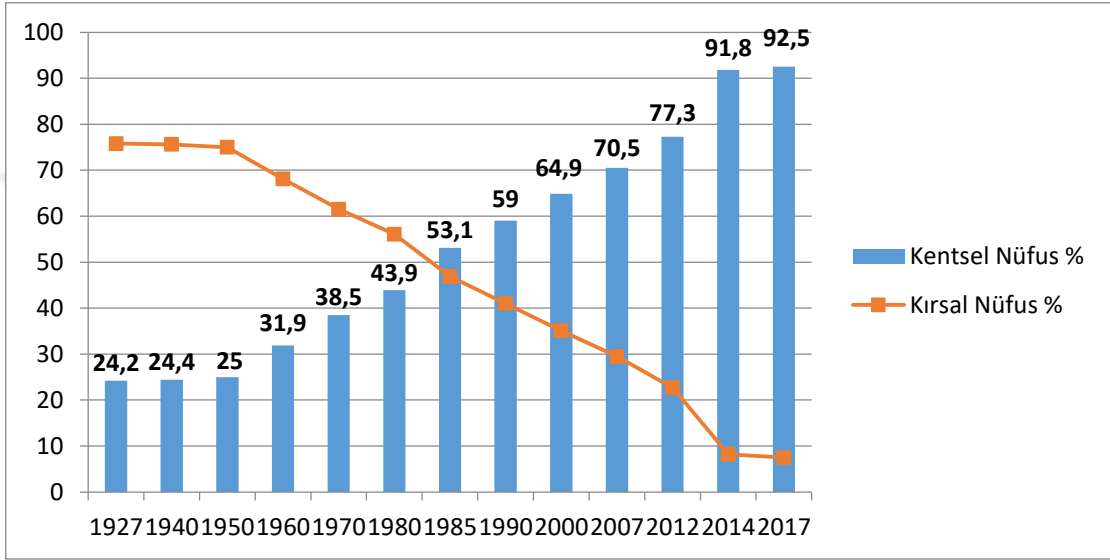
⁴⁹ TÜİK verilerinden derlenmiştir.

Yıl	Kentsel Nüfus	Oran (%)	Kırsal Nüfus	Oran (%)	Toplam
1927	3.305.879	24	10.342.391	76	13.648.270
1935	3.802.642	24	12.355.376	76	16.158.018
1940	4.346.249	24	13.474.701	76	17.820.950
1945	4.687.102	25	14.103.072	75	18.790.174
1950	5.244.337	25	15.702.851	75	20.947.188
1955	6.927.343	29	17.137.420	71	24.064.763
1960	8.859.731	32	18.895.089	68	27.754.820
1965	10.805.817	34	20.585.604	66	31.391.421
1970	13.691.101	38	21.914.075	62	35.605.176
1975	16.869.068	42	23.478.651	58	40.347.719
1980	19.645.007	44	25.091.950	56	44.736.957
1985	26.865.757	53	23.798.701	47	50.664.458
1990	33.326.351	59	23.146.684	41	56.473.035
2000	44.006.274	65	23.797.653	35	67.803.927
2007	49.747.859	70	20.838.397	30	70.586.256
2012	58.448.431	77	17.178.953	23	75.627.384

Tablo 7.1. Türkiye’de Kırsal ve Kentsel Nüfusun Yıllara Göre Değişimi ve Oranları⁵⁰

⁵⁰ TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Dikkat edildiği üzere, Tablo 7.1. ve Grafik 7.1.'de Türkiye'de kır-kent nüfus oranlarını ortaya koyarken 2012 yılına kadar bilgiler tablo ve grafikte yer almıştır. 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı kanun ile 14 ilin büyükşehir belediyesi olarak kurularak, bu kentlerin kırsal alanlarda bulunan köy, kasaba ve mahalleler de kentsel alan olarak kabul edilmektedir. TÜİK verilerine göre 2012 yılında %72 olan kentlilik oranını, bir yıl sonra 2013 yılında %91, 2017 yılında ise %92,5 olarak açıklamıştır ki bu oranlar gerçekçi değildir.



Grafik 7.2. Türkiye'de Kırsal ve Kentsel Nüfusun Yıllara Göre Değişimi
(TÜİK verilerinde 2017 yılına kadar)

Diğer taraftan daha gerçekçi bir istatistik olarak, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin dünya kentleşme trendleri üzerine 2018 yılı raporunda Türkiye'deki kentleşme oranının %75,1 olduğu belirtilmektedir (UN 2018).

7.2. Şırnak ve Silopi'de Kentleşme

Çalışmanın bu bölümünde Şırnak ve Silopi'nin PKK'nın silahlı eylemlerine başladığı 1980'li yıllardan günümüze kadar nasıl bir kentleşme seyri gösterdiği açıklanacaktır. Şırnak İli geneli ile Silopi İlçesi'nin kentleşme süreçleri paralellik gösterdiğinden dolayı, resmi kaynaklarda Silopi İlçesi ile ilgili verilere ulaşılamadığı durumlarda Şırnak İli üzerinden açıklanmıştır.

7.2.a. Silopi Hakkında Genel Bilgi

Öncesinde Cizre'ye bağlı bir bucak olan Silopi 1960 yılında (1 Nisan 1960) ilçe olarak kabul edilmiş ve Mardin'e bağlanmıştır (Silopi Kaymakamlığı 2018). 16 Mayıs 1990 tarih ve 3647 sayılı kanunla Siirt İli'nden ayrılarak Türkiye'nin 73'üncü ili olan Şırnak'a bağlanmıştır.

Şırnak'ın en uç noktası Türkiye-Suriye-Irak kesişiminde bulunan Silopi İlçesi'nin yüzölçümü 790 km² olup; güneybatısında Suriye (20 km), güneydoğusunda Irak (51 km), batısında Cizre (11 km), kuzeyinde Şırnak (33 km) ve kuzeydoğusunda Uludere (11 km) ile komşudur.

Harita 7.1. Şırnak İli Siyasi Haritası



Silopi ve çevresinde iki farklı yeryüzü şekline sahiptir. İlçenin kuzeyi, kuzeybatısı ve kuzey doğusu dağlık bir yapı oluşturmaktadır. Dağlık kesim kuzeyden güneye doğru inildikçe düz bir yapıya dönüşür ve güneyde geniş Silopi Ovası uzanır. Silopi Ovası Türkiye Irak sınırına yaklaştıkça alçalır ve Dicle nehri ile Habur Çayı'nın birleştiği noktada en düşük seviyeye erişir. Cudi Dağı Silopi'nin kuzeyini tamamen kaplamaktadır. Cudi Dağı 2.114 metre zirve noktasıyla Silopi Ovası'na egemen bir konumdadır. Bitki yapısı bakımından oldukça zayıf olan ilçede yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır.

Silopi'de ticari hayat oldukça gelişmiştir. Habur Sınır Kapısı⁵¹, İpek Yolu ve E-24 Karayolu'nun ilçeden geçmesi nakliyecilik sektörünü oldukça güçlendirmiştir.

⁵¹ Türkiye'deki bütün gümrük kapılarından giriş-çıkış yapan ticari nakliye araçlarının yarısına yakını Habur Gümrük Kapısı'ndan giriş çıkış yapmaktadır. Habur Gümrük Kapısı 1973 yılında faaliyete

İlçe halkının yüzde sekseni geçimini bu yolla temin etmekte nakliyat ve yolcu taşımacılığı vb. işler yapmaktadır. Silopi ilçe ve köylerinin yüzde onbeşi tarım, yüzde beşi ise hayvancılık ile geçimini sağlamaktadır (Silopi Belediyesi 2014). İlçede bulunan iki adet termik santral, BOTAŞ Kerkük-Yumurtalık boru hattının onsekiz km.lik bölümü, kömür madeni işletmeciliği, plastik fabrikası ve un fabrikası Silopi ekonomisine katkıda bulunmaktadır (Silopi Belediyesi 2018). Bölge ekonomisinde kaçakçılığın da ciddi bir katkısı bulunmaktadır (Mülakat 4).

7.2.b. Şırnak İli'nin Demografik Yapısı

Öncelikle genel bir bakış açısı sağlaması açısından 1990 yılında il olarak kabul edilen Şırnak'ın 1990-2017 yılları arasındaki nüfusa dayalı kentleşme durumunun belirtilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Şırnak genelinde 1990 yılında %47,8 olan kentsel nüfus oranı 2017 yılı itibariyle %73,3'e ulaşarak büyük bir gelişme göstermiştir.

Yıl	Toplam nüfus	İl ve ilçe merkezleri nüfusu	Belde ve köyler nüfusu	Kentsel Nüfus (%)
1990	262.006	125.264	136.742	47,8
2000	353.197	211.328	141.689	59,8
2008	429.287	270.744	158.543	63,1
2014	488.966	305.881	183.085	62,6
2017	503.236	368.656	134.580	73,3

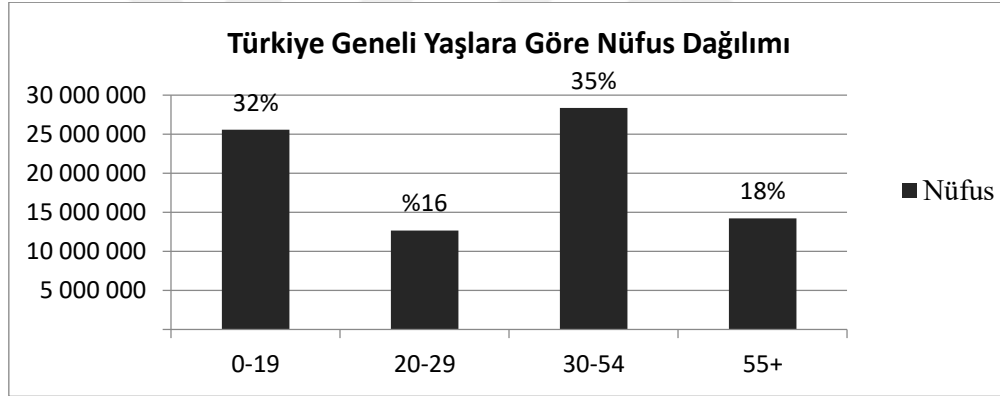
Tablo 7.2. Şırnak İli Nüfusa Bağlı Kentleşme Oranları (1990-2017)⁵²

girmiştir. Sınır kapısından yılda bir milyondan fazla, her gün ise yaklaşık büyük çoğunluğu tır olmak üzere 3.000 adet nakliye aracı giriş veya çıkış yapmaktadır. Örneğin Ticaret Bakanlığı 2018 istatistikleri incelendiğinde; Kapıkule, İpsala, Hamzabeyli, Dereköy ve Pazarkule gümrük kapılarının tamamından giren-çıkan tır miktarı Habur Sınır Kapısından azdır. Detaylı bilgi için bkz. (T.C. Ticaret Bakanlığı 2018a) (T.C. Ticaret Bakanlığı 2018a).

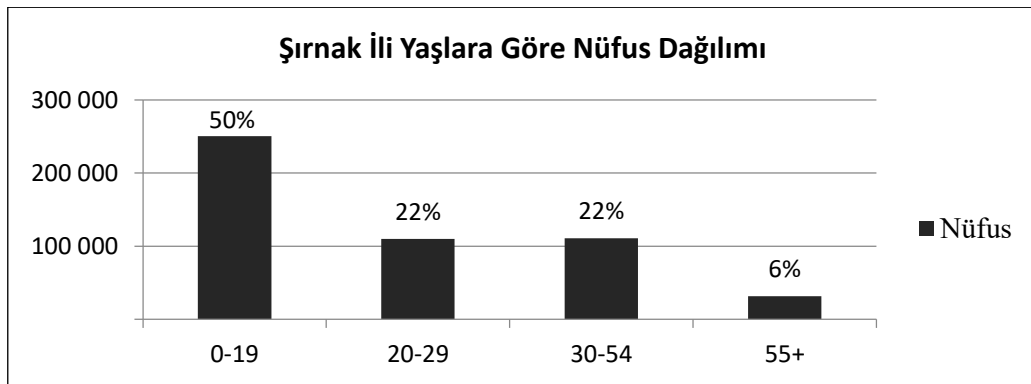
⁵² Silopi ile ilgili nüfus verileri TÜİK internet sayfasından yararlanarak hazırlanmıştır.

Şırnak İli'nin 2017 yılı itibariyle öne çıkan demografik özellikleri şu şekilde sıralanabilir.

- Şırnak İli ortalama yaş 20,1 ile Ş.Urfa'dan (19,6) sonra Türkiye'nin en genç nüfus oranına sahiptir. (Türkiye geneli ortalama yaş 31,7)
- 24 yaş altı nüfus oranında Şırnak %62 ile Türkiye'nin en genç nüfusuna sahip ilidir. Ş.Urfa %59 ile ikinci, Siirt %58 ile üçüncüdür. (Muş %57, Hakkâri %56, Bitlis ve Mardin %55, Diyarbakır'da %53, Bingöl'de %47, Türkiye Geneli %39,6)
- 29 yaş ve altı nüfus oranında Şırnak %72 ile Türkiye'nin en genç nüfusuna sahip ilidir. Hakkâri %68 ile ikinci, Ş.Urfa %67 ile üçüncüdür. (Türkiye Geneli %47,3)
- Diğer taraftan Şırnak nüfusunun yarısı (%50'si) 19 yaş ve altındadır.



Grafik 7.3. Türkiye Geneli Yaş Gruplarına Göre Nüfus Dağılımı (2017)⁵³



Grafik 7.4. Şırnak İli Yaş Gruplarına Göre Nüfus Dağılımı (2017)⁵⁴

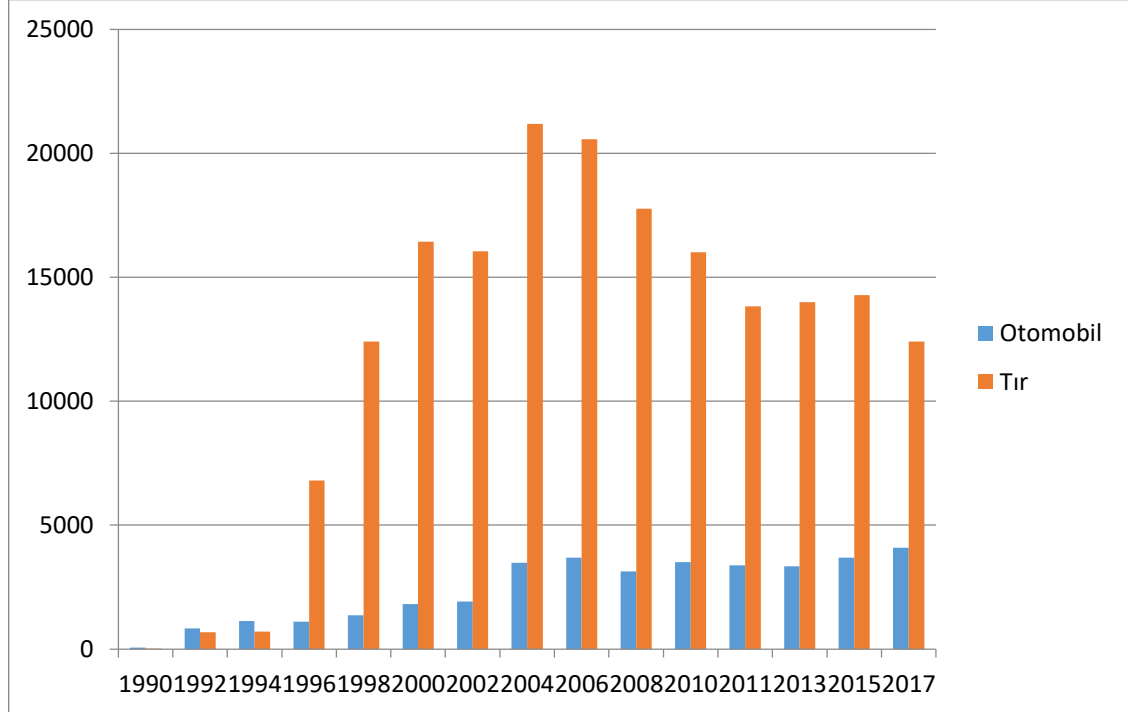
⁵³ TÜİK verilerinden hazırlanmıştır.

⁵⁴ TÜİK verilerinden hazırlanmıştır.

7.2.c. Şırnak İli Motorlu Kara Taşıt Sayılarındaki Değişim

Kentleşme ve ulaşım faaliyetleri birbirini izleyen ve birbiriyle etkiletişim içinde olan faaliyetlerdir (Waddell 2002). Kentleşme meydana gelen yerlerde motorlu araç kullanımı artmaktadır (Tosun 2013, 31-46). Şırnak ili genelinde yıllara sari otomobil ve tır sayıları aşağıdaki grafikte verilmiştir. İl ve ilçe trafik tescil bürolarına kayıtlı tır sayılarının binek otomobil sayısından fazla olması nakliyeciliğin Şırnak ekonomisine katkısını göstermesi açısından önemlidir. Silopi’de bulunan tırların sayısı Şırnak genelinde diğerlerinin toplamından fazladır. (Şırnak’ta bulunan 12.406 tırın 6.340 adedi Silopi bürosuna kayıtlıdır.).

İlde 1990 yılında sadece 57 olan binek araç sayısı 2017 yılı itibariyle yetmişiki kat artarak 4.085 olmuştur. Taşıma araçlarındaki artış, ekonominin tarım ve hayvancılıktan nakliye ve ticaret işlerine döndüğünün önemli göstergelerindendir. Şırnak İli 1990-2017 yılları arasındaki motorlu binek araçları ve tır sayıları EK-E’de belirtilmiştir.



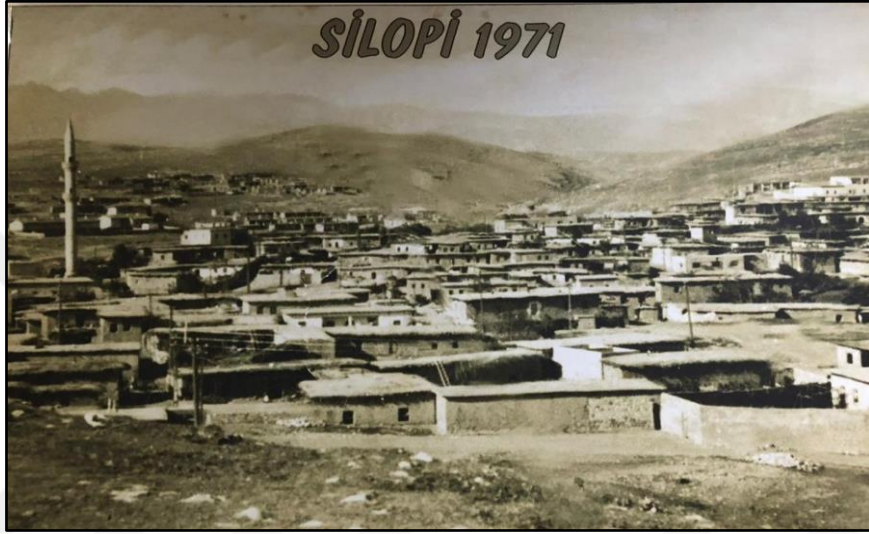
Grafik 7.5. Şırnak İli Yıllara Göre Otomobil ve Tır Sayıları (1990-2017)⁵⁵

⁵⁵ TÜİK verilerinden yararlanarak hazırlanmıştır.

7.2.ç. Silopi'de Kentleşme

Silopi İlçesi'nde meydana gelen kentleşme; **nüfus ve okur yazarlık durumu üzerinden** iki farklı faktöre bağlı olarak açıklanacaktır. Çalışmada verilecek sayısal veri ve istatistikler Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu, Silopi Kaymakamlığı ve Silopi Belediyesi gibi çeşitli kurum ve kuruluşlardan temin edilmiştir.

Fotoğraf 7.1. Silopi (1971)⁵⁶



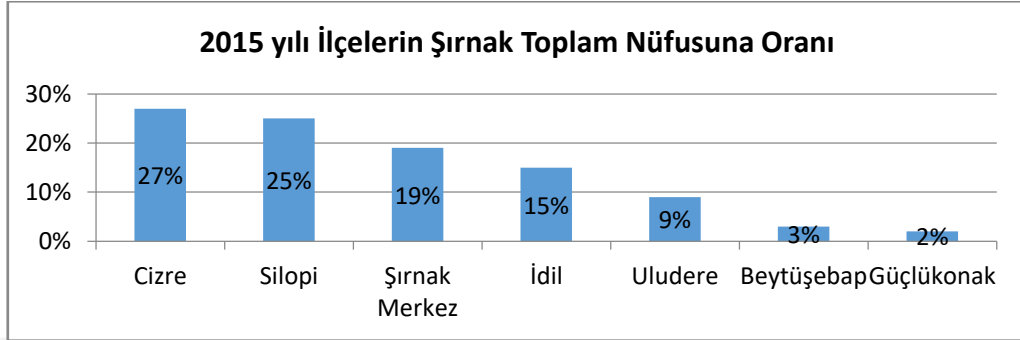
Fotoğraf 7.2. Silopi (2015)



⁵⁶ Silopi Belediyesi'nden temin edilmiştir.

7.2.d. Silopi Nüfus Hareketleri

Şırnak toplam nüfusunun dörtte birini bünyesinde barındıran Silopi, Cizre'den sonra ikinci kalabalık ilçedir. Aşağıdaki grafik Şırnak ilçelerinin toplam nüfusa oranlarını göstermektedir.



Grafik 7.6. Şırnak İlçelerinin Toplam Nüfusuna Oranı (2015) ⁵⁷

Silopi'de en belirgin demografik gösterge; 1980-2017 yılları arası nüfus artış hızının Türkiye genelinin üstünde meydana gelmesidir. Türkiye genelinde nüfus 20 milyondan 80 milyona yaklaşık dört kat artarken, Silopi'de dört buçuk kat artmıştır. Yıllara sari nüfus artışı ve kır-kent oranları aşağıdaki grafikte verilmiştir.

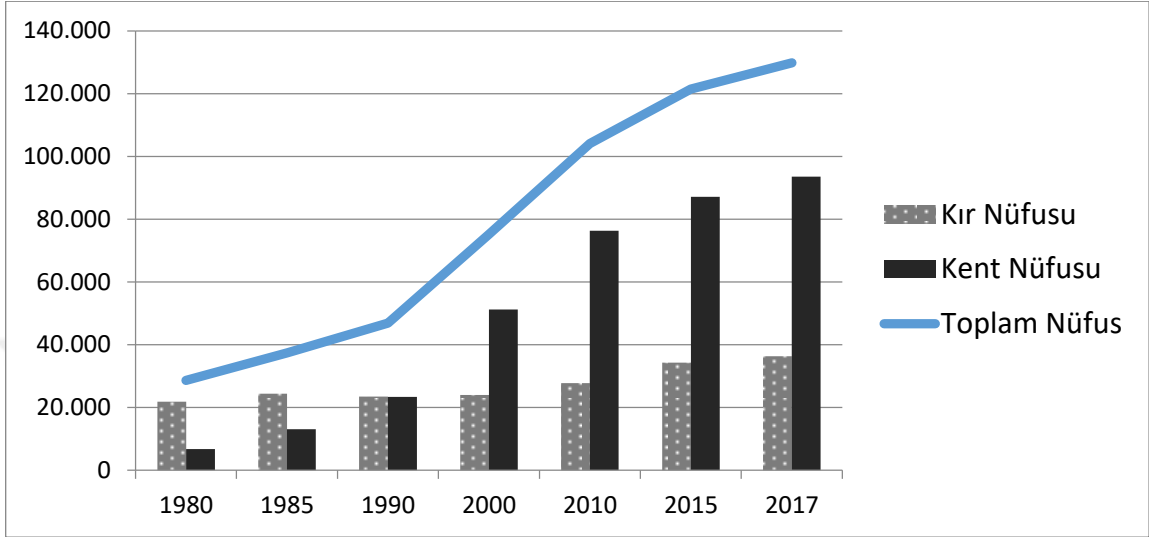
Yıl	Toplam	Köy Nüfusu	% Kırsal	Şehir Nüfusu	% Kent
1980	28.639	21.828	76,2	6.811	23,8
1985	37.437	24.366	65,1	13.071	34,9
1990	46.946	23.516	50,1	23.430	49,9
2000	75.192	23.993	31,9	51.199	68,1
2007	96.690	26.020	26,9	70.670	73,1
2008	100.505	26.902	26,8	73.603	73,2
2009	100.641	27.241	27,1	73.400	72,9
2010	104.094	27.771	26,7	76.323	73,3
2011	112.582	30.633	27,2	81.949	72,8
2012	114.754	30.597	26,7	84.157	73,3
2013	117.665	32.315	27,5	85.350	72,5
2014	121.110	33.271	27,5	87.839	72,5
2015	121.463	34.313	28,2	87.150	71,8
2016	124.060	34.970	28,2	89.090	71,8
2017	129848	36.297	28,0	93551	72,0

Tablo 7.3. Silopi Köy ve İlçe Merkezinde Nüfus Oranları (1980-2017) ⁵⁸

⁵⁷ TÜİK verilerinden yararlanarak hesaplanmıştır. İlçelerin toplam nüfusu Şırnak İli'nin toplam nüfusuna bölünüp, çıkan sonucun 100 ile çarpılması sonucu elde edilmiştir.

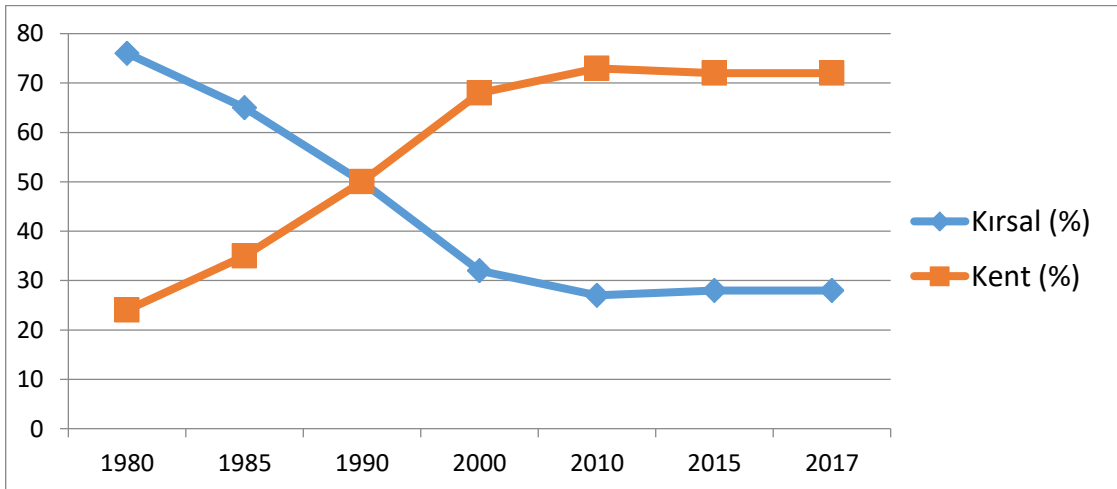
- Nüfus Artışı: 1980 yılında 28.639 kişi olan ilçe nüfusu 2017 yılı itibariyle dört buçuk kat artarak 130.458 kişi olmuştur.

- Nüfusa Bağlı Kentleşme Artışı: 1980 yılında nüfusa bağlı kentleşme oranı %23,8 iken, 2017 yılı itibariyle üç kat artarak %72'ye ulaşmıştır.



Grafik 7.7. Silopi İlçesi Yıllara Göre Kırsal-Kent Nüfus Artışı (1980-2017)

1980'lerden itibaren hızlı bir kentleşme gösteren ilçede 1990 yılı itibariyle kır-kent nüfusu dengelenmiş ve 2010 yılına kadar hızlı kentleşme devam etmiştir. 2010 yılından sonra ise kırsal ve kentsel nüfus oranları sabit seyretmektedir.



Grafik 7.8. Silopi İlçesi Kırsal-Kentsel Nüfus Oranları Değişimi (1980-2017)

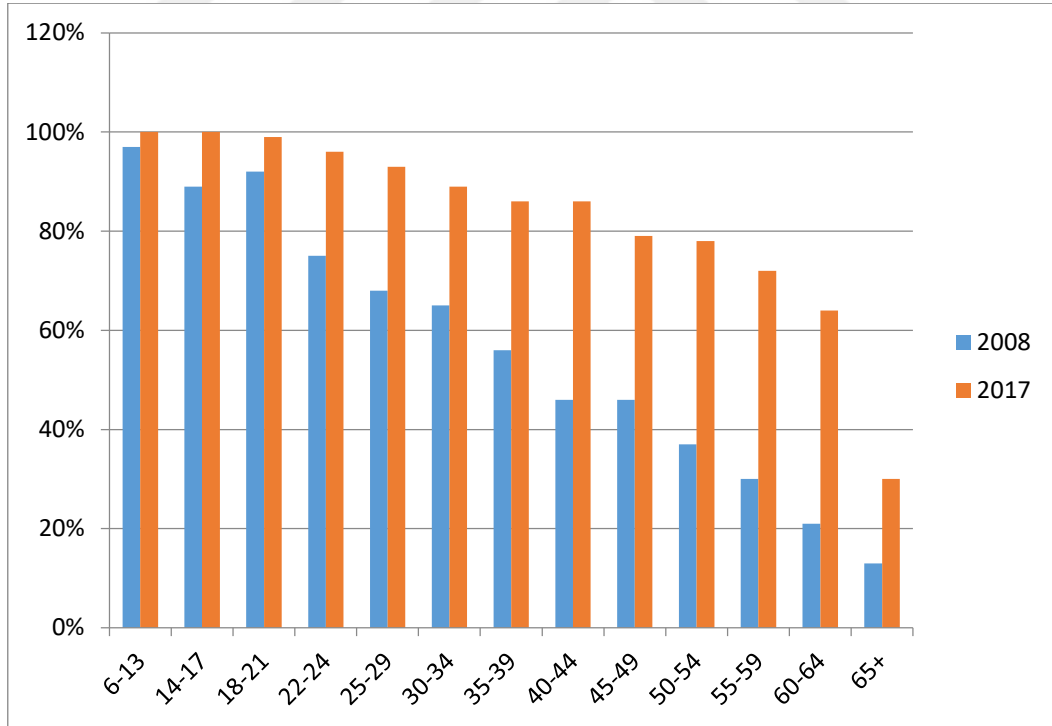
⁵⁸ TÜİK sayfasında yayımlanan Genel Nüfus Sayımları ve Adrese Dayalı Nüfus Sayımlarından alınmıştır.

7.2.e. Silopi Okuryazarlık Durumu

Kentleşme, herkes için temel eğitime erişimi kolaylaştırıcı bir etki sağlamaktadır. Bu bağlamda kentleşmenin önemli göstergelerinden birisi de okuma yazma bilenlerin oranının artışıdır. Verilerden ulaşılabildiğimiz sadece son 10 yıl göstergelerinde bile (2008-2017) Silopi İlçesi'nde okuma-yazma bilenlerin oranı oldukça artmıştır. (EK-F'dedir.)

Silopi'de okuma yazma bilme durumu ile ilgili olarak;

- Kentleşme hızının arttığı ve çoğunluğu kentlerde doğan 6-21 yaş aralığında olanların okuma-yazma oranları 100%'e yakın olduğu,
- Yaş arttıkça, bunların bir kısmı köylerden göç ettiğinden, okuma-yazma bilenlerin oranının azaldığı,
- 65 yaş üstü kişilerin okuma yazma oranlarının hâlen düşük olduğu (2008 %13, 2017 %30) tespit edilmiştir.



Grafik 7.9. Silopi İlçesi Yaş Gruplarına Göre Okuma Yazma Bilenlerin Oranı⁵⁹

⁵⁹ TÜİK verilerinden her yaş grubunda okuma yazma bilenlerin sayısı, bilenler ile bilmeyenlerin toplamına bölünüp çıkan sonuç 100 ile çarpılarak hesaplanmıştır.

7.2.f. Boşalan Köyler

Silopi'nin kentleşmesine etki eden bir diğer faktör ise bazı köylerin boşalmasıdır. 1980 nüfus sayımlarında Silopi toplam nüfusunun %18 'ini teşkil eden on köy (Aksu, Ballıkaya, Başköy, Derebaşı, Düzalan, Karacaköy, Koyunören, Uyanık, Yazı, Yolağzı) 2017 nüfus sayımlarında yoktur. Bu köylerdeki insanlar teröre bağlı olarak veya diğer sebeplerle il içi veya il dışı göç etmek zorunda kalmışlardır. Silopi İlçesi kent ve kırsal alanlarının 1980-2017 yılları arasındaki yerleşim yerlerine göre nüfus değişimleri EK-G'de belirtilmiştir.

Harita 7.2. Silopi Uydu Haritası (2004)



Harita 7.3. Silopi Uydu Haritası (2018)

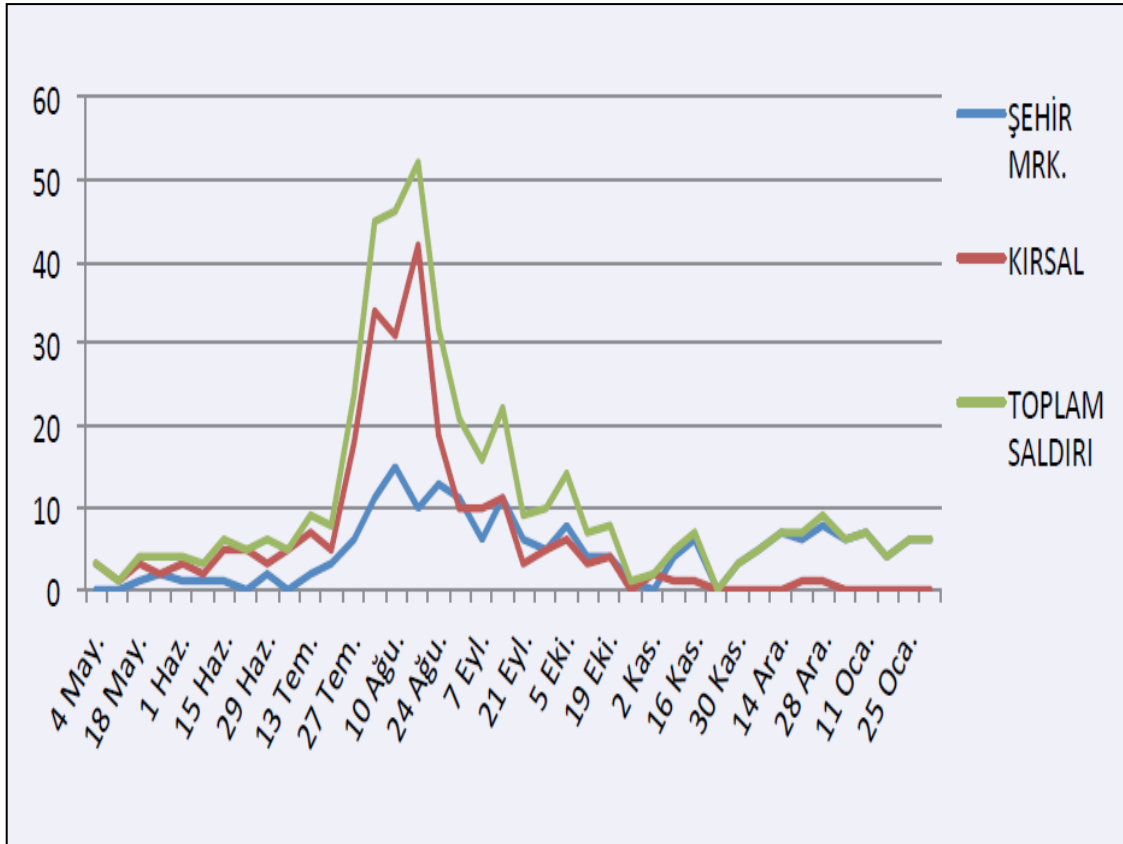


7.3. Şehir Çatışmaları (2015-2016)

7.3.a. Arka Plan

PKK, çözüm sürecinin yarattığı ortamda kendi tabanına karşı psikolojik bir mücadele yürütmüştür. Devlet ile bir taraftan demokratik açılım ve barış müzakereleri ile siyasi platformda görüşmeler sürdürülürken, diğer taraftan halka “barış için elimizden geleni yapıyoruz, olmazsa büyük bir savaşa hazır olun” mesajı verilmiştir (Özcan 2012, 11). PKK 2012 yılı itibariyle ciddi bir bölgesel güç elde etmiş, Öcalan’ın mektubunun okunduğu Mart 2013 nevrüzünde ise Diyarbakır’da tarihi bir kalabalık toplanmıştır (Sabah 2013).

PKK’nın uygulamaya koymaya çalıştığı “şehir gerillacılığı” yöntemi, kendiliğinden oluştuğu izlenimin aksine, önceki bölümlerde açıklandığı üzere hem siyasi ayağı hem de askeri yapılanması birbiri ile bütünlük gösteren planlı bir çalışmanın sonucu olmuştur. PKK’nın 2015 yılı boyunca eylemleri giderek şehirlere kaymıştır.



Grafik 7.10. Kırsal Alan ve Şehir Merkezinde Gerçekleşen PKK Saldırıları, Mayıs 2015-Ocak 2016 (Yeşiltaş ve Özçelik 2016, 21)

Ayaklanma ve gerilla yönteminde, “özyönetim” devletin güvenlik güçlerinin belirli alanlara girmesinin engellenerek, kendiliğinden oluştuğu izlenimi verilen yani aşağıdan yukarıya doğru yapılmak istenen bir devrim türüdür. KCK sözleşmesinde beş farklı yerde geçen “ulusların kendi kaderini tayin hakkı”⁶⁰ ile birlikte okunduğunda daha net anlaşılabilir bu kavram, süreç boyunca örgütün siyasi uzantıları tarafından da sıklıkla kullanılmıştır (T24 2015A). PKK’nın Kürt nüfusun yoğun olarak yaşadığı bütün yerlerde halkı özyönetim ve direnişe çağırması ve teşvik etmesi bu yöntemi uygulamaya koymaya çalışmasından kaynaklanmıştır. Bu maksatla, sosyal tabandan destek alınacağı düşünülen kentlerden, ilk olarak 11 Ağustos 2015’te Şırnak, Cizre, Silopi ve Nusaybin’de; takip eden bir hafta içerisinde ise Hakkâri, Batman, Sur, Silvan, Varto ve Yüksekova’nın da aralarında bulunduğu 16 farklı kent merkezinde özyönetim ilan edilmiştir. Çatışmaların yoğunlaştığı bölgeler incelendiğinde; PKK’nın Suriye’de erişmiş olduğu savaş yeteneği, siyasi güç ve morali, Suriye ile geçişlerin yoğun olduğu Silopi, Cizre, Nusaybin, İdil gibi bölgelerde yoğunlaştırarak başarılı olunması halinde sözde Cizre Kantonu ile irtibatlandırma amacı taşıdığı görülmektedir. PKK’nın belirtilen hedefe ulaşmak için uyguladığı yöntem “şehir gerillacılığı” ve terör, stratejisi ise provokasyon olmuştur.

Şehir savaşları, hem 40 yıla yakın “uzun süreli halk savaşı” mücadelesini kırsal alanda yürüten PKK için, hem de devlet için de yeni bir kavramdır. Kırsal alanda çok tecrübeli olan güvenlik güçlerinin, PKK’nın kent merkezlerinde gençleri kullanmak suretiyle çok farklı bir yöntem izleyerek yapılanması, hendekler ve barikatlar hazırlaması karşısında nasıl mücadele edeceği özellikle 2015 yılı ikinci yarısında hükümet için büyük bir problem sahası olmuştur. Bu maksatla, asker-jandarma-polis karışımı hibrit bir mücadele yöntemi izlenmesi, tehdidin günden güne artması neticesinde ise tankların da harekâtı desteklemesi kararlaştırılmıştır. PKK’nın “şehir gerillacılığı” yöntemi kullanarak yarattığı çatışmalara karşı ilk operasyon/bastırma Silopi’de başlamıştır.

Türkiye-Suriye-Irak sınırlarının tam ortasında kalan Silopi’de meydana gelen çatışmalar ve buradaki direnişin, ilçenin konumu itibarıyla merkezden dışa

⁶⁰ KCK Sözleşmesi md.9 Topluluk ve Dayanışma Hak ve Özgürlükleri: Halkların kendi kaderini tayin hakkı esas alınır. Her toplum ve halkın başka toplum ve halklarla demokratik, eşit, özgür, bir arada yaşamak kadar demokratik, bağımsız geleceğini belirleme hakkı o topluluk veya halk tarafından belirlenir. Baskı, asimilasyon, imha ve sömürgeciliğe karşı topluluk ve halkların direnme hakkı meşru bir hak olarak kabul edilir.

yayılabilme potansiyeline sahip olduğu değerlendirilmektedir. Buranın belirli bir süre elde tutularak güvenlik güçlerinin bölgeye sokulmaması durumunda; Silopi'nin çok kısa sürede Suriye ve Irak'tan gelecek yardımlar ile güçlendirilme ve Türkiye topraklarında PKK'nın uzunca süredir fırsat kolladığı ilk kurtarılmış bölgeyi oluşturmak için elverişli bir coğrafyaya olma potansiyeline sahiptir. Bu kapsamda Silopi 2015-2016 yıllarında meydana gelen çatışmalarda konjonktürel olarak jeostratejik bir konumda bulunmaktaydı.

7.3.b. Silopi Çatışmaları⁶¹

Silopi'de ilçe merkezinde 6-7 Ekim 2014 Kobani eylemleri ile başlayan şiddet ortamı, terörün ve YDG-H yapılanmasının gözle görünür bir şekilde ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Kobani eylemlerinde, ilçe girişlerinde barikatlar kurulmuş, mobese kameralarının bulunduğu direkler devrilmiş, banka ve okullar kundaklanmış, özel işyerine ait araç ve iş makineleri yakılmış ve ilçe girişinde İpek Yolu üzerinde devletin sembolü Türk bayrağı ve Atatürk büstü yakılmıştır (Milliyet 2014a). Devleti temsil eden her şey eylemlerin hedefi olmuş, olayların mahiyeti asayiş sınırlarını geçmiştir.

YDG-H'nin Silopi'de ilan edilmesi, Kobani protestolarından bir ay sonra 07 Kasım 2014 tarihinde Zap Meydanı'nda yapılan gösteriler ve havai fişekler eşliğinde gerçekleşmiştir.⁶² Ses yayın sisteminin de kurulduğu "özerklik ilanı" bir tören havasında gerçekleşmiş, çoğu yirmili yaşlarda militanlardan oluşan örgüt yaptığı açıklamada, özerklik ilan ettiklerini ve güvenlik güçlerinin mahalleye alınmayacağını belirterek devleti tehdit etmiştir (Milliyet 2014b). Hükümetin tüm bu yaşananlara karşı o dönem için askeri bir tedbir almaması ve ilçede bulunan polisin teşkilat ve teçhizat bakımından olayların önünü alabilecek yeterlilikte olmamasından dolayı, oluşan serbestlik ortamında hem kent merkezi, hem de ilçeyi çevreleyen kırsal alanda hâkimiyet örgütünün eline geçmiştir. Devletin yerine geçen örgüt, ilçenin kuzeyinde Cudi kırsalında bulunan Derebaşı Köyü'nde mahkeme kurmuş, vatandaşın vergi adı

⁶¹ Bu bölümde belirtilenler, bizzat Silopi'de görev yapan asker, polis, jandarma ve güvenlik korucusu (toplam 10 kişi) ile yapılan derinlemesine mülakata dayanmaktadır. Mülakat dışı bilgilere kaynak gösterilmiştir.

⁶² Güvenlik güçlerinin yaklaşık 13 ay sonra başlatacağı operasyonun askeri hedefi de Zap Meydanı olmuştur (Mülakat 7).

altında zorla para toplamıştır. Oluşan “serbestlik ortamında”, YDG-H bürosu olarak kullanılan çadırlar Başak, Barbaros, Karşıyaka ve Şehit Harun Boy olmak üzere dört farklı mahallede, bizzat belediye imkânları ile kurulmuştur. Terör örgütü önceden Derebaşı Köyü kırsalında yaptığı asayiş uygulamalarını bu çadırlara taşıyarak ilçe merkezinde sürdürmeye devam etmiş, halkı sorgulayarak cezalandırmış, ayrıca militan kazanma ve sözde vergi işlemlerini bu çadırlar içerisinde gerçekleştirmiştir (Mülakat 1) (Yeniçağ 2015).

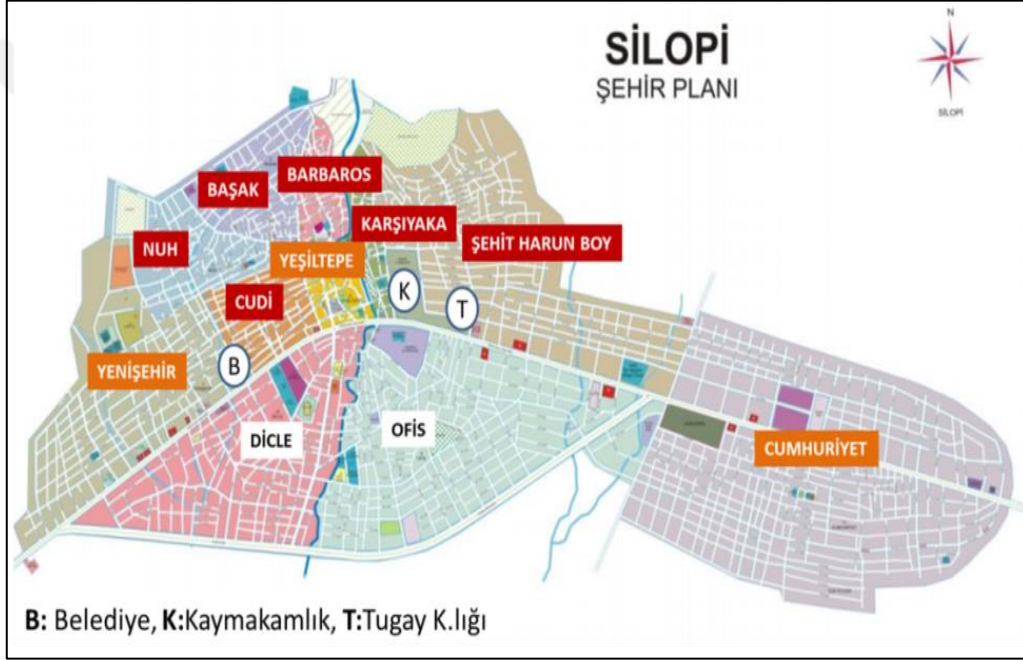
Aralık 2015 ayına gelindiğinde Silopi ilçe merkezinde genel durum şöyleydi: İlçe merkezi bir yıldan fazla örgütün kontrolünde, halk üzerinde sosyal kontrol tamamen sağlanmış, devletin varlığı sadece kaymakamlık ve tugay kışlasının bulunduğu caddeler (1 ve 2’nci cadde) ve İpek Yolu’nun güney kısmında kalan Ofis ve Dicle mahallelerinin bir kısmında mevcut, ilçenin geri kalan bütün mahalle, sokak, apartman, bina ve evleri tamamen örgütün kontrolünde, ilçede üç farklı yerde sözde “KCK bayrağı” her taraftan görülecek şekilde direklere asılmış ve DBP tarafından 12 Ağustos 2015’te ilan edilen (T24 2015b) “demokratik özerklik” kararı üzerinden dört ay geçmişti. 1992’de yaşanan Nevruz olaylarının üzerinden 24 yıl geçmiş, PKK’nın “üçüncü nesil militanları” tarafından yapılan eylemler ve olayların mahiyeti politik olarak daha da ağırlaşmıştı. Geline aşamada Kandil tarafından uluslararası kamuoyundan ve ABD başta olmak üzere dış devletlerden de destek aranıyordu (Reuters 2015). Terör örgütü, asimetrik mücadelelerin temel prensipleri olan moral, motivasyon, inisiyatif ve kararlılık prensipleri konusunda avantajlı gözükmekteydi. Diğer taraftan sivil halkın arasına karışan örgüt mensupları gizlilik konusunda da avantaja sahipti. Terör örgütü bütün bu avantajlara rağmen, asimetrik mücadelenin “hareketlik” prensibini ihmal etmekte, ilçe merkezinde toplanarak askeri açıdan imha edilmesi kolay bir hedef teşkil etmekteydi.⁶³

Bütün bu gelişmelerin üzerine, Silopi kent merkezinde kaybolan devlet egemenliğinin yeniden tesis edilmesi ve terör örgütü mensuplarının ilçeden süpürülerek çıkarılması maksadıyla, güvenlik güçlerinin 14 Aralık 2015’te başlattığı kararlı bir şekilde başlattığı operasyonların ilki 19 Ocak 2016’da tamamlanmıştır. İlçede tehdidin devam etmesi üzerine Mart ve Nisan 2016 aylarında iki küçük çaplı operasyon daha icra edilmiş ve asayiş yeniden sağlanmıştır.

⁶³ “PKK, tarlasını terk etmemekte ısrar eden, Öcalan’ın da nefret ettiği, köylü savaşını yürüttü. Taktiği, tekniği ve mantığı ile tam da böyleydi.”. Detaylı bilgi için bkz. (Özcan, 2016).

Terör Örgütü Örgütlenmesi: Silopi kent merkezinde bulunan teröristler YDG-H, HPG ve ÖSB olmak üzere üç farklı örgütlenme çatısına sahip olmuştur. HPG 150, Öz Savunma Birliği 328, YDG-H ise 202 olmak üzere toplam 680 militan, 11 mahallesi bulunan kentin bütün mahallelerinde örgütlenmişlerdir. Özellikle İpek Yolu'nun kuzeyinde bulunan Başak, Barbaros, Nuh, Karşıyaka, Cudi ve Şehit Harun Boy mahallelerinde dağ kadrosundan gelen HPG'li teröristler daha etkin olmuşlar, bu mahallerin bütün sokaklarını hendek ve barikatlar ile kapatmışlar ve evlerin tamamını tuzaklamışlardır. İlçenin kuzey mahallelerinin dayandığı Cudi kırsalı, HPG'li teröristlerin çatışmaya girmeden geri çekilmesine olanak sağlamıştır.

Harita 7.4. Silopi Kent Merkezinde PKK'nın Mahalle Örgütlenmesi



Terör Örgütü Silah ve Teçhizatları: İlçede bulunan teröristlerin temel silahları AK-47 (kaleşnikof) piyade tüfeği olmuştur. Bunun dışında tabanca, pompalı tüfek, makineli tüfek (bixi ve doçka), roketatar, SVD Dragunov (Kanas) ve BFG-50A (Zagros) keskin nişancı tüfekleri, el bombası silahlarını kullanmışlar; çok farklı tekniklerle hazırlanan EYP'ler (sabit veya elle atılan) ise en yoğun kullanılan silah ve saldırı yöntemi olmuştur.

Terör Örgütü Taktik ve Eylemleri: İlçe merkezinde bulunan dar sokaklar, bina ve yapılar teröristlere hem örtü hem de gizleme sağlamakla birlikte eylem çeşitliliğini de arttırmıştır. Güvenlik kuvvetlerinin mahallelere yaklaşmasını ve girmesini engellemek amacıyla hendek ve barikatlar çok sayıda kullanılmıştır.

Hendek kazılmasında belediye iş makinelerinden ve sivil halktan istifade edilmiş; barikat ve mevzi yapımında ise yollara döşenen parke taşlar, devletin dağıttığı kömürler ve boş un çuvallarından istifade edilmiştir. Barikatlar, evlerin duvarlarına açılan delikler ve küçük çapta tüneller örgüt mensuplarının gizli ve örtülü bir şekilde yer değiştirmesini sağlamıştır. Bunun dışında güvenlik güçlerinin yaklaşıma istikametlerini görecekle şekilde hâkim yerlere (çatılar, bina içleri) yerleştirilen keskin nişancılar harekâtın hızını yavaşlatmıştır. Silopi ilçe merkezinde örgütün etkin olduğu mahallelerde bütün evler, evlerin kapıları, bina içleri ve yollar (özellikle kavşak noktaları) EYP ile tuzaklanmıştır. Bununla birlikte barikat ve hendekler de patlayıcı düzeneklerle tuzaklanmış, iş makineleri etkisiz hale getirilmeye çalışılmıştır. EYP yapımında mutfak tipi ve sanayi tipi tüplerden bol miktarda istifade edilmiştir. Bina içlerindeki patlayıcı düzeneklerde akla gelmeyecek özgün yöntemler kullanılmıştır.⁶⁴

Operasyon esnasında güvenlik güçleri ilerlemesine devam ettikçe geri çekilen örgüt mensupları, kolluk kuvvetlerini uzaktan takip ederek girilen ve içinde bulunulan evleri tespit ederek buralara uzaktan roketatarlar ile saldırılar düzenlemiştir. Güvenlik güçleri ile yakın temasa girmekten çekinen teröristler, daha çok keskin nişancılar, roketatarlar ve piyade silahları ile uzaktan saldırılar düzenlemişler, ayrıca operasyonun son safhalarında güvenlik güçlerinin yollardan ilerlemeyip evlerin ve bahçelerin duvarlarını delerek buralardan ilerlediklerini anladıklarında ise buraları tuzaklamaya çalışmıştır. Tüneller örgüt mensuplarının yer değiştirmelerinde, geri çekilmelerinde ve harekâtın son safhalarına doğru Cudi kırsalına kaçmaları için kullanılmıştır.

Terör örgütünün Silopi kent merkezinde Aralık 2015-Mart 2016 döneminde yaşanan çatışmalarda en çok kullandığı taktik ve eylem tipleri sırasıyla şu şekilde gerçekleşmiştir.

- El yapımı patlayıcı (EYP) saldırısı
- Hafif silahla saldırı,
- Keskin nişancı saldırısı,
- Roketatarlı Saldırı.

⁶⁴ “Evlerdeki düdüklü tencereleri bomba yapımında kullandılar. Silopi’de düdüklü tencere bırakmadılar.” (Mülakat 7).

Operasyon Öncesi Alınan Tedbirler: Operasyondan bir gün önce sokağa çıkma yasağı ilan edilerek sivil halkın zarar görmemesi için tedbir alınmıştır. İlçenin giriş ve çıkışlarının kontrolü için beş farklı noktada zırhlı araçlar ile tecrit noktaları tesis edilmiştir. Operasyonun emniyetle yürütülmesi için kritik önemi haiz bölgelerin emniyeti alınmış, operasyon öncesi teröristlerin teslim olması için ses yayın sisteminden anonslar yapılmıştır.

Güvenlik Güçleri Teşkilatlanması: Harekât, Silopi’de konuşlu Tugay Komutanlığının emir-komutasında, asker, jandarma özel harekât, polis özel harekât ve güvenlik korucularından oluşan yaklaşık 2.000 personelin katılımıyla gerçekleşmiştir.⁶⁵ JÖH timleri esas alınarak oluşturulan teşkilatlanmada, polisler JÖH birliklerinin harekât kontrolüne⁶⁶ verilmiş, keskin nişancı timleri, taktik tekerlekli zırhlı araçlar ve tanklar harekâtı desteklemede kullanılmış, ayrıca ihtiyat olarak birlik ve malzeme planlanmıştır.

Operasyonun Hedef, Prensip ve Taktikleri: Diğer kent merkezlerine nazaran Silopi operasyonlarının erken başlaması örgüt üzerinde baskın etkisi yaratmıştır. Askeri operasyonun hedefi, daha önceden YDG-H militanlarının özerklik ilan ettiği Zap Meydanı olarak açıklanarak personelin moral, motivasyon ve kararlılığı arttırılmıştır. Harekâtı komuta eden Tugay Komutanı tarafından harekâttan önce operasyona katılan bütün personele etkili bir konuşma yapılmış ve askeri prensiplerden “kararlılık” en üst seviyeye çıkarılmıştır. Buna paralel olarak en küçük seviyedeki komutanlara kadar büyük inisiyatifler verilmiştir.⁶⁷ Harekâtın planlamasında en ufak detaylar dahi göz önünde bulundurulmuş, tim seviyesindeki birliklere net hedefler verilmiştir. Tüm mahallelere aynı anda girmektense sektörler halinde müdahale edilmiş, böylelikle “kuvvet tasarrufu” ve “sıklet merkezi”

⁶⁵ Askeri doktrinlerde savunmanın taarruz edene karşı üstünlüğü olduğundan, tarafların insan gücü olarak savunma taarruz oranında 1/3 esas alınmaktadır. Bu maksatla 680 teröriste karşı yaklaşık 2.000 personelden oluşan birlik ile operasyon düzenlenmesi detaylı bir planlamanın sonucunda ortaya çıkmıştır.

⁶⁶ Harekat kontrolü, zaman ve bölge olarak sınırlı özel görevlerin başarılabilmesi için Türk Silahlı Kuvvetlerine tahsis edilen kamu kurum ve kuruluşları veya bunlara ait birimlerin idari ve lojistik sorumluluklar kendi teşkilatına ait olmak üzere kullanılmasında ilgili komutana verilen yetkidir. (3133 sayılı Seferberlik ve Savaş Hâli Tüzüğü).

⁶⁷ “Tugay komutanı bizlere çok büyük inisiyatifler verdi. Bu da başarının mutlak bir parçası oldu.” (Mülakat 3) ” Ben Silopi’den sonra Cizre, Sur, Nusaybin ilçelerinde de görev yaptım aralıksız. En etkili yönetim Silopi’de oldu, Paşa çok akıllı ve zeki bir insandı. Keşke bir Sur ya da Nusaybin ekibi de böyle olsaydı” (Mülakat 2).

prensipieri sağlanmış, emir-komuta kolaylaşmış ve dost ateşinden kaynaklanabilecek zayıatların önüne geçilmiştir. Operasyonun sloganı “evden eve, duvardan duvara” olmuş; yollar, bahçe kapıları ve bina kapıları EYP ile tuzaklandığından bahçe veya bina duvarları delinerek ev içlerine girilmiştir. Operasyonun diğer bir sloganı ise “sıfır zayıat” olmuştur. Keskin nişancuların ateşlerinden korunmak maksadıyla gizlenme prensibine azami riayet edilmiştir.

Ateş desteğinde tanklardan istifade edilmiş, sokakları kapatan hendek ve barikatlar tank atışları ile imha edilmiştir. Tankların, Türkiye’de ilk defa Silopi kent merkezinde teröre karşı kullanılması örgüt üzerindeki baskın etkisini arttırmıştır. Bina içi aramaları, bu konuda çok tecrübeli olan polis özel harekât personeli tarafından yapılmış, polis-asker-jandarma-korucu işbirliği uyum içerisinde gerçekteşmiştir.

Emir-komuta birliği: Şehir savaşlarında emir-komuta klasik muharebelerin aksine zordur. Küçük birlik seviyesinde liderliğin ön plana çıktığı meskûn mahal operasyonlarında dar sokak ve bina komuta-kontrolün sağlanması her zaman mümkün değildir. Silopi’de icra edilen operasyonlarda Tugay Komutanlığı emir komutasında etkin bir komuta birliği sağlanmış, istihbarat bilgilerinden azami derecede istifade ile hedefler ve ilerleme istikametleri birliklere net olarak tahsis edilerek koordinasyon sağlanmıştır. Telsiz ve mobil telefonlar ile muhabere (iletişim) kesintisiz yürütölmüştür. Yapılan mülakatlarda en çok vurgulanan husus; personelin moral, motivasyon ve kararlılıklarının en üst düzeyde gerçekteştiğidir.

Zayıat durumu: Bütün doktrinel ve akademik çalışmalarda, Şehir savaşlarının her iki taraf için de çetin, zor ve personel kaybının en fazla olduğu muharebe türlerinden olduğu belirtilmesine rağmen (U.S. FM 90-10 1979, 7), Silopi’de başlayan operasyonların ilk 37 günlük bölümünde sadece bir güvenlik görevlisi Şehit olmuş, buna karşın medyaya yansıdığı kadarıyla 145 terörist etkisiz hale getirilmiştir (Sözcü 2016). Operasyonlarda toplam 177 hendek kapatılmış, 264 barikat kaldırılmış ve en az 621 patlayıcı düzeneği imha edilmiştir.⁶⁸ PKK’nın “Şehir gerillacılığı” yöntemine karşı ilk kapsamlı operasyon olmasına rağmen, sayılar

⁶⁸ Basın ve medyada kapatılan hendek, barikat ve etkisiz hale getirilen EYP konusunda çeşitli sayılar belirtilmektedir. Bu çalışmada belirtilen sayılar hem mülakatlardan hem de diğer kaynaklardan karşılaştırılmıştır.

üzerinden analiz edildiğinde Silopi operasyonu güvenlik güçleri açısından çok başarılı gerçekleşmiştir.

Halkın Durumu: Silopi ve Cizre nüfusu yaş ortalaması açısından çok genç bir nüfusa sahip olmakla birlikte, daha önce de belirtildiği gibi halkın yarısından fazlası 20 yaş ve altında bulunan genç ve çocuklardan oluşmaktadır. Silopi'deki çatışmalarda yaşları 16-24 arasında değişen gençler çok fazla kullanılmış, silahlı YDG-H mensubu teröristler yaşlı halkı dahi barikat ve hendek inşasında zorla kullanmışlardır.⁶⁹ Silopi'de operasyon sahasında çok fazla sayıda sivil yer almış, küçük çocuklar bazı yerlerde kalkan olarak kullanılmıştır. Sivil halkın çoğu, güvenlik güçlerine EYP ve mayınların yerlerini göstermişler ancak kimlerin yaptığını bilmediklerini söylemişlerdir. Bir kısmı ise güvenlik güçlerine yardımcı olmamış, operasyon başlamadan bir gün önce İstanbul'dan veya çevre illerden ilçeye geldiğini söyleyerek patlayıcı düzeneklerin yerlerini göstermemişlerdir. Operasyonlardan önce tamamen örgütün kontrolüne bırakılan halk, güvenlik güçlerinin kararlılığını gördükçe, gruplar halinde fırça saplarına beyaz örtüler bağlayarak güvenlik güçlerine sığınmışlardır. İlk temastan sonra kararlılığı fark eden sivil halkın tamamı güvenlik güçlerine sığınmış, ilçe merkezinde tamamen teröristler kalmıştır. Bu da örgütün “provokasyon” stratejisini çökerten en önemli faktör olmuştur.

7.4. Değerlendirme

PKK terör örgütü cephesinden yapılacak bir değerlendirmede, öncelikle şu tespiti yapmak uygun olacaktır: PKK'nın 2015-2016 yıllarında uygulamaya koyduğu şehir savaşları, örgüt açısından ne stratejik ne de sonuç alma odaklıdır. Bu bağlamda örgütün Türkiye'de uygulamaya koyduğu şehir savaşlarının iki temel amacı olduğu belirtilebilir. Birincisi, PKK'nın gençlik yapılanması üzerinden yürüttüğü bu mücadelesi bütün olarak değerlendirildiğinde, siyasi alandaki stratejisine hizmet için dinamik sosyal tabanı hareketlendirme amacı taşımaktadır. Bu kapsamda PKK için “özyönetim direnişleri” ve devamında denenen “şehir gerillacılığı” yöntemi başarısızlık olarak değil, aksine başarı olarak görülmektedir. Kandil merkezli değerlendirmelerde; Türkiye'de uygulanan “özyönetim direnişlerinde” güçlü bir

⁶⁹ “Arama yaptığımız evde karşılaştığımız yaşlı bir vatandaş evinin önündeki barikadı kendisinin yaptığını, neden diye sorduğumuzda ise çocuk yaşta eli silahlı kişilerin kapısına dayanarak ‘yarın sabaha kadar bu bitecek’ dediğini söylemiştir.” (Mülakat 3).

iradenin gösterildiği, “devrim” tarzlarının ortaya konulduğu ve tarihsel olarak kazananın kendileri olduğu değerlendirilmesi yapılmaktadır (Serxwebun 2017). Terörizm ve ayaklanma stratejisinde halk desteğinin en önemli bileşen olduğu göz önüne alındığında, PKK terör örgütünün toplum içerisinde kısmi de olsa belirli bir desteğe sahip olduğu görülmektedir.

İkincisi amacı ise Türk Silahlı Kuvvetlerini yurt içindeki operasyonlarla angaje ederek Suriye’den uzak tutmaktır. Suriye kazanımlarının stratejik olduğunu düşünen örgüt açısından, Öcalan’ın devrim anlayışının yeni bir süreçte bulunduğu ve yerel olmaktan çok uluslararası bir boyut kazandığı, PKK için mücadelenin dağ ve sokaklardaki mücadele ile kazanılacağı belirtilmektedir (Serxwebun 2018).

PKK’nın 2015-2016 yılları arasında uyguladığı “şehir gerillacılığı” yöntemi ve “provokasyon” stratejisinin çökmesinin dört farklı sebebinin olduğundan bahsedilebilir. Öncelikle ve birinci sebep olarak yeterli halk desteğinin olmayışıdır. Halkın mücadeleye destek vermediği terör örgütü tarafından da kabul edilmektedir (ANF 2018b). İkinci sebep, kent merkezlerinde yaratılan çatışmalar oyalama taktiği üzerine kuruluydu ve vazgeçilmez değildi. Mevcut dönemde daha stratejik olan Suriye’den Türkiye’nin uzak tutulması gerekmektedir ve TSK’nın en tecrübeli askeri birliklerinin konuşlu olduğu bu bölgede birlikleri oyalamak örgütün askeri hedefiydi. “Gerilla” yönteminde şehirlerde kuşatılmanın imha olmak anlamına geldiğini çok iyi bilen örgüt, çoğu yerde direkt çatışmalardan kaçınmış, birlikler ilerledikçe geri çekilmiş ve patlayıcı düzenekler ile mümkün olduğunca harekâtı yavaşlatmayı amaçlamıştır. Üçüncü sebep olarak, yanlış strateji seçimidir. Örgüt, çatışmalar boyunca provokasyon stratejisinin işlemesi için gerekli olan dış desteği sağlayamamıştır. Bu strateji, sistematik bir şekilde baskı uygulayan otoriter rejimlere karşı kullanıldığında etkili olabilirken; halbuki devlet son 10 yıl içerisinde çıkardığı yasalar ve diğer düzenlemeler ile birlikte Kürt sorununun çözümüne yönelik samimi adımlar atmış, çözüm süreci boyunca da askeri tedbirlere başvurmaktan çekinmiştir. Dördüncü ve son sebep olarak ise; devletin planlı, istihbarata dayalı, hibrit tarzda ve en önemlisi “kararlı” bir şekilde karşı koyma yöntemidir. İlk olarak Silopi’de uygulanarak diğer kent merkezlerinde icra edilenlere model teşkil eden harekâta asker, jandarma, polis, güvenlik korucusu, MİT temsilcileri öncesinde örneği olmayan bir şekilde ve uyum içerisinde hareket etmişlerdir. Terör örgütlerinin planlamalarında göz önünde bulundurdıkları en önemli faktör geçmiş tecrübeleri

olduğundan (Kydd ve Walter 2006, 63), örgüt “çözüm süreci” deneyimiyle, askeri anlamda bir müdahale olmayacağını ummaktaydı. Baskın tarzında gerçekleştirilen bu operasyonlar örgüt için sürpriz etkisi yaratmıştır.

Silopi “şehir savaşları” güvenlik güçleri açısından askeri prensiplerin etkin uygulanarak başarılı bir şekilde tamamlandığı ve zayıatın en az seviyede gerçekleştiği bir asimetrik çatışma olarak tarihe geçmiştir. Türkiye tarihinde ilk defa Silopi’de uygulanan hibrit tarzda ve tankların ateş desteğindeki operasyon modeli, bir örnek teşkil etmiş ve diğer kent merkezlerinde icra edilen “şehir savaşlarında” da uygulanmıştır. Bununla birlikte, Silopi’de güvenlik güçlerinin operasyon ve taktiklerini öğrenen teröristler, diğer kent merkezlerinde daha fazla zayıata sebebiyet vermişlerdir.

Çalışmamızda Silopi özelinde yapılan mülakatlarda öne çıkan hususlardan en önemlisi, farklı kurumların koordinasyonunun etkili bir biçimde sağlanmış olduğudur (Mülakat 1). Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin 2015-2016 yıllarında yürüttüğü “hendek operasyonları”nın polis, jandarma, asker ve güvenlik korucularının tamamının katıldığı hibrit tarzda gerçekleştirilmesi terörizmle mücadele açısından kritik öneme haizdir ve yeni bir mücadele yöntemini göstermektedir. Terörizmle mücadelede çok başlılığın kaldırılması, istihbarat yönetiminin merkezi uygulanması ve devlet kurumlarının koordinasyonunun sağlanması açısından önemli olan bu operasyonlar, geçmişte yapılan hataların aksine müteakip süreçteki terörizmle mücadele açısından umut vericidir.

Mülakatlarda öne çıkan bir diğer husus ise, müzakere ve diyalog süreçlerinde de güvenlik tedbirlerinin gevşetilmeden devam ettirilmesinin önemli olduğudur. Çözüm sürecinde yapılan veya yapılmayan uygulamalar terör örgütünün bölgede etkili olmasının ve örgütlenmesinin önünü açmıştır. Kent merkezlerinden sorumlu polisin teçhizat anlamında yeterli olmadığı, en basit ifadeyle EYP’ye dayanıklı bir zırhlı aracının dahi olmadığı yine mülakatlarda ifade edilmiştir (Mülakat 6). Bu sebeple şehir merkezlerinde görevli polis kuvvetlerinin yeterli kuvvette olması, uygun araç, silah ve teçhizatlar ile donatılması kritik öneme haizdir. Silopi’de bu uygulama genel hatlarıyla başlatılmıştır. Kent merkezinde inşa edilen yeni karakol ve kontrol noktaları ile ilçede hâkimiyet sağlanması ve militanların lojistik desteğinin kesilerek yeni bir yapılanmanın önüne geçilmesi amaçlanmıştır.



BÖLÜM VIII

SONUÇ

Sosyal bilimlerde olgular zaman ve mekâna bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Başka bir ifadeyle sosyal bilimlerde bir hipotezin veya teorinin gerçekliği zaman ve mekânın değişimine de bağlıdır. Çalışmamızda savaş olgusunun zaman ve mekâna bağlı olarak nasıl bir dönüşüm yaşadığı, savaşın kavramsallaştırıldığı 19'ncü yüzyıl Clausewitzçi özelliklerinin 20'nci yüzyıl boyunca ve içinde yaşadığımız dönemde karakterinde ne tür dönüşümler yaşadığı zamana bağlı olarak açıklanmıştır. Zamana bağlı olarak yapılan incelemede savaşın konvansiyonel yapısının (eşit güçler arasında düello şeklinde gerçekleşmesinin) gündün güne asimetric savaşlar lehine bozulduğu görülmektedir. Savaşın doğasında yaşanan bu değişim ve asimetric yöntemlerin artan önemi sadece zamana bağlı olmaktan ziyade, yeryüzündeki mekânsal değişimlerden de kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda dünyada meydana gelen hızlı kentleşme yani insanların kırsalı terk ederek kentlere yerleşmesi, özellikle asimetric karakterli devlet dışı aktörlerin (terör örgütleri, gerilla grupları) mücadelelerini üzerine kurduğu halkın peşinden kentlere yönelmesine yol açmıştır. Dolayısıyla son iki yüzyıl boyunca savaşın karakterine ilişkin yaşanan iki temel dönüşüm şu şekilde gerçekleşmiştir. (1) Savaş sadece devletlerin tekelinde olan bir olgu olmaktan çıkmıştır. (2) Savaşlar mekânsal olarak kentlere kaymıştır.

20'nci yüzyıl boyunca meydana gelen asimetric savaşlarda en temel yöntem "gerilla yöntemi" olmuştur. Dünyanın çeşitli bölgelerinde güçsüzün güçlüye karşı verdiği bu savaşta, uluslararası ilişkilerin başat teorisi realizmin öngördüğünün aksine, her zaman güçlüler zafer kazanmamış, birçok asimetric karakterli devlet dışı aktör gerilla yöntemi ile devletleri alt etmiş, politik kazanımlar elde etmiştir. Stratejik

olarak güçsüz olan tarafın, istediği yer ve zamanda taktik seviyede metotlarla yürüttüğü bir savaş biçimi olan gerilla savaşının pratikte başarıldığı ve teorik çerçevesinin çizildiği Mao'nun "uzun süreli halk savaşı" sadece bulunduğu coğrafyaya özgü kalmamış, dünyanın birçok yerinde ayaklanan unsurların temel yöntemi olmuştur. Halkın yoğun olarak kırsal alanda yaşadığı geçtiğimiz yüzyılda bu yöntem daha çok kırsal ve dağlık araziye dayalı olarak gerçekleşmiş ve birçok ayaklanma zafer ile sonuçlanmıştır. Ancak günümüzde dünyanın birçok yerindeki kırsal nüfusun kentlere taşınması ve askeri alanda devrim niteliğinde teknolojik gelişmelerin ulaşılmaz arazi kesimlerini ulaşılabilir ve "gerilla" unsurları için yaşanılmaz kılmasından dolayı bu yöntem ile başarıya ulaşmak imkansız hale gelmiştir.

Terör örgütü PKK'nın kurulduğu, stratejisi ve yönteminin belirlendiği 1978'li yıllarda kırsal nüfus, Kürt nüfusunun yoğun olarak yaşadığı Güneydoğu Anadolu bölgesinde %76, Türkiye genelinde ise %56 civarında bulunmaktaydı. Dönemin şartları, Türkiye'de "gerilla yöntemine" dayalı bir ayaklanma modelinde ise kırsala dayanmayı gerekli kılmıştır. Günümüzde ise kentsel-kırsal nüfus oranı bölgede tersine dönmüş (kırsal %25, kentsel %75 civarında) ve PKK'nın bu yöntemle başarıya ulaşmasını imkânsız hale getirmiştir. Öğrenen örgüt PKK ise bu dönüşüme kayıtsız kalmamış, yasadışı silahlı ve siyasi mücadelesini halkın peşinden giderek şehirlere getirmiş, kırsal alandakinden farklı taktik ve teknikler geliştirmiştir.

PKK terör örgütünün yaşadığı dönüşümü sadece tek bir değişkene bağlı olarak açıklamak sosyal bilimlerde uygun olmayan bir yaklaşımdır. Tabii ki PKK'nın dönüşümünün sebepleri olarak bölgesel ve uluslararası gelişmeler, devletin etkin askeri mücadele yöntemi gibi birçok etken de belirtilebilir. Daha geniş bir perspektif ile bakıldığında kentleşme sadece Türkiye'ye özgü olarak oluşmamış, dünyada da hızlı bir kentleşme meydana gelmiştir. Dünyada meydana gelen gelişmeler de

kentleşmeden etkilendiğinden, kentleşme tek başına birçok değişim ile nedensellik veya korelasyon bağına sahip olmuştur. PKK'nın zaman içerisinde yaşadığı dönüşümleri ve aldığı kararları; örneğin KCK sözleşmesi, mücadelesini siyasal zemine kaydırması, metropollerde artan terör eylemleri, Suriye İç Savaşı'nda kentsel alanların yarattığı imkânlardan istifade etmesi vb. kentleşmenin yarattığı etkilerden kaynaklanmıştır. Bu kapsamda çalışmanın tek bağımsız değişkeni kentleşme ile birçok şey anlatılmış ve sadelik prensibine uyularak PKK'nın strateji, taktik ve yöntemlerinde meydana gelen dönüşümler açıklanmıştır. PKK, artık kuruluşunda belirlediği Mao'nun "uzun süreli halk savaşı" yani kırsal gerilla yöntemiyle başarılı olamayacağını anlamış ve mücadelesini siyasal alana ve şehirlere kaydırmıştır.

Terör örgütü "4'ncü stratejik dönem" olarak adlandırdığı 2010 yılından itibaren "devrimci halk savaşı" ilan etmiş ve mücadelesinin silahlı boyutunu ise "kırsal dayalı şehir gerillacılığı" yöntemine dayandırmıştır. Bu şekilde hem kırsal alanda hem de şehirlerde mücadele ederek bölge halkının tamamının üzerinde etkin olmak ve halkı örgütlemek amacı taşımaktadır. Suriye İç Savaşı'nın yarattığı siyasal ve jeopolitik gelişmeler ise örgüt açısından bulunmaz fırsat olarak değerlendirilmiştir. PKK bu maksatla 2014 yılından itibaren gençlik yapılanması YDG-H ile Güneydoğu illerinde terör eylemleri yapmış ve halkı devlete karşı mobilize ederek KCK sözleşmesinin önerdiği "demokratik özerklik" modelini gerçekleştirmek istemiştir. PKK terör örgütü 2014 yılından itibaren Sur, Cizre, Silopi, İdil, Yüksekova, Nusaybin ve Şırnak olmak üzere yedi farklı kent merkezinde uzunca bir tahkimat ve hazırlık yapmış; bu bölgelerde özyönetim ilan etmiş; aylarca süren şehir çatışmalarına sebep olmuştur. Çalışmada vaka çalışması olarak incelenen Silopi İlçesi'nde ve diğer kent merkezlerinde örgütün uyguladığı taktik ve eylemler tipik "şehir gerillacılığı" eylemleri olan suikast, sabotaj, patlayıcı düzenekler, keskin nişancılar, barikatlar, hendekler vb. olmuştur.

Sonuç olarak PKK terör örgütü, Mao'nun "uzun süreli halk savaşı" stratejisi ve kıra dayalı bir "gerilla savaşı" ile mücadele kapasitesini kaybetmiş; mücadelesini siyasal alana paralel olarak şehirlere kaydırmıştır. Önümüzdeki süreçte PKK'nın kırsal alandaki eylemlerinde oransal olarak azalma, kentsel eylemlerinde ise doğrusal bir artış olması beklenmektedir.

Çalışma müteakip araştırmacılara öneriler yapılarak tamamlanacaktır. Bu kapsamda, "şehir gerillacılığı" ve "şehir savaşları" konusunda Türkiye'de yeterli akademik çalışmanın mevcut olduğunu söylemek maalesef mümkün değildir. Konu hakkında çalışma yapmak isteyenlere üç farklı konuda araştırma önerilmektedir. "Gerilla" yöntemi izleyen örgütler yaptıklarını nadiren yazarak kaynaştırdığından bu örgütlerin ne yaptıklarını biliyoruz ama planlamaları ve nasıl yaptıkları konusunda tatmin edici bilgiye sahip değiliz. Kentsel alanlarda ayaklanmayı bastırma harekâtı bir noktada teknolojik gelişmelere bağlı olduğundan doktrinel çalışmalara da açıktır. Birinci çalışma alanı olarak asker ve polis kökenli kişilerin doktrinel araştırmalara yönelmesi tavsiye edilmektedir. İkinci çalışma alanı olarak ise, uluslararası hukukun (Cenevre Sözleşmesi vb.) gerilla örgütlerine sağlamış olduğu bir takım hakların, "şehir gerillaları" için de geçerli olup olamayacağının araştırılması ilginç bir akademik çalışma olabilir. Nitekim, sivil kıyafetleri ile görünüşleri daha çok teröristler gibi olan ancak ideoloji, halk desteği, mekâna bağlılık vb. karakteristik özellikleri ile gerilla yöntemini uygulayan bu aktörlerin uluslararası hukuktaki yeri belirsizdir. Son çalışma alanı önerisi ise, çatışmalardan etkilenen sivil halkın durumu ile ilgilidir. Şehir çatışmaları esnasında Birleşmiş Milletler OHCHR tarafından hazırlanan "Güneydoğu Türkiye'de İnsan Haklarının Durumu"na ilişkin raporda 355.000-500.000 arasında insanın (Silopi'de 20.000) çatışmalar esnasında dış mahallelere, ilçe merkezlerine veya Türkiye içindeki diğer illere göçmek suretiyle yerinden edildiği belirtilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acun, Can ve Bünyamin Keskin. 2016. *PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi PYD-YPG*. SETA Yayınları.61.
- AFAD. 2018. "Barınma Merkezlerindeki Son Durum" Erişim tarihi 17 Kasım 2018. <https://www.afad.gov.tr/tr/2374/Barinma-Merkezlerinde-Son-Durum>.
- Ağar, Abdullah. 2018. "Zeytinalı Harekâtı ÖSO üzerine inşa edilmedi." *Sputnik*, 29 Ocak. Erişim tarihi: 15 Aralık 2018. <https://tr.sputniknews.com/columnists/201801291032014276-zeytin-dali-harekati-oso-tsk-afrin-suriye-guvenlik-uzmani-yevseyev-abdullah-agar-gorus/>
- Alan, Engin. 2016. *Terör-PKK: 40 Yıllık İhanet*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aljazeera. 2013. "Dosya: PKK Nasıl kuruldu ve güçlendi?" Erişim tarihi:7 Eylül 2018. <http://www.aljazeera.com.tr/dosya/pkk-nasil-kuruldu-ve-guclendi>
- Aljazeera. 2014. "Cemil Bayık: Tezkere savaş ilanıdır" Erişim tarihi:11 Ekim 2014. <http://www.aljazeera.com.tr/haber/tezkere-savas-ilanidir>
- Alpkaya, Faruk. 2009. "Kronik: Kürt Açılımı." *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 64 (3): 221-237
- Altıntaş, Nazım. 2015. "Terörizmle Mücadeleyi Yeniden Düşünmek." derleyen Kadir Özyurt. İstanbul: Harp Akademileri Basımevi
- Anadolu Ajansı. 2015. "PKK'nın eylemleri 2015'te zirve yaptı" Erişim tarihi: 28 Eylül 2018. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/pkknin-eylemleri-2015te-zirve-yapti/23027>
- ANF. 2018a. "Kalkan: 1 Haziran hamlesi tarihi bir atılımdır" Erişim tarihi: 9 Eylül 2018.
- ANF. 2018b. "Karayılan: 21. yüzyıl gerillası geliyor" Erişim tarihi:14 Aralık 2018.
- Angstrom, Jan. 2005. "Debating the nature of war." *Rethinking the Nature of War* içinde, derleyen Isabelle Duyvesteyn ve Jan Angstrom, 1-27. New York: Frank Cass.
- Arquilla, John. 2011. *Insurgents, raiders, and bandits: How masters of irregular warfare have shaped our world*. Chicago: Ivan R. Dee.
- Ashworth, Gregory J. 1991. *War and City* London: Routledge.
- Ataç, Ela ve Davut Gürbüz. 2009. "Kentsel Mekânda Gelişen Suçla Mücadele Etmede Disiplinlerarası Güvenlik Politikaları." *Polis Bilimleri Dergisi* 11(1): 25-46.
- Ayhan, Ufuk. 2008. *Metropol Alanlarda Kamu Güvenliği*. Ankara:Kripto Yayınları.

- Barnett, Roger. 2002. *Asymmetrical Warfare: Today's Challenges to US Military power*. Washington DC: Brassey's.
- BBC. 2018. "Population Change and Structure." Erişim tarihi: 19 Ekim 2018 . <https://www.bbc.com/bitesize/guides/zyxm82p/revision/1>
- Beckett, Ian F.W. 1999. *Encyclopedia of Guerilla Warfare*. Santa Barbara-California: ABC-Clio.
- Beevor, Anthony. 1999. *Stalingrad*. London: Penguin Books.
- Beevor, Anthony. 2002. *Berlin: The Downfall* London: Penguin Books.
- Bellamy, Christopher. 2002. "Tools of Ill-Omen: The Shifted Conflict Paradigm and Reduced Role of Conventional Military Power." *Cambridge Review of International Affairs* 15(1):149–157.
- Beren, Fatih. 2012. "The Action Profile of PKK/KCK Terrorist Organization." *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi* 8(29): 87-107.
- Bering, Henrik. 2009. "Two Battles at Once: Democracies and Urban Warfare." *Policy Review* no. 157: 47–60.
- Beşe, Ertan. 2006. "'Kırık Pencere' Teorisi Bağlamında Kentsel Yaşamda Suç ve Güvenlik." *Polis Bilimleri Dergisi* 8(1): 1-24.
- Bilâ, Fikret. 2009. "Gül'ün Tahran'a verdiği mesaj." *Milliyet*, 13 Mart. Erişim tarihi 23 Kasım 2018. <http://www.milliyet.com.tr/-/fikret-bila/siyaset/siyasyazardetay/13.03.2009/1070487/default.htm>
- Bilâ, Fikret. 2016. *İdeolojik Kodlarıyla Kâğıt Üstündeki PKK*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Bilgiç, Mehmet Sadi. 2014. "PKK/KCK'nın Stratejisi, Taktikleri ve Taktik Düzeyde Etnik Terörle Mücadele." *Bilge Strateji* 6(10): 85-114 .
- Bilgin, İhsan. 1998. *Modernleşmenin ve Toplumsal Hareketliliğin Yörüngesinde Cumhuriyet'in İmarı, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Bilsin, Vakkas. 2014. "PKK/KCK'nın Bağımsızlık Hedefi, Çözüm Süreci ve Kendi Kaderini Tayin Hakkı" *Bilgesam* 1163.
- Boot, Max. 2014. *Görünmeyen Ordular Gerilla Tarihi*. Çeviren Fethi Aytuna. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Brauch, Hans Günter. 2008. "Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü." *Uluslararası İlişkiler* 5(18): 1-47.
- Bruce, Jan K. 2000. "Urban Sprawl: Diagnosis and Remedies." *International Regional Science Review* 23(2): 160-171.

Burton, Anthony M. 1975. *Urban Terrorism: Theory, Practice and Response*. London: Lee Cooper.

Business Insider. 2018. "Pentagon's budget proposal has enraged Turkey, which thinks it will give \$550 million to Syrian Kurds." Erişim tarihi: 28 Eylül 2018. <https://www.businessinsider.com/turkey-enraged-thinks-pentagons-budget-gives-syrian-kurds-550-million-2018-2>

Büyüköztürk, Şener, Kılıç Çakmak ve diğerleri. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları

Calha, J.M. .2015. "Hybrid Warfare: NATO's New Strategic Challenge?" *NATO Defence and Security Committee General Report* 1-13.

Cantenar, Ömer Faruk ve Fatih TÜMLÜ. 2016. "PKK Terör Örgütünün Eylemlerinin Güvenlik Güçleri Zayıyatı Açısından Analizi." *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi* 26(1): 1-22.

CBS News. 2015. "After Kobani victory, Kurds expand fight against ISIS." Erişim tarihi: 8 Eylül 2018. <https://www.cbsnews.com/news/after-kobani-victory-kurds-expand-fight-against-isis/>

Cenevre Sözleşmesi. 1977. "Özel Koruma Altındaki Yerleşim Yerleri ve Bölgeler." http://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.34_AP-I-EN.pdf

Che Guevra. 1964. *Guerilla Warfare: A Method*. Peking: Foreign Languages Press, 1964, s.2-3

Clausewitz Carl von. 2015. *Savaş Üzerine*. Çeviren Selma Koçak. İstanbul: Doruk Yayınları.

Clarke, Richard A. ve Robert K. Knake. 2010. *Siber Savaş: Ulusal Güvenliğe Yönelik Yeni Tehdit*. Çeviren Murat Erduran. İstanbul: İKÜ Yayınevi.

CNN. 2019. "Woman. Life. Freedom. Female Fighters of Kurdistan" 27 Ocak. Erişim Tarihi: 29 Mart 2019. <https://edition.cnn.com/2019/01/27/homepage2/kurdish-female-fighters/index.html>

CNN Türk. 2014. "Başlangıçtan bugüne gün gün çözüm süreci." Erişim tarihi: 22 Aralık 2018. <https://www.cnnturk.com/fotogaleri/turkiye/baslangictan-bugune-gun-gun-cozum-sureci?page=2>

CNN Türk. 2015. "Kobani Bilançosu Ağır Oldu." Erişim tarihi: 1 Aralık 2018. <https://www.cnnturk.com/haber/turkiye/kobani-bilancosu-agir-oldu>

Coker, Christopher. "Asymmetric Warfare: Ends or Means?" *Asymmetric Warfare* içinde, derleyen John Andreas Olsen (ed.), Trondheim, Norway: Royal Norwegian Air Force Academy.

Collins, John M. 1998. *Military Geography for Professionals and the Public*. National Washington DC: Defence University Press.

- Condit, D.M. 1973. *Modern Revolutionary Warfare: An Analytical Overview*. American Institutes for Researches. Springfield: NTIS.
- Cox, Matthew. 2018. "Army Is Spending Half a Billion to Train Soldiers to Fight Underground." *Military*, 24 Haziran. Erişim tarihi: 13 Kasım 2018. <https://www.military.com/daily-news/2018/06/24/army-spending-half-billion-train-troops-fight-underground.html>
- Coşkun, Vahap. 2015. "Hendek, Öz Yönetim ve Siyaset." *Liberal Düşünce Dergisi* 79: 69-75.
- Crenshaw, Martha. 1981. "The Causes of Terrorism." *Comparative Politics* 13(4): 379-399 .
- Creveld, Martin van. 1989. *Technology and War: From 2000 BC to the Present*. London: The Free Press.
- Creveld, Martin van. 1991. *The Transformation of War*. New York: Free Press.
- Creveld, Martin van. 2002. "The Transformation of War Revisited." *Small Wars & Insurgencies*, 13(2): 3-15.
- CSP. 2018. "Global Trends in Armed Conflict, 1946-2017." Erişim tarihi: 11 Ekim 2018. <http://www.systemicpeace.org/conflicttrends.html#fig3>
- Cumhuriyet Gazetesi. 1992. "Şırnak'ta Savaş: PKK kent merkezine bini aşkın militanla roketatarlı, havan toplu saldırı düzenledi." 20 Ağustos.
- Davis, Mike. 2006. *Planet of Slums*. London: Verso.
- Dearolph, Jeffry. 2014. *Enemy Inside the Gates: Snipers in Support of Military Operations on Urbanized Terrain*. Kansas: Tannenberg Publishing
- Demir, Cenker Korhan. 2008. "Öğrenen Örgütler ve Terör Örgütleri Bağlamında PKK." *Uluslararası İlişkiler* 5(19): 57-88.
- Dewar, Michael. 1992. *War in the Streets: The Story of Urban Combat from Calais to Khaffi*. London: David & Charles.
- Doyle, M.W. ve Nicholas Sambanis. 2000. "International Peacebuilding: A Theoretical and Quantitative Analysis." *American Political Science Review* 94 (4): 779-801.
- Duell, Charles. 1988. *The Long March: Victory or Defeat?* Alabama: U.S. Army Air Command and Staff College Air University Press
- Duyvesteyn, Isabelle, and Jan Ångström. 2005. *Rethinking the nature of war*. London: Frank Cass.
- Erkut, Gülden. 1991. "Kentleşme Sürecinin Sosyolojik Boyutu." *Kentleşme ve Kentleşme Politikaları içinde*, derleyen Hande Suher, 37-67. İstanbul: TÜSES Yayınları.

Erman, Tahire. 2002. *Mekânsal Kümelenme, Siyaset ve Kimlik*. Türk Sosyal Bilimler Derneği 7.Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, Ankara: İmaj Yayınları

Evrensel. 2016. "Karayılan: HPG şehirlere inmeden devreye girmeli." Erişim tarihi: 2 Ocak 2019. <https://www.evrensel.net/haber/276228/murat-karayilan-hpg-sehirlere-inmeden-devreye-girmeli>

Fearon, James D. ve David D. Laitin. 2001. *Ethnicity, Insurgency, And Civil War*. Annual Meetings of the American Political Science Association, San Francisco.

Fearon, James D. 2007. "Iraq's Civil War." *Foreign Affairs* 86: 2-15.

Fukuyama, Francis. 1989. "The End of History?" *The National Interest* 16: 3-18.

Fukuyama, Francis. 1992. *The End of History and the Last Man*. New York: Free Press.

Galula, David. 1965. *Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri*. Çeviren Hasan Lembet. Ankara: Gnkur. Basımevi.

Gause, F. Gregory. 2011. "Why Middle East Studies Missed the Arab Spring: The Myth of Authoritarian Stability." *Foreign Affairs* 90(4): 81-90.

Giap, Vo Nguyen. 1976. *Halk Savaşının Askeri Sanatı*. Çeviren Neşet Alkan, İstanbul: Yöntem Yayınları.

Gilbert, Alan. 1999. *Urbanization and Security*. Washington, D.C.: Woodrow Wilson International Center for Scholars.

Glanz, James. 2004. "Hostage Is Freed after Philippine Troops Are Withdrawn from Iraq." *New York Times*, 21 Temmuz. Erişim tarihi: 13 Aralık 2018. <https://www.nytimes.com/2004/07/21/world/hostage-is-freed-after-philippine-troops-are-withdrawn-from-iraq.html>

Gökulu, Gökhan. 2010. "Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi." *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 24(1): 209-226.

Global Terrorism Database. 2018a. "PKK Terör Örgütünün 1992 yılına ait Türkiye'de yaptığı eylemler." Erişim tarihi: 26 Mart 2019. https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?start_yearonly=&end_yearonly=&start_year=1992&start_month=1&start_day=1&end_year=1992&end_month=12&end_day=31&country=209&perpetrator=449&dt2=all&success=yes&casualties_type=b&casualties_max=&fbclid=IwAR2ZiIA7tdW8PMw91BVfkw_pQOHUqIOuyi4gm3nh-_8SnnvEdn56y6FnI

Global Terrorism Database. 2018b. "PKK Terör Örgütünün 2015 yılına ait Türkiye'de yaptığı eylemler." Erişim tarihi: 26 Mart 2019." https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?start_yearonly=&end_yearonly=&start_year=2015&start_month=1&start_day=1&end_year=2015&end_month=12&end_day=31&asmSelect0=&country=209&perpetrator=449&dt2=all&success=yes&casualties_type=b&casualties_max=&fbclid=IwAR2Apd7u7ib1JtTBS-0GP1vc1O9-tfXNxr0Wenr2t0I6TkS9r5dbaF5Ufao

- Gray, Colin. 1999. "Clausewitz Rules, Ok? The Future is the Past-with GPS." *Review of International Studies*, Special Issue 25: 161-182
- Gürçan, Metin. 2015. "Çatışmaların Stratejik Düğüm Noktası: Cizre." T24, 20 Aralık. Erişim tarihi: 30 Ekim 2018. <http://t24.com.tr/yazarlar/metin-gurcan/catismalarin-stratejik-dugum-noktasi-cizre,13489>
- Gürçan, Metin. 2016. "Savaşın Değişen Karakteri." *Yenibirlik*, 4 Temmuz, Erişim tarihi: 3 Mart 2019. <https://www.gazetebirlik.com/yazarlar/savasin-degisken-karakteri/>
- Gürçan, Metin. 2017. "Suriye kuzeyinin PKK'nın dönüşümüne etkisi." T24, 20 Eylül. Erişim tarihi: 13 Aralık 2018. <https://t24.com.tr/yazarlar/metin-gurcan/suriye-kuzeyinin-pkknin-donusumune-etkisi,18156>
- Güremen, Lale. 2011. "Amasya Kenti Özelinde Asayiş Suçlarının Kentsel Mekânda Dağılışı Özellikleri ve Nedenselleri Üzerine Bir Araştırma." *Akademik Bakış Dergisi* 25: 1-35.
- Haberler. 2012. "DTK'dan Özerklik Çalıştayı." Erişim tarihi: 01 Aralık 2018 <https://www.haberler.com/dtk-dan-ozerklik-calistayi-3615430-haberi/>
- Haberler. 2016. "PKK'nın Tünelleri! Bir Ucu Cudi'de, Bir Ucu Silopi'de Evin Bodrumunda." Erişim tarihi: 05 Aralık 2018. <https://www.haberler.com/teroristlerin-kazdiklari-tunel-ortaya-cikarildi-8066316-haberi/>
- Halperin, Morton H., Joseph T. Siegle ve Michael M. Weinstein. 2010. *The Democracy Advantage: How Democracies Promote Prosperity and Peace*. New York: Routledge.
- Hamilton, Masha. 1989. "Kremlin Tunnels: The Secret of Moscow's Underworld." *Los Angeles Times*, 28 Haziran. Erişim Tarihi: 13 Eylül 2018. http://articles.latimes.com/1989-06-28/news/mn-4159_1_kremlin-tunnels-underground-passageways-dirt
- Harvey, David. 2002. "Sınıfsal Yapı ve Mekânsal Farklılaşma Kuramı." *20'nci Yüzyıl Kenti* içinde, derleyen Ayten Alkan ve Bülent Duru, 147-172. İstanbul:İmge Kitabevi.
- HDP Twitter. 2014. "Kobane'de yaşanan katliam girişimine karşı 7'den 70'e bütün halklarımızı sokağa, alan tutmaya ve harekete geçmeye çağırıyoruz." 6 Ekim. Erişim tarihi: 7 Aralık 2018. <https://twitter.com/hdpgenelmerkezi/status/519198247081218048>
- Hewitt, Kenneth. 1983. "Place Annihilation: Area bombing and the fate of urban places." *Annals of the Association of American Geographers* 73 (2): 257-284.
- Hills, Alice. 2004. *Future War in Cities*. London: Routledge.
- Hobsbawm, Eric. 2001. *Age of Extremes: The Short Twentieth Century 1914-1991*. London: Abacus.
- Hoffman, Bruce. 2006. *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.

- Hoffman, Frank G. 2007. *Conflict in 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*. Virginia: Potomac Institute for Policy Studies.
- HPG. 2014. "İlk kurşundan HPG'ye." Erişim tarihi: 15 Aralık 2018.
- Huntington, Samuel P. 1962. "Guerilla Warfare in Theory and Policy." *Modern Guerilla Warfare* içinde, derleyen Franklin Mark Osanka, xv-xxii. New York: The Free Press.
- Hürriyet. 2009a. "Kürt Açılımını Başlattık." 23 Temmuz. Erişim tarihi: 7 Eylül 2018. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/kurt-acilimini-baslattik-12129354>
- Hürriyet. 2009b. "Obama'dan Tarihi Konuşma." 07 Nisan. Erişim tarihi: 7 Eylül 2018. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/obamadan-tarihi-konusma-11376525>
- Hürriyet. 2009c. "Atalay Kürt Açılımındaki son durumu açıkladı." 31 Ağustos. Erişim tarihi: 4 Eylül 2018. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/atalay-kurt-acilimindeki-son-durumu-acikladi-12382483>
- Hürriyet. 2011. "İşte Öcalan'ın Yol Haritası." 03 Mart. Erişim tarihi: 5 Eylül 2018. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/iste-ocalanin-yol-haritasi-17170384>
- Hürriyet. 2013. "Karayılan: Ateşkes İlan Ettik." 23 Mart. Erişim tarihi: 8 Eylül 2018. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/karayilan-ateskes-ilan-ettik-22881972>
- Hürriyet. 2015. "10 Soru 10 Yanıtta Cizre Gerçeği." 22 Ocak. Erişim tarihi: 6 Eylül 2018. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/10-soru-10-yanitta-cizre-gercegi-28020741>
- Ignatieff, Michael. 2000. *Virtual War: Kosovo and Beyond*. Toronto: Viking Books
- Independent. 2017. "The Kurdish woman building a feminist democracy and fighting Isis at the same time." 5 Ocak. Erişim tarihi: 11 Ekim 2018. <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/kurdish-woman-building-feminist-democrac-fighting-isis-at-the-same-time-syria-kurdistan-rojava-new-a7487151.html> Erişim 22 Ekim 2018;
- İlke Haber Ajansı. 2009. "Başbuğ'dan Kürt Açılımı Mesajı." Erişim tarihi: 25 Ekim 2018. <http://www.ilkehaberajansi.com.tr/haber/basbugdan-kurt-acilimi-mesaji.html>
- İşyar, Ömer Göksel. 2017. "Suriye İç Savaşı'nda PYD'nin Aktörleşmesinin Başlıca Nedenleri." *Bilge Strateji* 9(16): 33-67.
- Jackson, Brian A. 2005. *Aptitude for Destruction, Volume 1: Organizational Learning in Terrorist Groups and Its Implications for Combating Terrorism*. Santa Monica, CA: RAND Corporation
- Jenkins, Brian Michael. 1971. *Five Stages of Urban Guerrilla Warfare: A Challenge of the 1970s*. California: RAND Corporation.
- Jenkins, Brian Michael. 1980. *The Study of Terrorism: Definitional Problems*. California: RAND Corporation.

- Kaldor, Mary. 1999. *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*. London: Polity Press.
- Kaldor, Mary. 2005. "Elaborating the 'New War' Thesis." *Rethinking the Nature of War* içinde, derleyen Isabelle Duyvesteyn ve Jan Angstrom, 210-224. New York: Frank Cass.
- Kalkan, Duran. 2012. *Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı*.
- Kalyvas, Stathis N. 2001. "New and Old Civil Wars: A Valid distinction?" *World Politics* 54(1): 88-108.
- Kalyvas, Stathis N. 2005. "Warfare in Civil Wars." *Rethinking the Nature of War* içinde, derleyen Isabelle Duyvesteyn ve J. Angstrom, 88-108. New York: Frank Cass.
- Kalyvas, Stathis N. 2006. *The Logic of Violence in Civil War*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Karaca, Bilal. 2010. "Düşük Yoğunluklu Çatışma Sürecinde PKK'nın İdeolojik ve Stratejik Dönüşümünün Analizi." *21.Yüzyıl* 14:31-42.
- Karaman, Kasım. 2003. "Türkiye'de Kentleşme Olgusu ve Gecekondulu Sorunu." *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları* 4: 108-117.
- Katzenbach, Edward L. and Gene Z. Hanrahan. 1955. "The Revolutionary Strategy of Mao Tse-Tung." *Political Science Quarterly* 70: 321-340.
- Keegan, John ve Bartle Bull. 2006. "What is a Civil War?" *Prospect Magazine* 129: 18-19.
- Keleş, Ruşen. 2002. *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Yayınları.
- Keskin, Funda. 1998. *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karışma ve Birleşmiş Milletler*. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları
- Khan, Noor. 2006. "Militants Behead Afghan Principal for Educating Girls." *Boston Globe*, 5 Ocak. Erişim tarihi: 2 Eylül 2018.
http://archive.boston.com/news/world/asia/articles/2006/01/05/militants_behead_afghan_principal_for_educating_girls/
- Kilcullen, David. 2010. *Counterinsurgency*. New York: Oxford University Press.
- Kilcullen, David. 2013. *Out of the Mountains: The Coming Age of the Urban Guerrilla*. London: C.Hurst & Co.
- Kilcullen, David. 2012. "The City as a System: Future Conflict and Urban Resilience." *The Fletcher Forum of World Affairs* 36(2): 19-39.
- KKYY (Kara Kuvvetleri Yardımcı Yayını) 100-5 Yeni Nesil Savaşlar.
- KKT (Kara Kuvvetleri Talimnamesi) 7-8 Piyade Manga ve Takımı.

- Krasner, Stephen D. 2001. "Sovereignty." *Foreign Policy* 122: 20-29.
- Kydd, Andrew H. ve Barbara F. Walter. "The Strategies of Terrorism." *Quarterly Journal:International Security* 31(1): 49-80.
- Laqueur, Walter. 1976. *Guerrilla: A Historical and Critical Study*. Boston: Little Brown.
- Lenin, V.İ. 1992. *Örgütlenme*. Çeviren Gürol İlban. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Lerner, Daniel. 1964. *The Passing of Traditional Society: Modernizing The Middle East*. New York: Free Press,1964.
- Lipset, Seymour M. 1986. *Siyasal İnsan*. Çeviren Mete Tunçay. Ankara: V Yayınları
- Machiavelli, Niccolo. 1950. *The Discourses of Niccolo Machiavelli*. Çeviren Leslie J. Walker. New Haven: Yale University Press.
- Mack, Andrew. 1975. "Why Big Nations Lose Small Wars: The Politics of Asymmetric Conflict." *World Politics* 27(02): 175-200.
- Mao Tse Tung. 1961. *On Guerilla Warfare*. Çeviren Samuel B. Griffith. Chicago: University of Illinois Press.
- Marighella, Carlos. 1969. *Minimanual of the Urban Guerilla*. Erişim tarihi: 3 Kasım 2018 https://socialhistoryportal.org/sites/default/files/raf/0719730000_0.pdf
- McCulloh, Timothy ve Johnson Richard. 2013. *Hybrid Warfare*. Florida: JSOU Report.
- Meisels, Tamar. 2014. "Fighting for Independence: What Can Just War Theory Learn from Civil Conflict?" *Social Theory and Practice* 40(2): 304-326.
- Mello, Patrick. 2010. "Review article: In search of new wars: The debate about a transformation of war." *European Journal of International Relations* 16(2): 297-309.
- Merari, Ariel. 1991. "Academic Research and Government Policy on Terrorism". *Terrorism and Political Violence* 3(1): 88-102.
- Merari, Ariel. 1993. "Terrorism as a Strategy of Insurgency." *Terrorism and Political Violence* 5(4): 213-251.
- MGK. 2009. "26 Şubat 2009 tarihli toplantı." Erişim tarihi: 07 Eylül 2018 <https://www.mgk.gov.tr/index.php/26-subat-2009-tarihli-toplantı>
- Mieszkowski, Peter ve Edwin S. Mills. 1993. "The Causes of Metropolitan Suburbanization." *Journal of Economic Perspectives*, 7(3): 135-147.
- Milliyet. 2010. "Sözün Bittiği Yerdeyiz." Erişim tarihi: 07 Eylül 2010 <http://www.milliyet.com.tr/sozun-bittigi-yerdeyiz--siyaset-1259717/>

Milliyet. 2013. "PKK Cizre'de başkaldırı ilan etmiş." Erişim tarihi: 27 Haziran 2013
<http://www.milliyet.com.tr/pkk-cizre-de-baskaldiri-ilan-etmis/gundem/detay/1728610/default.htm>

Milliyet. 2014a. "Kobani Eylemlerinde Zarar Gören Okul Eğitime Açıldı." Erişim tarihi: 19 Aralık 2018. <http://www.milliyet.com.tr/kobani-eylemlerinde-zarar-goren-okul-sirnak-yerelhaber-513827/>

Milliyet. 2014b. "PKK'dan ikinci özerklik ilanı." Erişim tarihi. 19 Aralık 2018.
<http://www.milliyet.com.tr/pkk-dan-ikinci-ozerklik-ilani-gundem-1966227/>

Moreno, Jose A. 1970. "Che Guevara on Guerrilla Warfare: Doctrine, Practice, and Evaluation." *Comparative Studies in Society and History* 12(2): 114-133.

Mülakat. 2018. Silopi'de 2015-2016 yıllarında görev yapan güvenlik gücü personeli ile yapılan görüşme, anket ve mülakat.

NATO. 2011. "Population Growth: The Defining Challenge of the 21st Century." Erişim tarihi: 29 Ağustos 2018. https://www.nato.int/docu/review/2011/climate-action/Population_growth_challenge/EN/index.htm

NYT. 1982. "Israelis, at huge rally in Tel Aviv, demand begin and Sharon resign." Erişim tarihi: 11 Aralık 2018. <https://www.nytimes.com/1982/09/26/world/israelis-at-huge-rally-in-tel-aviv-demand-begin-and-sharon-resign.html>

OCHA. 2018. "5 ways to protect civilians in conflict zones." Erişim tarihi: 13 Aralık 2018. <https://www.unocha.org/story/5-ways-better-protect-civilians-conflict-zones>

O'Neill, Bard E. 1990. *Insurgency & Terrorism: Modern Revolutionary Warfare*. Washington: Brassey's.

Öcalan. 1983. *Kürdistan'da Zorun Rolü*.

Öcalan. 1993. *Kürdistan'da Kadın ve Aile*.

Öcalan. 1994. *Kürdistan Devriminin Yolu (Manifesto)*.

Öcalan. 1996. *Devrimin Dili ve Eylemi*.

Öcalan. 1999. *Duruşmalar, Savunma*. Erişim tarihi: 11 Aralık 2018.
<https://hasanbalcibeligeleri.wordpress.com/2012/02/07/apdullah-ocalan-ifade-tam-metin/>

Öcalan. 2001. *Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru, AİHM Savunmaları, Cilt II*.

Öcalan.2009. *Meşru Savunma Çizgisi ve Uygulama Esasları*.

Öcalan. 2010a. *Ayaklanma Taktikleri Üzerine Tezler ve Görevlerimiz*.

Öcalan. 2010b. *Demokratik Uyarlık Manifestosu, IV. Kitap Ortadoğu'da Uyarlık Krizi ve Demokratik Uyarlık Çözümü*.

- Öcalan. 2015. *Demokratik Kurtuluş ve Özgür Yaşamı İnşa (İmralı Notları)*.
- Özcan, Nihat Ali. 1999. *PKK (Kürdistan İşçi Partisi), Tarihi, İdeolojisi, Yöntemi*. Ankara: ASAM Yayınları.
- Özcan, Nihat Ali ve Erdem Gürkaynak. 2012. *TEPAV Raporu: Kim Bu Dağdakiler?*
- Özcan, Nihat Ali. 2016. “Şehir savaşlarının ağır sonuçları ve PKK’nın çıkış stratejisi.” *Milliyet*, 3 Haziran. Erişim tarihi 23 Kasım 2018. <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/nihat-ali-ozcan/-sehir-savaslarinin--agir-sonuclari-ve-pkk-nin-cikis-stratejisi-2256224/>
- Özcan, Nihat Ali. 2016. “Yeni Dönem PKK ile Mücadeleye Dair Notlar-2.” *Milliyet*, 13 Eylül. Erişim tarihi 23 Kasım 2018. <http://www.milliyet.com.tr/yeni-donem-pkk-ile-mucadeleye-dair-siyaset-ydetay-2310326/>
- Özcan, Mehmet. 2012. *Terörün Matruşkası KCK*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Özdağ, Ümit. 2005. *Türkiye’de Düşük Yoğunluklu Çatışma ve PKK*. Ankara: 3Ok Yayıncılık.
- Özdağ, Ümit. 2007. *Türk Ordusunun PKK Operasyonları*. İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Pape, Robert. 2005. *Dying to Win: The Strategic Logic of Suicide Terrorism*. New York: Random House.
- Pazarıcı, Hüseyin. 2004. *Uluslararası Hukuk*. Ankara: Turan Kitabevi.
- Pegler, Martin. 2011. *Sniper: A History of the US Marksman*. London: Bloomsbury Publishing
- PKK. 1995. *V. Kongre Kararları*.
- PKK. 1993. *Metropollerin Ulusal Kurtuluş Mücadelesindeki Yeri ve Önemine İlişkin*.
- Porzecanski, Arturo C. 1973. *The Urban Guerilla, Uruguay's Tupamaros*. New York: Praeger.
- Price, H. Edward. 1977. "The Strategy and Tactics of Revolutionary Terrorism." *Comparative Studies in Society and History* 19(1): 52-66.
- Radikal. 2009. “Habur’dan giriş yapan PKK’lıların serbest bırakılması Ankara’yı hareketlendirdi.” 21 Ekim. Erişim tarihi: 03 Nisan 2019. <http://www.radikal.com.tr/politika/haburdan-giris-yapan-pkklilarin-serbest-birakilmasi-ankarayi-hareketlendirdi-960336/>
- Reuters. 2015. “Exclusive: Kurdish rebel leader says Turkish intransigence harms fight against Islamic State” 23 Kasım. [Erişim tarihi: 13 Aralık 2018.](https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-pkk/exclusive-kurdish-rebel-leader-says-turkish-intransigence-harms-fight-against-islamic-state-idUSKBN0TC1A320151123) -Erişim tarihi: 13 Aralık 2018. <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-pkk/exclusive-kurdish-rebel-leader-says-turkish-intransigence-harms-fight-against-islamic-state-idUSKBN0TC1A320151123>

- Sabah. 2013. "Tarihi Nevruz." 21 Mart. Erişim tarihi: 5 Ekim 2018.
<https://www.sabah.com.tr/gundem/2013/03/21/tarihi-nevruz>
- Sambanis, Nicholas. 2004. "What is Civil War? Conceptual and Empirical Complexities of an Operational Definition." *The Journal of Conflict Resolution* 48(6): 814-858.
- Sandıklı, Atilla. 2012. "PKK Terör Örgütünün 2013 Yılı Stratejisi: Kıra Dayalı Şehir Savaşı." *Bilgesam*. Erişim tarihi: 13 Ekim 2018.
<http://www.bilgesam.org/incele/615/-pkk-teror-orgutunun-2013-yili-stratejisi---8220-kira-dayali-sehir-savasi--8221-/#.XIGzMigzbIU>
- Sandler, Todd ve George Justin. 2016. "Military Expenditure Trends for 1960–2014 and What They Reveal." *Global Policy Volume 7*(2):174-184.
- Schlosser, Nicholas J. 2017. *The Surge 2007-2008*. Washington: Center of Military History.
- Schmid, P. Alex. 2011. *The Definition of Terrorism*. New York: The Routledge Handbook of Terrorism Research
- Schmitt, Carl. 2006. *Siyasal Kavramı*. Çeviren Ece Göztepe. İstanbul: Metis Yayınları.
- Schmitt, Carl. 2017. *Partizan Teorisi*. Çeviren Sibel Bekiroğlu. Ankara: Nika Yayınevi.
- Semiz, Burhan. 2011. "PKK'da Değişen Ne?" *Terörizm Paradoksu ve Türkiye içinde*, derleyen Süleyman Özeren ve Murat Sever, 55-92. Ankara: Karınca Yayınları.
- Serxwebun. 2012. "Dördüncü Stratejik Mücadele Dönemi-Devrimci Halk Savaşının Hedefleri." Erişim tarihi: 08 Ekim 2018
- Serxwebun. 2017. "Cemil Bayık: Kürdistan ve Ortadoğu'daki Gelişmeler 2017 yılını Devrimci Yılı Haline Getirecektir." Erişim tarihi: 08 Ekim 2018
- Serxwebun. 2018. "Faşizm dağ ve sokaklardaki mücadele ile çökertilecektir." Erişim tarihi: 08 Ekim 2018
- Shackelford Scott J. 2009. "From Nuclear War to Net War: Analogizing Cyber Attacks in International Law." *Berkeley Journal of International Law* 27(1) 193-251.
- Shaw, Bruno. 1975. "Selections from Selected Works of Mao Tse-Tung." *Revolutionary Guerilla Warfare içinde*, derleyen Sam C.Sarkesian. Chicago: Precedent Publishing.
- Silopi Kaymakamlığı. 2018. "Silopi'nin Tarihi ve Coğrafi Yapısı." Erişim tarihi: 13 Aralık 2018. <http://silopi.gov.tr/ilcemiztarihi>

Silopi Belediyesi. 2014. "Stratejik Plan 2015-2019." Erişim tarihi: 13 Aralık 2018. http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/mkypc+Silopi_Belediyesi2015-2019stratejikplan.pdf

Silopi Belediyesi. 2018. "İlçe Ekonomisi." Erişim tarihi: 13 Aralık 2018. <https://www.silopi.bel.tr/ilce-ekonomisi>

Sivard, Ruth Leger. 1996. *World Military and Social Expenditures*. Washington D.C.: World Priorities;

Small, Melvin ve David Singer. 1982. *Resort to Arms: International and Civil Wars, 1816-1980*. Beverly Hills: Sage.

Smith, Steve. 2004. "Singing Our World into Existence: International Relations Theory and September 11." *International Studies Quarterly* 48(3): 499-515

Smith, M.L.R. 2003. "Guerillas in the Mist: Reassessing Strategy and Low Intensity Warfare." *Review of International Studies* 29(1): 19-37

Soyvural, Muhittin. 1997. *Terörün Anatomisi*. Ankara: Nadir Kitap

Sondakika. 2014. "Şırnak'taki Kobani protestosunda Türk bayrağını yaktılar." 8 Ekim. Erişim tarihi:13 Kasım 2018. <https://www.sondakika.com/haber/haber-sirnak-taki-kobani-protestosunda-turk-bayragini-6563415/>

Sözcü. 2014. "PKK Silopi'de Özerklik İlan Etti." 7 Kasım. Erişim tarihi: 13 Aralık 2018 <https://www.sozcu.com.tr/2014/gundem/pkk-silopide-de-ozerklik-ilan-etti-641364/>

Sözcü. 2016. "PKK operasyonlarının bilançosu." 11 Mart. Erişim tarihi: 16 Aralık 2016. <https://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/pkk-operasyonlarinin-bilancosu-1131227/>

Spencer, John. 2018. "Why Militaries Must Destroy Cities To Save Them." *Modern War Institute*, 8 Kasım. Erişim tarihi: 11 Aralık 2018. <https://mwi.usma.edu/militaries-must-destroy-cities-save/>

Spiller, Roger J. 1999. *Sharp Corners: Urban Operations at Century's End*. Kansas: US Command and General Staff Colloge

Sputnik. 2016. "Demirtaş: Dağa çıkışlar hiç olmadığı kadar arttı." Erişim tarihi: 15 Aralık 2018. <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201602121020844162-demirtas-daga-cikislar-hic-olmadigi-kadar-artti/>

Stahn, Carsten.2006. "'Jus ad bellum', 'jus in bello', 'jus post bellum'?- Rethinking the Conception of the Law of Armed Force." *European Journal of International Law* 17(5) 921-943.

Strachan, Hew. 2007. *The changing character of war*. Oxford: Europaeum.

Strong, Charles. 2010. *Sniper in Action: History, Equipment, Techniques*. London: Amber Books.

- Sudhir M. R. 2008. "Asymmetric War: A Conceptual Understanding." *CLAWS Journal* 58-66.
- Sun-Tzu & Griffith, Samuel B. 1964. *The art of war*. Oxford: Clarendon Press.
- SWJ (Small Wars Journal). "The Urban Threat: Guerrilla and Terrorist Organizations." <http://smallwarsjournal.com/documents/urbanthreat.pdf>
- Şatana, Nil S. 2015. "Uluslararası İlişkilerde Bilimsellik, Metodoloji ve Yöntem." *Uluslararası İlişkiler* 12(46): 11-33.
- Şengönül, Abdullah. 2018. "Dördüncü Nesil Savaş Kapsamında Türkiye İçin Strateji Tartışmaları." Doktora Tezi, Konya Selçuk Üniversitesi.
- Takvim. 2016. "PKK'nın Kanlı Tarihi." 3 Şubat. Erişim tarihi: 27 Aralık 2018. <https://www.takvim.com.tr/galeri/turkiye/pkknin-kanli-tarihi/6>
- TBMM Kütüphanesi. "Halkın Emek Partisi'nin Kısmi Anayasa Değişiklik Önerileri." Erişim tarihi 2 Ocak 2019. https://anayasa.tbmm.gov.tr/docs%5Ck02_HEP.pdf
- T.C. İşleri Bakanlığı. 2017. "PKK/KCK Terör Örgütünün Çocukları ve Kadınları İstismarı." Erişim 24 Aralık 2018. <http://bern.emb.mfa.gov.tr/Content/assets/consulate/images/localCache/12/4fe86f07-3dad-4fef-b77f-0018a008c177.pdf>
- T.C. Ticaret Bakanlığı. 2018a. "İstatistikler." Erişim 26 Aralık 2018. <http://ipekyolu.gtb.gov.tr/istatistik>
- T.C. Ticaret Bakanlığı. 2018b. "İstatistikler." Erişim 26 Aralık 2018. http://trakya.gtb.gov.tr/data/5242c233487c8e6becd74f4b/2015_istatistik.pdf
- Tekeli, İlhan. 1998. "Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması." *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık* içinde, derleyen Yıldız Sey, 1-24. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Telhami, Shibley. 2002. "Conflicting Views of Terrorism." *Cornell Int'l L. Journal* 35(3): 595-598.
- Thornton, Rod. 2007. *Asymmetric Warfare*. Cambridge: Polity Press .
- Thornton Thomas Perry. 1964. "Terror as a Weapon of Political Agitation." *Internal War: Problems and Approaches* içinde, derleyen Harry Eckstein, 71-99. London:Free Press of Glencoe.
- Timothy, L. Thomas.1999. "The Battle of Grozny: Deadly Classroom for Urban Combat." *From Parameters Summer*:87-102.
- Topal, Ahmet Hamdi. 2004. "Uluslararası Hukukta Terörizmin Tanımlanması Sorunu." *e-akademi* 32(6)

- Tosun, Elif K. 2013. "Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Sürecinde Kompakt Kent Modelinin Analizi." *Yönetim ve Ekonomi Dergisi* 20 (1): 31-46
- Toye, John. 1996. "Economic Development." *The Social Science Encyclopedia* içinde, derleyen Jessica Kuper, 212-225. Londra: Routledge,
- T24. 2015a. "Kendi kaderini tayin etme hakkı hayata geçirilmeli." 13 Mayıs. Erişim tarihi: 11 Aralık 2018. <https://t24.com.tr/haber/kendi-kaderini-tayin-etme-hakki-hayata-gecirilmeli,229820>
- T24. 2015b. "Şırnak Halk Meclisi öz yönetim ilan etti." 11 Ağustos. Erişim tarihi: 12 Aralık 2018. <https://t24.com.tr/haber/sirnak-halk-meclisi-demokratik-ozerklik-ilan-etti,305805>
- UN.1969. "Growth of the world's urban and rural population, 1920-2000." [https://population.un.org/wup/Archive/Files/studies/United%20Nations%20\(1969\)%20-%20Growth%20of%20the%20World's%20Urban%20and%20Rural%20Population,%201920-2000.pdf](https://population.un.org/wup/Archive/Files/studies/United%20Nations%20(1969)%20-%20Growth%20of%20the%20World's%20Urban%20and%20Rural%20Population,%201920-2000.pdf)
- UN. 2014. "World Urbanization Prospects 2014" Erişim: 7 Aralık 2018. <https://esa.un.org/unpd/wup/publications/files/wup2014-highlights.pdf>
- UN. 2017. "World Urbanization Prospects 2017." Erişim tarihi: 7 Aralık 2018. <https://esa.un.org/unpd/wpp/>
- UN. 2018. "World Urbanization Prospects 2018." Erişim tarihi: 8 Aralık 2018. <https://population.un.org/wup/>
- UNICEF 1996. "Impact of Armed Conflict on Children." Erişim tarihi: 13.04.2019. https://www.unicef.org/graca/a51-306_en.pdf
- Urbano. 1991. *Fighting in The Streets, A Manual of Urban Guerilla Warfare*. Miami: J. Flores Publication.
- Usama bin Laden. 2005. *Messages to the World: The Statements*. ed. Bruce Lawrence, Çeviren James Howarth. New York: Verso.
- U.S. Department of State. 2000. "Patterns of Global Terrorism." Erişim tarihi: 13 Ekim 2018. <https://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2000/2419.htm>
- U.S. Department of State. 2018. "Foreign Terrorist Organizations." Erişim tarihi: 13 Ekim 2018. <https://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>
- U.S. FM (Field Manuel) 3-0. 2008. *Operations*. Washington: Department of the Army.
- U.S. FM (Field Manuel) 3-24. 2014. *Insurgencies and Countering Insurgencies*. Washington DC: U.S. Department of the Army.
- U.S. FM (Field Manuel) 31-21. 1961. *Guerilla Warfare*. Washington DC: Headquarters, Department of Army.

- U.S. FM (Field Manuel) 34-2-1. 1991. *Tactics, Technics and Procesures for Reconnaissance and Surveillance and Intelligence Support to Counterreconnaissance*. Washington DC: Headquarters, Department of Army.
- U.S. FM (Field Manuel) 90-10. 1979. *Military Operations in Urbanized Terrain (MOUT)*. Washington DC: Headquarters, Department of Army.
- U.S. Joint Strategy Review. 1999, Washington DC: The Joint Staf.
- U.S. JP (Joint Publication) 1. 1995. *Joint Warfare of the Armed Forces of the United States*. Washington DC: Government Printing Office.
- U.S. JP (Joint Publish) 1-02. 2010. *Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*. Washington DC: US Defence Ministry.
- U.S. JP (Joint Publication) 3-06. 2002. *Joint Urban Operations*. Washington DC: Government Printing Office.
- U.S. MCWP (Marine Corps Warfighting Publication) 3-35.3. 1998. *Military Operations on Urbanized Terrain (MOUT)*. Washington DC: Headquarters United States Marine Corps
- U.S. TC (Training Circular) 3-21.50. 2017. *Small Unit Training in Subterranean Environments*. Washington DC: Headquarters, Department of Army.
- Ülgen, Sinan ve Can Kasapoğlu. 2017. “Fırat Kalkanı ve El-Bab Operasyonu: Stratejik Bir Değerlendirme.” *EDAM Dış Politika ve Güvenlik Kâğıtları Serisi* 2017/1.
- Vautravers, Alexandre. 2010. “Military Operations in Urban Areas.” *International Review of Redcross* 92(878): 437-452
- Virilio, Paul. 2002. *Desert Secreen: War at the Speed of Light*. London:Continuum.
- Waddell, Paul. 2002. “UrbanSim: modelling urban development for land use, transportation and environmental planning.” *J. Am. Plann. Assoc.* 68 (3): 297–314.
- Wagner, Luca N. 2008. *Urbanization: 21st Century Issues and Challenges*. New York: Nova Science Publish.
- Waltz, Kenneth N. 1979. *The Theory of International Politics*. Massachusetts: Addison-Wesley.
- Ward, Michael D., Nils Metternich ve diğerleri. 2013. “Learning from the Past and Stepping into the Future: Toward a New Generation of Conflict Prediction.” *International Studies Review*, 15: 473-490.
- Weber, Max. 2004. “Politics and the State.” *The Essential Weber: A Reader* içinde, derleyen S. Whimster. New York and London: Routledge.
- Weber, Max. 2015. *Şehir, Modern Kentin Oluşumu*. İstanbul: Yarın Yayınları.

- Weimann, Gabriel. 2004. "Cyberterrorism: How Real Is The Threat?" *Special Report 119 of United State Institute of Peace*. Erişim tarihi: 11 Ağustos 2018. <https://www.usip.org/publications/2004/05/cyberterrorism-how-real-threat>
- Whitaker, Brian. 2004. "Al-Qaida is Bleeding US to Bankruptcy, Bin Laden Claims." *The Guardian*, 3 Kasım. Erişim tarihi: 26 Eylül 2018. <https://www.theguardian.com/world/2004/nov/03/usa.alqaida>
- White House. 2001. "Radio Address of the President." Erişim tarihi: 03 Eylül 2018 <https://georgewbushwhitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010915.html>
- Wilkinson, Paul. 1977. *Terrorism and the Liberal State*. London: Macmillan.
- Wilson, Dick. 1971. *The Long March*. New York: Viking Press.
- World Bank. 1999. *World Development Report 1999/2000: Entering the 21st Century*. New York: Oxford University Press.
- World Bank. 2014. "The Rapid Slowdown of Population Growth." Erişim tarihi: 13 Kasım 2018. <http://blogs.worldbank.org/futuredevelopment/rapid-slowdown-population-growth>
- WSJ. 2015. "Urban Warfare Escalates in Turkey's Kurdish-Majority Southeast." 19 Ağustos. Erişim tarihi: 15 Kasım 2015. <https://www.wsj.com/articles/urban-warfare-escalates-in-turkeys-kurdish-majority-southeast-1440024103>
- Yalçınkaya, Haldun. 2008. *Savaş: Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Yeniçağ. 2015. "PKK şimdi de bölge mahkemesini kurdu." 26 Ocak. Erişim tarihi: 12 Aralık 2018. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/pkk-si-mdi-de-bolge-mahkemesini-kurdu-108943h.htm>
- Yeşiltaş, Murat. 2015. "Harita ve Gerçeklik Arasında Kürdistan Coğrafi Tahayyülün Yükselişi." *Ortadoğu Analiz* 7(69): 42-45.
- Yeşiltaş, Murat ve Necdet Özçelik. 2016. *PKK Terörünün Yeni Dinamikleri: Radikalleşme ve Şehir Çatışması*. İstanbul: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık.
- Yeşiltaş, Murat ve Necdet Özçelik. 2018. *When Strategy Collapses: The PKK's Urban Terrorist Campaign*. İstanbul: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık.
- Yılmaz, Ali ve Semra Günayergün. 2006. "Türkiye'de Kent Asayiş Suçları: Dağılım ve Başlıca Özellikleri." *Milli Eğitim Sosyal Bilimler Dergisi* 35(170): 230-243.
- Yılmaz, Nail. 2004. "Farklılaştırıcı ve Ayrıştırıcı Bir Mekanizma Olarak Kentleşme." *İstanbul Sosyal Siyaset Konferansları* 0(48): 249-267
- Yılmaz, Sait. 2012. "PKK Terör Örgütü ve KCK'da Son Durum." *Turan-Sam* 4(15) 6-13.

YSK. Seçim Arşivi. Erişim tarihi: 5 Ocak 2019. <http://www.ysk.gov.tr/tr/secim-arsivi/2612>

Yüceşahin Murat, Rüya BAYAR ve Murat E. Özgür. 2004 “Türkiye’de Kentleşmenin Mekânsal Dağılışı ve Değişimi.” *Coğrafi Bilimler Dergisi* 2(1): 23-39.

Zafer, Hamide. 1998. *Ceza Hukukunda Terörizm*. İstanbul: Beta Yayınları.



EKLER

EK-A : TOBB ETÜ İnsan Araştırmaları Değerlendirme Kurulu Onayı

EK-B : KCK Parça Örgütlenmesi Şeması

EK-C : PKK'nın Eylemleri (1992)

EK- : PKK'nın Eylemleri (2015)

EK-D : Şehit Güvenlik Korucuları Sayısı (1984-2018)

EK-E : Şırnak İli Motorlu Binek Araç ve Tır Sayıları (1990-2017)

EK-F : Silopi İlçesi Okuma Yazma Durumu (2008-2017)

EK-G : Silopi İlçesi 1980-2017 Yerleşim Yerleri Nüfus Hareketleri (Boşalan Köyler Dahil)

Tarih: 13.11.2018

EK-A

Toplantı No: 2018 Kasım /01

Karar No: 2018 Kasım /01-5

Sayın Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

İnsan Araştırmaları Değerlendirme Kurulu'na etik yönden değerlendirmek üzere sunmuş olduğunuz "2018-17 kayıt nolu" Şırnak İli Silopi İlçe Merkezinde, PKK Unsurları ile Güvenlik Güçleri Arasında 2015-2016 Yıllarında Meydana Gelen Çatışmalarda, PKK'nın Kullandığı Taktik ve Yöntemlerin İncelenmesi " başlığını taşıyan projeniz etik yönden uygun görülerek onaylanmasına karar verilmiştir.


Bilginizi rica ederiz.

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

İnsan Araştırmaları Değerlendirme Kurulu


Prof. Dr. T. Nur ÇAĞLAR


Prof. Dr. Ediz DEMİRPENÇE

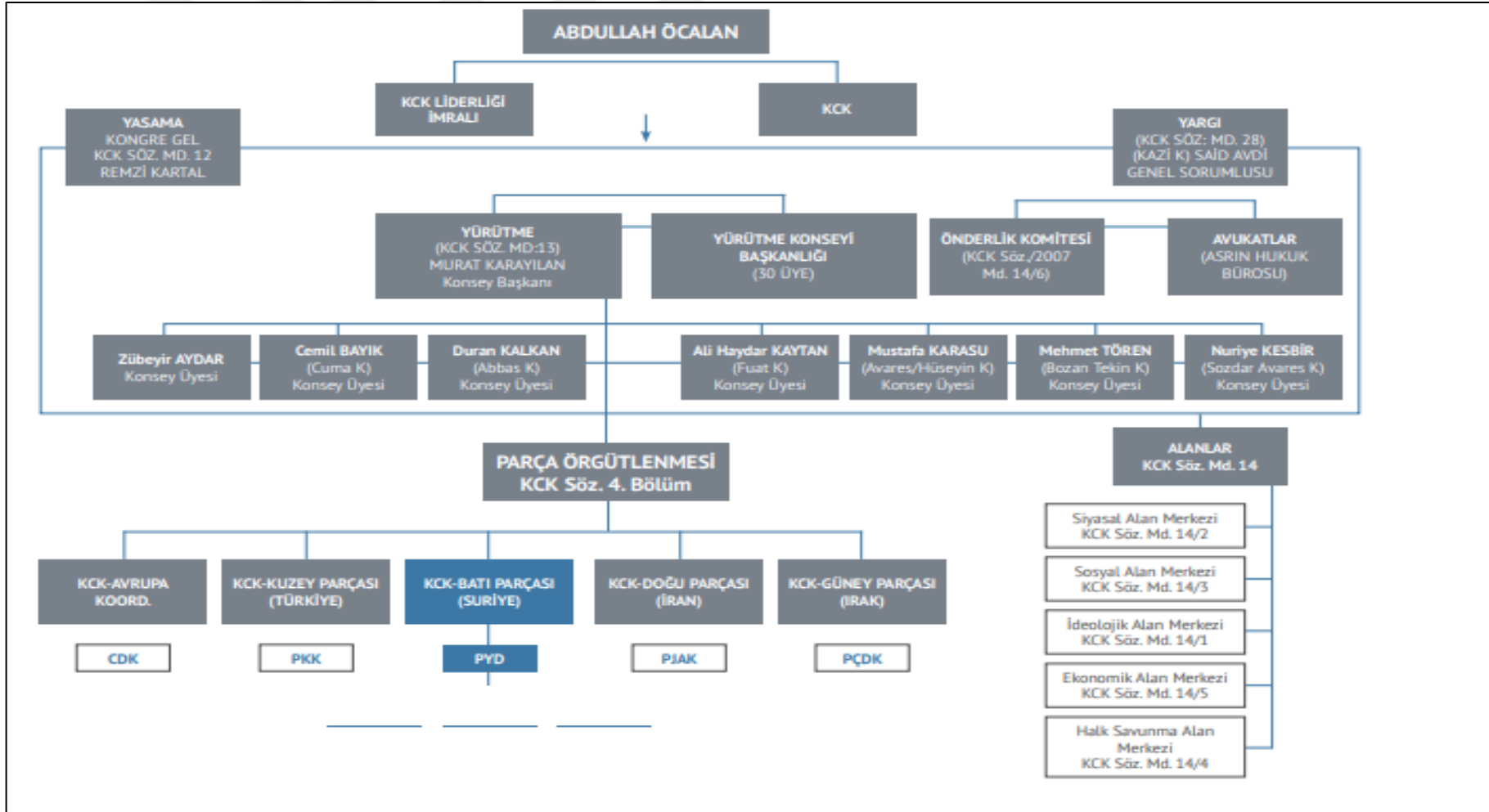

Dr. Öğretim Üyesi Ethem AKYOL


Doç. Dr. Ozan ERGÜL


Doç. Dr. Tuba İşınsu İSEN DURMUŞ


Prof. Dr. Tahir HANALIOĞLU

Terör Örgütü PKK/KCK'nın Parça Örgütlenmesi



(Kaynak: Dışişleri Bakanlığı, PKK/KCK Terör Örgütü, Mayıs 2017)

PKK TERÖR ÖRGÜTÜNÜN 1992 YILI EYLEMLERİ
(Global Terrorism Database, 2018)

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
1	31.12.1992	Diyarbakır	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Pusu)
2	25.12.1992	Varto	Polis		1		Silahlı Saldırı (Pusu)
3	23.12.1992	Nusaybin	Polis		1		Silahlı Saldırı (Pusu)
4	21.12.1992	Silvan	Kamu Hizmetleri	1			Suikast/Adam Öldürme
5	21.12.1992	Çatakkoprü, Silvan	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Roketatar)
6	19.12.1992	Şırnak	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Pusu)
7	17.12.1992	Diyarbakır	Ulaşım/Karayolu	1			Silahlı Saldırı
8	7.12.1992	Hazro, Diyarbakır	Kamu Hizmetleri	1			Suikast/Adam Öldürme
9	7.12.1992	Mardin	Ulaşım/Karayolu	1			Silahlı Saldırı
10	1.12.1992	Midyat	Vatandaş/Mülkiyet			1	Suikast/Adam Öldürme
11	1.12.1992	Savur, Mardin	Vatandaş/Mülkiyet	1			Suikast/Adam Öldürme
12	1.12.1992	Tuzluca, Iğdır	Vatandaş/Mülkiyet	1			Suikast/Adam Öldürme
13	28.11.1992	Yukarıgüneşli, Kozluk	Köy Korucusu, Vatandaş/Mülkiyet	1			Silahlı Saldırı
14	27.11.1992	Pazarcık, Kahramanmaraş	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
15	26.11.1992	Diyarbakır	Asker/Jandarma			1	Suikast/Adam Öldürme
16	26.11.1992	Silvan	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
17	19.11.1992	Batman	Ulaşım/Karayolu	1			Yol Kesme
18	18.11.1992	Bilinmiyor	Bilinmiyor			1	Silahlı Saldırı
19	16.11.1992	Balpınar, Mardin	Köy Korucusu, Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy baskını
20	16.11.1992	Caygecit, Osmaniye	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
21	16.11.1992	Gercüş, Batman	Köy Korucusu	1			Silahlı Saldırı
22	15.11.1992	Aşağıalican, Iğdır	İş Yeri	1			Köy baskını

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
23	11.11.1992	Bölümlü Köyü, Diyarbakır	Eğitim Kurumu/Öğretmen	1			Suikast/Adam Öldürme
24	11.11.1992	Aktepe Köyü, Diyarbakır	Eğitim Kurumu/Öğretmen	1			Suikast/Adam Öldürme
25	11.11.1992	Diyarbakır	Dini Semboller/Tesisler			1	Suikast/Adam Öldürme
26	11.11.1992	Batman	Köy Korucusu	1			Suikast/Adam Öldürme
27	11.11.1992	Kulundere, Elazığ	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
28	11.11.1992	Kulundere, Elazığ	Eğitim Kurumu/Öğretmen	1			Silahlı Saldırı
29	11.11.1992	Konaklı, Mardin	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
30	11.11.1992	Lice, Diyarbakır	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Pusu)
31	11.11.1992	Baggoze, Siirt	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Baskın)
32	11.11.1992	Mardin	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
33	7.11.1992	Bolukcam, Kahramanmaraş	Polis		1		Silahlı Saldırı
34	6.11.1992	Bilinmiyor	Asker/Jandarma			1	Silahlı Saldırı
35	4.11.1992	Dogancam, Balıkesir	Polis		1		Silahlı Saldırı
36	2.11.1992	Cizre, Şırnak	Vatandaş/Mülkiyet			1	Suikast/Adam Öldürme
37	2.11.1992	Mazıdağı, Mardin	Vatandaş/Mülkiyet			1	Suikast/Adam Öldürme
38	31.10.1992	Şemdinli, Hakkari	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Baskın)
39	25.10.1992	Yoreaik	Ulaşım/Demiryolu	1			Bombalı Saldırı (Mayın)
40	23.10.1992	Dedebag Köyü, Tunceli	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy Baskını
41	22.10.1992	Karakoçan, Elazığ	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Baskın)
42	21.10.1992	Fındık, Şırnak	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
43	21.10.1992	Mardin	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Baskın)
44	21.10.1992	Mutki, Bitlis	Ulaşım/Karayolu	1			Yol kesme
45	20.10.1992	Şırnak	Ulaşım/Karayolu	1			Yol Kesme

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
46	20.10.1992	Nusaybin	Köy Korucusu			1	Suikast/Adam Öldürme
47	20.10.1992	Bingöl	Ulaşım/Karayolu	1			Yol Kesme
48	19.10.1992	Akcabük, Sinop	Ulaşım/Karayolu	1			Bombalı saldırı
49	17.10.1992	Şırnak	Köy Korucusu			1	Suikast/Adam Öldürme
50	14.10.1992	Kahramanmaraş	Polis		1		Silahlı Saldırı
51	13.10.1992	Midyat	Eğitim Kurumu/Öğretmen			1	Suikast/Adam Öldürme
52	13.10.1992	Batman	Vatandaş/Mülkiyet			1	Suikast/Adam Öldürme
53	13.10.1992	Mazıdağı, Mardin	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
54	13.10.1992	Asagikoseleli, Mersin	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
55	12.10.1992	Silvan	Vatandaş/Mülkiyet			1	Suikast/Adam Öldürme
56	12.10.1992	Kızıltepe, Mardin	Vatandaş/Mülkiyet			1	Suikast/Adam Öldürme
57	11.10.1992	Uludere, Şırnak	Vatandaş/Mülkiyet			1	Silahlı Saldırı
58	11.10.1992	Uludere	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
59	8.10.1992	Siirt	Ulaşım/Karayolu	1			Yol Kesme
60	7.10.1992	Karakocan, Elazığ	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Baskın)
61	7.10.1992	Dargeçit, Mardin	Asker/Jandarma	1			Bombalı saldırı
62	6.10.1992	Mazıdağı	İş Yeri			1	Silahlı saldırı
63	6.10.1992	Midyat	Devlet/Hükümet (Genel)		1		Silahlı saldırı
64	5.10.1992	Kozluk	Kamu Hizmetleri	1			Silahlı saldırı
65	5.10.1992	Bilinmiyor	Asker/Jandarma			1	Silahlı saldırı
66	5.10.1992	Bukardı, Diyarbakır	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı
67	4.10.1992	Bilinmiyor	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı
68	4.10.1992	Bilinmiyor	İş Yeri			1	Bombalı Saldırı

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
69	1.10.1992	Cevizdalı Köyü	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy baskını
70	1.10.1992	Ömerli, Mardin	Asker/Jandarma	1			Bombalı saldırı
71	1.10.1992	Güroymak, Bitlis	Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı saldırı
72	27.09.1992	Bitlis	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı (Pusu)
73	26.09.1992	Mardin	İş Yeri		1		Silahlı saldırı
74	26.09.1992	Üçadamlar, Gaziantep	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı
75	26.09.1992	Mardin	Polis		1		Suikast/Adam Öldürme
76	23.09.1992	Celtikli, Bitlis	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı
77	23.09.1992	İstanbul	Ulaşım/Denizyolu		1		Kundaklama
78	22.09.1992	Nusaybin	Ulaşım/Karayolu	1			Bombalı Saldırı (Mayın)
79	22.09.1992	Viranşehir, Ş.Urfa	Vatandaş/Mülkiyet			1	Silahlı saldırı
80	21.09.1992	Kulp	Devlet/Hükümet (Genel)		1		Suikast/Adam Öldürme
81	19.09.1992	Batman	İş Yeri		1		Silahlı saldırı
82	19.09.1992	Batman	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı
83	19.09.1992	Kulp	İş Yeri		1		Kundaklama
84	19.09.1992	Batman	Vatandaş/Mülkiyet		1		Suikast/Adam Öldürme
85	19.09.1992	Savur, Mardin	Devlet/Hükümet (Genel)	1			Yol kesme
86	17.09.1992	Siirt	Kamu Hizmetleri	1			Adam Kaçırma
87	17.09.1992	Erzincan	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı
88	17.09.1992	Kizilcubuk, Bingöl	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy Baskını
89	17.09.1992	Ulubahce, Kahramanmaraş	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy baskını
90	15.09.1992	Kozluk	Köy Korucusu	1			Yol Kesme
91	14.09.1992	Şirvan, Siirt	Devlet/Hükümet (Genel)	1			Adam kaçırma

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
92	13.09.1992	Hakkari	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı (Pusu)
93	13.09.1992	Aktütün, Hakkari	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Baskın)
94	13.09.1992	Yerlibahçe, Siirt	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Pusu)
95	12.09.1992	Dogubayazit	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı
96	12.09.1992	Kızıltepe, Mardin	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı
97	12.09.1992	İdil, Şırnak	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı
98	12.09.1992	İğdır	Polis		1		Suikast/Adam Öldürme
99	11.09.1992	Batman	Kamu Hizmetleri	1			Bombalı saldırı
100	11.09.1992	Çukurca, Hakkari	Polis		1		Silahlı saldırı
101	11.09.1992	Doğubeyazıt, Ağrı	Vatandaş/Mülkiyet	1			Yol Kesme, Kundaklama
102	11.09.1992	Silvan	Vatandaş/Mülkiyet			1	Suikast/Adam Öldürme
103	11.09.1992	Batman	İş Yeri	1			Suikast/Adam Öldürme
104	10.09.1992	Musabey, Ağrı	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Pusu)
105	10.09.1992	Hakkari	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Pusu)
106	9.09.1992	Elazığ	Polis		1		Silahlı saldırı
107	7.09.1992	Gecit, Bilinmiyor	Ulaşım/Demiryolu	1			Silahlı saldırı
108	7.09.1992	Erzincan	İş Yeri	1			Silahlı saldırı
109	7.09.1992	Erzincan	Ulaşım/Karayolu	1			Silahlı saldırı
110	3.09.1992	İstanbul	Polis		1		Silahlı saldırı
111	3.09.1992	Celikhan, Adıyaman	Devlet/Hükümet (Genel)		1		Silahlı saldırı
112	2.09.1992	Göle, Ardahan	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Pusu)
113	1.09.1992	Ulupamir, Van	Polis		1		Silahlı saldırı
114	1.09.1992	Doğubeyazıt, Ağrı	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Pusu)

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
115	28.08.1992	İstanbul	Diplomatik Tesis		1		Bombalı saldırı
116	28.08.1992	İstanbul	Devlet/Hükümet (Genel)		1		Bombalı saldırı
117	28.08.1992	İstanbul	Ulaşım/Denizyolu		1		Bombalı saldırı
118	25.08.1992	Genç, Bingöl	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı
119	25.08.1992	Sanlıurfa	Asker/Jandarma	1			Yol kesme
120	23.08.1992	Şırnak	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı
121	23.08.1992	Adana	Polis		1		Silahlı saldırı
122	23.08.1992	Siverek	İş yeri			1	Bombalı saldırı
123	22.08.1992	Hilvan, Şanlıurfa	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
124	22.08.1992	Patnos, Ağrı	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı
125	22.08.1992	Patnos	İş Yeri		1		Bombalı saldırı
126	22.08.1992	Siverek	Eğitim Kurumu/Öğretmen		1		Bombalı saldırı
127	21.08.1992	Şırnak	Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı
128	19.08.1992	Şırnak	Asker/Jandarma		1		Silahlı saldırı
129	19.08.1992	Dargeçit, Mardin	Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı saldırı
130	18.08.1992	Ağrı	Vatandaş/Mülkiyet			1	Suikast/Adam Öldürme
131	17.08.1992	Cermik, Diyarbakır	Vatandaş/Mülkiyet	1			Yol Kesme
132	17.08.1992	İstanbul	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
133	16.08.1992	Islayihe, Gaziantep	Ulaşım/Karayolu	1			Yol Kesme
134	16.08.1992	Islayihe, Gaziantep	Vatandaş/Mülkiyet	1			Yol Kesme
135	16.08.1992	Viransehir, Şanlıurfa	Polis		1		Silahlı Saldırı
136	16.08.1992	Çınar, Diyarbakır	Polis		1		Silahlı Saldırı
137	16.08.1992	Kulp	Polis		1		Silahlı Saldırı

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
138	16.08.1992	Islahiye, Gaizantep	Asker/Jandarma	1			Suikast/Adam Öldürme
139	16.08.1992	Suruç	Asker/Jandarma	1			Suikast/Adam Öldürme
140	16.08.1992	Ergani	Bilinmiyor			1	Suikast/Adam Öldürme
141	10.08.1992	Yeniaydin Köyü, Siirt	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy baskını
142	9.08.1992	Siirt	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
143	9.08.1992	Ceylanpınar	Gazeteci, Medya		1		Suikast/Adam Öldürme
144	6.08.1992	Savur, Mardin	Polis	1			Silahlı Saldırı
145	6.08.1992	Diyarbakır	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
146	6.08.1992	Oyuklu Köyü, Diyarbakır	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
147	6.08.1992	Bellitaş Köyü, Erzurum	Dini Semboller/Tesisler, Vatandaş/Mülkiyet	1			Silahlı Saldırı
148	6.08.1992	Ucevler, Bitlis	Köy Korucusu	1			Suikast/Adam Öldürme
149	6.08.1992	Nusaybin, Mardin	Hizbullah		1		Suikast/Adam Öldürme
150	3.08.1992	Dogancay, Mardin	Köy Korucusu	1			Suikast/Adam Öldürme
151	2.08.1992	Bitlis	Turist	1			Adam Kaçırma
152	2.08.1992	Varto	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
153	1.08.1992	Şırnak	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
154	1.08.1992	İdil	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
155	1.08.1992	Kariliova	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
156	28.07.1992	Ağrı	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
157	27.07.1992	Malatya	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
158	23.07.1992	Kulundere, Diyarbakır	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
159	23.07.1992	Ağrı	Vatandaş/Mülkiyet			1	Suikast/Adam Öldürme
160	22.07.1992	Durluce	Hizbullah			1	Suikast/Adam Öldürme

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
161	20.07.1992	Sivritepe, Mardin	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
162	17.07.1992	Kelekçi Köyü, Batman	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy baskını
163	15.07.1992	Koyunbaba	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy baskını
164	15.07.1992	Beytüşşebap, Şırnak	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy baskını
165	14.07.1992	Başkale, Van	Polis		1		Silahlı saldırı
166	12.07.1992	İdil	Ulaşım/Karayolu	1			Yol Kesme
167	12.07.1992	Çukurca, Hakkari	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı (Pusu)
168	12.07.1992	Elmadağ (?)	Asker/Jandarma			1	Silahlı Saldırı
169	12.07.1992	Dargeçit, Mardin	Polis		1		Silahlı Saldırı
170	11.07.1992	Pervari, Siirt	Polis		1		Silahlı Saldırı
171	11.07.1992	Yolhindi, Mardin	Köy Korucusu	1			Silahlı Saldırı
172	10.07.1992	Manbuba Hamlet (?)	Köy Korucusu	1			Suikast/Adam Öldürme
173	9.07.1992	Silvan	Bilinmiyor			1	Suikast/Adam Öldürme
174	8.07.1992	Diyarbakır	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Pusu)
175	6.07.1992	Kars	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy Baskını
176	6.07.1992	Çatak, Van	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Pusu)
177	6.07.1992	Ardahan	Devlet/Hükümet (Genel)	1			Suikast/Adam Öldürme
178	3.07.1992	Mardin	Polis		1		Silahlı saldırı
179	3.07.1992	Şırnak	Polis		1		Silahlı Saldırı
180	3.07.1992	Taşkonak, Van	Köy korucusu	1			Silahlı Saldırı
181	3.07.1992	Cağlayançerit, Kahramanmaraş	Polis		1		Silahlı Saldırı
182	3.07.1992	Kars	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy baskını
183	2.07.1992	Yukarıyanıktaş, Van	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy baskını

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
184	2.07.1992	Aşağıyanıktaş, Van	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy baskını
185	1.07.1992	İğneli, Siirt	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Pusu)
186	29.06.1992	Viranşehir, Ş.Urfa	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
187	29.06.1992	Şırnak	Asker/Jandarma			1	Silahlı Saldırı
188	29.06.1992	Yolbilen, Ş.Urfa	Ulaşım/Karayolu	1			Yol Kesme
189	27.06.1992	Islahiye, Gaziantep	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
190	27.06.1992	Ambarlı Köyü, Mardin	Dini Semboller/Tesisler	1			Suikast/Adam Öldürme
191	27.06.1992	Ambarlı Köyü, Mardin	Dini Semboller/Tesisler	1			Suikast/Adam Öldürme
192	27.06.1992	Diyarbakır	Vatandaş/Mülkiyet		1		Suikast/Adam Öldürme
193	27.06.1992	Ergani, Diyarbakır	Köy Korucusu	1			Suikast/Adam Öldürme
194	26.06.1992	Tepe, Diyarbakır	Ulaşım/Karayolu	1			Yol Kesme
195	25.06.1992	Yolaç, Diyarbakır	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy Baskını
196	22.06.1992	Artvin	Polis		1		Silahlı Saldırı
197	22.06.1992	Yüksekova, Hakkari	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Baskın)
198	22.06.1992	Seki (?)	Köy korucusu, Vatandaş/Mülkiyet	1			Bombalı saldırı
199	22.06.1992	Güroymak, Bitlis	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy Baskını
200	21.06.1992	Bingöl	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy baskını
201	16.06.1992	Ardıçdibi	Ulaşım/Karayolu	1			Yol kesme
202	13.06.1992	Adana	İş Yeri	1			Adam kaçırma
203	13.06.1992	Silvan	Hizbullah			1	Suikast/Adam Öldürme
204	11.06.1992	Muş	Ulaşım//Demiryolu	1			Silahlı saldırı
205	3.06.1992	Alakamış Köyü, Mardin	Siyasi Kurum/Parti vb.	1			Suikast/Adam Öldürme
206	2.06.1992	Ergani, Diyarbakır	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
207	2.06.1992	Çölova, Mardin	Gazeteci, Medya	1			Suikast/Adam Öldürme
208	29.05.1992	Bingöl	Dini Semboller/Tesisler	1			Suikast/Adam Öldürme
209	28.05.1992	Diyarbakır	Asker/Jandarma			1	Bombalı saldırı
210	28.05.1992	Yayla	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
211	26.05.1992	Üzümlü, Hakkari	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Baskın)
212	26.05.1992	Solhan, Bingöl	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
213	26.05.1992	Hakkari	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
214	25.05.1992	Bitlis	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
215	23.05.1992	Dumanlı Köyü, Şırnak	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy Baskını
216	23.05.1992	Yediyaprak, Siirt	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
217	22.05.1992	Besni, Adıyaman	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
218	21.05.1992	Bilbilen	Kamu Hizmetleri (Telekomünikasyon)	1			Bombalı Saldırı
219	21.05.1992	Bulmuşlar Köyü, Şırnak	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy Baskını
220	21.05.1992	Lice	Polis		1		Silahlı Saldırı
221	21.05.1992	Ardahan	Kamu Hizmetleri (Telekomünikasyon)		1		Silahlı Saldırı
222	21.05.1992	Adıyaman	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
223	16.05.1992	Şirvan, Siirt	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
224	15.05.1992	Yenidam, Diyarbakır	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı (Pusu)
225	10.05.1992	Karlıova, Bingöl	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
226	4.05.1992	Erzurum	Polis		1		Bombalı Saldırı
227	30.04.1992	Bingöl	Polis		1		Silahlı Saldırı
228	30.04.1992	Solhan, Bingöl	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
229	29.04.1992	Kiyik Köyü	Vatandaş/Mülkiyet	1			Köy Baskını

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
230	29.04.1992	Nusaybin	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
231	29.04.1992	Kayadere	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
232	29.04.1992	Kolikent Köyü, Aralık	Eğitim Kurumu/Öğretmen	1			Suikast/Adam Öldürme
233	27.04.1992	İdil	Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı
234	27.04.1992	Kızıltepe, Mardin	Siyasi Kurum/Parti vb.		1		Suikast/Adam Öldürme
235	18.04.1992	Iğdir	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Pusu)
236	16.04.1992	Pazarcik, Kahramanmaraş	Devlet/Hükümet (Genel)		1		Silahlı Saldırı
237	16.04.1992	Kahramanmaraş	Polis		1		Silahlı Saldırı
238	16.04.1992	Pazarcik, Kahramanmaraş	Polis		1		Silahlı Saldırı
239	16.04.1992	Kulp	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
240	16.04.1992	Elazığ	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
241	16.04.1992	Savur, Mardin	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
242	15.04.1992	Mardin	Asker/Jandarma	1			Adam Kaçırma
243	14.04.1992	Palu	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
244	14.04.1992	Girmeli, Mardin	Köy korucusu	1			Suikast/Adam Öldürme
245	13.04.1992	Görümlü, Şırnak	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
246	6.04.1992	Kızıltepe, Mardin	Polis		1		Silahlı saldırı (Pusu)
247	3.04.1992	Uzundere, Erzurum	Köy korucusu	1			Suikast/Adam Öldürme
248	2.04.1992	Kestel	Polis		1		Silahlı Saldırı
249	30.03.1992	Desni	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
250	30.03.1992	Edirne	Siyasi Kurum/Parti vb.		1		Adam Kaçırma
251	29.03.1992	İstanbul	Polis		1		Silahlı Saldırı
252	28.03.1992	İstanbul	Siyasi Kurum/Parti vb.		1		Adam Kaçırma

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
253	28.03.1992	Cizre	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
254	27.03.1992	İstanbul	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
255	27.03.1992	İstanbul	Asker/Jandarma		1		Sabotaj (Su zehirlenme)
256	27.03.1992	İstanbul	Eğitim Kurumu/Öğretmen		1		Kundaklama
257	25.03.1992	Ormankaya, Diyarbakır	Köy korucusu	1			Suikast/Adam Öldürme
258	25.03.1992	Tuzluca, Iğdır	Polis		1		Suikast/Adam Öldürme
259	25.03.1992	Adana	Polis		1		Suikast/Adam Öldürme
260	24.03.1992	Şanlıurfa	Devlet/Hükümet (Genel)		1		Bombalı Saldırı
261	24.03.1992	İstanbul	Kamu Hizmetleri (Banka)		1		Kundaklama
262	24.03.1992	İstanbul	Kamu Hizmetleri (Banka)		1		Kundaklama
263	24.03.1992	İstanbul	Kamu Hizmetleri (Banka)		1		Kundaklama
264	24.03.1992	İstanbul	Kamu Hizmetleri (Banka)		1		Kundaklama
265	23.03.1992	İstanbul	Polis		1		Suikast Girişimi
266	23.03.1992	Şırnak	Vatandaş/Mülkiyet		1		Bombalı Saldırı
267	23.03.1992	Demirci	Polis		1		Silahlı Saldırı
268	21.03.1992	Van	Polis		1		Silahlı Saldırı
269	19.03.1992	Kurtalan	İş Yeri		1		Bombalı saldırı
270	19.03.1992	Kurtalan	Kamu Hizmetleri		1		Bombalı saldırı
271	19.03.1992	Kurtalan	Kamu Hizmetleri (Sağlık)		1		Silahlı Saldırı
272	19.03.1992	Dargeçit	Polis		1		Silahlı Saldırı
273	19.03.1992	Karabayır Köyü	Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı
274	19.03.1992	Diyarbakır	Kamu Hizmetleri (Telekomünikasyon)		1		Kundaklama
275	19.03.1992	Cizre	Köy korucusu	1			Suikast/Adam Öldürme

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
276	19.03.1992	Cizre	Köy korucusu	1			Suikast/Adam Öldürme
277	19.03.1992	İdil	Hizbullah			1	Suikast/Adam Öldürme
278	19.03.1992	Midyat	Devlet/Hükümet (Genel)		1		Suikast/Adam Öldürme
279	19.03.1992	Nusaybin	Hizbullah			1	Suikast/Adam Öldürme
280	17.03.1992	İstanbul	İş Yeri		1		Kundaklama
281	13.03.1992	Nusaybin	Polis		1		Silahlı Saldırı
282	12.03.1992	Siverek	Polis		1		Silahlı Saldırı
283	4.03.1992	Şırnak	Polis		1		Silahlı Saldırı
284	29.02.1992	Diyarbakır	Vatandaş/Mülkiyet		1		Adam Kaçırma
285	20.02.1992	İstanbul	İş Yeri (Ticaret Odası)		1		Bombalı Saldırı
286	19.02.1992	Cizre	Vatandaş/Mülkiyet			1	Suikast/Adam Öldürme
287	13.02.1992	Hozat	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
288	11.02.1992	Arisu	Polis		1		Silahlı Saldırı
289	10.02.1992	Cizre	Polis		1		Bombalı Saldırı
290	9.02.1992	İstanbul	Asker/Jandarma		1		Bombalı Saldırı
291	27.01.1992	Yavuzeli, Gaziantep	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
292	25.01.1992	İstanbul	İş Yeri (AVM)		1		Bombalı Saldırı
293	25.01.1992	İstanbul	İş Yeri (Kapalıçarşı)		1		Bombalı Saldırı
294	15.01.1992	Malatya	Polis		1		Silahlı Saldırı
TOPLAM				172	90	32	
YÜZDE				%58	%31	%11	

* 21 defa mükerrer yazılan 17.03.1992 tarihli İstanbul'daki banka kundaklama ve 3 defa mükerrer yazılan 12.03.1992 tarihli Siverek'teki polis saldırısı birer eylem olarak kaydedilmiştir.

PKK TERÖR ÖRGÜTÜ'NÜN 2015 YILI EYLEMLERİ
(Global Terrorism Database, 2018)

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
1	31.12.2015	Kızıltepe	Asker/Jandarma		1		Bombalı Saldırı (El Bombası)
2	30.12.2015	Sur	Polis		1		Bombalı Saldırı
3	29.12.2015	Sur	Polis		1		Silahlı Saldırı
4	28.12.2015	Sur	Polis/Asker/Jandarma		1		Bombalı Saldırı
5	27.12.2015	Nur Mah., Cizre	Asker/Jandarma		1		Bombalı Saldırı
6	24.12.2015	Yenişehir, Diyarbakır	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
7	23.12.2015	Sur	Polis		1		Bombalı Saldırı
8	23.12.2015	S.Gökçen, İstanbul	Havaalanı/Uçak		1		Bombalı Saldırı
9	23.12.2015	Dargeçit, Mardin	Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı
10	22.12.2015	Şırnak	Eğitim Kurumu, Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı
11	22.12.2015	Nusaybin	Kamu Hizmetleri		1		Bombalı saldırı (EYP)
12	22.12.2015	Bilinmiyor	Eğitim Kurumu (Okul vb.)		1		Bombalı saldırı (EYP)
13	22.12.2015	Ömer Kavlak, Şırnak	Polis		1		Bombalı Saldırı
14	21.12.2015	Sur	Asker/Jandarma		1		Bombalı Saldırı (EYP)
15	21.12.2015	Ölek Köyü, Bitlis	Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı
16	20.12.2015	Şırnak	Kamu Hizmetleri (Posta)			1	Silahlı Saldırı
17	19.12.2015	Nusaybin	Polis		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
18	19.12.2015	Cizre	Kamu Hizmetleri (Hastane)		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
19	16.12.2015	Cizre	Polis		1		Silahlı Saldırı
20	14.12.2015	Cizre	Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı
21	15.12.2015	Silvan	Polis		1		Bombalı Saldırı (EYP)
22	10.12.2015	Cizre	Polis		1		Adam Kaçırma
23	9.12.2015	Sur	Polis		1		Silahlı Saldırı
24	8.12.2015	Nusaybin	Polis		1		Silahlı Saldırı
25	7.12.2015	Diyarbakır	Dini Semboller/Tesisler		1		Silahlı Saldırı
26	5.12.2015	Sur	Polis		1		Silahlı Saldırı
27	5.12.2015	Cizre	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı (Pusu)
28	2.12.2015	Mardin	Asker/Jandarma, Vatandaş/Mülkiyet		1		Bombalı Saldırı (EYP)
29	2.12.2015	Sur	Polis		1		Silahlı Saldırı
30	1.12.2015	İstanbul	Ulaşım/Metro		1		Bombalı Saldırı
31	30.11.2015	Sur	Devlet/Hükümet (Genel)		1		Silahlı Saldırı
32	30.11.2015	Şırnak	Polis		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
33	30.11.2015	Şırnak	Polis		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
34	30.11.2015	Derik, Mardin	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
35	28.11.2015	Sur	Kamu Hizmetleri (Baro Bşk.), Polis		1		Silahlı Saldırı
36	27.11.2015	Diyarbakır	Polis		1		Silahlı Saldırı
37	24.11.2015	Nusaybin	Polis		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
38	24.11.2015	Cizre	Kamu Hizmetleri (İnşaat)		1		Silahlı Saldırı
39	23.11.2015	Yedikavak, Muş	Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı
40	23.11.2015	Siverek	Polis		1		Silahlı Saldırı
41	15.11.2015	Nusaybin	Vatandaş/Mülkiyet		1		Bombalı Saldırı (EYP)
42	13.11.2015	Lice	Asker/Jandarma	1			Mayınlı saldırı
43	11.11.2015	Silvan	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
44	11.11.2015	Dargecit	Polis, Vatandaş/Mülkiyet		1		Bombalı Saldırı
45	9.11.2015	Cizre	Polis		1		Silahlı Saldırı
46	10.11.2015	Yüksekova	Asker/Jandarma, Polis		1		Silahlı Saldırı
47	10.11.2015	Silvan	Asker/Jandarma		1		Bombalı Saldırı (EYP)
48	10.11.2015	Silopi	Polis		1		Silahlı Saldırı
49	9.11.2015	Cizre	Polis		1		Silahlı Saldırı
50	9.11.2015	Cizre	Polis		1		Silahlı Saldırı
51	9.11.2015	Diyarbakır	Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
52	9.11.2015	Bilinmiyor	Polis		1		Silahlı Saldırı
53	8.11.2015	Hakkari	Vatandaş/Mülkiyet	1			Mayınlı saldırı
54	8.11.2015	Nusaybin	Polis, Vatandaş/Mülkiyet		1		Bombalı Saldırı (EYP)
55	8.11.2015	Nusaybin	Devlet/Hükümet (Genel)		1		Silahlı Saldırı
56	7.11.2015	Karacali, Uludere	Asker/Jandarma	1			Mayınlı saldırı
57	5.11.2015	Silvan	Polis		1		Silahlı Saldırı
58	26.10.2015	Silopi	Vatandaş/Mülkiyet		1		Bombalı Saldırı (EYP)
59	21.10.2015	Şemdinli	Devlet/Hükümet (Genel)		1		Bombalı Saldırı
60	18.10.2015	Kayapınar	Siyasi Kurum/Parti vb.		1		Bombalı Saldırı (EYP)
61	18.10.2015	Tunceli	Asker/Jandarma	1			Mayınlı saldırı
62	17.10.2015	Dağlica	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
63	16.10.2015	Sirnak	Polis		1		Silahlı Saldırı
64	14.10.2015	İpekyolu, Van	Polis		1		Silahlı Saldırı
65	12.10.2015	Şırnak	Asker/Jandarma, Güvenlik Korucusu			1	Silahlı Saldırı
66	10.10.2015	Sur	Polis		1		Bombalı Saldırı (EYP), Silahlı Saldırı
67	9.10.2015	Silvan	Polis		1		Silahlı Saldırı

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
68	9.10.2015	Büyükakören, Diyarbakır	Polis	1			Silahlı Saldırı
69	8.10.2015	Silvan	Eğitim Kurumu (Okul vb.)		1		Bombalı Saldırı
70	8.10.2015	Silvan	Güvenlik Korucusu	1			Yol Kesme
71	7.10.2015	Silopi	Eğitim Kurumu (Okul vb.)		1		Adam Kaçırma
72	7.10.2015	Silopi	Eğitim Kurumu (Okul vb.)		1		Adam Kaçırma
73	7.10.2015	Silopi	Eğitim Kurumu (Okul vb.)		1		Adam Kaçırma
74	7.10.2015	Silopi	Eğitim Kurumu (Okul vb.)		1		Adam Kaçırma
75	6.10.2015	Şemdinli	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
76	6.10.2015	Eşmepınar, Başkale	Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı
77	5.10.2015	Kayapınar, Diyarbakır	Asker/Jandarma		1		Bombalı Saldırı
78	5.10.2015	Bağlar, Diyarbakır	Asker/Jandarma		1		Bombalı Saldırı
79	5.10.2015	Osmaniye	Kamu Hizmetleri (Enerji)	1			Bombalı Saldırı
80	5.10.2015	İslahiye	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
81	5.10.2015	Kocakoy, Diyarbakır	Asker/Jandarma			1	Bombalı Saldırı
82	4.10.2015	Şemdinli	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
83	4.10.2015	Şemdinli	Polis		1		Silahlı Saldırı
84	4.10.2015	Şemdinli	Devlet/Hükümet (Genel)		1		Silahlı Saldırı
85	3.10.2015	Bitlis	İş Yeri		1		Bombalı Saldırı
86	2.10.2015	Alacik, Tunceli	Asker/Jandarma	1			Adam Kaçırma
87	1.10.2015	Nusaybin	Asker/Jandarma, Güvenlik Korucusu			1	Silahlı Saldırı
88	1.10.2015	Şırnak	Polis		1		Bombalı Saldırı
89	1.10.2015	Beytüşşebap	Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı
90	1.10.2015	Silvan	Asker/Jandarma		1		Suikast/Adam Öldürme
91	30.09.2015	Kurganlı Köyü, Bulanık	Eğitim Kurumu (Okul vb.)	1			Sabotaj
92	30.09.2015	Karaağıl, Bulanık	Eğitim Kurumu (Okul vb.)		1		Sabotaj
93	30.09.2015	Karaburun, Bulanık	Eğitim Kurumu (Okul vb.)	1			Sabotaj
94	30.09.2015	Unluler, Bulanık	Eğitim Kurumu (Okul vb.)			1	Sabotaj
95	30.09.2015	Meşeiçi, Bulanık	Eğitim Kurumu (Okul vb.)		1		Sabotaj
96	30.09.2015	Gunyurdu, Bulanık	Eğitim Kurumu (Okul vb.)		1		Sabotaj
97	30.09.2015	Elmakaya, Bulanık	Eğitim Kurumu (Okul vb.)		1		Sabotaj
98	29.09.2015	Kozluk, Batman	Polis, Vatandaş/Mülkiyet		1		Bombalı Saldırı
99	28.09.2015	Silopi	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
100	28.09.2015	Adana	Polis		1		Silahlı Saldırı
101	28.09.2015	Diyarbakır	Vatandaş/Mülkiyet		1		Bombalı Saldırı (EYP)
102	28.09.2015	Bilinmiyor	Polis		1		Silahlı Saldırı

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
103	28.09.2015	Tatvan	Asker/Jandarma	1			Mayınlı Saldırı
104	27.09.2015	Bismil, Diyarbakır	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
105	26.09.2015	Güce, Giresun	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
106	26.09.2015	Beytüşşebap	Asker/Jandarma, Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
107	26.09.2015	Beytüşşebap	Asker/Jandarma, Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
108	26.09.2015	Demirkapı, Tunceli	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
109	24.09.2015	Şırnak	Asker/Jandarma		1		Silahlı saldırı
110	24.09.2015	Bağlar, Diyarbakır	Vatandaş/Mülkiyet		1		Bombalı Saldırı (El Bombası)
111	23.09.2015	Bingöl	Polis		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
112	23.09.2015	Siirt	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
113	23.09.2015	Silvan, Diyarbakır	Asker/Jandarma		1		Suikast/Adam Öldürme
114	22.09.2015	Van	Asker/Jandarma		1		Bombalı Saldırı
115	21.09.2015	Karaoğlan, Tunceli	Polis	1			Silahlı Saldırı
116	21.09.2015	Silopi	Güvenlik Korucusu		1		Suikast/Adam Öldürme
117	21.09.2015	Baskale	Asker/Jandarma		1		Bombalı Saldırı
118	20.09.2015	Yüksekova	Polis		1		Bombalı Saldırı
119	17.09.2015	Karşıyaka, Bitlis	Polis, Vatandaş/Mülkiyet		1		Bombalı Saldırı
120	16.09.2015	İpekyolu, Van	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
121	16.09.2015	İpekyolu, Van	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
122	16.09.2015	İstanbul	Ulaşım/Otobüs Durağı		1		Bombalı Saldırı
123	16.09.2015	Pervari, Siirt	Asker/Jandarma	1			Silahlı saldırı
124	15.09.2015	Hakkari	Polis		1		Bombalı Saldırı
125	15.09.2015	Nusaybin	Polis		1		Bombalı Saldırı (EYP)
126	15.09.2015	Muş	Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı
127	14.09.2015	Yüksekova	Polis		1		Silahlı saldırı
128	14.09.2015	Bağlar, Diyarbakır	Polis, İş Yeri		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
129	14.09.2015	Hazro, Diyarbakır	Devlet/Hükümet (Cezaevi)		1		Silahlı saldırı
130	14.09.2015	Hazro, Diyarbakır	Asker/Jandarma		1		Silahlı saldırı
131	14.09.2015	Hazro, Diyarbakır	Polis		1		Silahlı saldırı
132	14.09.2015	Bingöl	Ulaşım/Karayolu	1			Yol Kesme, Kundaklama
133	14.09.2015	Dargeçit, Mardin	Polis		1		Bombalı Saldırı (EYP)
134	14.09.2015	Bingöl	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
135	13.09.2015	Silvan	Polis		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
136	13.09.2015	Şırnak	Polis		1		Bombalı Saldırı
137	11.09.2015	Cizre	Polis		1		Bombalı Saldırı (EYP)

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
138	11.09.2015	Diyarbakır	Polis, İş Yeri		1		Silahlı Saldırı
139	10.09.2015	Diyarbakır	Polis		1		Silahlı Saldırı
140	9.09.2015	Tunceli	Polis, Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı
141	8.09.2015	Sur	Dini Semboller/Tesisler		1		Bombalı Saldırı
142	8.09.2015	Cizre	Polis		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
143	8.09.2015	Tunceli	Polis		1		Silahlı Saldırı
144	8.09.2015	Dargeçit	Polis		1		Bombalı Saldırı (EYP)
145	8.09.2015	Hasanköy, İğdır	Polis	1			Bombalı Saldırı
146	6.09.2015	Diyarbakır	Polis		1		Silahlı Saldırı
147	6.09.2015	Sur	Polis		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
148	6.09.2015	Dağlıca, Hakkari	Asker/Jandarma	1			Pusu
149	5.09.2015	Yufkalı, Şemdinli	Vatandaş/Mülkiyet	1			Silahlı Saldırı
150	4.09.2015	Cizre	Polis, Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı
151	4.09.2015	Başkale, Van	Asker/Jandarma			1	Bombalı Saldırı (EYP)
152	4.09.2015	Tunceli	Polis		1		Silahlı Saldırı
153	3.09.2015	Dargeçit, Mardin	Polis		1		Bombalı Saldırı
154	3.09.2015	Dargeçit, Mardin	Eğitim Kurumu (Okul vb.)		1		Kundaklama
155	2.09.2015	Şemdinli	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
156	2.09.2015	Derik, Mardin	Polis		1		Bombalı Saldırı (EYP)
157	2.09.2015	Kovancılar, Elazığ	Polis		1		Silahlı Saldırı
158	1.09.2015	Batman	Polis		1		Silahlı Saldırı
159	1.09.2015	Şırnak	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
160	1.09.2015	Yapraklı Köyü, Diyarbakır	Vatandaş/Mülkiyet	1			Silahlı Saldırı
161	31.08.2015	Sur	Siyasi Kurum/Parti vb.		1		Suikast/Adam Öldürme
162	31.08.2015	İdil	Polis		1		Bombalı Saldırı
163	30.08.2015	Silopi	Polis		1		Silahlı Saldırı
164	30.08.2015	Silopi	Polis		1		Bombalı Saldırı
165	30.08.2015	Kayapınar, Diyarbakır	Polis		1		Silahlı Saldırı
166	30.08.2015	Silvan, Diyarbakır	Kamu Hizmetleri (Baraj), Vatandaş/Mülkiyet	1			Bombalı Saldırı
167	29.08.2015	Tunceli	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
168	29.08.2015	Mazgirt, Tunceli	Siyasi Kurum/Parti vb.	1			Adam Kaçırma
169	28.08.2015	Kızıltepe	Polis, Vatandaş/Mülkiyet		1		Bombalı Saldırı
170	28.08.2015	Şanlıurfa	Polis		1		Silahlı Saldırı
171	28.08.2015	Nazimiye	Polis		1		Silahlı Saldırı
172	27.08.2015	Dilucu, İğdır	Polis		1		Silahlı Saldırı

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
173	27.08.2015	Edremit, Van	Polis		1		Bombalı Saldırı
174	27.08.2015	Kiğı	Kamu Hizmetleri (Baraj)	1			Silahlı Saldırı
175	27.08.2015	Hizan, Bitlis	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
176	27.08.2015	Cizre	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
177	27.08.2015	Erzincan	Vatandaş/Mülkiyet	1			Silahlı Saldırı
178	27.08.2015	Dakyanuskalesi, Diyarbakır	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
179	26.08.2015	Van	Bilinmiyor			1	Bombalı Saldırı
180	26.08.2015	Van	Polis		1		Bombalı Saldırı
181	26.08.2015	Silopi	Polis		1		Silahlı Saldırı
182	26.08.2015	Çermik, Diyarbakır	Polis		1		Bombalı Saldırı
183	25.08.2015	Uludere	Asker/Jandarma			1	Silahlı Saldırı
184	25.08.2015	Bingöl	Polis		1		Silahlı Saldırı
185	24.08.2015	Yabasan, Kars	Kamu Hizmetleri (Petrol Hattı)	1			Bombalı Saldırı
186	24.08.2015	Şemdinli	Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı
187	23.08.2015	Diyarbakır	Asker/Jandarma, Kamu Hizmetleri (Baraj)	1			Silahlı Saldırı
188	21.08.2015	Kapıkoy, Van	Devlet/Hükümet (Genel)	1			Adam Kaçırma
189	23.08.2015	Nusaybin, Mardin	Polis		1		Suikast/Adam Öldürme
190	21.08.2015	Diyarbakır	Siyasi Kurum/Parti vb.		1		Bombalı Saldırı
191	22.08.2015	Doğubeyazıt	Polis		1		Bombalı Saldırı
192	22.08.2015	Doğubeyazıt	Polis		1		Bombalı Saldırı
193	22.08.2015	Nusaybin, Mardin	Polis		1		Silahlı Saldırı
194	22.08.2015	Yüksekova	Polis	1			Silahlı Saldırı
195	21.08.2015	Gevaş, Van	Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı
196	21.08.2015	Uludere	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
197	21.08.2015	Beytüşşebap	Asker/Jandarma			1	Silahlı Saldırı (Roketatar)
198	20.08.2015	Kamışlı, Hakkari	Bilinmiyor	1			Bombalı Saldırı
199	20.08.2015	İkizce, Şırnak	İş Yeri	1			Kundaklama
200	18.08.2015	Diyarbakır	Polis		1		Silahlı Saldırı
201	19.08.2015	Sirvan, Siirt	Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı
202	17.08.2015	Şenkaya, Erzurum	Güvenlik Korucusu	1			Silahlı Saldırı
203	17.08.2015	Ovacık, Tunceli	Ulaşım/Karayolu	1			Yol Kesme, Kundaklama
204	16.08.2015	Varto, Muş	Bilinmiyor		1		Bombalı Saldırı
205	17.08.2015	Senkaya	Ulaşım/Karayolu	1			Yol Kesme, Kundaklama
206	16.08.2015	Varto, Muş	Bilinmiyor		1		Bombalı Saldırı
207	16.08.2015	Karakale, Kars	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
208	16.08.2015	Kaynarca, Tatvan	Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı
209	15.08.2015	Diyarbakır	Siyasi Kurum/Parti vb.		1		Bombalı Saldırı (El Bombası)
210	15.08.2015	Pasinler, Erzurum	Polis		1		Silahlı Saldırı
211	15.08.2015	Tatvan	Polis		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
212	15.08.2015	Cevizyatağı Köyü, Bitlis	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
213	15.08.2015	Şemdinli	Polis		1		Silahlı Saldırı
214	15.08.2015	Karlıova	Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı
215	14.08.2015	Silvan	Polis, Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı
216	14.08.2015	Nusaybin	Polis		1		Bombalı Saldırı
217	14.08.2015	Yüksekova	Polis		1		Silahlı Saldırı
218	14.08.2015	Bilinmiyor	Asker/Jandarma			1	Adam Kaçırma
219	14.08.2015	Diyarbakır	Polis		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
220	14.08.2015	Pülümür	Asker/Jandarma, Vatandaş/Mülkiyet		1		Bombalı Saldırı
221	14.08.2015	Nusaybin	Polis		1		Silahlı Saldırı
222	14.08.2015	Suveren, Bingöl	Asker/Jandarma	1			Mayınlı Saldırı
223	14.08.2015	Kamışlı, Hakkari	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
224	13.08.2015	Abalı, Van	Turizm Merkezi	1			Kundaklama
225	13.08.2015	Tunceli	Asker/Jandarma, Vatandaş/Mülkiyet	1			Bombalı Saldırı
226	12.08.2015	Silopi	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
227	13.08.2015	Cizre	Asker/Jandarma		1		Bombalı Saldırı
228	12.08.2015	Yüksekova	Bilinmiyor		1		Bombalı Saldırı (EYP)
229	12.08.2015	Yüksekova	Bilinmiyor		1		Bombalı Saldırı (EYP)
230	12.08.2015	Yüksekova	Bilinmiyor		1		Bombalı Saldırı (EYP)
231	12.08.2015	Yüksekova	Asker/Jandarma		1		Bombalı Saldırı (EYP)
232	12.08.2015	Dişadin, Ağrı	Polis		1		Silahlı Saldırı
233	12.08.2015	Dişadin, Ağrı	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
234	12.08.2015	Sarıkaş	Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı
235	12.08.2015	Ovacık	Polis		1		Bombalı Saldırı
236	12.08.2015	Özekli, Sur	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
237	11.08.2015	Nusaybin	Devlet/Hükümet (Genel)		1		Bombalı Saldırı
238	11.08.2015	Akdizgin, Şırnak	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
239	10.08.2015	Çukurca	Devlet/Hükümet (Genel)		1		Adam Kaçırma
240	10.08.2015	Gürvak, Yüksekova	Ulaşım/Karayolu	1			Bombalı Saldırı
241	10.08.2015	Yeşilova, Hakkari	Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı
242	10.08.2015	İstanbul	Polis		1		Silahlı Saldırı

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
243	10.08.2015	Lice	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
244	10.08.2015	Lice	Polis		1		Silahlı Saldırı
245	10.08.2015	Beytüşşebap	Asker/Jandarma			1	Silahlı Saldırı (Roketatar)
246	10.08.2015	Silopi	Polis		1		Bombalı Saldırı
247	10.08.2015	İstanbul	Polis		1		Bombalı Saldırı
248	9.08.2015	Çiçekli, Tunceli	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
249	9.08.2015	Bilinmiyor	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
250	8.08.2015	Midyat	Polis		1		Silahlı Saldırı
251	7.08.2015	Silopi	Polis, Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
252	7.08.2015	Silopi	Polis, Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
253	7.08.2015	Çaldıran	Ulaşım/Karayolu	1			Yol Kesme, Silahlı Saldırı
254	6.08.2015	Diyarbakır	Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı
255	6.08.2015	Cizre	Vatandaş/Mülkiyet		1		Bombalı Saldırı
256	4.08.2015	Sarıkamış	Kamu Hizmetleri (Petrol/Gaz Hattı)	1			Bombalı Saldırı
257	4.08.2015	Silopi	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
258	4.08.2015	Arakoy	Asker/Jandarma, Güvenlik Korucusu	1			Bombalı Saldırı (EYP)
259	4.08.2015	Dağlıca, Hakkari	Asker/Jandarma, Vatandaş/Mülkiyet	1			Silahlı Saldırı
260	4.08.2015	Dağlıca, Hakkari	Asker/Jandarma, Vatandaş/Mülkiyet	1			Silahlı Saldırı
261	3.08.2015	Silvan	Asker/Jandarma		1		Bombalı Saldırı
262	3.08.2015	Silvan	Kamu Hizmetleri (Baraj)	1			Silahlı Saldırı (Roketatar)
263	3.08.2015	Nusaybin	Polis		1		Bombalı Saldırı (EYP)
264	3.08.2015	Midyat	Vatandaş/Mülkiyet	1			Yol Kesme, Kundaklama
265	3.08.2015	Çukurca	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Roketatar)
266	3.08.2015	Kulp	Polis		1		Silahlı Saldırı
267	3.08.2015	Cevizliçeşme, Kiğı	İş Yeri, Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı, Silahlı Saldırı
268	3.08.2015	Silvan, Diyarbakır	Asker/Jandarma		1		Bombalı Saldırı
269	2.08.2015	Tunceli	Vatandaş/Mülkiyet	1			Yol Kesme, Kundaklama
270	2.08.2015	Tatvan	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
271	2.08.2015	Karabulak, Doğubeyazıt	Asker/Jandarma	1			Araçlı İntihar Saldırısı
272	31.07.2015	Çatak, Van	Polis		1		Silahlı Saldırı
273	31.07.2015	Osmaniye	Polis		1		Suikast/Adam Öldürme
274	1.08.2015	Gelinkaya, Midyat	Asker/Jandarma		1		Bombalı Saldırı
275	1.08.2015	Kağızman	Asker/Jandarma, Vatandaş/Mülkiyet	1			Bombalı Saldırı
276	31.07.2015	Kağızman	Ulaşım/Karayolu	1			Yol Kesme, Kundaklama
277	31.07.2015	Hani	Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
278	31.07.2015	Keçikayası, Van	Ulaşım/Demiryolu	1			Bombalı Saldırı
279	31.07.2015	Pozantı	Polis		1		Silahlı Saldırı
280	30.07.2015	Diyarbakır	Polis, Vatandaş/Mülkiyet		1		Bombalı Saldırı (El Bombası)
281	30.07.2015	Sarıkamış	Ulaşım/Demiryolu, Güvenlik Korucusu	1			Silahlı Saldırı
282	30.07.2015	Genç	Ulaşım/Demiryolu	1			Bombalı Saldırı
283	30.07.2015	Cizre	Polis		1		Silahlı Saldırı
284	30.07.2015	Akçay, Şırnak	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
285	29.07.2015	Karakoçan	Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı
286	28.07.2015	Yüksekova	Polis		1		Silahlı Saldırı
287	29.07.2015	Cizre	Kamu Hizmetleri (Petrol Hattı)	1			Bombalı Saldırı
288	29.07.2015	Horasan, Erzurum	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
289	29.07.2015	Doğubeyazıt	Asker/Jandarma		1		Silahlı Saldırı
290	29.07.2015	Çınar, Diyarbakır	Polis, Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı
291	28.07.2015	Lice	Polis	1			Adam Kaçırma
292	28.07.2015	Kulp	Ulaşım/Karayolu	1			Bombalı Saldırı
293	28.07.2015	Şemdinli	Asker/Jandarma		1		Suikast/Adam Öldürme
294	28.07.2015	Cizre	Polis, Vatandaş/Mülkiyet		1		Bombalı Saldırı (El Bombası)
295	28.07.2015	Çaldıran	Ulaşım/Karayolu	1			Yol Kesme, Kundaklama
296	27.07.2015	Ercis	Polis		1		Silahlı Saldırı
297	26.07.2015	Cizre	Polis		1		Silahlı Saldırı
298	27.07.2015	Çaldıran	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
299	27.07.2015	Malazgirt	Asker/Jandarma		1		Suikast/Adam Öldürme
300	27.07.2015	Doğubeyazıt	Kamu Hizmetleri (Petrol/Gaz Hattı)	1			Bombalı Saldırı
301	26.07.2015	Tatvan	Polis		1		Silahlı Saldırı (Roketatar)
302	26.07.2015	Nusaybin	Polis		1		Silahlı Saldırı
303	26.07.2015	Kars	Kamu Hizmetleri (Baraj)	1			Kundaklama
304	25.07.2015	Silopi	İş Yeri		1		Adam Kaçırma
305	25.07.2015	Lice	Asker/Jandarma	1			Bombalı Saldırı, Silahlı Saldırı
306	24.07.2015	Erzurum	Kamu Hizmetleri (Sağlık)		1		Adam Kaçırma
307	24.07.2015	Bismil	Polis		1		Bombalı Saldırı (El Bombası)
308	24.07.2015	Şemdinli	Polis		1		Bombalı Saldırı (El Bombası)
309	24.07.2015	Diyarbakır	Polis		1		Adam Kaçırma
310	23.07.2015	Diyarbakır	Polis		1		Silahlı Saldırı
311	23.07.2015	Diyarbakır	Asker/Jandarma			1	Silahlı Saldırı
312	22.07.2015	Adana	Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı

S.No.	Tarih	Yer	Hedef Tipi	Kırsal	Kent	Bilinmiyor	Eylem Taktiği
313	22.07.2015	Bilinmiyor	Vatandaş/Mülkiyet			1	Kundaklama
314	22.07.2015	Van	Asker/Jandarma			1	Kundaklama
315	22.07.2015	Bilinmiyor	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
316	22.07.2015	İstanbul	Vatandaş/Mülkiyet		1		Silahlı Saldırı
317	22.07.2015	Ceylanpınar	Polis		1		Suikast/Adam Öldürme
318	20.07.2015	Çelikhan, Adıyaman	Kamu Hizmetleri (Baraj)	1			Silahlı Saldırı
319	17.07.2015	İğdir	Vatandaş/Mülkiyet		1		Yol Kesme, Kundaklama
320	12.07.2015	Pervari	Vatandaş/Mülkiyet	1			Yol Kesme, Kundaklama
321	12.07.2015	Göle, Ardahan	Asker/Jandarma, Vatandaş/Mülkiyet	1			Silahlı Saldırı
322	2.07.2015	İzmir	Bilinmiyor		1		Bombalı saldırı
323	17.06.2015	Dağlıca	Asker/Jandarma, Vatandaş/Mülkiyet	1			Silahlı Saldırı (Roketatar)
324	9.06.2015	Diyarbakır	Sivil Toplum Örgütü		1		Suikast/Adam Öldürme
325	8.06.2015	Dağlıca	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Roketatar)
326	5.06.2015	Karayazı, Erzurum	Siyasi Kurum/Parti vb.	1			Adam Kaçırma
327	5.06.2015	Adıyaman	Kamu Hizmetleri (Baraj)	1			Kundaklama
328	18.05.2015	Bostankent	İş Yeri, Asker/Jandarma	1			Adam Kaçırma
329	27.04.2015	Silvan	İş Yeri		1		Silahlı Saldırı
330	11.04.2015	Yukarı Tütek, Ağrı	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
331	25.03.2015	Dağlıca	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı
332	25.03.2015	Dağlıca	Asker/Jandarma	1			Silahlı Saldırı (Roketatar)
333	18.01.2015	İstanbul	Ulaşım/Karayolu		1		Bombalı saldırı
334	18.01.2015	İstanbul	Polis		1		Bombalı Saldırı
335	18.01.2015	İstanbul	Kamu Hizmetleri		1		Bombalı saldırı
336	8.01.2015	Cizre	Polis		1		Silahlı Saldırı
337	8.01.2015	Cizre	Polis		1		Silahlı Saldırı
TOPLAM				100	223	14	
YÜZDE				30%	66%	4%	

GTD kaynaklarında 10.10.2015 tarihli Ankara Garı'nda meydana gelen bombalı terör eyleminin faili hem İŞİD hem de PKK olarak gösterildiğinden listeye dahil edilmemiştir.

ŞEHİT GÜVENLİK KORUCULARI SAYISI (1984-2018)

Yıl	Şehit Köy/Güvenlik Korucusu
1984	1
1985	0
1986	5
1987	14
1988	8
1989	35
1990	53
1991	47
1992	150
1993	207
1994	282
1995	176
1996	153
1997	166
1998	125
1999	44
2000	9
2001	4
2002	6
2003	4
2004	10
2005	14
2006	12
2007	15
2008	26
2009	11
2010	8
2011	18
2012	18
2013	2
2014	2
2015	3
2016	55
2017	31
2018	23
2018 YILI SONU TOPLAM	1.737

Kaynak: İçişleri Bakanlığında temin edilmiştir.

ŞIRNAK İLİ MOTORLU BİNEK ARAÇ VE TIR SAYILARI (1990-2017)

Yıl	Şırnak		Silopi	
	Otomobil	Tır	Otomobil	Tır
1990	57	24		
1992	832	685		
1994	1138	705		
1995	1108	1668		
1996	1107	6805		
1997	1251	11311		
1998	1371	12401		
1999	1418	16229		
2000	1819	16428		
2001	2019	16540		
2002	1921	16043		
2003	2047	14440		
2004	3477	21184		
2005	3889	21573		
2006	3693	20571		
2007	3326	15961		
2008	3140	17769		
2009	3304	18089		
2010	3515	16012		
2011	3377	13825		
2012	3257	14518		
2013	3342	13993		
2014	3556	13867		
2015	3688	14281		
2016	3669	13351	1013	6761
2017	4085	12406	1143	6340

SİLOPİ İLÇESİ OKURYAZAR DURUMU (2008-2017)

Yaş Grubu	2008		2017		2008	2017
	Bilmeyen	Bilen	Bilmeyen	Bilen	Bilen %	Bilen %
6-13	658	22900	0	26357	97%	100%
14-17	1036	8060	23	13085	89%	100%
18-21	1456	6791	91	12228	92%	99%
22-24	1169	3456	332	7797	75%	96%
25-29	2443	5180	872	11398	68%	93%
30-34	1993	3675	901	7506	65%	89%
35-39	1920	2436	1084	6606	56%	86%
40-44	1730	1497	698	4291	46%	86%
45-49	1169	1010	819	3121	46%	79%
50-54	1084	625	705	2452	37%	78%
55-59	900	384	534	1364	30%	72%
60-64	709	190	602	1057	21%	64%
65+	1968	304	2359	1031	13%	30%

1980-2017 YILLARI ARASINDA SİLOPİ YERLEŞİM YERLERİ NÜFUS HAREKETLERİ (BOŞALAN KÖYLER DAHİL)

Kent	Nüfus		Kırsal	Nüfus		Boşalan Köyler	Nüfus	
	1980	2017		1980	2017		1980	2017
Silopi/Silopi Bel.-4055	6.811	93.551	Çalışkan (Belediye)	1.463	5072	Aksu	1.103	0
TOPLAM	6.811	93.551	Görümlü (Belediye)	1.945	4437	Ballıkaya	806	0
			Başverimli (Belediye) <i>1980'de Başak ve Verimli Köyleri idi.</i>	1.095	6299	Başköy	689	0
			Silopi/Aktepe Köy.	662	489	Derebaşı	472	0
			Silopi/Birlikköy Köy.	307	264	Düzalan	301	0
			Silopi/Bostancı Köy	1.087	2735	Karacaköy	417	0
			Silopi/Buğdaylı Köy.	654	1538	Koyunören	456	0
			Silopi/Çardaklı Köy.	636	1764	Uyanık	290	0
			Silopi/Çiftlikköy Köy.	775	2981	Yazı	277	0
			Silopi/Damlaca Köy.	338	321	Yolağzı	349	0
			Silopi/Dedeler Köy.	175	41	TOPLAM	5.160	0
			Silopi/Doruklu Köy. <i>1980'de Üçağaç Köyü'ne bağlı mezra</i>	0	1291			
			Silopi/Esenli Köy.	379	36			
			Silopi/Kapılı Köy.	1.718	287			
			Silopi/Kavaközü Köy.	516	1106			
			Silopi/Kavallı Köy.	296	1516			
			Silopi/Kösreli Köy.	1.093	19			
			Silopi/Mahmutlu Köy. <i>1980'de Yeniköy Köyü'ne bağlı mezra</i>	0	998			
			Silopi/Ortaköy Köy.	762	933			
			Silopi/Ovaköy Köy.	76	210			
			Silopi/Özgen Köy.	280	512			
			Silopi/Pınarönü Köy.	613	1728			
			Silopi/Selçik Köy.	282	7			
			Silopi/Üçağaç Köy.	1.031	753			
			Silopi/Yeniköy Köy	1.025	960			
			TOPLAM	17.208	36297			